

Trots op Nederland

Politieacademie Onderzoeksreeks

Eerder verschenen in deze reeks:

- 1 *Waar zit de winst van politieautomatisering?* W.Ph. Stol
- 2 *Politiewerk, mensen en digitalisering* W.Ph. Stol (redactie)
- 3 *Politie en omgevingsanalyse: de rol van computerbestanden bij het oplossen van diefstallen* C.J.E. in 't Velt
- 4 *Effectief leidinggeven bij de politie: achtergronden en evaluatiemethode* J.M. van Kooten
- 5 *Criminaliteit in cyberspace* W.Ph. Stol, R.J. van Treek en A.E.B.M. van der Ven
- 6 *Waardevolle politieverhalen: politie en Marokkaanse jongeren* E.J. van der Torre en W.Ph. Stol
- 7 *Zicht op geweld in 's-Hertogenbosch: een onderzoek naar aard, omvang en aanpak van geweld in 's-Hertogenbosch* C.J.E. in 't Velt, W.Ph. Stol en H.K.B. Fobler
- 8 *De voorhoede van de opsporing: evaluatie van de kernteams als instrument in de aanpak van zware georganiseerde criminaliteit* P.P.H.M. Klerks, P.S. Nijmeijer, N.M.E.A. Scholtes, J.G.M. van der Velde, C.J.E. in 't Velt en A.Ph. van Wijk
- 9 *Politiewerk in de multiculturele samenleving Duitsland/Polizeiarbeit in der Einwanderungsgesellschaft Deutschland* (tweetalige uitgave) R. Leiprecht
- 10 *Politiekundige verkenningen 2002-2003* C.J.E. in 't Velt en W.Ph. Stol (redactie)
- 11 *'Ik ben geen slechte jongen, ik doe alleen slechte dingen': een inventarisatie van de problemen rond Antillianen in Nijmegen* A.Ph. van Wijk, E.J.A. Bervoets en W.Ph. Stol
- 12 *Politiekundige verkenningen 2003-2004* W.Ph. Stol en M.G.W. den Boer (redactie)
- 13 *Politie en jeugd. Inleiding voor de praktijk* A.Ph. van Wijk, B. Diependaal, E.J.A. Bervoets, W.Ph. Stol (redactie)
- 14 *Effectieve aanpakken jeugdige veelplegers. Op zoek naar voorspellers van succes* S.R.F. Mali, H. Quint, B. Diependaal, W.Ph. Stol
- 15 *Politiekundige verkenningen 2004-2005* W.Ph. Stol en W. Broer (red.)
- 16 *Van de straat... Politie, multiculturaliteit en criminaliteitspreventie*. Dirk Korf en Frank Bovenkerk (red.)
- 17 *Eén spoor is geen spoor. Naar een landelijke sporendatabank voor informatiegestuurde opsporing* W.Ph. Stol, N. Kop en P.A. Koppenol, m.m.v. F.C.M. Evers en R. Binnekamp
- 18 *Politiekundige verkenningen 2005-2006* W.Ph. Stol en R. van der Wal (red.)

Trots op Nederland

*Achtergronden, kenmerken en aanpak van het Lonsdaleverschijnsel
in Venray, Zoetermeer en Aalsmeer*

A.Ph. van Wijk

E.J.A. Bervoets

R. Boers

Politieacademie

In opdracht van:

Politieacademie Apeldoorn

Met dank aan:

Alle jongeren die de vragenlijsten hebben ingevuld en interviews hebben gegeven

Dr. J. van Donselaar (Anne Frank Stichting)

Prof. dr. W. Heitmeyer (Universität Bielefeld)

Medewerkers van Jongerencentrum Dingus

Medewerkers van Stichting Cardanus

Medewerkers van Stichting Mooi

Drs. A. Smulders (Advies- en Onderzoeksgroep Beke)

W. Wagenaar (Anne Frank Stichting)

Drs. Y. Schoenmakers en dr. P. Klerks (Politieacademie)

ISBN 978 90 3524 116 9

NUR 600, 824

Omslagfoto: ANP Foto/Koen Suyk

© Politieacademie Apeldoorn, 2007

Behoudens de door de wet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder schriftelijke toestemming van de Politieacademie, die daartoe door de auteurs met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk is gemachtigd.

Inhoudsopgave

1	Lonsdalejongeren in het nieuws.....	7
2	Opzet en uitvoering van het onderzoek.....	11
3	Lonsdale in de literatuur.....	21
4	Venray: (re)constructie van een Lonsdaleprobleem.....	37
5	Zoetermeer: Lonsdale als politiek-bestuurlijke uitdaging.....	95
6	Aalsmeer: de rust weergekeerd?.....	135
7	De lijnen bij elkaar gebracht.....	171
8	Conclusies, discussie en implicaties.....	183
	Literatuur.....	199
Bijlage 1	Geïnterviewde sleutelinformanten.....	203
Bijlage 2	Vragenlijst opvattingen inwoners Nederland.....	205
Bijlage 3	Tabellen.....	213

Lonsdalejongeren in het nieuws

Een bericht uit *de Volkskrant* van 18 november 2004:

‘Vijftien Lonsdalejongeren en vijf Marokkaanse jongeren zijn dinsdagavond met elkaar op de vuist gegaan in Venray. Aanleiding voor de vechtpartij was een incident eerder op de dag, waarbij een Lonsdalejongen een steen zou hebben gegooid naar een Marokkaanse vrouw. De Marokkaanse jongens gingen met stokken en stoelpoten gewapend verhaal halen. Bij de vechtpartij raakten twee jongeren licht gewond. De politie roept de Marokkaanse vrouw op aangifte te doen van het incident. De Limburgse politie is alert op wrijvingen tussen autochtone en allochtone jongerengroepen.’

Volgens de politie gaat het in totaal om ongeveer dertig Lonsdalejongeren in Venray in de leeftijd van 14-20 jaar met ‘foute opvattingen’ (*Limburgs Dagblad*, 18 november 2004). Een half jaar later zijn de Lonsdalers weer in het nieuws:

‘Begin april gooiden enkele rechts-extremistische jongeren met bierflessen naar een moskee, waarna een massale vechtpartij uitbrak tussen autochtonen en mensen van Turkse origine. Dat gebeurde terwijl in een jongeren-centrum een hardcoreparty gaande was. De burgemeester stelde daarop een noodverordening in om dit soort feesten te kunnen verbieden. Sindsdien is het rustig gebleven in Venray.’ (*Reformatorisch Dagblad*, 9 mei 2005)

In een uitzending van het tv-programma Premtime op 4 januari 2005 stelt de burgemeester dat Lonsdalers massaal op de vuist zijn gegaan met Marokkanen. Er is een groep van vierhonderd rechts-extremistische jongeren die zich concentreert rond jongeren-centrum Dingus (www.omroep.nl/nps/premtime). Dit zijn niet de enige incidenten rond Lonsdalejongeren en allochtonen in Venray; de eerste berichten dateren uit 2001.

De berichten over Lonsdalers beperken zich bovendien niet tot Venray. In een artikel uit de *Haagsche Courant* (2 februari 2005) staat: ‘Een 19-jarige Zoetermeerder hoorde dinsdag een celstraf van twee jaar tegen zich eisen voor mishandeling in Seghwaert. De jongen maakte deel uit van een groep Lonsdalejongeren die een vete uitvocht met een andere groep in de wijk.’ Een ander voorbeeld uit Zoetermeer staat in een artikel in de *NRC* van 16 augustus 2005: ‘Zoetermeer eist schadevergoeding van een groepje Lonsdalejongeren dat de

Hitlergroet bracht. De burgemeester had zelf het feest toegestaan.’ *De Telegraaf* schrijft op 26 oktober 2005:

‘Zoetermeer kampt met een alsmear groeiend aantal rechts-extremistische jongeren. De politie Haaglanden is hierdoor zo gealarmeerd dat zij extra politiemensen heeft ingezet om de groep in kaart te brengen. Ook is een wijkagent voor drie maanden vrijgemaakt om onderzoek te doen naar deze jongeren, onder andere via internet. Volgens de politie kent de stad een omvangrijke Lonsdalepopulatie, die varieert van meelopers tot rechts-extremistische jongeren die gelieerd zijn aan politieke partijen. Ze vertonen hinderlijk gedrag, veroorzaken overlast en maken zich schuldig aan openbare geweldpleging. Een kleine dertig jongeren die tot deze groep behoren is langer te omschrijven als Lonsdalers. Zij hebben zich inmiddels ontwikkeld tot extreem rechts georiënteerde skinheads.’

Een laatste voorbeeld van een stad die kampt met de ‘Lonsdaleproblematiek’ is Aalsmeer. Op 18 april 2003 kopte de *NRC* over een ‘oorlog’ tussen skinheads en Marokkaanse jongeren. Jongeren zouden in die periode geregeld met elkaar slaags zijn geraakt in discotheken en jongerencentra. De gemeente schrok weliswaar, maar kwam binnen korte tijd met een plan om de spanningen het hoofd te bieden (Witte e.a., 2003). Hoewel het even geleden is dat Aalsmeer de pers haalde als gevolg van incidenten tussen autochtone en allochtone jeugd, wordt de stad bij voortduring genoemd als gemeente waarin het ‘Lonsdalefenomeen’ zich voordoet. Op 16 april 2006 staan Aalsmeer en de buurgemeente Uithoorn centraal in *Premtime*. Dorpsbewoners zouden er vanwege hun huidskleur worden geterroriseerd door rechts-radicalen jongeren.

De berichten maken duidelijk dat het verschijnsel ‘Lonsdale’ verschillende dimensies kent. Het gaat veelal om jongeren met een specifiek uiterlijk vertoon, die zich misdragen ten opzichte van allochtonen, maar ook op andere gebieden afwijkend gedrag vertonen en een potentiële doelgroep vormen voor rechts-extremistische organisaties. Incidenten rond Lonsdalers¹ zijn niet beperkt tot Venray, Zoetermeer en Aalsmeer, maar komen in heel het land voor. Het Lonsdalevraagstuk duikt op in de berichtgeving omstreeks 2001-2002, met een concentratie van berichten in 2004 en 2005. Dit lijkt erop te wijzen dat het dragen van Lonsdalekleding weliswaar als een uiting kan worden gezien van een voorbijgaande jeugd(sub)cultuur, maar dat de ‘opkomst’ van de Lonsdalers en de daarmee samengaande incidenten ook een symptoom kunnen zijn van meer algemene maatschappelijke ontwikkelingen,

¹ Of die term terecht is, komt later in het verslag aan de orde. Vooralsnog worden de jongeren aangemerkt als Lonsdalers.

namelijk de polarisatie van allochtoon en autochtoon, buitenlander en Nederlander, moslim en niet-moslim. Het dieptepunt van deze ontwikkelingen is de moord op filmmaker en columnist Theo van Gogh in Amsterdam in oktober 2004. De dader, Mohammed B., is een hoogopgeleide Nederlander van Marokkaanse afkomst, met sympathie voor radicale interpretaties van de islam. Van Gogh stond bekend om zijn onverbloemde uitspraken over de islam en moslims. De moord zette de verhoudingen tussen moslims en niet-moslims in Nederland verder op scherp. Sinds de aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001 en de moord op Pim Fortuyn, die overigens door een milieuactivist werd gepleegd en niet door een moslim, werd het debat over integratie en islam verder op de spits gedreven. In de dagen vlak na de moord op Van Gogh werden moskeeën in brand gestoken of pogingen daartoe ondernomen. Moslims werden lastiggevallen op straat en in Uden ging een Turks-islamitische school in vlammen op. In de buitenlandse pers werd vol ongelof gereageerd op de gebeurtenissen. Nederland was zijn reputatie van tolerant, multicultureel gidsland kwijt.

Voor een aantal van deze feiten worden Lonsdalejongeren verantwoordelijk gehouden. Afgaande op de mediaberichten hebben zij de reputatie zich haatdragend op te stellen jegens allochtonen, en sommige jongeren zouden beschikken over regelrechte rechts-radicalen sympathieën. In de ogen van deze jongeren wordt datgene wat Nederland tot Nederland maakt bedreigd door een ‘multiculturele hutspot’, een term die vaak in extreemrechts propagandamateriaal gebruikt wordt om de onvrede met de multiculturele samenleving en allochtone groeperingen uit te drukken.

Hoewel Lonsdalejongeren voor die tijd ook al af en toe nieuws waren, stonden zij na de moord op Van Gogh ontegenzeggelijk op de politiek-maatschappelijke agenda. Sinds die tijd is een aantal pogingen ondernomen om het fenomeen Lonsdalejongeren nader te onderzoeken. Niet alleen gemeenten, maar ook de politie wil weten wat zij aanmoet met deze groepen, die vaak ook veel overlast veroorzaken. Inlichtingendiensten zijn bovendien bijzonder geïnteresseerd in de mate waarin georganiseerd extreemrechts tracht deze jongeren voor zich te winnen via werving en het aanzetten tot racistisch geweld.

Er is al veel geschreven over het Lonsdaleverschijnsel, met name door de media. Ook zijn Lonsdalers veelvuldig geportretteerd in allerlei televisieprogramma's. Het beschikbare materiaal over Lonsdalejongeren is veelal verhalend en impressionistisch, waarbij het stereotiepe beeld van ‘de Lonsdaler’ centraal staat (kaal hoofd, bomberjack, kisten). De vraag is echter of dat beeld ook geldt voor verschillende groepen Lonsdalejongeren of zelfs voor één groep Lonsdalejongeren. Het ontbreekt derhalve aan systematisch uitgevoerd, vergelijkend onderzoek naar het fenomeen. Het huidige onderzoek stelt zich dan ook ten doel inzicht te krijgen in de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren, alsmede in de aanpak van dit verschijnsel door instanties als gemeente, politie en welzijn.

Als we het stereotiepe beeld van ‘de Lonsdaler’ problematiseren, is de *eerste onderzoeksvraag*: wie zijn nu eigenlijk de Lonsdalejongeren? Hieruit volgen verschillende deelvragen, zoals: uit wat voor gezinnen komen zij en in hoeverre hebben zij extreemrechtse denkbeelden, zoals blijkt uit mediaberichten? Hoe zijn zij te karakteriseren als persoonlijkheid, maken zij deel uit van criminele groepen en zijn ze zelf crimineel actief? Een vraag is ook in hoeverre de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren afwijken van niet-Lonsdalejongeren. Parallel aan de vraag naar de aard en omvang van het Lonsdalefenomeen is de kwestie van de aanpak ervan door de verschillende instanties belangrijk. De *tweede onderzoeksvraag* luidt: hoe kan de aanpak en het beleid met betrekking tot het Lonsdalevraagstuk worden gekarakteriseerd? Hieruit volgen deelvragen als: vormen de jongeren daadwerkelijk een probleem voor politie, gemeente en welzijnsinstellingen, en zo ja, hoe gaan zij hiermee om, wat zijn de knelpunten en welke de slaagfactoren in de aanpak? Deze en andere vragen leidend in het onderzoek naar het Lonsdalefenomeen in Venray, Zoetermeer en Aalsmeer.

In het volgende hoofdstuk beschrijven we de opzet en uitvoering van het onderzoek in de drie plaatsen. Om het fenomeen ‘Lonsdale’ in een breder, historisch perspectief te plaatsen, volgt in het derde hoofdstuk een overzicht van de achtergronden van de Lonsdalers en een kort overzicht van de literatuur over Lonsdalejongeren. In de drie daaropvolgende hoofdstukken volgen respectievelijk de resultaten van het onderzoek in Venray, Zoetermeer en Aalsmeer. In hoofdstuk 7 wordt op hoofdpunten een vergelijking gemaakt tussen de drie plaatsen, gevolgd door conclusies en implicaties in hoofdstuk 8.

Opzet en uitvoering van het onderzoek

Dit onderzoek is te typeren als een meervoudige casestudy, waarbij we voor zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve invalshoek hebben gekozen. Hiermee bedoelen we dat er in drie steden intensief veldwerk is verricht naar het Lonsdale-verschijnsel. Er zijn diverse bronnen gebruikt om een zo compleet mogelijk beeld te verkrijgen.² De opzet is vanwege de onderlinge vergelijkingsmogelijkheden zo veel mogelijk uniform gehouden. Dat wil zeggen, dat wij contacten hebben gezocht met de jongeren voor de afname van vragenlijsten en interviews. Ook zijn interviews gehouden met sleutelinformanten en zijn beschikbare documenten bestudeerd voor zover relevant voor dit onderwerp (plannen van aanpak, beleidsnotities, criminaliteitsanalyses, enzovoort). In paragraaf 2.1 schetsen we de verschillende onderzoeksgroepen en daarna de verantwoording voor de keuze van de drie steden. In paragraaf 2.3 volgt een overzicht van de geraadpleegde bronnen. Om de waarde van de onderzoeksresultaten goed te kunnen bepalen, is het tevens van belang om in paragraaf 2.4 stil te staan bij de manier waarop het onderzoek in de drie plaatsen is verlopen.

2.1 Omschrijving onderzoeksgroepen

In eerste instantie zouden wij onderzoek doen naar Lonsdalejongeren, ofwel jongeren die vooral door uiterlijke kenmerken tot deze groep zijn te rekenen: Lonsdalekleding, kisten, bomberjacks, kaal hoofd. Ook in de literatuur wordt dit criterium min of meer als definitie gebruikt voor Lonsdalejongeren. In de loop van het onderzoek werd echter duidelijk dat de aanduiding ‘Lonsdalejongere’ slechts in beperkte mate van toepassing is, omdat sommige jongeren op het eerste gezicht wel bij de doelgroep hoorden (bijvoorbeeld kaal hoofd) maar geen Lonsdalekleding droegen. Daarnaast waren er jongeren die optrokken met jongeren in Lonsdalekleding, maar uiterlijk niet te onderscheiden waren van casual geklede jongeren en ook geen kaal hoofd hadden. En er waren jongeren die zich wel Lonsdaler noemden en ook zo gekleed gingen. Op basis van de literatuur werd wel duidelijk dat de zogenoemde Lonsdalejongeren vooral gezocht moeten

² Kenmerken van een casestudy zijn: bestudering van een sociaal verschijnsel in zijn natuurlijke omgeving, gedurende een bepaalde periode, met gebruik van diverse databronnen waarbij de onderzoeker gericht is op gedetailleerde beschrijving, interpretatie en verklaringen die betrokkenen in het sociale proces verschaffen (Swanborn, 1996, p. 29).

worden in de hardcorescene, de scene van de gabbers. De termen ‘Lonsdalejongeren’, ‘hardcorejongeren’ en ‘gabbers’ worden nogal eens als synoniemen gebruikt (zie hoofdstuk 3). Deze jongeren treffen elkaar tijdens hardcoreparty’s en op internet. In de drie onderzochte steden is dan niet zozeer uitgegaan van jongeren die zich op zichtbare wijze manifesteren als Lonsdaler, want dat zou een beperking zijn van die jeugdscene, maar in de eerste plaats van jongeren die van hardcoremuziek (vrijwel alle Lonsdalers) houden en die als het ware die jeugdcultuur met elkaar delen door bijvoorbeeld in een jeugdcentrum te komen waar hardcore wordt gedraaid (Venray en Aalsmeer) of in een soos (Zoetermeer) of tijdens party’s elders in het land. Er zijn wel verschillen tussen de steden. Zo gaat het in Venray meer om hardcorejongeren, omdat een deel van hen geen Lonsdale meer draagt als gevolg van de negatieve berichten in de media. In het betreffende hoofdstuk zal dan ook voornamelijk worden gesproken over hardcorejongeren. In Aalsmeer wordt nog veel Lonsdalekleding gedragen. Daar zal derhalve ook meer worden gesproken van Lonsdalejongeren. In Zoetermeer ligt het wat complexer, omdat daar ook een groep skinheads aanwezig is (die zich heeft afgesplitst van de Lonsdalegroep) naast een groep Lonsdalers. Beide groepen zullen ook als zodanig worden beschreven.

2.2 Verantwoording keuze onderzoekssteden

Om diverse redenen is gekozen voor de plaatsen Venray, Zoetermeer en Aalsmeer. Naast een landelijke spreiding speelt zeker ook de media-aandacht voor de problematiek in genoemde plaatsen mee.

Venray

Een belangrijke overweging om Venray als onderzoekslocatie te nemen, is dat deze plaats veelvuldig in het nieuws is geweest vanwege incidenten rond Lonsdalejongeren. De moord op Theo van Gogh lijkt het startschot te zijn: in de landelijke media worden Lonsdalejongeren uit Venray in verband gebracht met gerichte acties tegen (eigendommen van) allochtonen in die plaats. Er is onder meer sprake van een poging tot brandstichting van een moskee en het gooien van stenen naar een Marokkaanse vrouw. De gemoederen lopen op, zeker als ook Premtime aandacht besteedt aan de Lonsdalejongeren. Vanwege de (vermeende) interetnische spanningen bezoekt minister Verdonk Venray tweemaal en praat ze met de directbetrokkenen. Wanneer in de media wordt gesproken over Lonsdalers, richt de aandacht zich vrijwel automatisch op het jongeren centrum Dingus als de plaats waar de Lonsdalers bijeenkomen – Dingus als verzamelplaats en bolwerk van rechts-extremistische jongeren. Bezoekers van dat jongeren centrum, in het bijzonder de hardcore liefhebbers, zijn in de media veelvuldig in verband gebracht met de incidenten rond allochtonen. Kort gezegd, zijn in de beeldvorming Lonsdale, de muziekstroming hardcore en jongeren centrum Dingus synoniem voor conflicten met allochtonen. In maart 2006 sluit de gemeente Dingus uiteindelijk. Dit onder-

zoek richt zich specifiek op de vaste kern van jongeren die voorheen vooral de hardcoreparty's van Dingus bezochten.

Zoetermeer

Deze stad komt landelijk in het nieuws als een aantal jonge skinheads met de naam Soetermeers Skinhead Front (SSF) op 5 mei 2005 De Blokhut in het Van Tuyllpark van de gemeente huurt voor een feest. Foto's van het feest, waarop een groep jongeren de nazigroet brengt, lekken uit via internet en geven geschrokken reacties. Deze gebeurtenis leidt ertoe dat extreemrechts prominent op de lokale politieke agenda komt te staan. Ook de gemeente en de lokale politie in Zoetermeer brengen het Lonsdalefenomeen in verband met extreemrechts. Hoewel de gemeente in een recent plan aangeeft dat lang niet alle Lonsdalers openstaan voor extreemrechtse denkbeelden, maakt zij zich zorgen om een deel van deze jeugdcultuur voor wie de denkbeelden van de skinheadscene aantrekkelijk zijn.

Aalsmeer

In 2003 haalt de gemeente Aalsmeer de pers vanwege vechtpartijen tussen 'kaalkoppies', zoals Lonsdalejongeren door de plaatselijke bevolking worden genoemd, en allochtone jeugd, hoewel deze wordt bijgestaan door hun autochtone vrienden. Onderzoeksbureau Eijnsink Smeets en Etman verricht een onderzoek in opdracht van de gemeente op basis waarvan het de gemeente adviseert over de aanpak van de problematiek. De onderzoekers belichten de interetnische spanningen tegen de specifieke Aalsmeerse context, die zowel belemmerende als bevorderende factoren zou kennen. De spanningen tussen allochtonen en autochtonen zouden zich in de voorgaande jaren hebben opgebouwd. In februari 2004 vindt een politie-inval plaats in een jongerencentrum waar geregeld hardcorefeesten worden georganiseerd. Er worden drugs en wapens in beslag genomen en enkele mensen worden opgepakt. De dag erna doen enkele Lonsdalers mee aan een carnavalsoptocht. Zij gebruiken de optocht om hun ideeën over allochtonen kracht bij te zetten. Net als in Venray zoekt het programma Premtime de Aalsmeeders op om uit te zoeken wat er precies is gebeurd. Vanwege deze media-aandacht krijgt Aalsmeer het stempel 'Lonsdalegemeente'. Het betreft desondanks een kleine groep jongeren, hoewel Aalsmeer vanwege de regionale aantrekkingskracht van het jongerencentrum wordt ook bezocht door jongeren uit het (noordelijke) Groene Hart van de Randstad.

2.3 Bronnen

In dit onderzoek is gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethodieken en -bronnen teneinde het Lonsdaleverschijnsel vanuit diverse perspectieven te belichten.

Gestandaardiseerde vragenlijsten

Om zicht te krijgen op de kenmerken en achtergronden van de jongeren worden in dit onderzoek verschillende gestandaardiseerde instrumenten gebruikt. De jongeren in de drie steden vullen dezelfde vragenlijsten in. De afname gebeurt vrijwel altijd in aanwezigheid van de onderzoekers. De jongeren hebben de vragenlijsten op een serieuze manier ingevuld, er heeft geen onderling overleg plaatsgevonden. Het betreft de volgende vier instrumenten.

- Standaard Enquête Daders (SED). Dit instrument bestaat uit twee onderdelen.³ Het eerste onderdeel gaat in op de achtergronden van de jongeren, leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, etnische achtergrond, sociaaleconomische positie, uitgaansbehoefte, drank- en drugsgebruik, groepsgedrag, schoolproblematiek en hulpverleningscontacten. Het tweede onderdeel bevat vragen over de delicten die de jongeren hebben gepleegd. Jongeren kunnen aangeven of zij in de afgelopen drie maanden delicten hebben gepleegd of anderszins antisociaal gedrag hebben vertoond. Het betreft zowel excessieve gedragingen als veelvoorkomende en zwaardere vormen van criminaliteit. Er is voor dit instrument gekozen omdat de SED reeds is afgenomen onder bijna 10.000 jongeren in de leeftijd van 12-17 jaar in diverse gemeenten in Nederland.⁴ Deze eerder uitgevoerde onderzoeken zijn gebaseerd op een representatieve steekproef van de jongeren in die leeftijd in die betreffende regio. Ongeveer de helft van de jongeren is ondervraagd op scholen, de andere helft op vrijetijdslocaties waarmee ook zicht wordt gekregen op de groep (partiële) schoolverlaters. De resultaten van het huidige onderzoek kunnen op diverse onderdelen hiermee worden vergeleken.
- Adolescenten Temperamentenlijst (ATL). De ATL is een test voor jongeren van 13 tot 18 jaar die temperamenteigenschappen meet (Feij & Kuiper, 1987).⁵ De persoonskenmerken zijn: 1) emotionaliteit (emotionele gevoeligheid, schuld- en schaamtegevoelens, nervositeit, tobben en roekeloosheid), 2) spanningsbehoefte (riskante gewoonten, disinhibitie, *experience seeking* en acceptatie van normen, 3) extraversie⁶ (spraakzaamheid, uiten van gevoelens, initiatiefrijk, weinig timide opstelling) en 4) impulsiviteit

³ Ontwikkeld door Advies- en Onderzoeksgroep Beke te Arnhem. We hebben overigens niet alle items uit de SED gebruikt, maar ons omwille van de beperkte afnametijd bij de jongeren beperkt tot de belangrijkste onderwerpen.

⁴ Het gaat om politieregio's Zeeland, Zaanstreek-Waterland en Limburg-Zuid.

⁵ In het onderzoek zijn sommige jongeren iets ouder. Omdat het hier om researchdoelstellingen gaat en niet om individuele psychologische beoordelingen, bijvoorbeeld ten behoeve van rapportage pro Justitia, kunnen we deze geringe leeftijdsoverschrijding accepteren.

⁶ Bestaat uit twee afzonderlijke schalen die hier tezamen zijn genoemd.

(geringe beheersing, kalmte en bedachtzaamheid).⁷ Hiermee krijgen we een indruk van de persoonlijkheid van de jongeren.

- Vragenlijst Inwoners Nederland.⁸ Deze lijst bevat 28 vragen die betrekking hebben op de attitudes van jongeren jegens verschillende groepen inwoners in Nederland, waaronder allochtonen, joden, zwervers en homoseksuelen. Ook wordt gevraagd naar het toepassen van geweld en rechtvaardigingen daarvoor. De vragen zijn vertaald uit het Duits en maken deel uit van een breder opgezette studie naar rechts-extremisme in Duitsland.⁹ Hierbij gaat het enerzijds om de ideologie van de ongelijkwaardigheid van bepaalde bevolkingsgroepen in combinatie met (het accepteren van) geweld.¹⁰ Ten tijde van het huidige onderzoek is geen Nederlandse vragenlijst voorhanden om dergelijke attitudes te inventariseren; daarom is gekozen voor een vertaalde vragenlijst.
- Shortlist groepsriminaliteit. Tot slot is bij verschillende geïnterviewde sleutelpersonen in Venray de Shortlist groepsriminaliteit afgenomen (Advies- en Onderzoeksgroep Beke, 2003). Dit instrument geeft aan de hand van verschillende items (drugsgebruik, leeftijd, criminaliteitspatroon) een eerste indicatie van de ernst van de problemen van een jongerengroep. Met de Shortlist kan onderscheid worden gemaakt tussen hinderlijke (minst ernstige), overlastgevende en criminele (ernstigste) probleemgroepen.

Interviews sleutelinformanten

In elke plaats zijn uitgebreide interviews gehouden met sleutelinformanten. De keuze van de sleutelinformanten is vooral bepaald door hun kennis van de problematiek van de Lonsdalers in hun stad en/of de aanpak ervan. De meeste sleutelinformanten zijn werkzaam bij gemeente, politie, welzijnsinstellingen, jeugd- en straathoekwerk. Daarnaast werden in Venray enkele vertegenwoordigers uit de

⁷ De COTAN beoordeelt deze test met een voldoende (Evers, Van Vliet-Mulder & Groot, 2000).

⁸ De benaming van de vragenlijst is afkomstig van de onderzoekers. Bewust is gekozen voor een zo neutraal mogelijke term.

⁹ Het betreft het onderzoeksproject 'Group Focused Enmity' van het Institut für interdisziplinäre Konflikt- und Gewaltforschung, Universität Bielefeld. Met dank aan onderzoeksleider prof. dr. W. Heitmeyer voor het verlenen van toestemming om de vragen te vertalen en te gebruiken voor dit onderzoek.

¹⁰ We zijn bij de vertaling zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke Duitse betekenis gebleven en hebben deze waar echt noodzakelijk aangepast aan de Nederlandse situatie. Een mogelijk bezwaar kan zijn dat bepaalde onderwerpen in Duitsland meer leven dan in Nederland en dat er geen Nederlandse controlegroep is waarmee de uitslagen van de Lonsdalejongeren kunnen worden vergeleken. In die zin moeten de resultaten worden opgevat als indicatief en richtinggevend voor vervolgonderzoek onder andere bevolkingsgroepen. In Venray is een groep van 49 hardrockliefhebbers gevraagd deze vragenlijst in te vullen. Wij hebben de resultaten vergeleken met die van de hardcorejongeren.

allochtone gemeenschap geïnterviewd.¹¹ De interviews waren semi-gestructureerd. Onderwerpen waren: kennis van de groep Lonsdalers, beleid, aanpak, succes- en slagingsfactoren.

Interviews jongeren (solo en groep)

In elke plaats zijn jongeren uitgebreid geïnterviewd om – ter aanvulling en verdieping van de ingevulde vragenlijsten – meer zicht te krijgen op hun persoonlijke achtergronden, attitudes en sociale netwerk. In een aantal gevallen werden er groepsgewijze interviews gehouden met jongeren. De interviews hadden een open karakter. Gespreksonderwerpen waren terug te voeren op hun denkbeelden en de aanpak van de instanties. Alle interviews zijn nadien schriftelijk uitgewerkt.

Documenten

Om de problematiek rond het Lonsdaleverschijnsel breder te kunnen bestuderen, is ook naar jeugdproblematiek en de aanpak ervan in de onderzoeksplaatsen gekeken. Daartoe zijn vooral bij gemeente en politie aanvullende documenten opgevraagd, die daarop betrekking hebben.

Anders

Naast voornoemde bronnen is gebruikgemaakt van observatie bij hardcoreparty's en op straat, van krantenberichten, televisie-uitzendingen en een logboek van een jongerenwerker.

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de informatiebronnen, uitgesplitst naar onderzoeksplaats.

Tabel 2.1: Overzicht van de bronnen per onderzoeksplaats

	Venray	Zoetermeer	Aalsmeer
Vragenlijsten	77	17	33
Vergelijkingsgroep ¹²	49	nee	nee
Interviews sleutelinformanten	Politie (4), welzijn en straathoekwerk (3), gemeente (1), jongerenwerk (3), jongeren - individueel (6), groepsgesprekken (3) anderen (3)	Gemeente (4), welzijn (5), politie (3), politiek (1), jongeren (50), waarvan 15 uitgebreid	Gemeente (2), welzijn (6), politie (3), jongeren (20)
Aanvullende documenten	Gemeente, politie, Dingus, kranten	Gemeente, politie, St. Mooi, kranten	Gemeente, politie, St. Cardanus, kranten
Anders	Logboek van Dingus-medewerker rond incidenten	Internet	Internet

2.4 Onderzoeksverloop in de drie steden

Hoewel de opzet van het onderzoek voor de drie steden zo veel mogelijk uniform is gehouden, heeft de uitvoering ervan per plaats een andere invulling gekregen. Dit heeft er onder meer mee te maken dat de aard van de problematiek in de steden verschilt en daarmee deels ook de toegankelijkheid van de doelgroep en de bereidwilligheid om mee te werken aan het onderzoek. Ook speelt mee of de jongeren een specifieke plek hebben waar zij samenkomen en in hoeverre zij buitenstaanders (onderzoekers, journalisten, instanties) wantrouwen. Hieronder volgt per plaats een beschrijving van de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd.¹³

Venray

In Venray is allereerst contact gezocht met de jongerenwerker c.q. beheerder van het jongerencentrum Dingus. Van dit centrum is bekend dat er veel Lonsdalejongeren komen en het is zoals gezegd veelvuldig in het nieuws geweest met betrekking tot conflicten met allochtonen. De medewerkers van Dingus zeggen hun volledige medewerking aan het onderzoek toe. Het plan van aanpak is de jongeren voor de vragenlijsten te benaderen wanneer Dingus een avond organiseert voor de Lonsdalejongeren. Kort daarop wordt het centrum op last van de gemeente gesloten.¹⁴ De jongeren zijn nu helaas niet of veel moeilijker te bereiken. In overleg met de voormalige beheerder en twee jongerenwerkers wordt besloten de jongeren persoonlijk (mail, telefoon) te benaderen. Hiertoe worden in Venray zaaltjes gehuurd. In totaal worden vier bijeenkomsten met jongeren georganiseerd. Daarnaast worden enkele jongeren individueel benaderd voor het invullen van de vragenlijsten. De geïnterviewde jongeren kunnen worden aangemerkt als de vaste groep bezoekers van Dingus (hardcoreparty's) – zij vormen in de woorden van een respondent de 'harde kern' van de jongeren die bij buitenstaanders bekendstaan als Lonsdalers. Met de aanwezige jongeren worden na het invullen van de vragenlijsten groeps- en individuele gesprekken gevoerd. Centraal thema is de negatieve publiciteit rondom hun groep, de sluiting van Dingus en de rol van de gemeente daarin. Tevens wordt ingegaan op extreemrechtse opvattingen en de incidenten met allochtone jongeren.

Verder worden interviews gehouden met vertegenwoordigers van organisaties die direct of indirect bij (de aanpak van de) Lonsdalejongeren betrokken zijn (ge-

¹¹ Verschillende respondenten hebben aangegeven niet op persoonlijke titel geciteerd te willen worden. Om die reden spreken we in dit verslag van 'respondenten' in het algemeen, zonder verwijzing naar naam, functie of organisatie.

¹² Vanwege praktische problemen in de andere steden hebben we alleen in Venray een vergelijkingsgroep onderzocht.

¹³ Het veldwerk in de drie steden liep van februari tot september 2006.

¹⁴ Zie volgend hoofdstuk voor een uitgebreide bespreking van de gebeurtenissen rondom de sluiting van het jongerencentrum.

weest). Allereerst zijn dit jongerenwerkers, politieambtenaren en welzijnswerkers. Tevergeefs wordt getracht vertegenwoordigers van het lokale bestuur te interviewen, te weten de burgemeester en twee wethouders, omdat die volgens de andere bronnen een belangrijke rol zouden hebben gespeeld in het Lonsdalevraagstuk in Venray. Burgemeester en wethouders willen echter niet meewerken aan het onderzoek. De reden is dat er in Venray ten tijde van dit onderzoek een ander onderzoek loopt.¹⁵ Evenmin lukt het om met vertegenwoordigers van de Marokkaanse gemeenschap te praten. Verschillende gemaakte afspraken zijn op niets uitgelopen.

Zoetermeer

Als start van het veldwerk in Zoetermeer geldt een oriënterend gesprek met de politie. Zij schetst een beeld van de problematiek en kan ons doorverwijzen naar potentiële interviewrespondenten bij de ketenpartners gemeente en welzijn. Gesproken wordt met de wethouder Veiligheid, de wethouder Welzijn en twee beleidsambtenaren van de afdeling Openbare orde en veiligheid. Daarnaast vindt een gesprek plaats met vertegenwoordigers van de lokale welzijnsorganisatie Stichting Mooi en met een gemeenteraadslid.

Via een wijkagent wordt contact gelegd met het jongerenwerk van Stichting Mooi. De onderzoekers investeren veel tijd in de contacten met het jongerenwerk. Enerzijds met het oog op interviews met jongerenwerkers, anderzijds – net als in Venray – omdat wij grotendeels afhankelijk zijn van het jongerenwerk bij het benaderen van (groepen) jongeren ten behoeve van het kwalitatieve veldwerk (observaties en gesprekken) en het vragenlijstonderzoek. Daarom wordt veel zorg en tijd besteed aan de introductie van het onderzoek bij zowel de jongerenwerkers als hun leidinggevenden. Beiden zegden hun medewerking aan het onderzoek toe. Een van de onderzoekers bezoekt gedurende twaalf weken bijna wekelijks de buurthuizen en andere verzamelplaatsen van de jongeren.

Het onderzoek in Zoetermeer levert aanzienlijk minder ingevulde lijsten op dan verwacht. Jongerenwerkers menen dat dit te maken heeft met het wantrouwen van de jongeren tot de buitenwereld, met name tot de pers, maar ook tot alles wat met onderzoek samenhangt. Onderzoekers die ‘willen weten hoe het zit’ worden door sommige jongeren kennelijk als bedreigend ervaren. Bovendien ontstaat de indruk dat jongeren, maar ook een enkele jongerenwerker, vraagtekens plaatsen bij de meerwaarde van het vragenlijstonderzoek. Zij vragen zich af wat zij aan het invullen van de lijsten hebben en sommige jongeren menen dat de vragenlijsten door de politie tegen hen kunnen worden gebruikt.

Daarentegen wordt er veel kwalitatief materiaal verzameld over de Lonsdalejongeren in Zoetermeer. Er worden tientallen observaties en gesprekken met jonge-

¹⁵ Bedoeld wordt het IVA-onderzoek (zie Moors, 2007).

ren opgetekend in een veldwerkverslag. Hierin wordt veel aandacht besteed aan de leefwereld van jongeren, hun interpretaties en beweegredenen. Ook komen in gesprekken met de jongeren onderlinge verschillen aan bod, bijvoorbeeld binnen de categorie Lonsdalers, maar ook met betrekking tot de houding van Lonsdalejongeren jegens andere jeugdculturen en de lokale skinheadscene. Op 5 mei wordt het plaatselijke bevrijdingsfestival bijgewoond bij wijze van observatie. Van voorgaande jaren was bekend dat dit evenement geregeld werd aangegrepen door jongeren om de confrontatie met de politie aan te gaan. Vanaf 2003 zijn er elk jaar openbare-ordeproblemen als gevolg van confrontaties tussen politie enerzijds en Lonsdalejongeren en skinheads anderzijds (zie ook Wagenaar en Van Donselaar, 2006).

Aalsmeer

De aftrap in Aalsmeer bestaat uit een kennismaking met de buurtregisseurs van het wijkteam Aalsmeer van de politie Amsterdam-Amstelland. Net als in Zoetermeer noemen zij namen van personen in hun netwerk die van belang kunnen zijn voor het onderzoek. Vervolgens worden ook in Aalsmeer gesprekken gevoerd met politie, welzijn, jongerenwerk en jongeren zelf. Hiervoor wordt nagenoeg dezelfde benaderingswijze gebruikt. Aalsmeer is een kleine gemeente, wat het veldwerk vergemakkelijkt. Zo wordt de dienstverlening op het gebied van (jeugd)welzijn en jongerenwerk aangeboden door de regionale welzijnsorganisatie Stichting Cardanus. Haar werkgebied beperkt zich niet tot Aalsmeer, maar omvat tevens Amstelveen en Uithoorn. De beperkte omvang van Aalsmeer leidt er verder toe dat veel jongeren niet uit Aalsmeer zelf komen, maar wel gebruikmaken van de faciliteiten (bijvoorbeeld onderwijs volgen). Een blik op de landkaart maakt duidelijk dat Aalsmeer en de buurgemeente Uithoorn vrijwel aan elkaar zijn ‘vastgegroeid’, waardoor veel Uithoornse jeugd in Aalsmeer vertoeft en andersom. Er komen dan ook veel Lonsdalejongeren uit de directe omgeving naar Aalsmeer om daar op zaterdagavond een regionaal jeugdcentrum te bezoeken aan de provinciale weg N201. Het gevolg van deze beweeglijkheid tussen de buurgemeenten is dat we ons veldwerk onder Lonsdalejongeren niet kunnen beperken tot Aalsmeer.

In ons veldwerk onder jongeren spreken wij derhalve zowel met jongeren uit Aalsmeer als daarbuiten. De jongeren zijn, zeker in vergelijking met Zoetermeer, heel goed benaderbaar. De gesprekken met jongeren vinden deels plaats op hangplekken, in jongerencentra en – zelfs – aan de Langeraarse plassen, waar zij langdurig worden geïnterviewd. Ook wordt in een enkel geval bij een jongere thuis een interview afgenomen. De jongeren zijn zeer meewerkend. Ze willen nu eens goed uitleggen hoe het precies zit met Lonsdalers en waarom het in hun ogen niet past om een Lonsdalejongere automatisch als extreemrechts te beschouwen. Net als in Zoetermeer zijn de jongerenwerkers aanvankelijk terughoudend, hoewel er uiteindelijk door een aantal jongerenwerkers ondersteuning wordt gegeven aan het onderzoek.

Lonsdale in de literatuur

Hardcore is een muziek- en jeugdstyl die ‘hot’ is bij een flink deel van de, voornamelijk autochtone, jongeren in het Nederland van 2006. Jongeren bezoeken elk weekend in groten getale hardcorefeesten. Zij zijn bereid daar het hele land voor door te reizen om pas vroeg in de ochtend huiswaarts te keren, en een deel van de jongeren organiseert zelf (zeker ook legale) feesten en geeft daarmee blijk van ondernemerschap en initiatief. Wie de website Partyflock bezoekt, komt erachter dat hardcore leeft. Jongeren uit heel Nederland tippen elkaar over nieuwe feesten en voeren discussies met elkaar over ‘de scene’. Het gaat strikt genomen niet om een nieuwe jeugdcultuur, maar om een ervaring – na een sluimerend bestaan – van de ‘oude’ gabbercultuur van de jaren negentig. Zoals de oude gabbers bepaalde kledingcodes hadden, bekend waren de Australian-trainingspakken, zo hebben ook de nieuwe gabbers een kledingvoorkeur om uiting te geven aan hun subcultuur. Een tijdlang was het sportmerk Lonsdale populair, waardoor deze ‘nieuwe gabbers’ bekend werden onder de misleidende naam ‘Lonsdalejongeren’.

Veel waarnemers buiten de hardcorescene associëren de term ‘Lonsdalejongeren’ vooral met extreemrechtse gabbers. Dat is niet helemaal onterecht, want een deel van de huidige gabberstroming laat zich blijkens de literatuur verleiden door nationalistische en extreemrechtse denkbeelden en zoekt geregeld de confrontatie op met allochtone jongeren. Met name de website HollandHardcore wordt benut om racistische en rechts-radicalen denkbeelden te ventileren. Vanwege het radicale karakter heeft dat deel van de nieuwe gabbers de aandacht van onder andere politie, justitie en AIVD en wordt inmiddels gesproken over het Lonsdalevraagstuk (Van Donselaar, 2005). In opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken voerde de AIVD in 2005 een onderzoek uit naar het vraagstuk. Het doel was overheidsfunctionarissen voor te lichten over feiten en ficties rond het fenomeen Lonsdalejeugd, om zo het verschijnsel beter op waarde te kunnen schatten. In de rapportage stelt de veiligheidsdienst dat zeker niet alle gabbers rechts-radicaal zijn. Hoewel het dragen van Lonsdalekleding beslist niet automatisch betekent dat jongeren radicaal zijn, proberen de rechts-radicalen gabbers er wel degelijk een boodschap mee uit te dragen. Overbekend inmiddels is dat de lettersamenstelling ‘nsda’ in het woord Lonsdale volgens de gabbers verwijst naar de NSDAP, de partij van Adolf Hitler. Het merk wordt ook wel als afkorting gebruikt voor: ‘Laat Ons Nederlanders Samen De Alloctonen Langzaam Elimineren.’

Kortom: veel extreemrechtse gabbers dragen of droegen Lonsdale, maar niet alle gabbers met Lonsdale zijn extreemrechts. Verder zijn er ook rechts-radicalen

gabbers die geen Lonsdale (meer) dragen, mede omdat kledingmerken bij jeugdculturen nu eenmaal een beperkte houdbaarheidsdatum hebben.

In de literatuur en in de media worden de begrippen ‘Lonsdalejongeren’, ‘radicale Lonsdalejongeren’, ‘rechtse hardcorejongeren’, ‘extreemrechtse gabbers’ en varianten hierop door elkaar gebruikt. Voor wetenschappers, journalisten, jongerenwerkers, politiemensen, politici en anderen die met het Lonsdalevraagstuk van doen hebben is het overzicht daarmee vaak zoek. Het is voor hen een moeilijk te duiden vraagstuk, waarop zij maar lastig vat krijgen. Volgens Wagenaar en Van Donselaar (2006) komt dit doordat het Lonsdalevraagstuk breed is: er zijn diverse verschijningsvormen. In dit hoofdstuk worden met de begrippen ‘Lonsdalers’ en ‘Lonsdalejongeren’ de jongeren van de huidige hardcorescene bedoeld, dus de ‘nieuwe’ gabbers. Of zij daadwerkelijk (nog) het kledingmerk Lonsdale dragen is daarbij niet relevant.

Volgens enkele auteurs is hetgeen we vandaag aanduiden met Lonsdalejeugd niet alleen een voortvloeiende van de gabbercultuur uit de jaren negentig, maar heeft het – vooral bij het extreme smaldeel – ook bepaalde trekken die op het eerste gezicht doen denken aan de skinheads (Van Donselaar en Rodrigues, 2004; AIVD, 2005; Van der Sluis, 2005; Smeerdijk en Wichers, 2005). Voor een goed begrip van het fenomeen ‘Lonsdalejongeren’ moeten we daarom een stuk verder terug in de tijd, naar de opkomst van bepaalde jeugdculturen in het Verenigd Koninkrijk en hun uiteindelijke invloed op Nederlandse adolescenten. We baseren ons bij dit historisch overzicht voor een belangrijk deel op het onderzoek van Schoppen (1997) over jeugdculturen en geweld tegen allochtonen in Nederland en een studie van Van Donselaar (2005) naar het Lonsdalevraagstuk. Beide studies gaan in op de aard, omvang en verschijningsvorm van de gabberscene: Schoppen deed veldonderzoek naar de ‘oude’ gabbers in de jaren negentig en nam destijds al een rechts-nationalistische minderheid waar. Van Donselaar richtte zich op de recente ervaring van de scene en dan met name op de, wat hij noemt, ‘extremistische gabbers’. Van Donselaar vraagt zich af wat het rechts-extremistische gehalte van deze gabbers is en hij tracht de reactiepatronen van onder meer politie, justitie, politieke ambtsdragers en media te duiden. In deze studie richten we ons eveneens niet uitsluitend op het fenomeen, maar ook op de reactie van de lokale overheid. In de volgende paragraaf gaan we eerst terug in de tijd, op zoek naar de essentie van het verschijnsel ‘jeugdcultuur’.

3.1 Jeugdcultuur: naorlogs fenomeen

Het fenomeen ‘jeugdcultuur’ is niet van alle tijden. Pas na de Tweede Wereldoorlog gingen tieners en jonge twintigers zich van elkaar onderscheiden, en vooral van hun ouders, leraren, politiemensen en alles wat zij verder als gezag zagen. Door een aantal maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van onderwijs,

arbeid en toegenomen financiële middelen hadden jongeren per saldo meer vrije tijd en middelen om zich als adolescent te manifesteren. Bovendien wilde een deel van de jeugd zich afzetten tegen het gezag in de breedste zin van het woord en alles wat zij ouderwets vond. Daarbij speelde niet alleen muziek een voorname rol, denk aan de opkomst van de rock-'n-roll, popmuziek en hardrock. Ook uiterlijkheden als haardracht, kleding en daarmee samenhangende symbolen speelden een belangrijke rol. Het fenomeen 'jeugdcultuur' was geboren.

Schoppen (1997) noemt in zijn rapport over racistisch geweld en jeugdculturen drie mogelijke benaderingen van jeugdculturen. Ten eerste wordt een jeugdcultuur wel opgevat als een delinquente subcultuur. Jongeren proberen zich door het plegen van criminaliteit af te zetten tegen de conventionele waarden in de samenleving (Cohen, 1955). Anderen menen dat het niet correct is om jeugdcultuur per definitie te koppelen aan delinquentie. Zij baseren zich op neomarxistisch gedachtegoed en vinden dat een jeugdcultuur toch vooral moet worden gezien als klasse-gebonden protest (Hall e.a., 1975). Weer anderen zien vooral jongeren die zich op basis van hun etnische achtergrond groeperen en benadrukken daarom de rol van etniciteit bij jeugdculturen (Moore, 1994; Vermeulen, 1984).

Wij verstaan onder jeugdcultuur de door een bepaalde groep jeugdigen gedeelde normen en waarden, waarbij die groep zich bovendien onderscheidt op grond van gedrags- en kledingcodes, en soms op basis van etnische afkomst en sociaal-economische achtergrond.

3.2 Skinheads: arbeiderisme

In de jaren vijftig wordt Engeland opgeschrikt door de *mods*. Dat zijn (groepen) jongens die zich dandyachtig kleden en met hun scooters en brommers op straat rondhangen en daar achter de meisjes aanzitten. Zij veroorzaken daarbij veel overlast. In de nadagen van deze jeugdcultuur ontstaan de *hardmods* met daarbinnen de *rudeboys*. Dat zijn jonge Jamaicanen die hun hoofd kaalscheren en naar snelle skamuziek luisteren.¹⁶ Autochtone jongens uit lage inkomensgroepen kijken op tegen deze rudeboys met hun 'stoere' imago, met als gevolg dat zij deze jeugdstijl overnemen; ook zij scheren hun hoofd kaal en luisteren naar ska. In een later stadium gaan de zwarte rudeboys zich echter meer op hun Afrikaanse roots richten. Autochtonen kunnen zich daarmee niet identificeren. Nu wordt de basis gelegd voor de autochtone skinheadcultuur (Clarke, 1973). In die jeugdcultuur staan normen en waarden centraal die moeten uitdrukken dat deze jongeren er trots op zijn zich tot de Britse arbeidersklasse te mogen rekenen. Ook het kale hoofd, de schoenen (*Doc Martins*), de houthakkersbloezen en de zwarte jacks dienen dat doel.

¹⁶ Ska is een muziekstijl die verwant is aan de Jamaicaanse reggae. Het verschil is, dat ska vele malen sneller is dan het *easy going* tempo van de reggae. Ska wordt later ook overgenomen door blanke groepen als Madness en Bad Manners. In Nederland is Doe Maar bekend geworden met ska.

Volgens Schoppen (1997) heeft het kale hoofd ook een praktische oorsprong: het is handig tijdens vechtpartijen, ter voorkoming van trekken aan de haren. Skinheads hebben verder een nostalgisch beeld van het vooroorlogse Engeland, toen mannen in hun ogen nog mannen waren en voor elkaar opkwamen. Die normen worden belangrijker naarmate onder hoger opgeleide jongeren de hippiecultuur in zwang raakt, een andere jeugdcultuur die vrijwel tegelijkertijd ontstaat. Skinheads hebben niets met deze – naar hun maatstaven – softe hippies, hun flower power en abstract gefilosofeer. De skinheads zetten zich af tegen alles wat in hun ogen wijst op intellectualisme, progressieve ideeën en decadentie. Kortom, alles wat afwijkt van hun arbeideristische, volkse levensstijl waarin militarisme en mannelijkheid een hoog goed zijn. Dat verklaart ook waarom sommige skinheads aan *queerbas-hing* doen: het in elkaar slaan van homoseksuele mannen. In de jaren zeventig en tachtig worden ook punkers, en dan met name linkse punkers en krakers, geregeld bedreigd door rechtse skinheads (Brugiel, 2002).

Hoewel de oorsprong van de skinheadcultuur Jamaicaans – en dus allochtoon – is, richt het geweld zich na ongeveer 1970 ook tegen kleurlingen en andere allochtone groeperingen. Dat hangt samen met het op gang komen van de immigratie in West-Europa na de Tweede Wereldoorlog. Niet alleen ten gevolge van gastarbeid, maar ook als gevolg van de dekolonisatie stijgt het aantal migranten in Engeland. Vanwege hun huidskleur zijn veel van die nieuwkomers een gemakkelijk doelwit voor skinheads. Die zien in de multiculturalisering een bedreiging van het Britse cultuuroed. Skinheads ervaren niet alleen concurrentie met allochtonen op de arbeidsmarkt, ook in de vrije tijd voelen zij zich bedreigd. In hun ogen eigenen allochtone jongeren zich bepaalde jeugdclubs toe en zij menen dat allochtone jongeren ‘hun’ meisjes afpakken, wat voor veel incidenten zorgt. Ruzie om de publieke ruimte en meisjes wordt als een veelvoorkomende oorzaak beschouwd van het ontstaan van rassenrellen (Van Donselaar en Rodrigues, 2004). Er ontstaan samenwerkingsverbanden met georganiseerd extreemrechts, waaronder het Britse National Front. Ook proberen skinheads hun racistische denkbeelden met muziek uit te dragen. Dat gebeurt onder andere door Blood and Honour, een organisatie waarbij verschillende bands zijn aangesloten, met onder andere Skrewdriver en No Remorse.

Ook de skabands Madness en Bad Manners trekken veel extreemrechts publiek, tot hun grote teleurstelling. Want zij willen zich wel met muziek en skinheads bezighouden, maar niet met politiek en racisme. Het is dan ook onjuist om alle skinheads het etiket rechts-radicaal te geven (Clarke, 1973).

In de loop der tijd breidt de skinheadbeweging zich uit naar andere Europese landen, Noord-Amerika en Australië. Ook daar flirt een deel van de skinheads met neonazistische en racistische (partij)organisaties. In West-Duitsland duiken regelmatig skinheads op tijdens bijeenkomsten van de Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD), een partij met oud-nazi's. Verrassend genoeg heeft ook het

communistische Oost-Duitsland haar eigen skinheadjongeren. Door sommige auteurs wordt de aanwezigheid van skinheads in de DDR wel verklaard door verzet van bepaalde bevolkingsgroepen in de DDR tegen het van staatswege gepropageerde antifascisme (Harnischmacher, 1993; Brugiel, 2002). In West-Duitsland bestaan in de jaren zeventig spanningen tussen autochtone Duitsers en Turkse migranten. Door sommige auteurs wordt opgemerkt dat skinheads zich in Duitsland extremer gaan gedragen naarmate de houding van de gemiddelde Duitser sinds de jaren zeventig meer antibuitenlander wordt (Heitmeyer 1988; Brugiel, 2002). Om zich te onderscheiden en op te vallen in het toch al verharde klimaat, gaan skinheads zich nog extremer manifesteren. Hun mening over buitenlanders wordt nog radicaler en zij worden nog gewelddadiger.

In Nederland krijgt de skinheadcultuur pas eind jaren zeventig voet aan de grond. De skinheadcultuur wordt desalniettemin door de jeugd gezien als een uit het buitenland gekopieerde beweging met een slecht imago. Nederlandse punks en hardrockers zijn weliswaar ook geïnspireerd door het buitenland, maar die muziekstijlen blijken beter aan te sluiten bij de leefwereld van Nederlandse jongeren en zeer goed te wortelen in de Nederlandse context.

Ook in Nederland is een deel van de skinheads uitgesproken racistisch en schurkt bijvoorbeeld aan tegen de Nederlandse Volksunie (NVU) van Joop Glimmerveen en later zijn er die sympathiseren met bijvoorbeeld CP'86. De sociale achtergrond van Nederlandse skinheads is tot vandaag niet duidelijk. In de beweging worden zowel arbeidersjongeren gesignaleerd als zonen van hoogopgeleide ouders. Zij zijn daarmee wellicht eerder etnocentrisch dan klassegebonden georganiseerd. Een twijfelachtig wapenfeit van Nederlandse skinheads is de moord op de Antilliaanse tiener Kerwin Duinmeijer in 1983. Om mensen aan het denken te zetten maakt de Nijmeegse Frank Boeijengroep daarover het nummer 'Zwart-wit'. Ook in Nederland zijn zeker niet alle skinheads rechts-radicaal. De meeste skinheads zijn apolitiek en er zijn net als in Engeland ook wel *sharpies*: skinheads *against racial prejudice*. Deze skinheads zijn vaak links en spreken zich openlijk uit tegen racisme. Het betreft hier echter een minderheid van slechts enkele tientallen in heel Nederland (Schoppen, 1997).

Hoewel skinheads nadien niet zijn verdwenen uit Nederland, is deze jeugdcultuur in de jaren negentig duidelijk op zijn retour. De reden daarvan is drieledig. Namelijk: het slechte imago van skinheads, het overduidelijk 'gekopieerde karakter' van deze van oorsprong Britse subcultuur en de opkomst van de gabbers.

3.3 Gabbers in de jaren negentig: Nederlandse jeugdcultuur

Medio jaren negentig worden de Nederlandse straten bevolkt door kaalgeschoren tienerjongens en meisjes met opgeschoren, strak ingevlochten haar, die op het eerste gezicht maar weinig te maken hebben met skinheads (Schoppen, 1997). De

gabbers zijn eerder verbonden met de housecultuur. Eind jaren tachtig ontstaat house, een mechanische muziekstijl waarin de dj op een voetstuk staat.

Zoals bij veel muziekstijlen ontstaan al snel allerlei substijlen, zoals techno, new beat, mellow en hardcore. Hardcore is harde, monotone house met zich repe-rende thema's en tempowisselingen. Ook in Nederland krijgt hardcore in de jaren negentig voet aan de grond. Veel liefhebbers van houseparty's gebruiken de nieuwe synthetische *lovedrug* ecstasy (xtc). Zodra duidelijk wordt dat deze drug bepaalde gezondheidsrisico's met zich meebrengt, eindigt xtc op de lijst van ver-boden middelen.

Naast cannabisproducten en xtc-pillen wordt veel speed gebruikt, een populai-re naam voor amfetamine. Jongeren zelf geven aan dat het anders niet mogelijk is om zo lang (het hele weekend) te blijven feesten. Zij scheren hun hoofd kaal, net als de skinheads, om uitdrukking te geven aan hun subcultuur. Maar ook nu geldt weer een meer praktische reden: kort haar is veel handiger als je transpireert tij-dens het dansen.

In de hardcorescene is de strijd tussen Rotterdam en Amsterdam een thema. De Rotterdamse jeugd zet zich via de gabberhouse af tegen de in hun ogen decadente housescene van clubs als de IT en Roxy. Dit lijkt enigszins op de neiging van Britse skinheads om zich af te zetten tegen de hoger opgeleide hippies. In de regel houdt Amsterdam zich niet zo bezig met de anti-Amsterdamse sentimenten, maar desgevraagd noemt een dj de hardcorejongeren uit Rotterdam minachtend 'gabbers'. Deze term wordt vervolgens als geuzennaam geadopteerd. Hoewel er overal in Nederland gabbers bijkomen, zelfs in de hoofdstad, blijft Rotterdam het mekka van het gabberdom.

Hoewel er overeenkomsten zijn in uiterlijke kenmerken met skinheads, beklijft de gabbercultuur veel beter. De belangrijkste oorzaak daarvoor is dat het gaat om een typisch Nederlandse 'uitvinding'. Om deze reden dragen veel gabbers Nederlandse vlaggetjes op hun kleding. Dat werd later (zeker niet in alle gevallen terecht) ook wel in verband gebracht met rechts-radicalisme.

Dat brengt ons op een andere overeenkomst met de skinheads: een aanzienlijk deel van de gabberbeweging staat op zijn minst open voor racisme en extreem-rechts (Van Donselaar en Rodrigues, 2004). Net als de skinheads komt dat voort uit ethnocentrisme en angst voor de multiculturele samenleving. In tegenstelling tot de skinheads is er niet zozeer sprake van concurrentie van autochtone jeugd met allochtone jeugd op de arbeidsmarkt, maar wel in het uitgaanscircuit en de publie-ke ruimte. Er zijn vaak vechtpartijen over de 'heerschappij' van de publieke ruim-te: hangplekken, buurten en uitgaansgelegenheden. Bovendien bezoeken veel allochtone jongeren ook hardcorefeesten. Niet zozeer vanwege de muziek, maar om meisjes te 'scoren'. In sommige onderzoeken geven gabbers desgevraagd aan dat zij als autochtone jeugd meer de behoefte hebben om zich als groep te gedra-gen naarmate zij zich belaagd voelen door allochtone groepen. Waar allochtonen

zich in groepen sterker voelen, nemen autochtone jongeren vergelijkbare maatregelen.

3.4 Lonsdalers: de nieuwe gabbers

Lonsdalejongeren zijn een voortvloeiSEL van de gabbercultuur uit de jaren negentig. Dat is een korte formulering die in veel analyses herhaald wordt en tegelijkertijd veel vragen openlaat. Daarmee is immers nog niet duidelijk wie nu die Lonsdalejongeren zijn en dan vooral de jongeren die flirten met ‘rechtse’ ideeën. Zoals gezegd is er iets aan de hand met de Lonsdalejongeren, wat maakt dat gesproken wordt van een heus Lonsdalevraagstuk. Een deel van de nieuwe gabbers veroorzaakt problemen op het vlak van overlast en criminaliteit, maar ook op het terrein van rechts-radicalisme. Zijn de Lonsdalejongeren pubers die doelbewust hun omgeving proberen uit te dagen met rechts-radicalistische uitingen zonder diepere (politieke) betekenis? Of gaat het om een rechts-radicalistische jeugdcultuur die zich onder andere manifesteert via racistische denkbeelden en racistisch geweld?

Hoewel er in de media heel veel is geschreven over Lonsdalejongeren, is er nog niet zo veel systematisch onderzoek verricht naar het verschijnsel. Voor zover kan worden nagegaan, wordt op 14 oktober 2003 in de Twentse krant *Tubantia* voor het eerst de term ‘Lonsdalegroep’ gebruikt,¹⁷ hoewel de opleving van de gabberscene volgens andere waarnemers al eerder, zo rond 2001, zijn beslag heeft.¹⁸ De media-aandacht bereikt voorlopig in 2005 haar hoogtepunt. Dat hangt samen met de nasleep en incidenten als gevolg van de moord op Theo van Gogh in oktober 2004. De nieuwe gabbers zijn er echter al voor de moord op Van Gogh. Zo onderzoeken Witte e.a. al in 2003 spanningen tussen groepen jongeren in Aalsmeer. Zij stellen niet alleen vast dat er conflicten zijn, maar trachten daarbij de afdeling Welzijn van de gemeente te voorzien van advies hoe hiermee om te gaan. De onderzoekers belichten de interetnische spanningen in de specifieke Aalsmeerse context, die zowel belemmerende als bevorderende factoren zou kennen. De spanningen tussen allochtonen en autochtonen zouden zich in de voorgaande jaren hebben opgebouwd en waren er niet van de ene op de andere dag.

Er zijn voor zover bekend nauwelijks veldwerkstudies verricht naar Lonsdalers, zoals die van Schoppen naar de ‘oude’ gabbers, waarbij jongeren zelf wordt gevraagd hoe het zit en waarbij wordt nagegaan uit welk sociaal milieu de jongeren komen.¹⁹ Om het beeld van Lonsdalejongeren te reconstrueren aan de hand van de beschikbare literatuur leunen wij in onze bespreking deels op de reeds

¹⁷ Racistische jongeren uit horeca geweerd: ‘Lonsdalegroep trekt rond’, *Tubantia*, 14 oktober 2003.

¹⁸ Zo blijkt uit gesprekken die wij voor dit onderzoek voerden met jongerenwerkers en gabbers.

¹⁹ Een mogelijke uitzondering is een werkstuk van twee studenten van de Politieacademie die onderzoek deden naar de aanwezigheid van Lonsdalejongeren in de Krimpenerwaard, het gebied ten zuiden van Gouda. De studenten slaagden erin om met zeven jongeren langdurige gesprekken te voeren over hun beweegredenen (Smeerdijk en Wichers, 2005).

genoemde publicatie van Van Donselaar (2005) over het Lonsdalevraagstuk, maar we betrekken er ook andere recente publicaties bij.

Voor we in de komende hoofdstukken onze onderzoeksgegevens uit Venray, Zoetermeer en Aalsmeer bespreken, wat naar zal blijken leidt tot aanpassingen en nuancering van het gangbare beeld over Lonsdalers, richten we ons op het beeld dat in de beschikbare literatuur wordt gepresenteerd.

Het extreemrechtse en racistische gehalte: rekkelijken en preciezen

Periodiek verschijnt de monitor Racisme en Extreem Rechts van de Universiteit Leiden en de Anne Frank Stichting (Van Donselaar en Rodrigues, 2004). Daarin wordt, mede aan de hand van gegevens van de AIVD, mediaberichten en politiekorpsen, de stand van zaken belicht rond extreemrechtse sympathieën onder bepaalde groepen, georganiseerd extreemrechts en racistisch geweld. In de monitor van 2004 wordt ook aandacht besteed aan extreemrechtse jongerengroepen. Opgemerkt wordt dat zich binnen de totale groep Lonsdalejongeren kleinere racistische groepen en racistische individuen bewegen. In de rapportage wordt gerept van 'rechts-radicalen gabbers'. Er wordt ook een aantal voorbeelden genoemd van racistisch geweld waarbij deze gabbers betrokken waren. Hoe groot de categorie rechts-radicalen gabbers is, blijft giswerk. Johan Vermeeren, een expert op het gebied van jeugdstijlen die tot voor kort bij de politie Haaglanden werkte, geeft in een rapport over jeugdgroepen aan dat Lonsdalejongeren een grote verscheidenheid laten zien aan opvattingen, gedragingen en daadwerkelijke politieke activiteit (Janssen en Wagemaker, 2005, p. 20). Er zijn ook antiracistische Lonsdalejongeren. Vermeeren schat dat ongeveer vijf procent van de nieuwe gabbers rechts-extremistische denkbeelden aanhangt. Het is echter allerminst duidelijk op grond van welke analyse of argumentatie hij tot dat percentage komt. Om de omvang van een verschijnsel vast te stellen, zal eerst scherp moeten zijn wat we eronder verstaan. En daar wringt de schoen, want er is in de literatuur geen overeenstemming over wat racisme en extreemrechts is.

Een oordeel over het racistische en extreemrechtse gehalte van de Lonsdalejongeren vloeit bijna vanzelfsprekend voort uit de waaier aan definities die wordt gehanteerd ten aanzien van racisme en extreemrechts. Hoe hoger de lat ligt en hoe smaller de definitie, hoe meer er voor nodig is een (jeugd)groepering dit etiket te verlenen en hoe lager de lat, hoe eerder een verschijnsel tot extreemrechts gerekend wordt. Van Donselaar (2002, 2004, 2005) spreekt in zijn analyses herhaaldelijk van 'preciezen' en 'rekkelijken'. De eerste categorie analisten hanteert sterk beperkende definities en de tweede categorie gebruikt verhoudingsgewijs ruimere definities van welke fenomenen tot racisme en extreemrechts moeten worden gerekend. De uitspraak dat 'allochtonen tot een inferieur ras behoren' wordt door beide categorieën betiteld als racistisch en – in het verlengde daarvan – als extreemrechtse opvatting. Aan het andere uiterste van de glijdende schaal staat bijvoorbeeld een uitspraak als 'Ik zeg

niet dat Nederland vol is, maar het is er wel druk.' Waar de rekkelijken menen dat deze uitspraak een verhullende variant is van de eerstgenoemde uitspraak en dus racistisch is en van rechts-radicalisme getuigt, daar vinden de preciezen dat dit soort uitspraken niet als dusdanig moeten worden betiteld.

Een voorbeeld van een precieze, smalle benadering treffen we aan in het reeds in de inleiding van dit hoofdstuk aangehaalde rapport van de AIVD van 2005. De AIVD verstaat onder racisme: het handelen vanuit beredeneerde overwegingen van biologische inferioriteit. De dienst merkt verder op dat bij Lonsdalejongeren – een enkeling daargelaten – geen diepere rechts-radical ideologie achter deze jeugd-cultuur moet worden gezocht. Hoewel racisme, xenofobie en frustratie over de multiculturele samenleving volgens de AIVD breed gedragen worden onder deze categorie jongeren, zou geen sprake zijn van het aanhangen van een expliciete extreemrechtse ideologie. Zij komt tot de conclusie dat slechts een kleine minderheid van de nieuwe gabbers wezenlijk rechts-radical ideeën aanhangt met het daarbijbehorend activisme. Om deze relativering te onderstrepen, merkt zij bovendien op dat Lonsdalejongeren een lage organisatiegraad kennen.

De rekkelijken betogen dat hun bredere definities eerder recht doen aan de sociale werkelijkheid waarin meerdere definities van de situatie voorkomen en het gevaar wordt tegengegaan dat de problemen met Lonsdalejongeren worden 'weggedefinieerd'. Met beperkte definities wordt vermoedelijk ook onvoldoende recht gedaan aan de naoorlogse uitingen van extreemrechts. Het beeld van extreemrechts wordt doorgaans bepaald door nazi-Duitsland en de Holocaust. Hoewel er in de naoorlogse samenleving ook openlijk neonazistische bewegingen zijn, komen racisme en rechts-radicalisme volgens de rekkelijken ook voor in meer verholde varianten. Hierdoor zijn de contouren van het naoorlogse extreemrechts niet scherp aan te geven. De verhulling van racistische en extreemrechtse boodschappen moet worden verklaard door een aanpassingsmechanisme bij sommige groeperingen en individuen (Van Donselaar, 2002). Zij zijn zich terdege bewust van de gevoeligheid van rechts-extremisme in de samenleving als gevolg van de Tweede Wereldoorlog. Extreemrechtse groeperingen en individuen geven aan – sommigen alleen voor de buitenwereld – dat zij niet geassocieerd wensen te worden met nazisme en rechts-radicalisme. Een deel van hen doet dat vanuit een opportunistisch, electoraal motief. Zij vrezen leden, kiezers en andere sympathisanten kwijt te raken als zij eenmaal het etiket 'rechts-radicaal' hebben.

Hoewel Van Donselaar eveneens tot de conclusie komt dat de nieuwe gabbercultuur niet zonder meer en in zijn geheel een rechts-extremistische jeugdcultuur is, kiest hij ervoor ook op dit fenomeen brede(re) definities los te laten. Zijn eigen onderzoek wijst uit dat er weliswaar weinig gabbers zijn met een onderliggende extreemrechtse politieke motivatie en ideologie, maar dat er een veelvoud is van gabbers met 'vage extreemrechtse denkbeelden'. Zij verzetten zich tegen de multiculturele samenleving en tegen alles wat 'links' is.

Om het extreemrechtse gehalte van het Lonsdalevraagstuk te analyseren moeten naar de mening van Van Donselaar naast de *ideeënwereld* ook – wat hij noemt – de *sociale genealogie* en de *magneetfunctie* bekeken worden. In het eerste geval gaat het om de vraag of er in de Lonsdalscene reeds bekende rechts-radicalen opduiken. In dat verband merkt Van Donselaar op dat in de scene verschillende bekende rechts-radicalen actief zijn die, bijvoorbeeld op feesten, met een sterk wisselend resultaat proberen jongeren te winnen voor extreemrechtse partijen en organisaties. Bij de magneetfunctie gaat het om de vraag in welke mate rechts-radicalen zich aangetrokken voelen door een bepaalde organisatie, waardoor deze wordt geassocieerd met extreemrechts. Maar diezelfde organisatie kan zich ook zelf aangetrokken voelen tot extreemrechts. Er kan ook sprake zijn van personele overlap. Dan stuiten we direct op het probleem dat de Lonsdalscene geen duidelijke, formele organisatie kent. De relatie tussen georganiseerd extreemrechts en de ‘rechtse’ Lonsdalers loopt niet van een leien dakje (AIVD, 2005; Van Donselaar, 2005). Daarvoor zijn twee redenen. Ten eerste hebben veel jongeren moeite met het formele karakter van (partij)organisaties, met bijbehorende vergaderingen, contributie en dergelijke. Dat fenomeen beperkt zich zeer zeker niet tot Lonsdalers. In zijn onderzoek over jongeren en popularisering van de politiek komt Aalberts (2006) tot de conclusie dat jongeren politiek belangrijk vinden, maar vaak ook erg ingewikkeld, waardoor zij snel weer hun aandacht verliezen. Ook het toegankelijk maken van de politiek door popularisering blijkt geen soelaas te bieden en niet automatisch de politieke betrokkenheid van jongeren te vergroten. Op de tweede plaats is drugsgebruik vaak een twistpunt tussen gabbers en georganiseerd extreemrechts. Extreemrechtse organisaties vinden drugsgebruik om ideologische motieven volstrekt niet acceptabel, terwijl de hardcorescene bekendstaat om het veelvuldig gebruik van verdovende middelen. Op dit patroon zijn wel degelijk uitzonderingen, waarbij Lonsdalejongeren – al is het maar voor bepaalde tijd – actief worden in rechts-radicalen organisaties.

Jeugdcultuur of tegenbeweging?

De nieuwe gabbers of Lonsdalers worden wel gezien als een jeugdcultuur, zoals de gothics dat zijn en bijvoorbeeld ook alto's, hiphoppers, skaters, hardrockers en skinheads. De vraag die Van Donselaar (2005) en ook Smeerdijk en Wichers (2005) zich daarbij stellen is of de nieuwe gabbers wel een opzichzelfstaande jeugdcultuur zijn of deel uitmaken van een post-fortuynistische tegenbeweging van autochtonen die zich ergeren aan de multiculturele samenleving en alles wat progressief en links is. Zo op het eerste gezicht lijkt deze opmerking vooral van toepassing op de rechtsgeoriënteerde gabbers.

Het is opvallend dat de ervaring van de gabberscene samenvalt met de opkomst van Pim Fortuyn in 2001 en versterkt wordt door de moord op Theo van Gogh en het steeds scherper wordende debat over de multiculturele samenleving. De toegenomen etnische spanningen zouden niet aan het schoolplein voorbij zijn gegaan, zo blijkt uit

een leeronderzoek in Eindhoven van drie hogeschoolstudenten van de Fontys-hogeschool in die stad (Peeters e.a., 2004). In opdracht van de regiopolitie Brabant Zuid-Oost en Bureau HALT Eindhoven verrichtten zij in 2004 een vragenlijstonderzoek naar de verharding op scholen. Het betreft daarbij zowel spanningen tussen leerlingen en schoolpersoneel als tussen leerlingen onderling. Zij reppen daarbij ook van interetnische spanningen en de manieren waarop bepaalde autochtone jongeren zich uiten, bijvoorbeeld door het dragen van Lonsdale en Nederlandse vlaggetjes. Op het schoolplein vindt groepsvorming plaats op basis van etniciteit. Daarbij raken de verschillende groepen regelmatig met elkaar slaags.

Volgens ander onderzoek zouden sommige radicale gabbers hun nationalisme en racisme met de paplepel krijgen ingegoten. In 2005 verricht het Bureau Discriminatiezaken van de regiopolitie Zaanstreek-Waterland een *quickscan* naar de aanwezigheid van Lonsdalejeugd in Zaanstreek en Purmerend (Van der Sluis, 2005). In dat onderzoek worden extreemrechtse sympathieën bij jongeren verklaard door de achtergrond van veel autochtone families. Veel families ontvluchten een decennium of langer geleden Amsterdam vanwege de grotestadsproblemen. In hun ogen uiten die problemen zich in de toename van slecht geïntegreerde allochtonen en criminaliteit. Ontwikkelingen in Nederland, bijvoorbeeld de moord op Van Gogh maar ook de toename van allochtone inwoners in Zaanstreek en Purmerend, hebben ertoe geleid dat een deel van de jeugd van de ‘stadsvluchtelingen’ zich ongemeen hard opstelt tegenover allochtonen. Dat uit zich in ruzies en vechtpartijen tussen autochtone Lonsdalegroepen en allochtone jongerengroepen. Eveneens in 2005 onderzoeken twee studenten van de Politieacademie de aanwezigheid van Lonsdalejongeren in de Krimpenervaard, het gebied ten zuiden van Gouda. Ook daar zou zich een voedingsbodem bevinden voor racistisch geweld. De Krimpenervaard en Gouda hebben reeds een historie waar het conflicten betreft tussen autochtone Nederlanders, Molukkers (Moordrecht) en Marokkanen (Gouda, Schoonhoven). Uit de gesprekken met Lonsdalers zou ook hier blijken dat jongeren veel opvattingen van thuis hebben meegekregen. De journalist Maaïke Homan komt in 2006 in haar boek *Generatie Lonsdale* tot een vergelijkbare conclusie. Zij spreekt voor haar boek met Lonsdalejongeren, wetenschappelijk onderzoekers, schooldirecteuren, burgemeesters en jongerenwerkers. Hoewel zij niet expliciet antwoord geeft op de vraag wat deze jongeren tot hun voorkeur voor racistische en uiterst rechtse denkbeelden brengt, geeft zij aan dat angst en gebrek aan vertrouwen in de (eigen) toekomst een belangrijke rol spelen. Die angst zou deels worden doorgegeven via ouders. Sommige ouders zouden hun eigen vooroordelen ‘aan de keukentafel’ doorgeven aan hun kroost. Homan wijst bijvoorbeeld op Dokkum, waar de politie op het nippertje kan verhinderen dat het asielzoekerscentrum met een molotovcocktail in brand wordt gestoken. Van de betrokken tieners zijn de meesten afkomstig uit dorpjes in de buurt. Ze groeien op in een nog geheel blanke omgeving en komen pas op de middelbare school in aanraking met migrantenkinderen. Sommigen geven aan het ‘eng’ te vinden in-

eens door ‘vreemden’ omringd te zijn. Ze zijn bang dat die ‘hun’ banen en huizen afpikken.

De goedkeuring van bepaalde ouders voor de rechts-radicalen ideeën is niet onbeperkt (Van Donselaar, 2005; Smeerdijk en Wichers, 2005). Het dragen van Nederlandse vlaggetjes leidt tot weinig problemen, maar het openlijk dragen van nazistische symboliek en het opbouwen van een straf dossier vanwege racistisch geweld gaat de meeste ouders toch een paar bruggen te ver.

Niet alleen op het platteland

Zo nu en dan wordt het radicalisme bij Lonsdalers verklaard door plattelandsconservatisme. Nog uit zeer recent onderzoek van Nijmeegse sociologen zou blijken dat plattelander veelal sterker geneigd zijn tot discrimineren dan stedelingen (Coenders, Lubbers en Scheepers, 2006). Lonsdale-jongeren maken daarom vaak deel uit van een plattelandsgemeenschap die negatief staat ten opzichte van allochtonen. Smeerdijk en Wichers (2005) en Van der Sluis (2005) wijzen eveneens op een plattelandsverschijnsel en ook de zojuist aangehaalde journalist Homan merkt op dat de Lonsdalers afkomstig zijn uit de kleinere plaatsen. Op het eerste gezicht laten de radicalen inderdaad vooral van zich horen in de middelgrote en kleinere gemeenten in bijvoorbeeld Oost-Brabant, Noord-Limburg, het platteland van Friesland en Groningen, het Groene Hart en de Zaanstreek, zo zou blijken uit de mediaberichtgeving. Het valt Homan bovendien op dat de Lonsdalejongeren zich juist niet manifesteren op plaatsen waar veel migranten leven. Zij bevestigen daarmee het beeld dat de pers heeft van deze jeugdcultuur. Hotspots waar zich volgens haar spanningen rond Lonsdalers voordoen, zijn plaatsen als Helden, Uden, Venray, Dokkum, Zoetermeer en Wormerveer.²⁰

Dat Lonsdalers zich niet zouden manifesteren in plaatsen waar veel migranten leven, komt niet overeen met waarnemingen van de politie. Zo spreekt bijvoorbeeld de politie Haaglanden in haar jaarlijkse inventarisatie van jeugdgroepen over Lonsdalegroepen in Den Haag en Scheveningen, beide plaatsen waar volop migranten aanwezig zijn (Janssen en Wagemaker, 2005). Ook het beeld dat Lonsdalejeugd vooral een plattelandsaangelegenheid zou zijn, doet onvoldoende recht aan de werkelijkheid. Alleen al in het rijkste gemeenten van Homan komt een middelgrote stad voor, namelijk Zoetermeer, met 117.000 inwoners en zoals gezegd houden zich bijvoorbeeld ook in Den Haag Lonsdalers op. Dus het vraagstuk doet zich zeker niet in alle gevallen voor in gemeenten met weinig allochtonen en het doet zich ook niet uitsluitend voor op het platteland. Samengevat kunnen we wel stellen dat het Lonsdalevraagstuk zich overwegend op het platteland voordoet, maar tevens voorkomt in grote steden (vergelijk Wagenaar en Van Donselaar, 2006).

²⁰ Zie Witte et al. (2005) die de moskeebrand in Helden hebben gereconstrueerd.

Jeugdcriminaliteit en overlast

De nieuwe gabbers manifesteren zich ook op straat en er worden strafbare feiten gepleegd. Politie mensen signaleren hinderlijke en overlastgevende ‘Lonsdale-achtige’ straatgroepen, die zich in verschillende mate te buiten gaan aan vernielingen en vandalisme, maar ook aan (extreem) drugsgebruik en geweld (Smeerdijk en Wichers, 2005; Janssen, 2006; Amsterdam-Amstelland, 2006). Een deel van het geweld is gericht tegen allochtonen en ‘andersdenkenden’. In de monitor *Racisme en Extreem Rechts* (Van Donselaar en Rodrigues, 2004) wordt ook een aantal voorbeelden genoemd van racistisch geweld waarbij Lonsdalers betrokken waren. Het drugsgebruik bestaat naast softdrugs uit het slikken van pillen en speed. Volgens Van Donselaar (2005) is er een overlapping tussen het Lonsdalevraagstuk en ‘gewone’ groepsriminaliteit. Zwaardere, georganiseerde (drugs)criminaliteit zou niet aan de orde zijn. Maar er wordt meteen opgemerkt dat systematische informatie over de overlast en criminaliteit door extreemrechtse Lonsdalers voor zover bekend ontbreekt. Op basis van de literatuur ontstaat geen beeld van een ‘algemeen deviant gedrag’. Dus of extreemrechtse Lonsdalers naast racistisch geweld ook op andere gebieden criminaliteit plegen, is onduidelijk. Ons onderzoek in Venray, Zoetermeer en Aalsmeer werpt meer licht op deze materie.

3.5 Reactiepatronen: gemeente, jongerenwerk en politie

Overlast en criminaliteit, maar zeker ook het rechts-radicalisme leiden ertoe dat extremistische Lonsdalejongeren op de politieke agenda terecht komen. Het Lonsdalevraagstuk is echter een ingewikkeld, meerkoppig vraagstuk, want onveiligheid en rechts-radicalisme vloeien erin samen. De overheid zoekt zowel op landelijk als op lokaal niveau naar een passende en doeltreffende reactie. En ook scholen, instellingen voor jeugdhulpverlening en andere (semi-)publieke organisaties zoeken naar een oplossing. In dit onderzoek beperken wij ons vooral tot de reactiepatronen en het beleid van gemeenten, het jongerenwerk en politiekorpsen. Wagenaar en Van Donselaar (2006) merken op dat de beoordelingen en inschattingen van de omvang en ernst van het fenomeen van cruciale betekenis zijn om reactiepatronen te kunnen begrijpen. In *Monitor racisme en extreemrechts. Het Lonsdalevraagstuk* bespreekt Van Donselaar (2005) de reactiepatronen van onder andere openbaar bestuur, jongerenwerk en politie.

De reactie van gemeentelijke zijde is vooral te begrijpen vanuit de inschattingen en het wel of niet onderkennen van een ‘bijzonder’ probleem. Bij veel gemeenten proberen bestuurders en ambtenaren het probleem puur te zien als een overlastprobleem en eventueel nog als een criminaliteitsprobleem, maar met het radicalisme weten zij zich vaak geen raad en zij vinden die kant van de zaak veelal bedreigend (Huijgens, 2004). Maar volgens Van Donselaar zijn er ook wel gemeenten die het probleem hoog inschatten en op de agenda zetten als ‘een probleem van etnische polarisatie’ en zelfs ‘een probleem met neonazi’s’. Het is – kortom – lastig het probleem in te schatten, waarbij zowel sprake is van onderschatting als van overschat-

ting. Een groot deel van het gemeentelijk probleem heeft ook te maken met een tekort aan gedeelde kennis en expertise. Waar er inmiddels publicaties zijn voor de lokale overheid over moslimradicalisme, daar blijken er over radicale Lonsdalejongeren voor zover bekend nog maar weinig handreikingen te zijn voor het gemeentebestuur. In *Radicalisme Signaleren en Aanpakken* van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, wordt vooral het accent gelegd op moslimradicalisme (VNG, 2006). Het woord ‘Lonsdale’ komt maar drie keer voor in de hele rapportage.²¹

Met de gemeente als opdrachtgever en subsidieverstrekker heeft ook het jongerenwerk een rol in het Lonsdalevraagstuk. Het jongerenwerk werkt daarbij niet alleen samen met de gemeente maar bijvoorbeeld ook met de politie. Daarin schuilt een klassiek dilemma voor jongerenwerkers. Hoewel zij net als politieagenten vaak als eersten trends signaleren onder jongeren en jongerenwerkers veel jongeren persoonlijk kennen, vinden zij het lastig de politie van informatie te voorzien. Daarmee zouden zij wel eens het vertrouwen van hun ‘doelgroep’ kwijt kunnen raken en zij zijn bovendien geen opsporingsambtenaren.

Een ander probleem heeft direct te maken met het radicale karakter van een deel van de Lonsdalscene. Van oudsher proberen jongerenwerkers in jeugdcentra en tijdens inloopavonden de orde te bewaren middels gedragsregels. Een prominente gedragsregel is dat jongeren zich niet racistisch mogen uitlaten. Op grond van deze regel raken veel Lonsdalers ‘dakloos’ doordat zij het jongerencentrum niet meer in mogen. Dat verhoudt zich weer slecht met een doelstelling van het jongerenwerk om jongeren onderdak te bieden. In de praktijk leidt dat tot pragmatisme: er worden hardcoreavonden georganiseerd om de Lonsdalers niet helemaal uit de boot te laten vallen en Lonsdalers worden (weer) gewoon toegelaten tot jongerencentra, waarbij jongerenwerkers vooral de uitwassen van rechts-radicalen uitingen proberen te bestrijden. Dit onder het mom van ‘we weten hoe sommige jongeren zijn, we willen ze niet de toegang ontzeggen, als het maar niet te erg wordt’.

Het Lonsdalevraagstuk raakt aan meerdere taken van de politie. Zowel het handhaven van de openbare orde als de rechtsorde is ermee gemoeid. De politie zou nog voornamelijk reactief optreden tegen problematische Lonsdalers en dan met name tegen de overlast en de criminaliteit (Van Donselaar, 2005). Met het radicalisme

²¹ Iets dergelijks zien we ook terug in de nota’s van de rijksoverheid. In 2005 bood de minister van Justitie (Donner) de nota *Radicalisme en radicalisering* aan de Tweede Kamer aan. Ook de minister van Vreemdelingenzaken (Verdonk) kwam met een nota waarin de Lonsdaleproblematiek aan de orde werd gesteld, de nota *Weerbaarheid en integratiebeleid*. In de justitienota wordt het Lonsdalevraagstuk ernstiger ingeschat dan in de nota van Vreemdelingenzaken. Bijna alle aandacht in laatstgenoemde nota gaat uit naar moslimradicalen.

weten zij vaak minder goed raad. Toch zijn er wel korpsen waarin redelijk succesvol is geprobeerd een wat meer proactief politiebeleid te voeren. Dat houdt onder meer in dat zij aan de hand van een risicoanalyse de kans inschatten dat zich incidenten zullen voordoen. Dan blijkt dat het maken van goede inschattingen sterk afhankelijk is van het kennisniveau. Slechts in een beperkt aantal politieregio's is expertise aanwezig over rechts-radicalisme en wordt actief informatie verzameld over extreemrechtse gabbers. Ook bij het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) bestaat expertise over rechts-radicalisme om daarmee ook de regionale korpsen van dienst te zijn. De pogingen om een kennispositie op te bouwen hebben hier en daar geleid tot specialisme. Desondanks is er net als bij gemeenten en jongerenwerk nog immer een tekort aan gedeelde en toegankelijke expertise over het probleem.

In dit onderzoek wordt eveneens aandacht besteed aan de reactiepatronen. Aan vertegenwoordigers van gemeente, jongerenwerk en politie zijn vragen gesteld over de voorgestane probleemaanpak en de feitelijke uitvoering daarvan. Beleidsonderzoek dat zich uitsluitend richt op het 'papieren' beleid en niet tevens oog heeft voor de daadwerkelijke uitvoering en de problemen die daarbij spelen, doet onvoldoende recht aan de complexe werkelijkheid van beleid (vergelijk Pressman en Wildawski, 1984). We letten daarom op het formele beleid zoals dat in beleidsdocumenten is opgetekend, maar ook op de feitelijke beleidsrespons op Lonsdalejongeren en de samenwerking van actoren. Bij beleid gaat het om wat de doelen zijn en op welke manier daar in de uitvoering vorm aan wordt gegeven. Bovendien proberen we na te gaan hoe het Lonsdalevraagstuk op de politiek-bestuurlijke agenda terecht kwam; in bestuurskundige termen wordt dat wel het proces van agendavorming genoemd. Bij de uitvoering is ook gekeken naar de samenwerking tussen de relevante actoren. Er is immers steeds sprake van een beleid waarbij meer dan een instelling is betrokken. Deze vier thema's bieden een leidraad om de drie gemeenten die bij dit onderzoek betrokken zijn systematisch te vergelijken voor wat betreft hun aanpak van de Lonsdaleproblematiek.

3.6 Tot slot

In dit hoofdstuk zijn we aan de hand van enkele onderzoeken nagegaan wat het beeld is van Lonsdalejongeren. Uit de hoofdstukken over Venray, Zoetermeer en Aalsmeer zal blijken dat het beeld van Lonsdalejongeren in de literatuur hier en daar aanpassing en nuancering behoeft. Wel staat overeind dat het bij Lonsdalejongeren gaat om een versluisende term voor de hedendaagse hardcorescene. En die scene is op zijn beurt een voortzetting van de oude gabbercultuur uit de jaren negentig. Het is niet voor niets dat de jongeren die worden aangeduid met Lonsdalers zelf soms liever spreken van 'gabbers'. Voor het literatuurbeeld zijn we op zoek gegaan naar de essentie van het verschijnsel 'jeugdcultuur' en we zijn terug in de tijd gegaan om het Lonsdaleverschijnsel beter te kunnen duiden. Een

belangrijke conclusie is dat zowel een deel van de gabbers in de jaren negentig als de gabbers (Lonsdalers) van nu op zijn minst openstonden en -staan voor nationalisme en rechts-radicalen denkbeelden, en dat er in die zin niets nieuws onder de zon is. Een verschil is wel dat het maatschappelijk debat over de multiculturele samenleving, met name sinds Pim Fortuyn, veel feller wordt gevoerd dan in de jaren negentig. Tevens zijn we nog kort ingegaan op de reactiepatronen van gemeenten, politie en jongerenwerk. Een gemene deler daarbij is dat die reactiepatronen moeten worden begrepen uit een (vooralsnog) gebrek aan systematische expertise en kennis over het Lonsdalevraagstuk. Zo is er vaak verwarring over de omvang en de mate van het rechts-radicalisme. Hiermee ronden we het inleidend en probleemstellend deel van dit boek af. Hierna nemen we de lezer mee naar de lokale manifestaties van het Lonsdalevraagstuk in Venray, Zoetermeer en Aalsmeer.

Venray: (re)constructie van een Lonsdaleprobleem

In dit hoofdstuk staat het onderzoek in Venray centraal. Allereerst presenteren we enkele kengetallen over Venray om in paragraaf 4.2 in te gaan op de algemene jongerenproblematiek in die plaats. In paragraaf 4.3 komen de Lonsdalejongeren aan de orde. Daarbij besteden we aandacht aan de sociaaldemografische kenmerken, criminaliteit, persoonlijkheidseigenschappen en attitudes ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen. Paragraaf 4.4 gaat over de aanpak van de jeugdproblematiek in het algemeen en de Lonsdaleproblematiek in het bijzonder. Centraal staat de rol van instanties als de gemeente, de politie en het jongerencentrum, en niet in de laatste plaats die van de media. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een resumé.

4.1 Venray in cijfers

De gemeente Venray ligt in de politieregio Limburg-Noord tussen Nijmegen en Venlo en bestaat uit de plaats Venray en een aantal daaromheen liggende kerkdorpen.²² Vanwege de totale oppervlakte van het gebied behoort de gemeente tot de dertig grootste van Nederland.

In 2005 telt de gemeente Venray ruim 39.000 inwoners, waarvan ongeveer 10.000 woonachtig zijn in de kerkdorpen. De leeftijd is redelijk normaal verdeeld; er zijn naar verhouding echter minder jongeren en jongvolwassenen, vooral in de leeftijdscategorie 20-24 jaar.²³ Ruim 80% is van Nederlandse afkomst.²⁴ Van de niet-westerse allochtonen vormen Turken de grootste groep (2,8%), gevolgd door Marokkanen (1,8%) en Surinamers en Antillianen (1,3%). Venray kent tevens een Indonesische gemeenschap (2%) en personen uit het voormalig Joegoslavië (0,8%). De allochtone bevolking woont voornamelijk in de wijk Brukske.

Het gemiddeld besteedbare inkomen van particuliere huishoudens ligt rond de €26.000 per jaar en daarmee iets hoger dan het landelijk gemiddelde.²⁵ Bijna 2% van de inwoners ontvangt een bijstandsuitkering.

²² Alle gegevens over Venray zijn uit: *Gemeente Venray (2005). Venray in cijfers* en www.venray.nl. Het betreft de volgende kerkdorpen: Leunen, Heide, Ysselsteyn, Merselo, Vredepeel, Smakt, Oostrum, Oirlo, Castenray, Veulen.

²³ Er zijn 2574 personen in de leeftijd 10-14 jaar, 2395 in de leeftijd 15-19, 1901 in de leeftijd 20-24 en 2162 in de leeftijd 25-29 jaar.

²⁴ Voor het bepalen van de etniciteit wordt gekeken naar het geboorteland van de vader en moeder.

²⁵ Geldt voor het jaar 2000.

Venray en omgeving hebben een overwegend agrarisch karakter met enkele industriekernen.

In Venray staat een scholengemeenschap voor het voortgezet onderwijs met ruim 2600 leerlingen waar alle niveaus aanwezig zijn (ISK, vmbo, havo en vwo).

4.2 Jongerenproblematiek algemeen

Een voorliggende vraag is of jongeren in algemene zin een probleem vormen in Venray, los van voorkeur voor kleding of muziekstijl. Er zijn verschillende recente documenten beschikbaar die vooral ingaan op jeugddelinquentie; sociale kenmerken en achtergronden komen daarin minder aan bod.²⁶ Uit de Politie-monitor Bevolking 2005 komt naar voren dat 3% van de inwoners zich vaak en 22% zich wel eens onveilig voelt. De inwoners voelen zich het vaakst onveilig door rondhangende jongeren (17%). Deze cijfers wijken overigens niet veel af van het landelijk beeld: 4% van de Nederlanders voelt zich vaak en 24% voelt zich wel eens onveilig; 19% zegt dat het komt door rondhangende jongeren.

In het voorjaar van 2005 heeft politie Limburg-Noord een inventarisatie uitgevoerd van jeugdgroepen in de regio aan de hand van de shortlistmethodiek (Politie Limburg-Noord, 2005a). In totaal zijn er zeventig jeugdgroepen geïnventariseerd waarvan 21 in district Venray.²⁷ De verdeling naar type jeugdgroep ziet er als volgt uit.

Tabel 4.1: Typen jeugdgroepen in regio Limburg-Noord en district Venray

	District Roermond	District Venlo	District Weert	District Venray	Totaal
Aanvaardbaar	1	0	1	6	8
Hinderlijk	22	10	8	14	54
Overlastgevend	2	4	0	1	7
Crimineel	0	1	0	0	1
Totaal	25	15	9	21	70

Bron: Politie Limburg-Noord (2005a, p. 8, 9).

²⁶ Politieregio Limburg-Zuid heeft in 2002 een grootschalig *dark number*-onderzoek laten uitvoeren onder jongeren in de leeftijd van 12-17 jaar (Ferwerda et al., 2002) waarin de omvang, aard, spreiding en achtergronden van de jeugdcriminaliteit in kaart is gebracht. Hoewel niet direct van toepassing op de situatie in Limburg-Noord geeft het onderzoek een goed beeld van de stand van zaken in een deel van de provincie Limburg.

²⁷ Het district Venray bestaat uit Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Meerlo-Wanssum, Mook en Middelaar, Sevenum en Venray.

Een kwart van de (problematische) jeugdgroepen is in district Venray te vinden. Dit is opmerkelijk omdat er in Venray (veel) minder mensen wonen dan in de andere districten. Het is denkbaar dat er in werkelijkheid ook meer problematische jeugdgroepen zijn in Venray. Het behoort ook tot de mogelijkheden dat de wijze waarop de inventarisatie heeft plaatsgevonden per district c.q. plaats verschilt. Veel is afhankelijk van de kennispositie en deskundigheid van degene die de lijst invult, bijvoorbeeld een gebiedsmentor. De cijfers laten eigenlijk zien dat er in Venray nauwelijks echt problematische jeugdgroepen zijn, maar wel zogenoemde aanvaardbare groepen (die geen onderdeel uitmaken van de shortlistmethodiek).

Het verslag geeft geen inzicht in de kenmerken van de groepen per district, maar presenteert een algeheel beeld. Veertig van de 62 problematische groepen bestaan uit jongeren met een Nederlandse achtergrond. Het betreft vooral hinderlijke groepen. Bij elf van deze Nederlandse groepen is melding gemaakt dat de jongeren Lonsdalekleding dragen of zich ‘racistisch gedragen’.²⁸

Van een behoorlijk aantal groepen is bekend dat het merendeel van de jongeren alcohol en/of softdrugs gebruikt. Tevens is sprake van (veel) politie- en justitiecontacten. Bij de lichte vormen van criminaliteit draait het vooral om hinderlijk gedrag, drugsbezit en lichte vormen van geweldpleging. Bij de ernstige criminaliteitsvormen gaat het naar verhouding vaak om drugshandel en verkeersdelicten.

Een halfjaar na de eerste inventarisatie heeft de politie de jeugdgroepen opnieuw in beeld gebracht met de shortlistmethode (Politie Limburg-Noord, 2005b). Zie tabel 4.2 voor een overzicht naar type en district.

Tabel 4.2: Typen jeugdgroepen in regio Limburg-Noord en district Venray

	District Roermond	District Venlo	District Weert	District Venray	Totaal
Aanvaardbaar	0	4	1	0	5
Hinderlijk	20	17	4	3	44
Overlastgevend	6	3	3	0	12
Crimineel	2	1	0	0	3
Totaal	28	25	8	3	64

Bron: Politie Limburg-Noord (2005b, p. 10).

Een van de opvallende resultaten is dat het aantal (problematische) jeugdgroepen in Venray gedaald is van 21 naar 3. Als verklaring wordt gegeven dat de samenstelling en de mobiliteit van de jongerengroepen sterk wisselen. De jongeren maken deel uit van kleinere wisselende groepjes op verschillende locaties. In Venlo is daarentegen

²⁸ Van de elf genoemde Lonsdale- of racistische groepen komt er een uit Venray en een uit Venlo, de rest uit district Roermond.

een toename te zien van het aantal jeugdgroepen. Daarover staat in het verslag dat men mogelijk anders naar jeugdgroepen is gaan kijken onder invloed van de thema's die in de shortlist aan de orde komen. Ook de identificatieplicht zou mogelijk van invloed kunnen zijn op de zichtbaarheid van jeugdgroepen.²⁹

Bij deze inventarisatie is niet gekeken hoeveel Lonsdalegroepen er zijn. Voor het overige lijken de kenmerken van de groepen weinig te verschillen met de groepen uit de eerste inventarisatie.

In het hiervoor genoemde verslag (Politie Limburg-Noord, 2005b) staat een overzicht van het aantal overlastmeldingen betreffende jongeren naar plaats per 10.000 inwoners. Van de vier kerngemeenten scoort Venray in 2005 het laagst.³⁰ Afgemeten aan het totaal aantal jeugdigen woonachtig in de vier districten van Limburg-Noord is het percentage jeugdige verdachten (12-18 jaar) in district Venray relatief laag.³¹ Tot slot zijn er in 2004 in Venray 24 jeugdige meer- en veelplegers geteld en 27 hardekernjongeren (Politie Limburg-Noord, 2005c).

In de interviews met sleutelinformanten is ook ingegaan op de jeugdproblematiek in Venray in het algemeen. Conform het cijfermatige beeld zoals hiervoor geschetst, lijkt het met de problemen rond jongeren wel mee te vallen. Weliswaar heeft de politie te maken met jongeren die strafbare feiten plegen, maar niet in grote mate. De problemen concentreren zich veelal rond allochtone jongeren die zich bijvoorbeeld schuldig maken aan tasjesroof en auto-inbraak. Het betreft hier volgens respondenten een kleine groep Marokkanen die als zeer crimineel is aan te merken. Ook met autochtone jongeren, waaronder de Lonsdalers, zijn er problemen (geweest), maar die staan volgens een aantal respondenten in geen verhouding tot het totaal. Over de bevinding uit de inventarisatie dat er in Venray vrijwel geen (problematische) jeugdgroepen meer zijn, zegt een respondent dat die 'verdampt' zijn, met andere woorden: ze zijn niet meer op straat te vinden. Het is niet duidelijk of de jongeren elders hun heil hebben gezocht. Diverse respondenten geven aan dat er in Venray niets te doen is voor jongeren. 'Een troosteloze omgeving', in de woorden van een respondent.

²⁹ Dat zou impliceren dat het aantal jeugdgroepen in Venray bij de eerste inventarisatie een overschatting was van het werkelijke aantal. Het blijft echter moeilijk aanvaardbaar dat er in Venray slechts drie problematische jeugdgroepen zijn. Bovendien komen deze drie groepen uit omringende dorpen. Volgens deze inventarisatie zou er derhalve geen enkele groep, ook geen aanvaardbare, voorkomen in de plaats Venray zelf. Het is bekend dat jeugdgroepen dynamisch zijn en voortdurend van samenstelling veranderen. Dit sluit gebruik van de shortlist niet uit.

³⁰ In district Roermond gaat het om 96, in Venlo om 137, in Weert om 83 en in Venray om 67 overlastmeldingen betreffende jongeren per 10.000 inwoners. In de omliggende dorpen is het aantal overlastmeldingen lager en schommelt het tussen de 8 en 64 per 10.000 inwoners (uitgezonderd Swalmen met 115).

³¹ De percentages zijn voor de districten Roermond, Venlo, Weert en Venray respectievelijk 2,3, 2,6, 1,5 en 1,6. In district Venray is Bergen een uitschieter met 2,5%.

Zorgelijk is het forse alcohol- en drugsgebruik onder (sommige) jongeren. ‘Het is een gigantisch probleem’, aldus een van de respondenten. Een van de oorzaken, mogelijk naast verveling, is dat de jongeren van instanties te horen krijgen dat drugs schadelijk zijn, maar dat zelf niet zo ervaren. Ze functioneren prima op school en op hun werk. In de optiek van een respondent vinden jongeren dat drugsgebruik ‘moet kunnen’. De drugs zijn in Venray gemakkelijk te verkrijgen; er lopen genoeg dealers rond om de klanten te voorzien.³² Drugsgebruik is niet (meer) subcultuurgebonden. Ook in de interviews met de jongeren komt drugsgebruik als onderwerp naar voren. Softdrugs lijken algemeen aanvaard, maar ook harddrugs behoren voor sommigen tot de reguliere genotsmiddelen. Een van de jongeren zegt op zijn dertiende begonnen te zijn met harddrugs: pillen, coke en speed. In totaal heeft hij tweeënhalf jaar gebruikt. Nu blowt hij alleen nog. Een andere respondent (19 jaar) komt naar eigen zeggen uit een net en streng gezin. Ze is drie jaar lang verslaafd geweest aan harddrugs. Gebruik van harddrugs lijkt voor de meeste jongeren vooral weekend- c.q. partygebonden te zijn; softdrugsgebruik gebeurt de gehele week.

4.3 Lonsdalejongeren

In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van de Lonsdalejongeren in Venray. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan de orde: typering en omvang van de groep, individuele kenmerken, delicten en attitudes ten aanzien van bevolkingsgroepen.

Typering en omvang van de groep

Het blijkt niet eenvoudig een goed beeld te krijgen van de omvang van de groep Lonsdalers in en om Venray. Een belangrijke reden is, zoals gezegd, gelegen in de term ‘Lonsdalers’ (zie paragraaf 2.1). Nogal wat jongeren dragen geen Lonsdale-outfit (kisten, bomberjacks, enzovoort), maar zijn wel liefhebber van hardcoremuziek. Sommige jongeren zijn *casual* gekleed, anderen dragen bijvoorbeeld merken als *Pitbull* en *Perrier*. Er zijn ook jongeren die door hun kleding wel als Lonsdalers herkenbaar zijn.

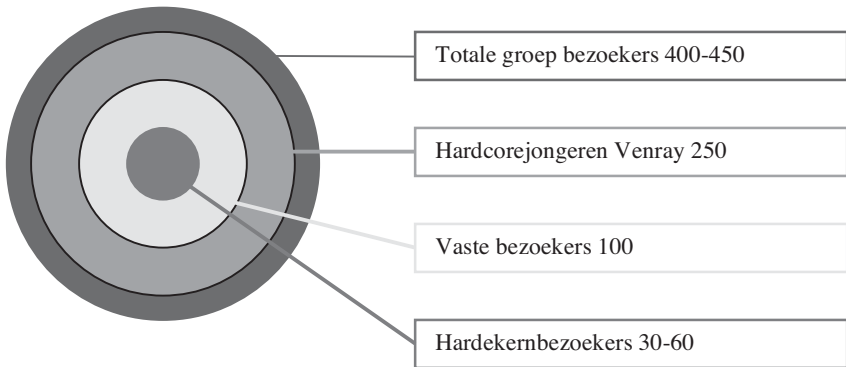
In het onderzoek wordt duidelijk dat de term ‘Lonsdale(jongeren)’ weliswaar veel wordt gebruikt door media en instanties, maar het is niet altijd duidelijk op welke jongeren die term betrekking heeft. Dit geldt temeer wanneer het om rechts-extremisme of rechts-radicalisme gaat. Er is volgens de jongeren en een aantal nauw betrokken respondenten geen directe relatie tussen het aanhangen en uitdragen van extreemrechts gedachtegoed enerzijds en het kledingmerk anderzijds. Sommige jongeren die als rechts-extremist zijn aan te merken, dragen geen Lons-

³² Een van de respondenten ziet als gevolg van acties tegen drugshandelaren in Venlo een verschuiving van de handel naar Venray.

dalekleding en anderen, die de kleding wel dragen, moeten niets hebben van rechte opvattingen. Die nuance geldt tevens voor de muziekvoorkeur: hardcore is niet synoniem voor rechts-radicaal. Volgens de jongeren is het een 'blunder' als je hen Lonsdalejongeren noemt.³³ Zij zijn 'gewoon zichzelf en that's it'. Wel is het zo dat veel hardcoreliefhebbers zich nationalist noemen, maar daarover later meer.

Waar media en instanties veelal op doelen, is het deel uitmaken van een gemeenschappelijke jeugd(sub)cultuur, met als rode draad de hardcoremuziek en het bezoeken van hardcoreparty's. Omdat het begrip 'Lonsdalejongeren' moeilijk te concretiseren is (paragraaf 2.1), is gedurende het onderzoek in Venray de aandacht verlegd naar de jongeren die van hardcoremuziek houden en die de hardcoreparty's van het jongerencentrum Dingus bezochten.³⁴ Onder die jongeren bevinden zich naar verwachting de meeste Lonsdalers. Anders gezegd, het merendeel van de Lonsdalejongeren in Venray heeft op een of andere manier met Dingus te maken (gehad) vanwege het bezoeken van de hardcoreparty's.

Kijkend naar de totale hardcorescene in Venray, met Dingus als brandpunt, kunnen verschillende groepen bezoekers worden onderscheiden. In een schema ziet dat er als volgt uit.

³³ Een van de respondenten merkt op dat extreemrechtse organisaties als de NVU het prima vinden als er veel jongeren als Lonsdalers gekleed gaan. Doordat de media een directe relatie hebben gelegd tussen rechts-extremisme en Lonsdale lijkt het of het extreemrechtse gedachtegoed veel aanhangers heeft. En dat betekent reclame. Een andere respondent stelt het tegenovergestelde: acties tegen buitenlanders door Lonsdalejongeren zijn juist niet goed voor het imago van bijvoorbeeld de NVU, omdat zij via politieke weg hun boodschap willen verkondigen en niet door middel van geweld dat over het algemeen in de publieke opinie veroordeeld wordt.

³⁴ Omwille van de leesbaarheid wordt in dit verslag voornamelijk gesproken over hardcorejongeren.

Tussen de 400 en 450 jongeren bezoeken de hardcoreparty's van Dingus. Per party is er plaats voor ongeveer 300-350 jongeren. Voor een deel komen de jongeren uit Venray zelf en de omliggende dorpen, maar voor een belangrijk deel ook uit andere plaatsen in Nederland, zoals Zoetermeer en Zwolle. De hardcoreparty's van Dingus hebben landelijke bekendheid en trekken veel bezoekers. Jongeren uit deze scene kennen elkaar naar eigen zeggen allemaal. Jongeren uit Venray bezoeken ook de party's in andere plaatsen waar zij deze andere bezoekers weer tegenkomen. Het is niet precies bekend hoeveel hardcorejongeren er uit Venray en de daaromheen liggende kerkdorpen komen. De schatting van verschillende respondenten is dat de totale hardcorescene in en om Venray bestaat uit ongeveer 250 jongeren. Hiervan zijn ongeveer honderd jongeren aan te merken als regelmatige bezoeker van Dingus. Dat houdt in dat zij niet alleen de hardcoreparty's bezoeken, maar daarnaast ook naar Dingus komen voor de gezelligheid.³⁵ Tussen de dertig en zestig zijn aan te merken als de harde kern, een vaste groep vrienden die altijd in Dingus te vinden is en daar vaak ook vrijwilligerswerk verricht.³⁶ Een groot deel van deze groep is ook 'betrokken' geweest bij de incidenten met allochtonen die ruimschoots door de media zijn belicht.³⁷

De verhouding tussen de verschillende onderscheiden groepen hardcorejongeren is niet zonder meer als harmonieus te typeren. Groepen die buiten de boot vallen zijn jongeren uit Venray zelf, die te jong zijn om Dingus te bezoeken, en jongeren uit de omliggende kerkdorpen, op wie de vaste bezoekers – de harde kern – neerkijken.³⁸ In de ogen van de harde kern willen deze laatste jongeren er graag bijhoren; daarom zijn zij ook Lonsdale gaan dragen en verantwoordelijk voor enkele incidenten. Een voorbeeld is het gooien van stenen naar een Marokkaanse vrouw. Zij zien een dergelijke actie volgens een respondent als een soort toelatingsexamen om bij de vaste Dingus-groep te kunnen horen, in de veronderstelling dat de Dingus-groep extreemrechtse ideeën heeft en dat het gooien van stenen wordt gewaardeerd. De jongeren zouden deze veronderstelling hebben ontleend aan de berichtgeving in de media. De Dingus-jongeren hebben hen aangesproken op het incident

³⁵ Naast hardcoreparty's waren er in Dingus ook activiteiten voor liefhebbers van andere muziekstromingen zoals metal. Daarnaast fungeerde het centrum als ontmoetingsplaats waar jongeren iets konden drinken.

³⁶ Met 'harde kern' wordt hier niet bedoeld op typen jeugddelinquenten of activisten.

³⁷ Het onderzoek met de vragenlijsten heeft hoofdzakelijk plaatsgevonden onder de vaste groep bezoekers en vrijwel alle hardekernbezoekers hebben de vragenlijsten ingevuld.

³⁸ Een paar Lonsdalejongeren uit Venray zelf zijn uit Dingus verwijderd wegens wangedrag. Ook zij dragen Lonsdale met White Power-tekens (WP) en hebben een kaal hoofd, maar staan los van de vaste groep bezoekers. Deze groep zoekt op straat zijn vertier en lijkt een geïsoleerde groep. De Lonsdalejongeren uit de kerkdorpen zoeken elkaar op in de zogenoemde keten, die vaak bij ouders op het erf staan en waar strenge regels gelden. Sommigen van hen bezoeken de hardcoreparty's wel eens, maar hebben nauwelijks contact met de vaste groep bezoekers.

(‘je gooit geen stenen naar vrouwen en kinderen’), maar in de publieke opinie worden zij er wel op aangekeken. Het ‘imitatiegedrag’ van de jongeren en de publieke reactie op hun uiterlijk is volgens enkele Dingus-jongeren dermate gaan irriteren dat sommigen geen Lonsdale meer dragen. Lonsdale wordt nu door sommigen kinderachtig gevonden en niet meer passend bij hun leeftijd. Overigens lijkt het erop dat het zich uitdossen als een Lonsdaler voor meer jongeren, ook uit de kerkdorpen, iets van voorbijgaande aard is (‘pubergedrag’ in de woorden van een respondent). De jongeren vinden het interessant om er ook zo uit te zien en gaan ineens hun hoofd kaalscheren en met kisten lopen, maar na een paar maanden lopen ze weer in normale kleding.

De vaste groep bezoekers, met name de harde kern, is te omschrijven als een vriendengroep. Deze jongeren zijn tussen de 18-22 jaar, kennen elkaar allemaal, bezoeken steevast de hardcoreparty’s en hebben ook privé contact met elkaar. Zij maken een hechte indruk, wat onder meer blijkt uit de wijze van begroeten tijdens de onderzoeksbijeenkomsten en het feit dat zij elkaar bellen. Verschillende jongeren dragen Lonsdale of zien er anderszins uit als een hardcoreliefhebber. Een aantal leden van de harde kern heeft min of meer een leidersstatus of in elk geval overwicht op de rest van de Dingus-groep. Zij zijn bijvoorbeeld ook aanwezig tijdens een van de onderzoeksbijeenkomsten met andere jongeren. Zij blijven wat op de achtergrond staan en bemoeien zich er niet echt mee, behalve als er wordt gediscussieerd over de Lonsdaleproblematiek in Venray. De harde kern voert dan het woord en overstemt als het ware de andere jongeren. Deels hangt dit samen met hun iets oudere leeftijd, maar wellicht ook omdat zij extreemrechtse opvattingen hebben en uitdragen via uitingen en uiterlijke verschijning, zoals een kaal hoofd en bomberjack.

Aan vijf respondenten die uit hoofde van hun beroep goed zicht hebben op de vaste groep bezoekers is gevraagd aan de hand van de shortlistmethodiek een typering te geven van de groep die tot de ‘harde kern’ van de bezoekers van Dingus gerekend kan worden. Dit is gebeurd op basis van een score op de onderdelen sociale achtergrond, lichte criminaliteit en zware criminaliteit. De respondenten zijn jongerenwerker of politiefunctaris. We hebben de scores van de vijf respondenten gemiddeld genomen om een zo genuanceerd mogelijk beeld te verkrijgen, met als resultaat dat de groep vooral als overlastgevend (43%) en hinderlijk (39%) is aan te merken en in mindere mate als crimineel (19%). Nadere beschouwing van de afzonderlijke ingevulde lijsten laat zien dat de scores op ‘criminele’ items vooral worden veroorzaakt door de sociale achtergrond van de groepen. Meer in het bijzonder gaat het daarbij om de groepsgrootte en het gebruik van softdrugs, xtc, andere harddrugs en alcohol. Wat betreft criminaliteit gaat het vaak om lichtere vormen, zoals vermogensmisdrijven, bezit van drugs en lichte vormen van geweldpleging. Bij de zwaardere vormen van criminaliteit gaat het soms om drugshandel.³⁹ Al met al is deze groep volgens de scores van de respondenten niet echt problematisch, althans hij valt niet echt op betreffende ernstige vormen van crimina-

liteit.⁴⁰ Het gebruik van drugs is min of meer aanvaard binnen de jeugdcultuur in het algemeen en de hardcorescene in het bijzonder.

Zoals eerder gezegd hebben 77 jongeren de vragenlijsten ingevuld. Een daarvan betreft de SED (zie paragraaf 2.3). Hierin staan verschillende items met betrekking tot de achtergronden van de jongeren. Enkele vragen gaan ook over het groepsaspect. Waar we hierboven spreken over de groep hardcorejongeren die bij het jongerencentrum komt, kan het goed zijn dat de afzonderlijke jongeren het in dit geval hebben over een andere groep. Het is immers bekend dat jongeren in meerdere groepen kunnen zitten. Waar mogelijk maken we een vergelijking met eerdere onderzoeken waarin een groot aantal jongeren is onderzocht (n = 4249) aan de hand van dezelfde vragen, teneinde de gegevens over de hardcorejongeren in Venray beter in perspectief te kunnen plaatsen.⁴¹

Tabel 4.3: Groepsaspecten

Groepslid	Ja	79% (61)
	Nee	21% (16)
Leeftijd	Jongste lid	13
	Oudste lid	35
Groepsdruk	Nooit	66% (41)
	1-3 keer	31% (19)
	4-10 keer	0
	11-20 keer	2% (1)
	Meer dan 20 keer	2% (1)
Groep?	Ja	57% (35)
	Nee	16% (10)
	Weet niet	27% (17)
Overlast anderen	Ja	15% (9)
	Nee	44% (27)
	Weet niet	42% (26)
Overlast zelf	Ja	3% (2)
	Nee	97% (59)
Leider	Ja	20% (12)
	Nee	80% (49)

³⁹ Er is bij deze groep geen sprake van een ‘plusvariant’, dat wil zeggen dat het geen straat- of jeugdbende is.

⁴⁰ Uit het zelfrapportagedeelte van het onderzoek moet blijken of dit strookt met hetgeen de jongeren zelf opgeven aan gepleegde delicten.

⁴¹ Zoals in het vorige hoofdstuk gezegd, beperken wij ons tot de jongens vanwege het kleine aantal meisjes. Ook in het grote bestand zijn alleen de jongens geselecteerd.

Acht op de tien jongeren stelt dat zij in een groep van minimaal drie vrienden(innen) zitten, die zij meer dan twee keer per week zien. De groep bestaat voor een belangrijk deel uit autochtone Nederlandse jongeren, maar er worden bijvoorbeeld ook Turken genoemd. De leeftijd van het jongste lid is 13 jaar, het oudste lid is 35 jaar. Het merendeel stelt de leeftijd van het jongste lid echter op 16 en het oudste op 23 jaar. De jongeren ontmoeten elkaar vooral thuis, tijdens een houseparty of in de stad. Aan de jongeren is ook gevraagd of zij door iemand uit de groep zijn omgepraat om iets te doen wat niet is toegestaan. Twee derde van de jongeren zegt van niet, een derde wel. Een enkeling zelfs meermalen. Op de vraag of de groep door anderen, bijvoorbeeld buurtbewoners, ook als groep wordt gezien, antwoordt iets meer dan de helft bevestigend. Een kwart van de jongeren weet het niet. Op de vraag of anderen ook vinden dat de groep overlast veroorzaakt, zegt een beperkt deel ja; de anderen stellen van niet of weten het niet. Zelf vinden ze in elk geval niet dat ze overlast veroorzaken. De meerderheid van de jongeren zegt dat er geen leider in de groep is.

In vergelijking met de ruim 4000 jongens verschillen de jongens uit Venray nauwelijks op de groepsaspecten: groepslid zijn, jongste in de groep, groepsdruk, door anderen als een groep worden gezien, dat anderen vinden dat de groep overlast veroorzaakt of dat ze dit zelf vinden en de aanwezigheid van een leider. De groep in Venray kent alleen leden die ouder zijn, wat te verklaren kan zijn door de maximum leeftijds grens van 18 jaar in het onderzoek onder de ruim 4000 jongens.

Kenmerken en achtergronden

In dit deel komen de kenmerken en achtergronden van de hardcorejongeren aan de orde. We besteden aandacht aan de leefsituatie van de jongeren zelf, het gezin, probleem- en uitgaansgedrag en riskante gewoonten. Ook nu zullen we de jongens uit Venray vergelijken met de grote groep jongens.

Tabel 4.4: Algemene kenmerken jongeren in percentages (en absolute aantallen)

Geslacht	Man	82% (63)
	Vrouw	18% (14)
Leeftijd (gemiddeld)		19,2 jaar
Woonsituatie	Bij vader en moeder	49% (37)
	Bij moeder ⁴²	18% (14)
	Bij vader	11% (8)
	Zelfstandig/samenwonend	8% (6)
	Anders	14% (11)

⁴² Het geboorteland van zowel vader als moeder is vrijwel in alle gevallen Nederland, de uitzonderingen betreffen landen uit West-Europa. Een uitzondering daargelaten zijn alle respondenten in Nederland geboren.

Eigen positie	Scholier	44% (34)
	Werkend	47% (36)
	Werkloos	3% (2)
	Anders	6% (5)

Van de ondervraagde jongeren is het merendeel van het mannelijk geslacht. De gemiddelde leeftijd ligt iets hoger dan 19 jaar. De helft van de jongeren woont nog bij beide ouders, in de andere gevallen meestal bij een van de ouders. Een aantal jongeren woont zelfstandig, al dan niet samen met een partner. De helft van de jongeren heeft een baan, iets minder dan de helft zit nog op school. Een enkeling is werkloos. Wat betreft de (gevolgde) opleiding valt op dat 45% een mbo heeft (gevolgd), 18% vmbo, 16% roc en 13% havo.⁴³

In vergelijking met de ruim 4000 jongens die eveneens de SED hebben ingevuld, zijn de jongens uit Venray significant ouder⁴⁴ en wonen zij minder vaak in een volledig gezin (vader en moeder), maar bij vader of moeder. De jongens uit Venray zijn minder vaak scholier en hebben vaker een baan. De etniciteit van de ouders verschilt niet.

Tabel 4.5: Gezinskenmerken

Ouders	Alle twee leven nog	89% (66)
	Vader overleden	7% (5)
	Moeder overleden	4% (3)
Vader werk	Ja	88% (61)
	Nee/n.v.t.	12% (8)
Moeder werk (buitenshuis)	Ja	72% (49)
	Nee	28% (19)
Gescheiden	Ja	30% (23)
	Nee	70% (53)
Leeftijd scheiding (gem.)		11,7 jaar

Van acht jongeren is een van beide ouders overleden. De meerderheid van de vaders werkt. Dat sommige vaders niet werken, heeft onder meer te maken met arbeidsongeschiktheid en het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Ruim

⁴³ Enkele jongeren hebben andere opleidingen opgegeven.

⁴⁴ Dit is het gevolg van de afbakening van de leeftijdsgrens in de andere onderzoeken (tot 18 jaar) en het gegeven dat wij in Venray geen maximumleeftijd hebben aangehouden. Als we spreken over verschillen, houden wij daarbij een p-waarde aan van <.05. De Fisher's Exact Test is gebruikt bij cellen met minder dan vijf waarnemingen.

twee derde van de moeders werkt ook (buitenshuis). Van een op de drie jongeren zijn de ouders gescheiden. De jongeren zijn dan gemiddeld ruim 11 jaar.

Het lijkt erop dat de jongeren uit Venray meer te maken hebben gehad met het overlijden van een van de ouders dan de jongens in het grote bestand ($p = ,055$), maar de aantallen zijn te gering om daarover definitieve uitspraken te kunnen doen. Naar verhouding zijn er meer vaders van de jongeren uit Venray werkloos en is er vaker sprake van echtscheiding. Buitenshuis werkende moeders komen in beide groepen relatief even vaak voor.

In de interviews is ingegaan op de achtergronden van de jongeren, vooral de gezinnen. Dit onderwerp blijkt belangrijk voor de jongeren, omdat in de media regelmatig berichten zijn verschenen waarin gesteld werd dat de Lonsdalejongeren uit problematische gezinnen komen (echtscheiding, alcoholisme, incest, enzovoort). De jongeren, en indirect daarmee ook hun ouders, voelen zich hierdoor ten onrechte in een kwaad daglicht geplaatst. Het zou om 'normale' gezinnen gaan. De cijfers zoals hierboven gepresenteerd onderbouwen deze stelling, met als nuance dat de gezinnen van de jongeren uit Venray op bepaalde onderdelen anders scoren dan de gezinnen van jongeren uit een representatieve steekproef. Hiermee is overigens niet gezegd dat de hardcorejongeren uit (multi-)probleemgezinnen komen.

Tabel 4.6: Probleemgedrag op school en hulpverlening

Spijbelen	Zelden/nooit	91% (31)
	Enkele keren per maand	6% (2)
	Minimaal een keer per week	3% (1)
Te laat komen	Zelden/nooit	77% (26)
	Een keer per maand	12% (4)
	Enkele keren per maand	12% (4)
Hulpverlening	Ja	36% (28)
	Nee	64% (49)

Als we kijken naar het spijbelgedrag van de schoolgaande jongeren en het te laat komen, valt op dat dergelijk gedrag tamelijk beperkt is. Enkele jongeren uit de totale groep hebben meermalen per maand gespijbeld. Een derde van de jongeren is in contact geweest met hulpverleningsinstellingen, zoals Jeugdzorg en Riagg.

Wat betreft spijbelgedrag en te laat komen op school zijn er geen verschillen tussen de hardcorejongens en de ruim 4000 andere jongens. De jongeren uit Venray zijn wel vaker in contact geweest met de hulpverlening.

Tabel 4.7: Uitgaansgedrag

Voldoende uitgaansmogelijkheden (in woonplaats)	Ja	8% (6)
	Nee	92% (71)
Uitgaanslocatie	(Bijna) niet uitgaan	13% (9)
	Eigen woonplaats	18% (13)
	Plaats van school	3% (2)
	Ergens anders	67% (48)
Ruzie gezien tijdens uitgaan	Nooit	4% (3)
	1-3 keer	34% (26)
	4-10 keer	22% (17)
	11-20 keer	10% (8)
	Meer dan 20 keer	30% (23)
In elkaar slaan gezien	Nooit	16% (12)
	1-3 keer	41% (31)
	4-10 keer	22% (17)
	11-20 keer	11% (8)
	Meer dan 20 keer	11% (8)

Vrijwel alle jongeren vinden dat er in Venray zelf onvoldoende uitgaansgelegenheden zijn. Een bescheiden aantal gaat meestal in de eigen woonplaats uit, twee derde van de jongeren ergens anders. De jongeren hebben daarbij verschillende mogelijkheden opgegeven. De drie meest genoemde zijn: houseparty's, bij vrienden thuis en met vrienden op straat. Ongeveer de helft van de jongeren heeft tijdens het uitgaan gezien (1-10 keer) dat anderen ruzie hadden, waardoor bijna een gevecht ontstond. Voor 40% is dat meer dan tienmaal voorgekomen. Acht op de tien jongeren heeft tijdens het uitgaan gezien dat er iemand in elkaar werd geslagen; hiervan geeft 22% aan dat zoiets meer dan tien keer is voorgekomen.

Jongens uit Venray vinden in vergelijking met de vergelijkingsgroep dat er minder uitgaansmogelijkheden zijn in de eigen woonplaats. Ze gaan dan ook vaker ergens anders heen voor hun vertier, bijvoorbeeld naar vrienden thuis of naar houseparty's. Mogelijk hebben zij daardoor ook meer dan de andere jongens ruzie gezien tijdens het uitgaan of gezien dat er iemand in elkaar werd geslagen.

Vrijwel alle jongeren drinken alcohol, meestal tijdens feestjes en/of in het weekend. Ongeveer een derde drinkt zowel in het weekend als doordeweeks. Een vergelijkbaar aantal drinkt minimaal een keer per week thuis of bij vrienden voordat zij uitgaan (indrinken). Het gemiddeld aantal glazen is ruim acht; tijdens het uitgaan worden er nog ruim veertien glazen gedronken. Op een uitgaansavond betekent dat gemiddeld 22 glazen alcohol. Een derde van de jongeren geeft aan minimaal enkele keren per maand dronken te zijn.

Tabel 4.8: Riskante gewoonten (alcohol)

Alcohol drinken	Ja	97% (74)
	Nee	3% (2)
Wanneer	Alleen op feestjes	19% (14)
	Alleen in weekend	15% (11)
	Feestjes en weekend	37% (27)
	Hele week	30% (22)
Voor uitgaan drinken	Zelden/nooit	32% (23)
	Een keer per maand	10% (7)
	Enkele keren per maand	25% (18)
	Minimaal een keer per week	33% (24)
Gemiddeld aantal glazen voor uitgaan⁴⁵		8,5
Gemiddeld aantal glazen tijdens uitgaan		14,2
Hoe vaak dronken	Zelden/nooit	45% (32)
	Een keer per maand	20% (14)
	Enkele keren per maand	30% (21)
	Minimaal een keer per week	6% (4)

Er drinken meer jongens uit Venray alcohol dan jongens uit de vergelijkingsgroep. Het tijdstip dat er gedronken wordt verschilt niet tussen beide groepen. Wel is het zo dat de jongens uit Venray vaker indrinken. Het gemiddeld aantal glazen alcohol voor het uitgaan is voor beide groepen vergelijkbaar; tijdens het uitgaan drinken de jongens uit Venray meer. Zij zijn ook vaker dronken.

Driekwart van de jongeren gebruikt drugs of heeft die gebruikt. Het gaat daarbij vooral om softdrugs, cocaïne en xtc. Hiermee lijken de eerder geuite zorgen van respondenten over het alcohol- en drugsgebruik gerechtvaardigd, in elk geval voor deze groep. Een kwart van de groep gebruikt in het weekend en doordeweeks. Wat betreft de locatie van het softdrugsgebruik worden in de meeste gevallen de woonwijk (privésfeer) en tijdens het uitgaan genoemd. Het gebruik vindt vaak plaats met anderen. De jongeren gebruiken cocaïne en xtc vooral tijdens het uitgaan. Niet zelden worden de drugs in combinatie met alcohol genuttigd. Ruim een kwart geeft

⁴⁵ Het gaat hier om alcoholische dranken. Hierbij tekenen we aan dat een aantal jongeren aangeeft zeer veel te drinken, waardoor het gemiddelde hoog uitkomt. Dat geldt ook voor de andere steden. De mediaan (de helft van de jongeren drinkt minder en de andere helft drinkt meer) ligt bijvoorbeeld op zes glazen voor en tien glazen tijdens het uitgaan.

Tabel 4.9: Riskante gewoonten (drugs en gokken)

Drugsgebruik	Ja, minder dan drie maanden geleden	61% (47)
	Ja, langer dan drie maanden geleden	12% (9)
	Nee	27% (21)
Wanneer	Alleen op feestjes	15% (6)
	Alleen in weekend	20% (8)
	Feestjes en weekend	43% (17)
	Hele week	23% (9)
Soorten	Softdrugs	87% (39)
	Cocaïne, speed, lsd, amfetaminen	46% (21)
	xtc	45% (21)
	Lachgas, rohypnol, poppers	11% (5)
	Heroïne	0
Gokken	Smartdrugs/paddenstoelen	17% (8)
	Ja	29% (21)
	Nee	71% (52)
Langer spelen	Zelden/nooit	95% (19)
	Een keer per maand	5% (1)

aan wel eens te gokken. Op een enkele uitzondering na gaat het om bedragen van minder dan €25. Ze hebben hun gokgedrag naar eigen zeggen goed onder controle. Ze spelen zelden/nooit langer dan ze aanvankelijk van plan zijn.

Vergeleken met de jongens uit het grote onderzoeksbestand gebruiken er meer jongens uit Venray drugs. Het gaat daarbij vooral om cocaïne, xtc en paddo's: de partydrugs. Het tijdstip van het drugsgebruik verschilt niet tussen beide groepen. Datzelfde geldt voor het gokgedrag.

In de interviews komt duidelijk naar voren dat het uitgaan, in casu het bezoeken van party's, erg belangrijk is voor de jongeren. Bij deze uitgaanscultuur hoort ook het gebruik van alcohol en drugs, die door een aanzienlijk deel van deze jongeren, naar eigen zeggen, ook worden genuttigd. Ze kunnen dat ook betalen, omdat veel jongeren werken. Dat zij nogal eens te maken hebben gehad met vechtpartijen, mag in dit verband dan ook geen verbazing wekken. Sommige jongeren, zoals uit twee profielen blijkt (zie verderop), zoeken de confrontatie bewust op.

Delicten

Een belangrijk deel van de SED gaat over de gepleegde delicten en ander antisociaal gedrag van de jongeren in de afgelopen drie maanden. We maken daarbij onderscheid tussen geweldsdelicten, wapenbezit, diefstal, vernielingen, drugshandel en overige delicten. In de onderstaande tabellen worden de percentages (en

absolute aantallen) vermeld van de jongeren die positief op de betreffende vraag hebben geantwoord. Ook hier maken we enkele vergelijkingen met de grote vergelijkingsgroep jongeren.⁴⁶

Tabel 4.10: Gewelddelicten

Uitdagende opmerkingen of vechten met allochtonen	29% (22)
Uitdagende opmerkingen of vechten met homo's	0
Vechten in groep zonder gewonden	8% (6)
Vechten in groep met lichtgewonden	22% (17)
Vechten in groep met zwaargewonden	4% (3)
Vechten alleen zonder gewonden	13% (10)
Vechten alleen met lichtgewonden	18% (14)
Vechten alleen met zwaargewonden	4% (3)
Dreigen in elkaar te slaan, wraak te nemen	20% (15)

Uit de tabel blijkt dat een aantal jongeren de afgelopen drie maanden heeft gevochten, waarbij ook gewonden zijn gevallen. Ook bedient een behoorlijk deel zich van verbaal geweld, al dan niet tegen allochtonen.

In vergelijking met de ruim 4000 jongens die in eerdere onderzoeken zijn bevraagd op hun delictgedrag maken de jongens⁴⁷ uit Venray significant meer uitdagende opmerkingen tegen allochtonen en ze vechten vaker met hen. Verder zijn er relatief meer jongeren uit Venray betrokken geweest bij een groepsgevecht waarbij een of meer personen lichtgewond raakten. Op de andere geweldsitems zijn er geen verschillen.

Tabel 4.11: Wapens ⁴⁸

Meenemen wapens	20% (15)
Meenemen wapens om te gebruiken	13% (10)
Wapens gebruikt	1% (1)
Wapen laten zien	3% (2)

⁴⁶ Omdat sommige items in onderhavig onderzoek verschillen van de oorspronkelijke vragenlijst, beperken wij ons tot de items die in alle twee onderzoeken op dezelfde manier zijn geoperationaaliseerd.

⁴⁷ De meisjes uit Venray en de meisjes in het grote bestand zijn, zoals eerder gezegd, buiten beschouwing gelaten.

⁴⁸ Spuitbus, mes, knuppel, boksbeugel, enzovoort.

Een op de vijf jongeren heeft de afgelopen drie maanden wel eens een wapen meegenomen. Een deel daarvan doet dat met het doel het wapen als het nodig is ook te gebruiken. Slechts een enkeling gebruikt het wapen daadwerkelijk of laat het wapen zien.

In vergelijking met andere jongens dragen de hardcorejongeren uit Venray vaker een wapen bij zich, ook met de bedoeling dit te gebruiken in een gevecht.

Tabel 4.12: Vermogensdelicten

Beroving op straat	0
Diefstal met geweld	1% (1)
Inbraak met bedreiging van geweld	0
Dreigen met geweld voor goederen	0
Fiets gestolen	9% (7)
Winkeldiefstal < €10	4% (3)
Winkeldiefstal > €10	0
Auto gestolen om te rijden	1% (1)
Autoradio gestolen	0
Heling	4% (3)
Inbraak woning, berging, schuur	1% (1)
Inbraak school	0
Inbraak winkel/bedrijf	0

De jongeren uit Venray geven aan dat zij zich niet of nauwelijks schuldig hebben gemaakt aan vermogensdelicten. Een paar jongeren hebben een fiets gestolen of een kleine winkeldiefstal gepleegd.

Zij plegen minder inbraken in scholen dan andere jongens. Voor de overige vermogensdelicten geldt dat er geen verschillen zijn.⁴⁹

Tabel 4.13: Vernielingen

Graffiti	8% (6)
Vernielingen aan woning, school, gebouw	8% (6)
Vernielingen straatmeubilair	17% (13)

Zes jongeren hebben de afgelopen drie maanden graffiti aangebracht en vernielingen aangericht aan een woning of school. Het aantal jongeren dat straatmeubilair

⁴⁹ Op het item 'stelen van een fiets' konden we geen vergelijking maken.

heeft vernield is tweemaal zo groot. Wat graffiti betreft zijn er geen verschillen met andere jongens.⁵⁰

Tabel 4.14: Drugshandel

Softdrugs	7% (5)
Heroïne, speed, amfetamine	3% (2)
Xtc, smartdrugs, paddenstoelen, enzovoort	4% (3)

Afgemeten aan het aantal jongeren dat drugs gebruikt, is het aantal jongeren dat drugs heeft verhandeld gering. Dat kan betekenen dat er in werkelijkheid ook maar een paar jongeren in de groep in drugs handelen of dat de handelaren geen deel uitmaken van de onderzochte groep. Het is ook mogelijk dat de jongeren het niet als drugshandel zien, bijvoorbeeld omdat het deels voor eigen gebruik bestemd is. Zij verschillen hierin niet met de jongeren uit het grote onderzoeksbestand.

Tabel 4.15: Diversen

Seks tegen wil	0
Weggaan zonder betalen disco, enzovoort	3% (2)
Lastigvallen, treiteren, pesten	17% (13)
Rondhangen	9% (7)

Een paar jongeren geven aan de afgelopen drie maanden te hebben rondgehangen in de wijk, terwijl zij wisten dat de bewoners dat niet prettig vonden. Een iets grotere groep heeft anderen lastiggevallen, gepest of getreiterd. Zij verschillen op deze items niet met andere jongens.

De helft van de jongeren (48%) is een- of meermalen door de politie opgepakt en meegenomen naar het bureau. Een derde van hen (36%) heeft een HALT-straf gekregen. Een kwart (25%) heeft een of meer keren voor de rechtbank moeten verschijnen. Dertien procent is veroordeeld tot een leer- of taakstraf. Vijf jongeren hebben een detentiestraf opgelegd gekregen.

Omdat de jongens uit Venray ouder zijn en derhalve meer kans hebben om ooit met de politie in aanraking te zijn gekomen, moeten de vergelijkingen met de 4000 jongens met alle voorzichtigheid worden bekeken. Er zijn namelijk meer hardcorejongens in aanraking gekomen met politie, meer van hen hebben een HALT-straf gehad en een groter aantal is voor de rechtbank geweest. Het gemiddeld aantal

⁵⁰ Op de andere items was geen vergelijking mogelijk.

malen dat zij zijn opgepakt en voor de rechtbank hebben moeten verschijnen, verschilt daarentegen niet. Dat geldt ook voor het veroordeeld worden tot een taak- of leerstraf. Kortom, we kunnen niet stellen dat de Venrayse jongens delinquenter zijn dan de andere jongens.

Deze voorlopige conclusie wordt in de interviews door sleutelinformanten bevestigd. De hardcorejongens, zo is de algemene teneur, hebben weinig politie- en justitiecontacten. Ze vormen geen criminele groep; er is eerder sprake van het stelen van een fiets of kattenkwaad dan van een georganiseerde criminele groep. Echter, in de woorden van een respondent weet een aantal jongens ‘wel van wanken’. Hiermee wordt bedoeld dat zij strafbare feiten plegen, met name geweldsdelicten. In de onderstaande verhalen komen twee jongens aan het woord die het gebruik van geweld bijna verheerlijken. Dat zijn uitzonderingen, zo is de indruk van de respondenten. Hun gedrag wordt door de andere jongeren ook niet altijd op prijs gesteld. Het alcohol- en drugsgebruik vormt wel een essentieel kenmerk van deze groep. Het gebruik past meer in de algehele groepscultuur, die vooral draait om het bezoeken van houseparty’s.

Jongere 1

Rob is 23 jaar.⁵¹ Zijn ouders zijn twaalf jaar geleden gescheiden. Af en toe heeft hij nog contact met zijn vader, die werkt als monteur. Hij vindt dat hij een vrije opvoeding heeft gehad. Zijn moeder liet hem vrij, hij kon zelf bepalen wat hij deed. Zijn moeder heeft een nieuwe relatie. Met zijn stiefvader kan hij niet zo goed opschieten. Sinds een aantal jaren woont Rob op kamers.

Hij heeft een horecaopleiding gevolgd en daarvoor alle diploma’s gehaald. Hij werkte daarna zeven jaar bij een horecabedrijf. Hij vertelde dat hij er veel vrijheid kreeg om zelf zijn werk te bepalen (zelf bestellen, en dergelijke). Wegens een faillissement moest hij daar noodgedwongen mee ophouden. Dat vindt hij nog steeds jammer, want er waren plannen dat hij in de zaak zou komen (mede-eigenaar). Sindsdien heeft hij allerlei baantjes gehad via het uitzendbureau.

Zijn grootste passie is voetbal. Hij hoort naar eigen zeggen bij de harde kern van een bekende voetbalclub. Rob noemt zich met trots ‘hooligan’ en is altijd aanwezig bij de rellen. Hij geeft alles voor het hooliganbestaan, hij leeft en werkt ervoor. Dat vindt hij kicken en zijn ogen beginnen helemaal te glimmen als hij vertelt over de rellen die hij heeft veroorzaakt. Hij houdt van rellen. Volgens hem geeft het een adrenalinekick. Hij draagt dure merkkleding en petten (zoals de Engelsen). Er zijn contacten met harde kernen van andere clubs. Er worden afspraken gemaakt over de plaats waar ze elkaar treffen om te knokken. Dat gaat volgens codes en ze zijn er niet op gericht om iemand het zieken-

⁵¹ Namen, leeftijden, gezinssamenstelling, en dergelijke zijn omwille van de herkenbaarheid veranderd.

huis in te trappen. Twee groepen staan tegenover elkaar en beuken dan op elkaar in. Het geeft een kick om anderen te slaan. Ze tonen respect voor elkaar door bijvoorbeeld niet door te trappen als iemand op de grond ligt, maar soms gebeurt dat wel. Het is een vorm van oorlogje spelen, elkaars stad veroveren en zij zijn de soldaten die het tegen de tegenpartij moeten opnemen. De grootste kick is als de tegenpartij in hun eigen stad moet rennen voor de invallers. Rob is nu bezig met het oprichten van een harde kern van hooligans in de buurt. Daar verwacht hij veel van. Er zijn nu veertig tot vijftig hardekernjongeren en dat worden er steeds meer, zo vertelt hij trots.

Rob drinkt bier en gebruikt af en toe coke, met name rondom het voetballen. Hij is eerder in aanraking geweest met de politie wegens mishandeling (van een blanke).

Hij is vanaf zijn dertiende al in de gabberscene en sinds zes jaar ook bij Dingus. Hij is een van de oudsten van de Dingus-groep.

Rob heeft zich in het verleden gekleed als Lonsdaler. Dat zijn nette kleren die op zich niets betekenen en dus naar zijn mening ook niet racistisch zijn. Nu moet hij niets meer van de Lonsdalekleding weten omdat het kinderachtig is. Er lopen kleine jochies in rond, die hebben ook witte veters in hun kisten, maar dat zijn kneusjes en met hen wil hij niet geassocieerd worden. Hij liep vroeger wel in kisten, droeg WP-tekens en dergelijke, maar geen nazisymbolen. Hij behoorde tot de eerste generatie en ziet nu dat anderen het overnemen en daar moet hij niets van hebben.

Rob is naar eigen zeggen geen neonazi (geweest) of extreemrechts. Daar heeft hij niets mee. Hij vindt wel dat er eerst aan het eigen volk moet worden gedacht. Turken en Marokkanen zijn schorem en doen stoer. Hij moet ze niet en heeft er de pest aan. Hij is korte tijd lid geweest van de VNAB,⁵² waar hij werd geïntroduceerd samen met nog een paar jongeren uit Venray en omstreken. Het waren vrienden met rechtse opvattingen. De bijeenkomsten waren volgens Rob altijd gezellig. De leider van de VNAB wilde dat er gestopt werd met drugsgebruik. Hij gebruikte toen en wilde niet stoppen. Daardoor is de VNAB uit elkaar gevallen, want geen van de jongeren wilde stoppen.

De incidenten met de Marokkanen in Venray komen vooral door de Marokkanen. Rob en zijn vrienden hebben zich altijd rustig gehouden. Op een gegeven moment is een van zijn vrienden in elkaar geslagen door een groep Marokkanen. Die hebben ze teruggepaktd. Daarnaast zijn er nog wel een paar incidenten geweest, maar dat stelde volgens Rob niet veel voor. Bij de echt grote incidenten, waarover in de media werd bericht, waren zij niet betrokken en ging het om jongeren van buiten Venray.

⁵² Verenigd Nederlands Arisch Broederschap.

Jongere 2

Jan-Geert is 19 jaar, heeft een oudere zus en komt uit een familie waar presteren hoog in het vaandel staat. Zijn ouders zijn gescheiden toen hij 12 jaar was. Ook moeder, bij wie hij en zijn zus wonen, is gericht op prestatie, bijvoorbeeld met school. Jan-Geert heeft naar eigen zeggen een vrije opvoeding gehad. Hij heeft een opleiding tot bankwerker gevolgd, maar doet er niets mee omdat hij het werk niet leuk vindt. Jan-Geert werkt nu als heftruckchauffeur. Hij noemt het werk voor mongolen en wil dat niet zijn hele leven blijven doen. Hij werkt nu vooral om geld te verdienen, want hij heeft veel nodig voor voetbal, uitgaan, bier drinken, enzovoort. Nu kan het nog, zegt hij. Jan-Geert is een goede vriend van Rob met wie hij zijn hooliganpassie deelt. Ze zien elkaar vrijwel elk weekend bij wedstrijden. Andere relschoppers kent hij van de hardcorescene.

Hij heeft wel eens vernielingen gepleegd en gestolen, maar dat betrof geen inbraken bij particulieren. Jan-Geert heeft er geen moeite mee als dat bij bedrijven gebeurt, want die zijn toch verzekerd. Hij heeft geen strafblad. Hij drinkt bier en blowt (elke dag). Hij houdt onder andere van hardcore maar ook van bepaalde Oi!-stromingen.

Jan-Geert vindt zichzelf rechts en droeg tot voor kort ook allerlei symbolen: WP, kisten met witte veters en bomberjack. Maar geen nazisymbolen, want daarvan moet hij niets hebben. Die outfit draagt hij nu niet meer, want hij werd er door zijn omgeving op aangekeken en kreeg er last mee op zijn werk.

Net als Rob is hij lid geweest van het VNAB. Het was hem een beetje aangepaard, en het was ook wel gezellig onder elkaar. Zijn (witte) veterperiode was de mooiste van zijn leven. Hij is naar demonstraties geweest, bijeenkomsten, heeft folders uitgedeeld en ook geprobeerd nieuwe leden te werven. De club is uit elkaar gevallen omdat de leider een rookverbod wilde. Door andere Dingusjongeren is hij gevraagd om NVU-lid te worden, maar dat heeft Jan-Geert niet gedaan. Hij omschrijft de NVU als nationalistisch van aard en minder erg dan de Blood & Honour-groep. Laatstgenoemden gebruiken helemaal niets, je mag bij hen zelfs niet over buitenlanders praten en als ze merken dat je toch drugs gebruikt, slaan ze je kapot.

Hij is vaak naar andere steden geweest om met Marokkanen te matten, bijvoorbeeld Zwolle, en ook in Venray is een aantal incidenten voorgevallen. Die hadden op de een of andere manier te maken met de hardcorescene. Er konden binnen korte tijd wel 50-70 man worden opgetrommeld als dat nodig was. Marokkanen lopen uit te dagen en gaan op zoek naar een knokpartij. Er zijn volgens Jan-Geert veel ruzies geweest tussen Marokkanen en blanke jongeren.

Sinds het incident bij de Turkse moskee in 2005, waar hij en een groep van twintig Dingusjongeren moesten vluchten voor boze Turken [zie verderop in het verslag], is het rustig in Venray tussen hen en de allochtonen. Dat komt misschien ook omdat hij er minder uitdagend bijloopt, aldus Jan-Geert.

Hij vindt zichzelf nog steeds wel rechts, maar niet meer zoals vroeger. Zijn ogen zijn als het ware opengegaan. Hij ziet nu in dat hij meeloper is geweest. Je gaat toch niemand haten omdat hij zwart is? Op zijn werk werken ook toffe Marokkanen.

De contacten met de andere hardcorejongeren worden minder. Dat heeft volgens Jan-Geert te maken met de leeftijd – je wordt ouder en groeit uit elkaar – en hij heeft nu voetbal en een vriendin.

Zijn toekomst ziet hij met vrouw en kinderen, maar met het hooliganbestaan gaat hij door. Alleen wil hij slimmer worden. Nu is hij een *frontliner*, maar hij wil meer gaan organiseren en meer op de achtergrond blijven. Maar daarvoor moet hij zich nog bewijzen en groter worden. Om groot te worden moet je frontliner zijn geweest en daarmee respect hebben verdiend.

Persoonlijkheidseigenschappen

Zoals duidelijk is geworden heeft niet elke jongere behoefte aan extreem (gewelddadig) gedrag; de hardcorescene is immers een kleine subcultuur. Een vraag is of de hardcorejongeren qua persoonlijkheidstrekken verschillen van niet-hardcorejongeren. Hebben zij bijvoorbeeld meer behoefte aan spanning en kicks? Deze vraag hebben wij onderzocht aan de hand van de Adolescenten Temperamenten Lijst (ATL). We hebben ons bij de analyses beperkt tot de jongeren die maximaal 20 jaar oud zijn, teneinde een vergelijking te kunnen maken met de normgroep en toch een redelijke groep jongeren uit Venray over te houden voor analyses. In dit geval zijn dat er 46.⁵³

Tabel 4.16: *Persoonlijkheidseigenschappen*

Emotionaliteit	Lager
Spanningsbehoefte	Gelijk
Extraversie	Hoger
Impulsiviteit	Gelijk
Disinhibitie	Hoger

Uit de tabel blijkt dat de hardcorejongeren lager dan de normgroep scoren op emotionaliteit. Dat item zegt iets over het hebben van klachten en internaliserende pro-

⁵³ Teneinde te bepalen of de jongeren uit dit onderzoek afwijken van de normgroep is uitgegaan van significante afwijkingen ten opzichte van 0. We hebben een *one-sample t-test* gebruikt, die werkt met het gemiddelde verschil. Bij een score van 0 zijn er even grote afwijkingen naar boven als naar beneden. De 0 staat gelijk aan een ATL-score van 5,5; bij de ATL zijn er 10 percentielen, de score van 5,5 ligt daar precies tussenin.

blematiek (gevoelens van eenzaamheid, neerslachtigheid, enzovoort). De jongeren uit dit onderzoek geven zelf aan daar geen last van te hebben, althans minder dan de normgroep. Zij scoren gelijk op het item spanningsbehoefte. Dat duidt op het zoeken van spanningen op maatschappelijk aanvaarde manieren, zoals sporten of avontuurlijke ervaringen op fysiek terrein (*thrill and sensation seeking*). Ook op impulsiviteit (geringe controle op handelingen en ongeduld) onderscheiden de hardcorejongeren zich niet van de normgroep. Wel scoren zij hoger op extraversie en disinhibitie. Beide factoren hebben met elkaar te maken in de zin dat extraversie onder andere duidt op het opzoeken van sociale activiteiten, zoals uitgaan. Bij disinhibitie gaat het om het zoeken naar spanning op manieren die niet of minder maatschappelijk zijn geaccepteerd, zoals alcohol- en drugsgebruik of een non-conformistische levensstijl (Fey en Kuiper, 1984).

Attitudes inwoners Nederland

De jongeren hebben een naar het Nederlands vertaalde vragenlijst ingevuld, die reeds jaren in Duitsland wordt gebruikt om inzicht te krijgen in gevoelens van vijandschap jegens andere bevolkingsgroepen, rechts-populistische opvattingen en de mate van acceptatie van geweld. We vermelden de scores van de jongeren die het met de vragen/stellingen eens zijn (zie volgende pagina).⁵⁴

Als we naar de percentages in de tabel kijken, valt op dat de jongeren met name negatief oordelen over buitenlanders. Een overgroot deel vindt dat er in Nederland te veel buitenlanders wonen en dat zij moeten worden teruggestuurd als de werkloosheid toeneemt. Zij lijken geen onderscheid te maken tussen Antillianen, die de Nederlandse nationaliteit bezitten, en andere allochtonen. Een derde van de jongeren onderschrijft de stelling dat ‘de blanken terecht de leiders van de wereld zijn’. Een groot deel van de jongeren voelt zich door de aanwezigheid van moslims een vreemde in eigen land en vindt dat moslims geen toegang tot Nederland zouden mogen hebben. Nieuwkomers in Nederland moeten met minder tevreden zijn en hebben minder rechten dan degenen die hier al langer wonen. De meerderheid van de jongeren oordeelt ook negatief over daklozen, die onaangenaam zijn, niet willen werken en uit het winkelcentrum geweerd moeten worden. De helft van de jongeren vindt dat homohuwelijken niet moeten worden toegestaan en vindt in het openbaar zoenende homo’s weerzinwekkend. Bijna de helft van de jongeren is van mening dat joden te veel invloed hebben in Nederland, een kwart denkt dat de joden zelf medeschuldig zijn aan de jodenvervolgingen. Over gehandicapten oordelen de jongeren het minst negatief, gevolgd door het beeld van vrouwen, die zich volgens een beperk-

⁵⁴ De oorspronkelijke antwoordmogelijkheden (volledig mee eens, mee eens, mee oneens, volledig mee oneens en geen mening) zijn gedichotomiseerd in ‘eens’ en ‘oneens’; degenen die geen mening hebben ingevuld zijn buiten beschouwing gelaten. Als we in de tekst spreken over de jongeren dan doelen we op degenen die een mening hebben over dat bepaalde onderwerp.

te groep meer moeten gedragen als moeder en echtgenote en de carrière van hun man moeten ondersteunen in plaats van zelf carrière te willen maken.

Tabel 4.17: *Vijandschap jegens andere bevolkingsgroepen*

Buitenlanders	Te veel buitenlanders	85% (62)
	Terugsturen buitenlanders	77% (56)
	Antillianen beter behandelen dan buitenlanders	30% (21)
	Blanken zijn leiders	38% (26)
Vrouwen	Vrouwen als moeder	30% (21)
	Vrouwen geen carrière	16% (11)
Joden	Te veel invloed	46% (31)
	Medeschuldig aan vervolgingen	29% (19)
Moslims	Vreemde in eigen land	82% (61)
	Moslimimmigranten geen toegang	72% (52)
Homo's	Homohuwelijk toestaan	54% (37)
	Zoenen homo's weezinwekkend	54% (38)
	Homoseksualiteit immoreel	32% (20)
Daklozen	Onaangenaam	72% (51)
	Niet willen werken	72% (47)
	Weren uit winkelcentrum	81% (59)
Gehandicapten	Te veel aandacht	17% (12)
	Eisen gehandicapten overdreven	18% (12)
	Te veel financiële voordelen	10% (7)
Nieuwkomers	Met minder tevreden zijn	70% (49)
	Meer rechten eerdere bewoners	78% (57)

De vraag is of deze jongeren, allemaal hardcoreliefhebbers, andere opvattingen hebben dan bijvoorbeeld jongeren die van andere muziek houden. Zijn de (negatieve) oordelen over sommige groepen inwoners typisch iets wat bij hardcorejongeren hoort of delen andere jongeren die mening ook? Uit de groep die Dings bezochten in verband met andere (muziek)bijeenkomsten dan hardcore is aan 49 willekeurige jongeren gevraagd of zij ook de vragenlijst wilden invullen.⁵⁵ De groep bestaat uit 38 jongens en 11 meisjes. De meesten hebben als muzieksmaak

⁵⁵ Deze groep is te beschouwen als een vergelijkingsgroep. Gelet op het relatief kleine aantal en de setting waarbinnen deze jongeren zijn gevraagd zijn de generalisatiemogelijkheden naar alle jongeren in die leeftijd beperkt. Daarvoor is grootschalig en representatief onderzoek nodig. De resultaten zeggen derhalve alleen iets over deze geënquêteerde groepen in Venray.

metal opgegeven. De gemiddelde leeftijd is 18,3 jaar. De helft heeft vmbo en een kwart havo (gevolgd).⁵⁶

Het blijkt dat de hardcorejongeren op veel punten afwijken van de vergelijkingsgroep. Zij oordelen significant negatiever over buitenlanders, joden, moslims, daklozen, nieuwkomers en hebben meer stereotiepe beelden over vrouwen.⁵⁷ Wat betreft de mening over homo's liggen de verschillen genuanceerder: beide groepen oordelen hetzelfde over het zoenen van homo's in het openbaar. Op de andere twee items scoren hardcorejongeren negatiever. Er zijn geen verschillen tussen hardcorejongeren en de vergelijkingsgroep wat betreft hun mening over gehandicapten. Samen-gevat lijken de resultaten erop te wijzen dat hardcorejongeren, meer dan niet-hardcorejongeren, negatiever oordelen over andere bevolkingsgroepen.

Tabel 4.18: Acceptatie van geweld

Bereidheid	Terugslaan in geval van aanval	97% (72)
	Geweld wat ik waard ben	45% (31)
	Geweld om plezier te hebben	15% (10)
	Met vrienden anderen uitdagen	21% (15)
Rechtvaardiging	Vreedzaam met elkaar omgaan beste manier	73% (53)
	Zelf met geweld voor orde zorgen	49% (34)
	Iets duidelijk maken	41% (30)
	Door geweld opgemerkt worden	13% (9)

Vrijwel alle jongeren zouden terugslaan als hij/zij wordt aangevallen. Vier van de tien jongeren zou geweld gebruiken om te laten zien wat zij waard zijn en denken door geweld andere jongeren iets duidelijk te kunnen maken. Een beperkter deel daagt graag anderen uit met zijn vrienden en vindt dat geweld erbij hoort om plezier te maken. Enkele jongeren stellen dat zonder geweld volwassenen niet merken dat ze er zijn. Ongeveer driekwart van de jongeren stelt dat vreedzaam met elkaar samenleven op den duur de beste manier is om met elkaar om te gaan.

Een vergelijking met de metalliefhebbers laat zien dat de hardcorejongeren een significant grotere bereidheid tonen om geweld te gebruiken, uitgezonderd het

⁵⁶ Andere genoemde opleidingen zijn ivbo, vwo en gymnasium.

⁵⁷ Er is uitgegaan van een p-waarde van $<.05$. De meeste verschillen hebben een p-waarde van ,000 wat betekent dat de verschillen tussen de hardcorejongeren en vergelijkingsgroep groot zijn c.q. niet op toeval kunnen berusten.

geweld om plezier te maken. Wat betreft de rechtvaardiging voor het geweldgebruik laten de hardcorejongeren alleen een hogere score zien op het item ‘met geweld iets duidelijk maken’.

Tabel 4.19: *Rechts-populisme*⁵⁸

Buitenlanders	Last verzorgingsstaat	80% (57)
Joden	Voordeel WO II	57% (37)
Wetsovertreders	Misdrijven harder aanpakken	82% (59)
Randfiguren	Harder optreden	78% (56)

Ruim driekwart van de jongeren vindt dat buitenlanders een belasting zijn voor de Nederlandse verzorgingsstaat, dat misdrijven zwaarder bestraft moeten worden en randfiguren harder aangepakt. De helft onderschrijft de stelling dat veel joden voordeel proberen te halen uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

In vergelijking met de hardcorekliefhebbers hangen hardcorejongeren significant meer rechts-populistische ideeën aan met betrekking tot buitenlanders, joden, wetsovertreders en randfiguren.⁵⁹

In de interviews is vooral ingegaan op de houding van de jongeren ten opzichte van allochtonen, meer in het bijzonder de opvattingen die als extreemrechts zijn aan te merken. Als we ons daarbij beperken tot de harde kern van de bezoekers zijn er vijf jongeren als extreemrechts te typeren in de zin dat zij deel uitmaken van dergelijke organisaties en politiek ook actief zijn (geweest).⁶⁰ Althans, jongeren en sleutelinformanten bestempelen dit groepje als de meest extreme in hun opvattingen over buitenlanders. Dat wil onder meer zeggen dat zij lid zijn van de NVU of daartegen aanschurken. Van een jongere is bekend dat hij een bestuursfunctie heeft bij de NVU. Zij zijn rond de 20 jaar en hebben een reguliere werkkring in het dagelijks leven. Naast bindingen met de NVU onderhouden zij ook contacten met andere extreemrechtse clubs en organisaties. Dat gebeurt vaak via internetfora, maar ook via het bezoeken van demonstraties, party's of feestjes waar extreemrechtse bands spelen. ‘Ze leven echt in die wereld en hebben bewust voor dat gedachtegoed gekozen’, aldus een van de respondenten. Een aantal van hen heeft trainingen gekregen via de NVU voor het werven van nieuwe leden en het kunnen verwoor-

⁵⁸ Bij dit onderdeel hoort ook de vraag of er te veel buitenlanders in Nederland zijn. Die vraag is al eerder aan bod gekomen en wordt hier buiten beschouwing gelaten.

⁵⁹ De p-waarde is ,000 voor de vier items.

⁶⁰ Er is diverse malen geprobeerd een van deze jongeren te vragen voor een interview. Dat is geweigerd. Zij hebben wel de vragenlijsten ingevuld.

den van de ideologische achtergronden. Volgens respondenten kunnen zij in discussies over dit onderwerp goed uitleggen waar zij voor staan. Zij willen door middel van de politiek, in casu de NVU, echte veranderingen doorvoeren met betrekking tot het allochtonenbeleid. De NVU heeft ook meegedaan met de gemeenteraadsverkiezingen, zonder overigens een zetel te veroveren. In diverse interviews is gevraagd in hoeverre deze jongeren ook actief hebben geworven voor de NVU, of pogingen daartoe hebben gedaan. Enerzijds zeggen respondenten dat dit niet of amper het geval is geweest. Zij doelen daarmee vooral op de locatie Dingus waarbinnen geen ‘reclame’ mocht worden gemaakt voor dergelijk gedachtegoed. Anderzijds vertellen sommige jongeren door de NVU-jongens te zijn overgehaald lid te worden van de NVU (zie kaderteksten). Een van de respondenten die veel optrekt met de jongeren spreekt over een grote motiverende invloed van de NVU-jongere op andere jongeren. Kennelijk is er buiten de context van het jongeren-centrum wel sprake geweest van werving. Overigens blijkt uit de kaderteksten dat de liefde voor de NVU bij de jongeren niet erg diep zat en is het aantal geworven jongeren beperkt gebleven. Het merendeel van de Dingus-jongeren lijkt met andere woorden niet vatbaar voor het NVU-gedachtegoed. Wel respecteren ze de NVU-jongens en ook waren die welkom bij hen thuis. Volgens enkele respondenten is een van de NVU-jongeren, die min of meer als leider wordt gezien, begonnen met het uitdragen van het extreemrechtse gedachtegoed nadat hij verschillende malen door allochtone jongeren in elkaar was geslagen. Zijn afkeer van buitenlanders zou daar begonnen zijn.

Het andere deel van de vaste bezoekers van Dingus is niet eenduidig te typeren met termen als links en rechts. Een deel van hen is rechts, maar gematigder dan de NVU-jongeren. Hun overtuigingen zijn minder diep geworteld en in een één-op-ééngesprek laten ze hun rechtse opvattingen nogal eens varen, aldus een respondent die hiermee ervaring heeft. Niettemin uiten zij zich op een rechtse manier en sommigen lopen ook in kleding die met dergelijke denkbeelden worden geassocieerd. De jongeren stellen zich zo op, omdat zij naar hun zeggen zo gemaakt zijn door de media, de gemeente en de incidenten (zie verderop). Zij zijn hardcorefan, dragen Lonsdalekleding en worden door anderen uitgescholden voor nazi en racist. Lonsdalejongeren krijgen de schuld van diverse incidenten met allochtonen. Hardcore is in de optiek van buitenstaanders gelijk aan racisme. Op een gegeven moment zijn zij zich dan ook zo gaan gedragen. In feite kan worden gesproken van een identificatie met een negatief beeld dat anderen van hen hebben.⁶¹ De druk van de buitenwereld op de groep hardcorejongeren is groot geweest, met als gevolg dat de jongeren steun en veiligheid bij elkaar hebben gezocht en als het ware de gele-

⁶¹ Een fraaie illustratie van de zogenoemde etiketteringstheorie die er in het kort op neerkomt dat mensen die op een stereotiepe manier worden bekeken en behandeld, zich op den duur ook in overstemming met dit stereotype gaan gedragen.

deren hebben gesloten en zich als een front naar buiten hebben opgesteld. Ook de gebeurtenissen rondom de aanslag in de VS en de moord op Van Gogh hebben hierin een rol gespeeld. De jongeren voelen zich met andere woorden bedreigd. Ze vinden de opvattingen van de NVU-jongens te ver gaan, maar hebben wel rechtse opvattingen. Zij noemen zich geen rechts-extremist, dat vinden ze beledigend, maar nationalist. Zij zijn trots op Nederland en de Nederlandse cultuur en willen dat ook zo houden. Een jongere zegt:

‘Ik ben niet zwaar rechts, wel nationalistisch. Als buitenlanders voor lul willen lopen met een burka moeten ze dat zelf weten. Belangrijk is dat je met ze kunt communiceren, dat ze Nederlands praten. Ik snap niet waarom buitenlanders niet uit Nederland weggaan als ze zich niet willen aanpassen.’

Een ander: ‘Iedereen mag zijn eigen godsdienst hebben, maar ze moeten wel Nederlands spreken en zich aan ons aanpassen. Het dragen van een burka hoort daar niet bij.’ Als de jongeren spreken over buitenlanders en allochtonen, dan hebben zij het over moslims en bijvoorbeeld niet over Chinezen, die zich volgens hen goed hebben aangepast, maar wel weer over Polen, die hun baantjes komen inpikken. Zij rechtvaardigen hun opvattingen door te stellen dat ‘heel Nederland er zo over denkt, maar er niet voor uit durft te komen en wij wel’.

Het andere deel van de vaste bezoekers van Dingus lijkt minder gevoelig voor externe druk en gebeurtenissen. Sommigen zijn eerder als links aan te merken dan als rechts, ook al dragen zij bijvoorbeeld Lonsdalekleding. In de woorden van een respondent staan zij wat steviger in hun schoenen dan de hierboven beschreven groep. Deze jongeren trekken zich weinig aan van wat anderen zeggen over hun kleding: zij houden van hardcore en laten zich niet ompraten. Daarentegen zijn sommige jongeren wel geschrokken van de reacties van de buitenwacht op hun outfit en de daarbijbehorende opmerkingen als ‘fascist’ en ‘nazi’ – zij hebben sindsdien geen opvallende kleding meer gedragen. Waarin de jongeren uit deze groep qua achtergrond verschillen van de vorige groep is niet duidelijk. Een van de respondenten oppert dat het aan de opvoeding en de gezinscultuur kan liggen, daarmee suggererend dat sommige jongeren de rechtse ideeën van huis uit al hebben meegekregen en ook niet of nauwelijks worden gecorrigeerd op het uitdragen van extreemrechtse ideeën.

Als we de resultaten uit de interviews vergelijken met de informatie uit de vragenlijsten, lijkt er enigszins sprake van een discrepantie tussen de uitkomsten. Waar een groot deel van de jongeren in de vragenlijsten blijkt geeft van een forse intolerantie ten aanzien van andere bevolkingsgroepen in Nederland, vooral de moslims, is de indruk die uit de interviews ontstaat dat die intolerantie minder zwaar wordt aangezet. Een groot deel van de jongeren positioneert zichzelf in de interviews in het midden van een continuüm van zeer rechts naar zeer links. Kennelijk heeft de betekenis van het woord (extrem)rechts voor de jongeren een

andere lading en betekenis dan voor een buitenstaander. Zij associëren rechts-extreem met termen als ‘neonazi’s’, ‘Tweede Wereldoorlog’, ‘vernietiging van de joden’, enzovoort. Daarvan nemen de meeste jongeren afstand. In de optiek van de jongeren zijn zij gewoon behoudend in hun opvattingen en dat staat niet haaks op een intolerante houding ten opzichte van met name moslims. Integendeel. De opmerking van sommige jongeren en sleutelinformanten dat er ook linkse hardcorejongeren zijn, moet dan ook met de nodige nuance worden opgevat. Een van de jongeren noemde zich eerder links dan rechts, maar liet er direct op volgen dat zij een hekel had aan buitenlanders. Dat waren ‘gluiperds’.

Naast de Dingus-jongeren zijn er in Venray hardcorejongeren te vinden die geen deel uitmaken van de Dingus-groep, onder meer vanwege hun jonge leeftijd of omdat hun de toegang tot het jongerencentrum is geweigerd wegens wangedrag.⁶² Deze jongeren, in totaal ongeveer vijftien, zijn tussen 15 en 17 jaar. Zij hebben geen of nauwelijks banden met de Dingus-groep. Het merendeel is jongen. Sommigen zitten nog op school (vmbo), anderen zijn van school af en werkloos. Over het algemeen zijn zij herkenbaar aan hun kleding: zwarte jassen, korte haren/kaal, WP-tekens, kisten en dergelijke. Een van de respondenten heeft veelvuldig contact met deze jongeren en omschrijft ze als een ‘risicogroep’. In de groep zit een aantal jongeren dat er uitgesproken extreemrechtse ideeën op nahoudt. Op de kamer van een van de jongeren hangen bijvoorbeeld een vlag met een hakenkruis en andere nazisymbolen. Ook weet de respondent uit eigen waarneming dat deze jongeren elkaar de Hitlergroet brengen, althans als ze zich onbespied wanen, want ze beseffen dat een openlijke Hitlergroet op veel weerstand en reacties kan rekenen, en ze zijn ‘bang om uitgekotst te worden’. De respondent stelt verder dat deze kleine groep ook banden heeft met de NVU. De rest van deze groep van vijftien jongeren is minder extreem, maar wel antibuitenlander. Het gaat hen volgens de respondent vooral om het groepsaspect: drinken, blowen en hangen. Zij onderscheiden zich volgens dezelfde respondent daarin niet van niet-hardcorejongeren. Een andere dagbesteding hebben zij niet. Een verschil is wel dat de hardcorejongeren zich, mede als gevolg van hun uiterlijk en de reacties die dat kan oproepen, geïsoleerd opstellen of beter gezegd: zichzelf daarmee isoleren.

De vraag waarom sommige jongeren zich afficheren met (extreem)rechtse ideeën, is lastig te beantwoorden. Venray is in de woorden van een respondent geen ‘rechts-extremistische plaats’. De stad heeft wel een geschiedenis van ervaringen met extreemrechtse organisaties en personen, die langer speelt dan de huidige problematiek rondom ‘Lonsdalejongeren’. In Venray ligt een kerkhof met gesneuvelde Duitse militairen. Elk jaar wordt daar door een Duitse vertegenwoordiging van-

⁶² Deze jongeren hebben dan ook niet deelgenomen aan het vragenlijstonderzoek of de interviews.

uit de overheid en de gemeente Venray een krans gelegd. Sinds een jaar of vijftien komt na het laatste erbetoon de weduwe van Rost van Tonningen met een groep extreemrechtse personen ook eer bewijzen aan de Duitse soldaten. Volgens respondenten zijn er in het verleden regelmatig confrontaties geweest tussen hen en linkse groeperingen. 'Er zijn hele veldslagen uitgevochten.' In maart 2006 heeft de politie alles uit de kast moeten halen (helikopter, onderhandelaars, ME, enzovoort) om een confrontatie te voorkomen tussen *Blood & Honour*-aanhangers en linkse activisten, die met bussen vanuit heel Nederland onderweg waren naar Venray om een tegendemonstratie te organiseren. Door ingrijpen van de gemeente (noodverordening) en politie is een confrontatie voorkomen.

Die jaarlijkse herdenking is niet meer dan een incidentele gelegenheid waarop extreemrechts zich in Venray kan verzamelen en manifesteren. Venray is het punt van samenkomen, niet het punt van oorsprong van de rechts-extremisten. Dat geldt in feite ook voor de houseparty's die het jongerencentrum organiseerde: vanuit heel Nederland kwamen de hardcorejongeren naar Dingsus. Op derden kan dit soms bedreigend overkomen of slecht gevonden worden voor het imago, zeker als er een relatie wordt gelegd tussen hardcore en neonazi's of extreemrechts. Ook al kwamen er in de woorden van een van de respondenten soms 'geen frisse jongens naar Venray', de politie had geen last van hen. Het waren geen politieke bijeenkomsten. De jongeren kwamen er voor de party en vertrokken na afloop weer. Hooguit werden tijdens dergelijke bijeenkomsten bestaande ideeën over bijvoorbeeld buitenlanders bevestigd, misschien versterkt, maar een directe relatie tussen de party's en het zich (extreem)rechts gaan gedragen is er volgens enkele respondenten niet.

Sommige respondenten noemen het gegeven dat de ouders rechtse ideeën hebben – één van de ouders zou ook extreemrechts zijn. Maar wat te zeggen van een gezin waarvan een jongen extreemrechts is en de anderen juist links? De hardcorejongeren, zo is de teneur in de interviews, komen uit 'normale' gezinnen waarin de ouders werken en ook liever niet zien dat hun kinderen zich afficheren met extreemrechtse groepen en ideeën. Verschillende respondenten wijzen op slechte ervaringen die sommige jongeren hebben opgedaan met allochtonen als een van de redenen waarom sommigen zich antibuitenlander opstellen. Sommige jongeren zijn gepest door allochtone jongeren. Een respondent:

'Daar is het begonnen. Een van de jongens is in elkaar geslagen. Hij had als eerste een kale kop en ging kisten dragen. Hij had grote invloed op anderen, die ook met kisten gingen lopen. Eerder waren ze skaters, nu hardcorejongeren. Zo heb ik ze niet opgevoed.'

In dat verband moet ook het groepsaspect worden genoemd. Het is volgens verschillende respondenten een normaal verschijnsel dat jongeren in de puberteit graag ergens bij willen horen en daarvoor veel over hebben. Kenmerkend voor die periode is het zich afzetten tegen ouders, leraren en andere autoriteiten, en het ver-

kennen van de grenzen. Een leidend figuur kan een grote invloed uitoefenen op de andere jongeren.

De manifestatie van de Lonsdalejongeren en de reactie van buitenstaanders op dit fenomeen blijken in de Venrayse situatie in meerdere opzichten een ongelukkige uitkomst te hebben gehad. Om hierop meer zicht te krijgen, beschrijven we hieronder, zo veel mogelijk in chronologische volgorde, de aanloop en het verdere verloop van de incidenten tussen hardcorejongeren en allochtonen.⁶³ In de daaropvolgende paragraaf gaan we in op de reacties van instanties als gemeente, politie en welzijnswerk, en niet in de laatste plaats de media.

Chronologie interetnische incidenten

De problemen beginnen rond 2001 op de enige middelbare school in Venray. Twee groepen jongeren hebben ruzie over iets ‘onbenulligs’, aldus een respondent. Beide groepen tellen elk ongeveer dertig jongeren. Het zijn etnisch gemêleerde groepen. Niettemin bestaat de ene groep voor het grootste deel (90%) uit allochtonen, merendeel Marokkanen, en de andere groep uit vrijwel allemaal autochtone Nederlandse jongeren. De allochtonen staan opvallend genoeg onder leiding van een autochtone Nederlandse jongen. Hij wordt ‘de Nederlandse Turk’ genoemd. De problemen en confrontaties tussen beide groepen nemen toe en escaleren in ‘groeve vechtpartijen’, waar allerhande wapens aan te pas komen. ‘Dit waren geen pubergevechten meer, dit was een echte bendeoorlog’, in de woorden van een respondent. Op dat moment hebben de confrontaties geen etnische oorzaak. Het kan echter niet worden ontkend dat het etnische aspect meespeelt, alleen al door de samenstelling van de groepen. In dat verband schetst een respondent de situatie van autochtone jongeren, die vaak uit blanke dorpen komen en op de middelbare school ineens worden geconfronteerd met allochtone jongeren. Uit een soort ‘overlevingsdrang klitten de Nederlandse jongeren bij elkaar en stellen zich antiallochtoon op’ en dragen bijvoorbeeld Lonsdalekleding om dat te onderstrepen.⁶⁴ De groepjes hebben ook een eigen plek op het plein. Een respondent: ‘Het is het oude thema van wij-zij, vanwege grote cultuurverschillen en het erg gericht zijn op de eigen groep. Onbekend maakt onbemind.’ Gesteld wordt dat veel autochtone Nederlanders op school vervelende ervaringen, zoals pesterijen en vechtpartijen, hebben opgedaan met allochtone jongeren. Respondenten vertellen dat ouders van de autochtone jongeren verschillende malen op school komen om daarover hun beklag te doen en de school om adequate maatregelen te vragen. Blijkbaar zonder noemenswaardig resultaat: ‘ze lieten de groepen en problemen

⁶³ Omwille van het overzicht beperken we ons tot de meest opvallende incidenten. In werkelijkheid zijn er rond de groep Lonsdalers meer confrontaties tussen en problemen met allochtone jongeren geweest.

⁶⁴ De hardcorescene en meer in het bijzonder het fenomeen ‘Lonsdale’ komt rond 2001 op in Venray. De jongeren hebben dan nog geen onderdak bij Dingus. Het jongerencentrum start met de hardcoreparty’s in 2002.

op hun beloop'. Een van de ouders vertelt dat de prestaties van haar kinderen (door de problemen met allochtone jongeren) dermate teruglopen, dat zij ze van school haalt om elders een school te zoeken. In de weekends gaan de pesterijen gewoon door volgens deze respondent.

Het gaat pas goed mis in 2003. In de context van wereldgebeurtenissen, zoals de aanslag op het *World Trade Center*, en in Nederland, de moord op Fortuyn, hebben de tegenstellingen tussen allochtone en autochtone jongeren in Venray zich verscherpt. Ten tijde van de kermis in Venray in augustus dat jaar zijn er verschillende incidenten geweest tussen beide groepen. Het zijn constante bedreigingen en provocaties over en weer waarin 'de Nederlandse Turk' van de kant van de allochtonen een prominente rol heeft gespeeld. Er is minimaal één zware vechtpartij geweest, waarbij knuppels en andere wapens werden gebruikt. Het was volgens een respondent een georganiseerde actie ('met elkaar afspreken'). Verschillende Lonsdalejongeren zijn daarbij behoorlijk toegetakeld en een doktersbehandeling is in enkele gevallen nodig geweest. Enige tijd later gaat een groep van ongeveer veertig Lonsdalejongeren, gewapend met knuppels, naar een Marokkaans centrum.⁶⁵ De reden is dat zij verbolgen zijn omdat zij noodgedwongen op straat moeten vertoeven; het jongerencentrum zit op dat moment dicht wegens geldproblemen (zie verderop). De jongeren hangen wat rond in de buurt van het kerkhof en worden regelmatig door de politie weggejaagd. Zij zijn hierover zeer gefrustreerd en kunnen het niet verkroppen dat er voor de allochtonen wel allerlei voorzieningen zijn. De jongeren willen 'rotzooi' schoppen bij het centrum. De reden voor dat doelwit is dat de jongeren denken dat daar op dat moment de 'Nederlandse Turk' aanwezig zou zijn. Zij willen wraak op hem nemen voor de vele incidenten waarvoor zij hem verantwoordelijk houden. Aangekomen bij dat centrum, waar op dat moment een gebedsdienst aan de gang is, trapt een van de jongeren – een meisje – de deur in en de jongeren gaan naar binnen. De politie is echter snel ter plaatse en kan verdere escalatie voorkomen.⁶⁶

In maart 2004 is door onbekenden getracht brand te stichten bij de voordeur van een Marokkaanse moskee in aanbouw.⁶⁷ Tevens zijn er hakenkruisen en WP-

⁶⁵ Dat zijn grotendeels dezelfde jongeren die betrokken zijn (geweest) bij de incidenten op school.

⁶⁶ *Dagblad de Limburger* (15 november 2004) spreekt over verschillende vechtpartijen tussen twee rivaliserende groepen, waaronder op school. Kenners van de jongerenscene, zo is te lezen, vermoeden dat de vechtpartij is terug te voeren op twee verschillende jeugdsubculturen. Er wordt daarbij een relatie gelegd met Lonsdalekleding. De gemeente probeerde een bemiddelingspoging en nodigde de Lonsdalejongeren en hun ouders uit. Die boycotten de bijeenkomst, onder andere omdat de gemeente naar hun idee het recht op privacy had geschonden door de uitnodigingen op naam te versturen.

⁶⁷ Even daarvoor, in februari 2004, is een bommelding binnengekomen bij het gemeentehuis. De burgemeester laat het gemeentehuis ontruimen. Er blijkt niets aan de hand. Aanleiding was een briefje met een hakenkruis, en ook de naam Dingus kwam er volgens een respondent in voor. De dader is niet achterhaald. Het is derhalve ook niet bekend of het een van de Dingus-jongeren betrof en wat de eigenlijke reden is geweest voor de valse melding.

tekens aangebracht op de muren. Rondom de moskee lagen pamfletten met boodschappen die aanzetten tot moslimhaat: ‘gasmaskers noodzakelijk om te kunnen blijven’ en ‘schijtmuslims, opzouten!’⁶⁸ De politie heeft de daders niet kunnen opsporen. Geruchten dat het om neofascisten zou gaan die uit de omgeving van Venray kwamen, zijn niet bevestigd. De poging tot brandstichting heeft veel kwaad bloed gezet bij de Marokkaanse jongeren en er zijn in die daaropvolgende weken verschillende confrontaties geweest tussen de groepen jongeren. Medewerkers van Dingus en de politie hebben diverse gesprekken gevoerd met de allochtone en autochtone jongeren. De groep Marokkanen die min of meer onder leiding stond van ‘de Nederlandse Turk’ is toen uit elkaar gevallen; de Marokkaanse jongeren willen niet meer achter hun leider aanlopen.⁶⁹ Een groep hardcorejongeren richt bij wijze van wraak eind 2004 vernielingen aan aan het huis van ‘de Nederlandse Turk’.

Op 2 november 2004 wordt Theo van Gogh vermoord. Ongeveer een week later trachten vier jongeren de Marokkaanse moskee in brand te steken. De politie heeft deze jongeren op heterdaad kunnen betrappen na een anonieme tip. Ze hebben molotovcocktails in de kofferbak liggen. Na de gewelddadige dood van Van Gogh willen ze een daad stellen: ‘de terreur tegen de geitenneukers moet beginnen’.⁷⁰ De jongeren komen uit de omliggende randgemeenten, dragen Lonsdalekleding, maar hebben geen binding met Dingus.⁷¹ De tipgever is anoniem gebleven. Het OM eist drie jaar cel tegen de hoofdverdachte.

Een week na de poging tot brandstichting, op 17 november 2004, is er een incident waarbij een Marokkaanse vrouw zou zijn bekogeld met steentjes. De Lonsdalejongeren krijgen de schuld. Binnen korte tijd is een grote groep Marokkanen, gewapend met stokken en knuppels, op weg naar Dingus. Onderweg komen zij bij toeval een groep Lonsdalers tegen en er ontstaat een grote vechtpartij waarbij ook gewonden vallen. Nadien blijkt dat deze hardcorejongeren niets met het incident te maken hadden. Zij kwamen bij een wake van een overleden vriend vandaan en waren op weg naar Dingus. Er volgen gesprekken tussen politie, Dingus-medewerkers, Marokkanen en hardcorejongeren die wraak wilden nemen. Na veel moeite van alle betrokkenen en na excuses van de Marokkanen hebben zij verdere vergeldingsacties achterwege gelaten. Een dag erna verschijnt in de krant een relaas over het voorval waarin de politiewoordvoerder stelt dat Lonsdalers, ook de harde kern in Venray, te herkennen zijn aan hun ‘dommigheid en die hun leider achternalopen’. De leiders komen volgens de politiewoordvoerder uit probleemge-

⁶⁸ *Dagblad de Limburger* (23 maart 2004).

⁶⁹ De ‘Nederlandse Turk’ heeft toen een aantal autochtone jongeren (kampers) om zich heen verzameld en diverse hardcorejongeren in elkaar geslagen, zo vertelt een respondent. Ook hierover zijn gesprekken gevoerd met Dingus-medewerkers en de incidenten stoppen na verloop van tijd.

⁷⁰ *Dagblad de Limburger* (10 maart 2005).

⁷¹ En zijn derhalve ook niet betrokken in dit onderzoek.

zinnen en hebben te maken gehad met drankmisbruik en kindermishandeling.⁷² In latere berichten worden deze opmerkingen enigszins genuanceerd, onder andere door de burgemeester die stelt dat deze omschrijving niet geldt voor de jongeren in Venray, maar voor de Lonsdalers in Venlo. Hij vervolgt met de opmerking dat de politie wel een groep van dertig jongeren in de gaten houdt, die afkomen op de hardcorescene bij Dingus. De jongeren en medewerkers zijn over deze uitspraak zeer verbolgen en voelen zich in een hoek gezet.⁷³ Later in het verslag wordt hierop uitgebreider ingegaan, ook op de rol van de media.

Eind februari 2005 wordt de dochter van een in Venray bekende Marokkaanse familie van haar fiets getrokken en mishandeld. De drie jeugdige daders zouden ook racistische taal hebben geuit. De politie stelt een onderzoek in, zonder resultaat. In elk geval is wel duidelijk geworden dat de Dingus-groep niets met dit incident te maken heeft gehad. Zij hebben ook meegewerkt aan het rechercheonderzoek en keuren de actie af. In een aan deze zaak gewijde uitzending van Premtime zegt een aantal hardcorejongeren dat Dingus bezoekt dat ze dit nooit zouden doen ('het is een kind'), maar 'we liggen er ook niet wakker van'.⁷⁴

Het laatste, grote incident vindt plaats op 2 april 2005. Achter het jongeren-centrum is een barbecue georganiseerd waaraan hardcorejongeren van binnen en buiten Venray meedoen. 's Avonds zou er een hardcoreparty worden gehouden. De jongeren gebruiken de nodige (soft)drugs en alcohol. In verband met de voorbereidingen voor die avond moeten ze weg en gaan dan even verderop, bij de kerk in het centrum, op het grasveld staan. Drie mannen gooien bierflessen over de schutting van de nabijgelegen Turkse moskee. Door het glasgerinkel denkt een van de aanwezigen in de moskee dat de ramen worden ingegooid. Hij kijkt naar buiten en ziet een groep Lonsdalejongeren staan. Hij belt de politie en het Turkse centrum. In korte tijd verzamelen zich veertig tot vijftig woedende Turkse mannen, die op een in aantal veel kleinere groep hardcorejongeren, die op dat moment toevallig langsloopt, beginnen in te slaan. Er wordt ook met een mes gestoken. De politie roept later de ME op en met behulp van Dingus-medewerkers, politie en Turken kunnen ze de gemoederen enigszins bedaren. De ME heeft daarbij niet in actie hoeven komen. De burgemeester vaardigt een noodverordening uit en de party wordt afgelast. De flessengooiers bleken van buiten Venray te komen (onder andere uit

⁷² *Dagblad de Limburger* (18 november 2004). Verder staat er nog in het bericht dat sommigen zich schuldig maken aan vernieling, inbraak en het bekladden van gebouwen met hakenkruizen en racistische teksten. Bovendien hebben de jongeren geen of geen afgeronde opleiding en ze reageren hun frustraties af op Turken en Marokkanen.

⁷³ *Dagblad de Limburger* (23 november 2004). Een gevolg van deze en andere uitlatingen in de pers was dat Dingus vanuit heel het land bedreigingen ontving en voor 24-uursbewaking van het pand moest zorgen. Er kwamen planken voor de ramen. Een ander gevolg was dat er rechts-extreme personen naar Venray kwamen in de veronderstelling dat zij daar veel nieuwe leden konden werven.

⁷⁴ Uitzending van 15 maart 2005 (www.omroep.nl/nps/premtime).

Zwolle). Dit incident heeft voor veel media-aandacht gezorgd, onder meer van Premtime, en er ook toe geleid dat minister Verdonk later een bezoek aan Venray heeft gebracht om te praten met allochtonen en autochtonen.⁷⁵ Verschillende respondenten vertellen dat het voorval achteraf bezien ‘helemaal nergens over ging’; het was baldadigheid en geen rassendiscriminatie. De directbetrokkenen constateerden dat diezelfde avond al. In de publieke opinie is echter een ander beeld ontstaan, mede door de in de ogen van sommige respondenten ‘overtrokken media-aandacht’. Dingus zou, kort gezegd, een bolwerk zijn van rechts-extremistische figuren.⁷⁶

Jongere 3

Ruud is 19 jaar en heeft een zus, die hij zelden spreekt, en drie broers. Een ervan zit nog op school, de anderen werken. De ouders zijn gescheiden en Ruud woont bij moeder. Zijn vader is hertrouwd met een Marokkaanse vrouw en heeft zich tot de islam bekeerd. Dat vindt Ruud gek en hij kan er ook geen begrip voor opbrengen. Zoiets doe je toch niet? Hij heeft nauwelijks contact met zijn vader. Vader had ook moeite met Ruud, omdat die lid was van de NVU.

Ruud ging van school toen hij 15 jaar was. Hij is van verschillende scholen gestuurd wegens probleemgedrag. Hij is meerdere keren met politie en justitie in aanraking gekomen en heeft een gevangenisstraf uitgezeten wegens mishandeling.

Zijn vrijetijdsbesteding bestaat uit voetbal (doen en kijken), coffeeshopbezoek en met vrienden optrekken. Hij was eerst een hardcoreliefhebber, nu houdt hij van wat rustiger muziek. Over drugs en alcohol zegt Ruud dat hij alles heeft gebruikt: pillen, coke en speed. Daarmee is hij begonnen toen hij 13 jaar was. Hij heeft in totaal 2,5 jaar gebruikt, vooral in het weekend. In die tijd werd hij lid van de NVU en is daarna gestopt. Hij blowt nu alleen nog.

Ruud heeft slechte ervaringen met allochtonen en heeft deelgenomen aan verschillende grote vechtpartijen tussen allochtonen en autochtonen, waarvan twee in Venray en de rest in andere steden. Hij wilde naar eigen zeggen zijn vrienden helpen.

Hij is kort lid geweest van de NVU. Ruud werd naar eigen zeggen gepusht door een ander NVU-lid. Hij is een keer meegegaan, omdat hij dacht dat de

⁷⁵ Zie onder andere *Dagblad de Limburger* (4, 5 en 6 april 2005). Minister Donner van Justitie maakt bekend een onderzoek uit te zullen laten voeren naar rechts-extremisme.

⁷⁶ Beeldvorming blijkt soms een hardnekkig bestaan te hebben. In een voorlichtingsfolder van het NIZW staat dat Lonsdalejongeren een molotovcocktail in de moskee hebben gegooid (www.radi-caaljong.nl).

NVU dezelfde ideeën had als hij. Hij kwam bij NVU-leden thuis en als ze samen uitgingen, werd het vaak ruzie. De leden waren agressief en zochten de ruzies op. Ruud heeft ook deelgenomen aan NVU-demonstraties. Hij heeft wel moeite met de denkbeelden van de NVU over de Tweede Wereldoorlog. Dat is verleden tijd en daar schiet je nu niets mee op. Je moet het daar volgens hem niet zoeken. Hij ziet zichzelf als een nationalist en niet als rechts-extremist. Het verschil is volgens hem dat de laatsten een Grootgermaans ras willen hebben en dat nationalistien hetzelfde denken als de helft van de Nederlandse bevolking, namelijk dat Nederland vol is en dat er te veel buitenlanders wonen. Ik zie ze liever gaan dan komen, aldus Ruud. Zijn moeder en familie denken er net zo over en accepteren dus ook zijn denkbeelden.

Ruud vertelt dat hij in zijn NVU-tijd allerlei nazispullen verkocht: speldjes, shirts, SS-dolken, een compleet SS-pak, enzovoort. Die spullen kocht hij via contacten van de NVU en verkocht ze aan jonge jongetjes die het stoer vonden om met die spullen te lopen. Op de vraag hoe de NVU het vond dat jongetjes daarmee rondlopen, zegt hij dat ze dat prima vonden. Ze zijn daar heel positief over, want het zijn toekomstige leden.

Hij betaalde de contributie voor het lidmaatschap één keer, maar daarna niet meer. Ruud is een keer gebeld met het verzoek om de contributie te betalen, maar dat wilde hij niet meer. De NVU heeft hem verder met rust gelaten. Zijn ogen zijn opengegaan, zegt hij. Hij werd er door anderen op aangekeken en kreeg op zijn werk een slechte naam vanwege de manier waarop hij erbij liep en de associaties met conflicten met allochtonen. Hij kwam slecht in de picture, mensen dachten slecht over hem.

Ruud kent ook een paar jongeren van de *Blood & Honour*-groep (B&H). Die gaan net zover in hun ideeën als de NVU, alleen wil die laatste groep het via de politiek bereiken. De B&H zien er extremer uit (tatoeages, hakenkruizen, enzovoort). Dat vindt hij te ver gaan. Hij noemt als voorbeeld dat hij bij een bijeenkomst zag dat een baby van een van de B&H-mannen een ketting om had met een groot hakenkruis.

Hij moet niets hebben van het bekogelen van een Marokkaanse vrouw of het bekladden van een moskee met hakenkruizen. Dat vindt hij laf. Iedereen keurde het af, ook de NVU-leden. De daders waren *nerds*, jongeren die er graag bij wilden horen. Ruud heeft sinds twee maanden een relatie. Over een jaar of vijf is het volgens hem huisje, boompje, beestje.

Jongere 4

Marjolein is 20 jaar en komt naar eigen zeggen uit een arbeidersgezin. Ze heeft een oudere broer en is streng opgevoed. Ze was een van de vaste bezoekers van Dingus, omdat het een plek was waar je naartoe kon gaan en jezelf zijn. Marjolein is naar eigen zeggen hardcorefreak, maar gaat casual gekleed. Ze vindt de incidenten met allochtonen erg, maar geeft grotendeels de media en de gemeente daarvan de schuld. Sinds de media weg zijn, is er niets gebeurd.

Jongere 5

John is 22 jaar en werkt sinds zijn vijftiende in de metaalindustrie. Zijn opleiding heeft hij nooit afgemaakt, want er waren altijd problemen op school. John is diverse malen van school gestuurd vanwege zijn grote bek, zoals hij zelf zegt. Ook is hij om die reden verschillende keren ontslagen. Hij was een van de eersten die op de hardcoreparty's van Dingus kwam. John had zich toen ook kaalgeschoren, maar droeg een pet. Hij bezocht ook party's in andere plaatsen, maar was daar met zijn vrienden na verloop van tijd niet meer welkom omdat enkelen van die groep altijd en overal ruzie zochten. Er werd gezegd: daar heb je die nazi's uit Venray weer. Zelf deed John naar eigen zeggen niet mee aan de vechtpartijen.

Lonsdalejongeren komen door hun uiterlijk dreigend over op de burgers, maar ze moeten niet over een kam worden geschoren. De burgemeester deed dat volgens John wel, maar die kon dat niet onderbouwen. Het grootste deel van de jongeren werkt of zit op school. De burgemeester heeft volgens John onjuiste dingen geroepen over de groep in de media. Of dat met opzet gebeurde om Dingus te kunnen sluiten, weet hij niet. Wel dat het veel onrust heeft veroorzaakt en Dingus in een kwaad daglicht heeft gesteld. 'Hij heeft ons zwaar genaaid', aldus John over de burgemeester.

Na de incidenten rond de moskee werd hij er ook op aan gekeken. Op zijn werk zeiden collega's: 'John wat heb je nu gedaan?' Dat ze hem ook Lonsdaler noemde vond hij beledigend. Hij is een keer uitgescholden bij een friettent voor kut-Lonsdaler. Daarover was hij zo kwaad dat hij heeft gevochten. Hij is juist antinazi. Hij zat zich kapot te ergeren aan sommige Lonsdalers die voor de camera van Prem allerlei dingen zeiden over buitenlanders. Ook is hij kwaad op Prem omdat hij de goede dingen niet heeft uitgezonden. Hij houdt van hardcore, maar dat is heel wat anders. Door de sluiting van Dingus heeft hij nu minder contact met de anderen; hij zit nu vaak bij een aantal vrienden thuis.

4.4 Aanpak

In deze paragraaf bekijken we wat de aanpak van de diverse betrokken instanties over de afgelopen jaren is geweest. Daarbij maken we onderscheid tussen jeugd-beleid en -uitvoering in algemene zin en de specifieke aanpak ten aanzien van de incidenten tussen hardcorejongeren en allochtonen. Uit de interviews is echter duidelijk naar voren gekomen dat de algemene en specifieke aanpak onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Jeugdbeleid en -uitvoering

In Venray spelen diverse instanties een rol bij de uitvoering van het jeugdbeleid. Voor de opzet en uitvoering van het jeugdbeleid is primair de gemeente verantwoordelijk.⁷⁷ In de interviews is gevraagd wat het jeugdbeleid inhoudt en of er ook documenten zijn waarin een en ander staat verwoord. Uit de *Nota jeugdbeleid* van de gemeente Venray (2005) blijkt dat ‘probleemgedrag van (groepen) jongeren niet de basis is van het Venrayse jeugdbeleid, maar dat het jeugdbeleid onder de praktijk van alledag geschoven kan worden’ (p. 3). De gemeente wil zich niet laten leiden door incidenten, want die kunnen zich in elke gemeente voordoen. Hoofd-thema’s van het meest recente jeugdbeleid zijn:

- communicatie tussen en met jongeren. Voor een goede aansluiting van het papieren jeugdbeleid moet de jeugd bij de totstandkoming ervan worden betrokken;
- veiligheid en leefbaarheid;
- identiteit: aandacht voor eigenheid jeugd;
- ouders zijn als eersten verantwoordelijk voor hun kinderen (p. 3).

In de nota wordt gesteld dat dit beleid anders van inhoud is dan het voorgaande (jeugd)beleid. In de nota *Jeugdbeleid geen kinderspel. Beleidskader integraal jeugdbeleid* uit 1997 wordt bijvoorbeeld een ordening aangebracht van het jeugd-beleid op basis van voorzieningen, van algemeen (onderwijs en dergelijke) tot specifiek (maatschappelijk werk). In de recente *Kadernota integraal jeugdbeleid Venray, 2004-2008* staat dat ‘werd gekozen voor een andere benadering: die van de puzzelstukjes die samen met de partners gelegd moeten worden tot een passende puzzel’ (p. 5). Er is daarbij aandacht geschonken aan een visie op het jeugdbeleid. Het gaat erom de ‘betrokken leeftijdsgroep instrumenten en uitdagingen aan te bieden zodat men naar leeftijd kan werken aan een evenwichtige emotionele ontwikkeling [...] en economische zelfstandigheid’ (p. 5). Het huidige, algemene beleid vervangt derhalve het doelgroepenbeleid. In feite behelst de nieuwe nota een in-

⁷⁷ We beperken ons bij de beschrijving van jeugdbeleid en -uitvoering tot algemene feiten, voor zover relevant voor het onderwerp van dit onderzoek.

ventarisatie van de voorzieningen ten behoeve van de jeugd en de uitvoering van het jeugdbeleid.

Uit de interviews ontstaat een beeld van het jeugdbeleid, de uitvoering daarvan en de aanpak van jeugdproblematiek in Venray dat het hierboven staande op een aantal punten verduidelijkt. Vrijwel alle respondenten zijn het erover eens dat het in Venray tot voor kort aan een duidelijk jeugdbeleid ontbrak. Projecten werden opgestart om 'brandjes te blussen' om vervolgens omwille van bezuinigingen weer te worden stopgezet. Anderen drukken zich wat genuanceerder uit door te stellen dat het gemeentelijk jeugdbeleid jarenlang een 'onderbelicht thema' is geweest. Er waren allerlei vrijwilligersclubs en ook welzijnsorganisatie Synthese besteedde aandacht aan de jeugd, maar de noodzaak om iets te doen voor jongeren werd niet echt gevoeld. Volgens een respondent heeft dat onder andere te maken met het dorps karakter: 'De mensen vonden dat er genoeg was voor de jeugd, zij hadden zich immers vroeger ook vermaakt? En bij problemen lossen we het onderling wel op.'

Die houding is volgens een respondent aan het veranderen. Venray heeft te maken gekregen met een bevolkingsgroei en 'stadse problemen'.⁷⁸ Dat wil niet zeggen dat er helemaal geen aandacht was voor het jeugdbeleid. Eind jaren negentig is er, onder andere vanuit Synthese, veel aandacht geweest voor de allochtone risicjongeren, die op dat moment volop in het nieuws waren en voor wie ook veel middelen beschikbaar werden gesteld. De autochtone jongeren waren minder in beeld. Dingus vervulde in de woorden van een respondent een belangrijke functie in de opvang van deze autochtone jongeren, waarvan 'een aantal tot de categorie multiprobleem kan worden gerekend'.⁷⁹ 'Het was een kwestie van keuzes maken en de keuze viel op de allochtone jongeren', aldus een respondent. Hij vervolgt: 'Aan de problematiek van autochtone jongeren werd nauwelijks iets gedaan.'

De uitspraak dat er voor de jeugd in Venray niets te doen is, behoeft enige nuancering. Een van de respondenten zegt 'dat er behoorlijk wat te doen is, maar kennelijk weten de jongeren de weg ernaartoe nog niet'. Doorvragend blijken de voorzieningen vooral bedoeld voor de jongere leeftijdscategorie, dat wil zeggen tot 16 jaar. Vanaf 16 jaar is er feitelijk weinig te doen voor de jongeren in Venray.

Pas sinds de incidenten tussen allochtone en autochtone jongeren is er serieuze

⁷⁸ Een van de respondenten wijt het gebrek aan aandacht voor het jeugdbeleid aan de decentrale financiering. De gelden vanuit de overheid zijn op een gegeven moment niet meer geoormerkt ten behoeve van het jeugdbeleid. De gemeente kan zelf bepalen waar de middelen naartoe gaan, dus ook naar niet-jeugdzaken. Op de vraag waarom bijvoorbeeld een gemeenteraad niet sterker heeft aangedrongen op een adequaat jeugdbeleid, zegt dezelfde respondent: 'Zo werkt de politiek niet.' Er is in de loop van de tijd veel 'stukgemaakt door allerlei subsidies in te trekken'.

⁷⁹ Die bevinding wordt gebaseerd op de verhalen van ouders die voor zichzelf hulp kwamen zoeken en praatten over de thuissituatie. Overigens is het niet duidelijk geworden om hoeveel individuele allochtone en autochtone risicjongeren het gaat in Venray. Die gegevens zijn niet bekend, althans niet bij de geïnterviewde respondenten die daarop zicht zouden kunnen hebben.

aandacht voor het jeugdbeleid. De komst van Verdonk in 2005 wordt door sommigen als een *trigger* gezien; er zou sprake zijn van ‘paniekkvoetbal’. Anderen spreken van een ‘stimulerende invloed’, want daarvoor was de gemeente al bezig met het vormgeven van het (nieuwe) jeugdbeleid. Zelfs nu blijkt het nog ‘lastig om de aandacht voor de jeugd vast en op de agenda te houden’. Er moet steeds worden aangetoond dat iets werkt, anders verslapt de aandacht.⁸⁰

Momenteel zijn er diverse initiatieven ontplooid op het gebied van het jeugdbeleid. Voorbeelden zijn V-kick en STAV (Stichting Tieneractiviteiten Venray). Beide initiatieven zijn opgestart door de burgers zelf, omdat zij vinden dat er iets georganiseerd moet worden voor de jongeren in Venray. De gemeente ondersteunt de activiteiten en sluit daarbij direct aan bij de concrete initiatieven van de burgers ‘in plaats van dat de gemeente allerlei dingen bedenkt zonder zich af te vragen of die wel aansluiten bij de behoeften’, aldus een respondent. De burgers zijn in zijn optiek zelf verantwoordelijk en kunnen een beroep doen op de gemeente voor bijvoorbeeld subsidie. ‘Zij moeten niet meteen naar de gemeente wijzen als er iets gedaan moet worden’.⁸¹ Dit beleid echter staat nog in de kinderschoenen.

Een nieuwe ontwikkeling betreft het opzetten van een multifunctionele voorziening die ook onderdak moet bieden aan een breed jongerenpubliek. Daarbij zou onderscheid worden gemaakt tussen de jongeren in de leeftijd van 12-15 jaar en 16 jaar en ouder. Een dergelijke voorziening is volgens de gemeente noodzakelijk om een sluitend zorgpakket te realiseren. Jongeren kunnen elkaar in het centrum ontmoeten en ‘positieve ervaringen met elkaar opdoen’. Dat past binnen het recent ontwikkelde beleidsthema ‘het verbeteren van communicatie tussen en met jongeren’. Duidelijk is dat de gebeurtenissen van de afgelopen twee jaar hierin een belangrijke rol hebben gespeeld. Bovendien moet het centrum mogelijkheden bieden voor doorverwijzing. Straathoekwerkers hebben momenteel weinig doorverwijsmogelijkheden. ‘Er zit een gigantisch gat tussen vraag en aanbod’, aldus een van de geïnterviewde personen. Over nut en noodzaak van een nieuw multifunctioneel centrum zijn de meningen verdeeld. De minderheid van de geïnterviewden ziet er voordelen van, bijvoorbeeld vanwege de doorverwijsmogelijkheden. Anderen zien een dergelijk centrum helemaal niet zitten. Zij voorzien in de brede openstelling het grootste knelpunt. ‘Je kunt niet jongeren van verschillende leeftijden, achtergronden en muziekvoorkeuren bij elkaar stoppen.’ De voorstanders erkennen deze bezwaren, maar zijn desondanks van mening dat het moet lukken

⁸⁰ Een respondent zegt hierover: ‘De notitie *Venray prikkelt jongeren* is definitief vastgesteld in september 2005. De incidenten hebben hiertoe een extra zet gegeven. In het verleden zijn er echter meer pogingen gedaan om een jeugdbeleid vorm en inhoud te geven. Voor het eerst is een inventarisatie gemaakt, een overzicht van wat er allemaal gebeurt. Maar het is niet meer dan dat.’

⁸¹ Een ander voorbeeld van het stimuleren van het burgerinitiatief is de wensmuur, waarop jongeren met briefjes kunnen aangeven welke activiteiten zij graag willen organiseren, zoals een popfestival. De gemeente bekijkt vervolgens de mogelijkheden tot ondersteuning.

om jongeren een eigen programma te laten maken of gezamenlijk het centrum te laten beheren (faciliteiten, bardiensten, financiën, enzovoort).

De hardcorejongeren laten in elk geval tijdens de interviews weten niet naar dat toekomstige centrum te gaan. Dit heeft alles te maken met de sluiting van Dingus, het honk waar zij tot de sluiting onderdak vonden en het feit dat zij als hardcorejongeren daar toch niet welkom zullen zijn.

Een van de centrale instanties in Venray die zich met jeugdwerk bezighoudt, is Synthese, dat in opdracht van verschillende gemeenten, waaronder Venray, hulp en dienstverlening biedt op sociaal gebied. Op het gebied van jongeren kunnen de informatiepunten worden genoemd, begeleidwonenprojecten, een jongerenbus en opvang van jongeren. Onder dat laatste verstaat men het werken met en het begeleiden van jongeren, het opzetten van activiteiten en het oplossen van problemen. Synthese richt zich speciaal op jongeren in kwetsbare posities. Zij biedt individuele zorgtrajecten aan. Jongerenwerkers zoeken jongeren op bij hangplekken en proberen met hen een zinvolle invulling van hun vrije tijd te vinden (www.synthese.nl). Daarnaast zijn er straathoekwerkers in Venray van de organisatie Wel.kom (uit Venlo) met de nadrukkelijke bedoeling de communicatie tussen allochtone en autochtone jongeren te verbeteren.⁸² Aangezien zij pas in beeld komen na de incidenten in 2005 en zich in hun werk moesten richten op de Lonsdalejongeren, komt deze organisatie in de volgende paragraaf uitgebreider aan de orde.

De gemeente herbergt volgens de recente jeugdnota een aantal accommodaties voor jongeren.⁸³ Een ervan speelt de hoofdrol in dit onderzoek, jongerencentrum Dingus. In 1965 is Dingus opgericht als plaatselijke soos. In de jaren zeventig is er een zaal bijgebouwd en kreeg Dingus een (boven)regionale functie. In de loop van de jaren zijn verschillende muziekstromingen en jeugdculturen in het centrum aanwezig geweest: punkers, rockers, alto's en gabbers. Het was een open centrum voor jongeren vanaf 16 jaar. Er werd geen onderscheid gemaakt tussen stijlen en jeugdculturen. Dingus heeft zo'n 800 jongeren als regelmatige bezoekers in een bestand staan. Daarnaast zijn er nog enkele honderden jongeren die een paar keer per jaar de evenementen bezoeken. Overdag heeft Dingus de functie van café, 's avonds worden in de zaal activiteiten gehouden, zoals concerten, film, cabaret, enzovoort. Dingus is een zelfstandige stichting die het gebouw van de gemeente huurt. Het werk wordt gedaan door vrijwilligers. Vanaf 2004 zijn er continu stagiaires van welzijnsopleidingen, specifiek ingezet voor de hardcoregroep.

⁸² Stichting Wel.kom is een brede welzijnsinstelling actief op het gebied van welzijn, activering, kinderopvang, milieueducatie en popcultuur (www.welkom.nu). Het werkgebied bestaat uit de gemeenten Venlo, Roermond, Beesel, Bergen, Heel, Heythuysen, en Swalmen.

⁸³ Zie voor andere accommodaties, verenigingen, samenwerkingsverbanden, enzovoort de nota *Venray prikkelt jongeren* (p. 19).

Een andere belangrijke instantie in het kader van de aanpak van jeugdproblematiek is de politie, die voornamelijk verantwoordelijk is voor de repressieve aanpak van de problemen (zie ook Politie Limburg-Noord, 2003).⁸⁴ Sinds drie jaar is er een jeugdcoördinator werkzaam in Venray, die vooral geïnvesteerd heeft in het leggen van contacten met jongeren in het algemeen en met de doelgroep van hardcorejongeren in het bijzonder. Dit geldt overigens ook voor de wijkagenten. Gegeven de soms forse incidenten tussen allochtonen en autochtonen op de middelbare school ('het was dweilen met de kraan open', aldus een respondent), heeft de politie het initiatief genomen om een convenant af te sluiten.⁸⁵ Dat houdt in dat de leerlingen een contract moeten ondertekenen waarin zij beloven zich aan de regels te houden. Overtreding van die regels betekent verwijdering van school. Sinds eind schooljaar 2004-2005 hebben zich niet of nauwelijks incidenten voorgedaan. De praktijk laat zien dat de politie weinig tijd meer heeft voor de preventieve activiteiten. Door personeelsgebrek wordt die capaciteit ingezet voor bijvoorbeeld surveillances (in het kader van de openbare orde) of het draaien van (jeugd)recherchezaken. Feitelijk is er maar één persoon beschikbaar voor jeugdzaken, die deels ingezet wordt voor andere politieke taken. De nadruk is met andere woorden meer op het repressieve aspect van het politiewerk en de aanpak van criminele groepen komen te liggen.⁸⁶ De gemeente is verantwoordelijk voor de aanpak van hinderlijke en overlastgevendende groepen. Door de veranderde invulling van de politieke jeugdtaak is de informatiepositie van de politie met betrekking tot de jeugd(problematiek) verzwakt en dat is 'jammer', aldus een respondent. De politie gaat bijvoorbeeld ook kritischer om met meldingen van overlast van jongeren. De vraag die de politie aan de klager stelt is dan: 'Wat doet u er zelf aan?'⁸⁷ Als de politie

⁸⁴ In het beleidsplan van de politie Limburg-Noord (2003) staat onder meer dat zij elk jaar een criminaliteitsbeeldanalyse maakt en die aan de gemeente aanbiedt. Op basis daarvan kunnen met andere partners veiligheidsplannen worden ontwikkeld. Daarbij gaat de aandacht uit naar veelplegers en hinder- en overlastgroepen (p. 16).

⁸⁵ Een van de respondenten vertelde geschrokken te zijn van de antibuitenlanderhouding van sommige jongeren. 'Nederland is voor de Nederlanders en de rest moet eruit.' De allochtone jongeren voelden zich daardoor gediscrimineerd.

⁸⁶ Dit past ook binnen het beleid van de regio. In het beleidsplan staat: 'Deze accentverschuiving naar de strafrechtelijke aanpak heeft tot gevolg, dat de activiteiten die overwegend het karakter van preventie dragen, zoals 'Doe effe normaal' en 'De veilige school' meer samen met andere partners zullen worden uitgevoerd. Leidend voor de politie Limburg-Noord in haar keuze om te participeren in die projecten is of de betreffende school een integraal schoolveiligheidsplan heeft en zelf in deze projecten wil investeren' (p. 16).

⁸⁷ Een neveneffect hiervan is dat burgers nu soms zeggen dat er sprake is van drugshandel, in de wetenschap dat de politie dan wel komt.

⁸⁸ Een respondent wijt dit optreden aan het gegeven dat agenten een bepaald aantal bonnen moet uitschrijven (prestatienorm). Gesteld wordt dat er op andere manieren aan die eis kan worden voldaan. Wijkagenten zijn zich volgens die respondent meer bewust van de belangen en het nut van allerlei netwerken en gaan kritischer om met verbaliseren.

in actie komt, zijn dit vaak de medewerkers van de surveillancedienst die de jongeren wegjagen of verbaliseren voor een overtreding.⁸⁸

De diverse betrokken instanties hebben regelmatig overleg met elkaar. Er zijn in Venray diverse netwerken en overlegstructuren, onder meer gericht op de vroegtijdige signalering van probleemgedrag. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de vrijwillige hulpverlening (jeugdzorg, school, Synthese, enzovoort) en niet-vrijwillige hulpverlening, ofwel het politieke en justitiele traject.⁸⁹ Beide trajecten weten elkaar volgens de respondenten nog niet echt te vinden. Er is geen reguliere uitwisseling van informatie. Men moet soms moeite doen om van elkaar informatie te krijgen, hoewel hierin steeds meer verbetering komt. Men weet elkaar steeds beter te vinden. Het overleg en de samenwerking tussen de instanties hebben ook door de gebeurtenissen van afgelopen twee jaar een impuls gekregen. Waren de overlegstructuren voorheen onoverzichtelijk en werden dezelfde onderwerpen in verschillende netwerken besproken, tegenwoordig is dit meer gestructureerd. Sinds kort is er een periodiek overleg tussen politie, Synthese en de gemeente. Daarin komen de praktische en operationele problemen aan de orde. Daarnaast is er eens in de twee maanden een overleg met de middelbare school, gemeente en reclassering, waarbij de meer beleidsmatige zaken worden besproken.

Aanpak Lonsdaleproblematiek

Bovengenoemde instanties hebben een centrale rol gespeeld in de aanpak van de problematiek rondom de zogenoemde Lonsdalejongeren. Uit alle interviews is naar voren gekomen dat die aanpak onlosmakelijk is verbonden met het jongeren-centrum Dingsus. Die verbondenheid heeft enerzijds te maken met het feit dat Dingsus de ontmoetingsplaats was voor hardcorejongeren en anderzijds met zijn pogingen om verdere escalaties tussen de jongeren te voorkomen. In velerlei opzichten vormde Dingsus het brandpunt van de problematiek en de aanpak ervan. Extra complicerend is dat Dingsus een jarenlange juridische strijd heeft gevoerd met de gemeente om zijn voortbestaan. Voor een belangrijk deel hebben het verloop van die strijd en de onlosmakelijke verharding ervan gevolgen gehad voor het Lonsdaleprobleem en de manier waarop met deze problematiek is omgegaan.

Zoals eerder gezegd, kent Dingsus een lange historie als soos en jongerencentrum, waar jongeren vanaf 16 jaar komen die zich aangetrokken voelen tot de alternatieve jeugdculturen en muziekstromingen. Dingsus huurt het pand van de gemeente. Tot 1995 trekt Dingsus grote bezoekersaantallen voor de verschillende activiteiten.⁹⁰ Op last van de gemeente wordt de zaal gesloten vanwege de geluids-overlast. De zaal is onvoldoende geïsoleerd waardoor het centrum niet (meer) vol-

⁸⁹ Hiervan heeft Dingsus overigens geen deel uitgemaakt.

⁹⁰ De jaarlijkse omzet bedroeg volgens informatie van Dingsus rond de 800.000 gulden (*Dingsus Info Krant*, 19 mei 2000).

doet aan de geluidsnormen. Dingus kan alleen nog met ontheffingen (zes per jaar) activiteiten organiseren.⁹¹ Tevens is er sprake van achterstallig onderhoud. Dingus spreekt de gemeente aan op haar rol als verhuurder om het gebouw op te knappen en te isoleren. De gemeente doet dit echter niet onvoorwaardelijk. Uit diverse documenten en interviews blijkt dat de gemeente de noodzakelijke renovatie in feite gebruikt om een eigen invulling te geven aan het beleid van Dingus. Zij wil namelijk dat Dingus een open centrum wordt voor jongeren van alle leeftijden, vooral voor jongeren in de leeftijdscategorie 12-16 jaar, en zich niet alleen richt op de 16-plussers. Dingus van zijn kant wil dit niet en behoudt zich het recht voor een eigen beleid te voeren ten aanzien van de doelgroep.

Er volgen talloze juridische procedures tussen gemeente en Dingus en er worden diverse pogingen ondernomen om tot een compromis te komen.⁹² In 2001 probeert de gemeente de huurovereenkomst via de kantonrechter te ontbinden. Reden om ontbinding aan te vragen is een huurachterstand (die Dingus bestrijdt) en dat het gebouw niet meer wordt gebruikt als jongerencentrum waar sociaal-culturele activiteiten plaatsvinden. De kantonrechter oordeelt tot tweemaal toe dat de overeenkomst niet mag worden ontbonden en de gemeente moet beginnen met de renovatie.^{93/94} Ook de plaatselijke politieke partijen dringen aan op renovatie, het intrekken van het voorgenomen hoger beroep, de eis van een bredere openstelling te laten vallen en het zoeken naar een alternatieve locatie ten tijde van de grondige verbouwing.⁹⁵ Er wordt gesproken van een forse eis tot schadevergoeding van Dingus naar de gemeente. De gemeente gaat echter in hoger beroep.

⁹¹ De omzet liep terug tot ongeveer 100.000 gulden.

⁹² Omwille van de overzichtelijkheid beperken we ons hierbij tot de hoofdlijnen. Kern van de boodschap is dat het een jarenlang juridisch gevecht is geweest en dat sommige (bodem)procedures nog lopen. Dingus zou bijvoorbeeld een tienerdisco organiseren voor de jongere doelgroep. Dat heeft geen of nauwelijks gevolg gehad. Volgens Dingus omdat de gemeente het na drie keer weer bij hen heeft weggehaald en naar een andere locatie heeft overgebracht (De Steeg) en volgens de gemeente heeft Dingus helemaal geen tienerdisco georganiseerd (*Weekblad Peel en Maas*, oktober 2005). Vanuit Synthese is in 1997 een beroepskracht aangesteld in Dingus. In feite was de gemeente opdrachtgever c.q. financier. De inzet van deze jongerenwerker werd door Dingus erg gewaardeerd. Sommige respondenten zien hierin een poging van de gemeente om invloed uit te oefenen op het beleid van Dingus. Het centrum bleef echter zijn eigen beleid ten aanzien van de doelgroep uitvoeren, waarna de gemeente besloot om in 1999 de ondersteuning stop te zetten. De jongerenwerker kreeg volgens een respondent ander werk aangeboden bij Synthese, maar dat wilde hij niet. Vrijwillig ontslag volgde. Andere respondenten zeggen dat deze beroepskracht is ontslagen omdat hij weigerde mee te werken aan het beoogde beleid van de gemeente om het centrum open te stellen voor een bredere doelgroep. Naar verluidt is er een juridische procedure gestart waarin het ontslag – met succes – is aangevochten.

⁹³ *Weekblad Peel en Maas* (juli 2002). De rechter stelt blijkens het weekblad: 'de gemeente treft in overwegende mate het verwijt dat zij de omstandigheden heeft doen ontstaan en escaleren die tot de verstoorde huurrelatie heeft geleid'.

⁹⁴ *Weekblad Peel en Maas* (20 februari 2003).

⁹⁵ *Weekblad Peel en Maas* (20 februari 2003)

Eind 2001 ontstaat er een hardcorescene in Venray. In december 2001 organiseert Dingus de eerste *Hardcore Impact Party*.⁹⁶ Dat blijkt een doorslaand succes. Niet alleen komen er veel jongeren (300-350) op af, van zowel binnen als buiten de regio, ook in financieel opzicht betekent de party een schot in de roos. Het organiseren van een hardcoreparty is mogelijk, omdat het geluidsniveau binnen de gestelde geluidsrestricties blijft. Andere dan hardcoreparty's, bijvoorbeeld metalfestivals, zijn om geluidstechnische redenen niet mogelijk. Om als noodlijdende stichting financieel te kunnen overleven, legt Dingus zich vooral toe op de periodieke organisatie van hardcoreparty's.⁹⁷ De keerzijde van het succes wordt in de loop van de tijd zichtbaar. Venray kent op dat moment al Lonsdalejongeren die tot die tijd op straat hangen en bij Dingus onderdak vinden. De party's trekken ook hardcorejongeren van buiten Venray. Op een gegeven moment staat Dingus op een site van ultrarechtse groeperingen. Dit ontlokt een reactie bij ultralinkse groeperingen die Dingus bezoeken om daar – in de woorden van een respondent – 'te knokken'. In de publieke opinie staan de skinheads, kaalkoppen gelijk aan racistische en rechts-extremistische jongeren. Voor een buitenstaander lijkt het dat er veel Lonsdalers ('racisten') in Venray zijn en die kan denken 'wat is hier aan de hand', aldus diezelfde respondent. Dat Dingus geassocieerd wordt met rechts-extremisme, neonazisme of racisme is volgens respondenten niet terecht. Jongeren met uiterlijke nazisymbolen worden bij de deur geweigerd. Ook binnen worden geen racistische of nazistische uitingen getolereerd.⁹⁸

Politie en Dingus

De medewerkers (vrijwilligers en portiers) van Dingus zijn primair verantwoordelijk voor de veiligheid en rust in het centrum. Ook de politie komt regelmatig binnen kijken. De contacten tussen Dingus en de politie, in casu de wijkagent en jeugdcoördinator, zijn goed en men wisselt onderling informatie uit. Bij hardcoreparty's wordt de politie ten behoeve van de openbare orde en handhaving van tevoren ingelicht over het aantal verwachte bezoekers, eventuele problemen, enzovoort. Bij sommige party's is sprake van overlast (luidruchtigheid), vooral als de jongeren onder invloed zijn. De politie investeert veel in de contacten met Dingus en de jongeren. Na verloop van tijd kent zij de meeste jongeren en kan de overlastveroorzakende jongeren zo meestal goed aanspreken op hun gedrag. Respondenten zijn het erover eens dat met name de preventieve activiteiten van de politie (contact zoeken met jongeren, praatje maken, regelmatig gezicht laten zien in

⁹⁶ Op dat moment zijn er al jongeren in Venray die Lonsdalers genoemd kunnen worden. Zij hangen in die tijd rond op straat.

⁹⁷ Daarnaast waren er wel bepaalde avonden gereserveerd voor bijvoorbeeld andere muziekstromingen. Dingus had ook de functie van (jongeren)café.

⁹⁸ Sommige portiers, medewerkers en bezoekers waren zelf van allochtone afkomst.

Dingus) veel problemen voorkomen. Ook de gesprekken met de rivaliserende groepen en Dingus-medewerkers hebben een positief effect. Datzelfde geldt voor de rol die de politie speelt in het vormgeven van het convenant van de middelbare school in Venray.

Voor de politie is het conflict tussen Dingus en de gemeente een lastige aangelegenheid, want zij ‘zit er tussenin’. Aan de ene kant is het onderhouden van de goede relaties met Dingus van belang, aan de andere kant maakt de politie deel uit van het driehoeksoverleg, waarin ook de gemeente in de persoon van de burgemeester vertegenwoordigd is. Uitgangspunt van de politie is dat zij geen partij wil trekken in het conflict. ‘Wij doen niet aan politiek’, aldus een van de respondenten. Andere respondenten spreken van een ‘spagaatpositie’ omdat de politie geen partij durft te trekken.⁹⁹

In het verleden is weinig werk gemaakt van de incidenten tussen de groepen jongeren. ‘Die zaken zijn nooit echt goed opgepakt’, aldus een respondent. Sinds de komst van de jeugdcoördinator drie jaar geleden is daarin verandering gekomen. Een aantal recente zaken wordt opgepakt en uitgezocht. Het is tijd voor een *zero tolerance*-aanpak. De politie wil met een ‘schone lei beginnen’.

Een van de zaken betreft het incident van de Marokkaanse vrouw die met stenen zou zijn bekogeld. Nader onderzoek wijst echter uit dat de ‘zaak was opgeblazen’: het waren geen stenen maar een pompoen, en de Dingus-jongeren hadden er niets mee te maken. Overigens worden zij er wel op aangekeken en bedreigd: ‘De burger ziet het verschil niet tussen de Dingus-jongeren en andere Lonsdalejongeren’, aldus een respondent. ‘Zij dragen ook kisten en hebben kale koppen.’

De tweede zaak die de politie oppakt, is de vernieling aan de woning van ‘de Nederlandse Turk’ door een groep van ongeveer 20-30 Dingus-jongeren eind 2004. Aan die zaak is om onduidelijke redenen geen (strafrechtelijk) vervolg gegeven en het voorval eindigt in een politieseppot.

Een andere zaak betreft het gooien van flessen over de schutting van de Turkse moskee.¹⁰⁰ Daarin speelt de politie een centrale rol. In de eerste plaats praten de wijkagent en jeugdcoördinator veel met de betrokken partijen (zowel de Dingus-jongeren als de Turken) om te voorkomen dat de explosieve situatie escaleert in een grootschalige vechtpartij, waarbij zeker gewonden zouden vallen. De sfeer is volgens de aanwezigen zeer grimmig. Wat daaraan zeker bijdraagt is de aanwezigheid van de Mobiele Eenheid en een arrestatie-eenheid (AE), die rondom Dingus positie hebben betrokken. De lokale driehoek heeft tot die maatregel besloten,

⁹⁹ Dit lijkt het gevolg te zijn van het onderscheid tussen de uitvoerenden die alle belang hadden bij een goede relatie met Dingus in het kader van de openbare orde (kennen en gekend worden) en de meer beleidsmatig georiënteerde politiefunctionarissen die de nadruk legden op een goede verstandhouding binnen de driehoek en andere beleidsmatige overlegvormen.

¹⁰⁰ Zie onder meer *Dagblad de Limburger* van 4, 5 en 6 april 2005.

maar die blijkt onnodig, omdat de jongeren meewerken aan het de-escalerend optreden van Dingus-medewerkers, wijkagent en jeugdcoördinator. De aanwezigheid van ME en AE is in de woorden van een respondent ‘niet goed te begrijpen’ en te wijten aan de gebrekkige informatievoorziening. Het is al snel duidelijk dat de ruiten niet zijn ingegooid en dat de Dingus-jongeren er niets mee te maken hebben. Ook de noodmaatregel van de gemeente om de geplande hardcoreparty te annuleren en Dingus om 24.00 uur te sluiten, kan op weinig instemming rekenen, temeer omdat de situatie op dat moment een dergelijke maatregel in de optiek van verschillende respondenten niet rechtvaardigt. De politie kan al snel de daders oppakken die de bierflessen hebben gegooid en die zich op dat moment in Dingus ophouden. Tegen hen wordt proces-verbaal opgemaakt.¹⁰¹ Tegen de Turken die meedoen aan de vechtpartij – sommigen hebben slagwapens bij zich – wordt geen actie ondernomen.

In de pers zijn de autoriteiten tevreden met de afloop; het de-escalerende optreden is geslaagd. De burgemeester noemt de actie ‘niet te tolereren, volstrekt afkeurenswaardig’¹⁰² en roemt de voorzitter van Dingus, die heeft besloten het feest voortijdig te beëindigen. Hij constateert verder dat de hardcorescene van Dingus ‘aantrekkingskracht uitoefent op lieden met foute ideeën’ en er worden maatregelen overwogen.¹⁰³ Het verbod op het dragen van Lonsdalekleding en het sluiten van Dingus horen daar volgens het krantenbericht niet bij: ‘Dat zou alleen maar escalierend werken.’ Een paar dagen later wordt toch een noodverordening afgekondigd, waarmee de burgemeester horeca-activiteiten kan verbieden die een risico vormen voor de openbare orde en veiligheid. Ook naar de activiteiten van Dingus wordt kritisch gekeken, zeker in verband met de aanstaande 5-meiviering: ‘Venray telt enkele honderden jongeren die zich openlijk schuldig maken aan racisme... Het mag niet zo zijn dat jongeren met hakenkruizen in het centrum lopen als we Engelse veteranen ontvangen’, aldus de burgemeester.¹⁰⁴ Een van de effecten van de noodverordening is dat de gemeente een pro-Lonsdale demonstratie van NieuwRechts verbiedt vanwege de ‘ernstige vrees dat betogers en mogelijk tegenbetogers met elkaar of de politie in conflict raken en vernielingen aanrichten’.¹⁰⁵

¹⁰¹ Een gemeenteraadslid maakte de politie het verwijt dat zij vóór het incident al had geklaagd over overlast, maar dat de politie daaraan niets had gedaan. De politie heeft alle geluidsbanden van de meldingen afgeluisterd en het bleek dat het gemeenteraadslid in het geheel geen melding had gedaan en in feite onwaarheid had verteld. Betrokkene is naar aanleiding uit de gemeenteraad getreden. In de optiek van enkele respondenten was het motief om Dingus in een kwaad daglicht te stellen.

¹⁰² *Dagblad de Limburger*, 5 april 2005.

¹⁰³ *Dagblad de Limburger*, 5 april 2005.

¹⁰⁴ *Dagblad de Limburger*, 6 april 2005. Een andere maatregel is dat de gemeente extra jongerenwerkers wil inzetten om de ‘toenemende verrechtsing en vreemdelingenhaat een halt toe te roepen’.

Ook moet er strenger worden opgetreden tegen drankgebruik op straat.

¹⁰⁵ *Dagblad de Limburger*, 13 april 2006.

Al met al duurt de noodverordening verschillende maanden. Al die tijd kan Dingus geen party's organiseren.

Sinds het incident met de bierflessen hebben zich geen problemen meer voorgedaan tussen jongeren waar de politie een rol in heeft gespeeld. Wel hebben medewerkers van de surveillancedienst soms te maken met rondhangende jongeren. Het is echter niet duidelijk of dit ook de Dingus-jongeren zijn. Verschillende respondenten geven aan dat deze groep niet of nauwelijks (meer) op straat is te vinden.

Turkse en Marokkaanse gemeenschap

Het incident bij de Turkse moskee is uniek, omdat het om Turken ging. Voordien waren er geen problemen tussen autochtone jongeren en Turken. Er bestonden nauwe banden tussen vertegenwoordigers van de Turkse gemeenschap en Dingus. Een van de vertegenwoordigers was bijvoorbeeld adviseur bij Dingus en bezocht het centrum regelmatig. Ook waren er goede contacten met vertegenwoordigers van de Marokkaanse gemeenschap, die door de incidenten van de afgelopen jaren zijn geïntensiveerd.¹⁰⁶ Uit de interviews is duidelijk naar voren gekomen dat het jongeren centrum en de Marokkaanse gemeenschap ondanks de incidenten op goede voet met elkaar zijn blijven omgaan. Een voorbeeld waaruit dat blijkt, is de poging tot brandstichting in maart 2004. Vanuit Dingus is er een delegatie naar de moskee gegaan om haar medeleven te betuigen. Er is een brief met die boodschap opgesteld in de Arabische taal en die hangt naar verluidt nog steeds in de moskee. Volgens een respondent is het aan de Marokkaanse gemeenschap te danken, dat de zaak toen niet is geëscaleerd. Direct na het bierflessenincident in april 2005 hebben medewerkers van Dingus en vertegenwoordigers van de Turkse en Marokkaanse gemeenschap met elkaar overlegd. Bewust hebben zij dat buiten de media gehouden om te voorkomen dat er verschillende meningen naar buiten zouden worden gebracht. Men wilde eensgezind naar buiten treden. Om de gelijkgezindheid te onderstrepen, is een jongerenavond georganiseerd door Marokkanen en Turken waarbij ook jongeren van Dingus aanwezig waren. Over het incident met de bierflessen wordt door de Turken niet meer gepraat. 'Zij zijn het vergeten', aldus een respondent.

Media(hype)

Anderen, vooral de hardcorejongeren en Dingus-medewerkers, kunnen de inciden-

¹⁰⁶ De contacten verliepen voornamelijk met een prominent vertegenwoordiger van de Marokkaanse gemeenschap. Deze persoon is thans wethouder in Venray. Er zijn verschillende pogingen gedaan om de wethouder te spreken in het kader van dit onderzoek: zonder resultaat, want het gemeentebestuur wilde zoals gezegd niet meewerken aan dit onderzoek. Andere Marokkanen zijn ook benaderd maar die durfden, in de woorden van een respondent, niet mee te werken uit angst dat zij hiermee de wethouder in de problemen zouden brengen.

ten echter niet snel vergeten. De gevolgen van het bierflessenincident zijn fors geweest. De noodmaatregel van de gemeente heeft maanden geduurd. Bovendien was permanente bewaking van het pand nodig vanwege de bedreigingen die Dingus en haar medewerkers ontvingen van allochtonen uit heel Nederland. Vrijwilligers hebben nachten gebivakkeerd in Dingus om te voorkomen dat het centrum in brand zou worden gestoken of vernield. Deze dreiging is grotendeels het gevolg geweest van de media-aandacht naar aanleiding van het bierflessenincident. Daarvoor berichtten de media echter ook al over Dingus en zijn (vermeende) relatie met extreemrechtse jongeren. Die berichten zijn mede van invloed geweest op de wijze waarop met de Lonsdalejongeren en de incidenten is omgegaan.¹⁰⁷

Het televisieprogramma Premtime heeft verschillende malen aandacht geschonken aan de Lonsdaleproblematiek in Venray. De eerste keer was op 4 januari 2005, enige tijd na het incident van het stenen gooien naar een Marokkaanse vrouw. Prem bezoekt de Marokkaanse moskee, die dan – evenals Dingus – 24 uur per dag wordt bewaakt. Ook de Dingus-jongeren komen in beeld en worden aan het woord gelaten. De tenor van het programma is dat de Lonsdalejongeren zich niet positief uitlieten over allochtonen. ‘Zij niet van ons en wij niet van hun’, aldus een van de jongeren. Ook de burgemeester komt aan het woord. Hij stelt dat extreemrechts en Lonsdale niet alles met elkaar te maken hebben. In zijn optiek waren het wel de Lonsdalejongeren die op de vuist zijn gegaan met de Marokkaanse jongeren, en niet andersom. De Marokkanen hadden niets gedaan en waren volgens de burgemeester slachtoffer. Op de opmerking van Prem die stelt dat de burgemeester de jongeren van Dingus criminaliseert, zegt de burgemeester dat er veel parallellen zijn tussen de hardcorescene en rechtse jongeren. Vervolgens stelt hij dat er tussen de 400 en 450 jongeren in de regio rechtse sympathieën hebben en in sterke mate geconcentreerd zijn rond Dingus. Ook in de kranten staan vergelijkbare berichten.¹⁰⁸ Verschillende respondenten vinden dat hiermee bewust de feiten zijn verdraaid om Dingus in een negatief daglicht te stellen. De burgemeester wist volgens hen namelijk dat niet de hardcorejongeren begonnen waren met de vechtpartij, maar de Marokkanen. Andere respondenten daarentegen weten niet of dit bewust gebeurde. Feit is dat de gevolgen van de uitzending groot zijn geweest. Een respondent: ‘Premtime heeft een uitzending gemaakt die het verkeerde beeld bevestigde. Dat heeft een diepe groef gesla-

¹⁰⁷ Uit angst voor een bomaanslag vanuit islamitische kringen is het aantal bezoekers gedaald (*Weekblad Peel en Maas*, 2 december 2004).

¹⁰⁸ In *Dagblad de Limburger* (20 november, 2004) staat bijvoorbeeld dat lieden uit ultrarechtse organisaties in de regio frequent in OJC Dingus te vinden zijn en dat ultrarechtse jongeren uit randgemeenten veelal te vinden zouden zijn in de hardcorescene van Dingus (ook de verdachten van de poging tot brandstichting van de moskee). Deze en andere beschuldigingen zijn naar voren gebracht op het zogenoemde seniorenconvent, waar vertegenwoordigers van Dingus gebruik hebben kunnen maken van hun spreekrecht. Daar brachten diverse personen hun grieven naar voren richting gemeente en burgemeester, die ze verwijten dat hij Dingus en de mensen criminaliseert.

gen', temeer omdat de jongeren vrije tijd hadden opgeofferd om mee te werken aan het politieonderzoek. Ook zou de teneur van de sfeer voorafgaand en tijdens de opnamen anders (lees positiever) zijn dan in de eigenlijke uitzending naar voren kwam.

Een van de hardcorejongeren wil op het eind van de uitzending Prem, die van Surinaamse afkomst is, geen hand geven. Hij wordt kort daarop ontslagen op zijn werk. Zijn werkgever had gezegd: 'Hoe kan ik je hier houden terwijl verschillende collega's van jou Marokkaan zijn?' De betreffende jongen 'is er helemaal ziek van geweest'. De reden voor ontslag was niet zozeer dat de jongen Prem geen hand wilde geven, maar dat de burgemeester had gezegd dat de Lonsdalejongeren Marokkanen met knuppels in elkaar hadden geslagen. 'En als de burgemeester dat zegt, zal het wel waar wezen', aldus een respondent. Het duurde een half jaar voordat hij weer een nieuwe baan had, want niemand wilde hem in dienst nemen.

Het ontslag van de jongen is de reden waarom Prem op 11 januari 2005 weer een uitzending besteedt aan de situatie in Venray. Strekking was dat het voor het werk niet uitmaakt of hij rechtse ideeën heeft. Door het ontslag is de jongen naar eigen zeggen 'radicaler' geworden.

Op 5 maart 2005 komt Prem voor de derde keer naar Venray. Dit keer is de aanleiding dat een jong Marokkaans meisje geschopt en geslagen is door een groep jongeren, en uitgescholden voor 'buitenlander' en 'iets met geiten', aldus het jonge slachtoffer in de uitzending. Diezelfde dag is een Marokkaanse jongen ook geslagen. Het is niet duidelijk of het dezelfde groep daders betrof. Het woord 'Lonsdale' valt in deze uitzending. Ook Dingus komt in beeld. Een van de medewerkers zegt: 'Hier komen alle jongeren, dus ook de jongens die een hekel hebben aan buitenlanders.' Enkele hardcorejongeren komen aan het woord en keuren de incidenten af, onder het motto: 'je slaat geen kinderen', maar ze 'liggen er ook niet wakker van'. Vanuit Dingus wordt een oproep aan de daders gedaan om zich aan te geven. Ze zouden deel uitmaken van de 'wannabees', jonge Lonsdalejongeren van 14, 15 jaar.

In een uitzending van NOVA op 5 april 2005 naar aanleiding van het incident bij de Turkse moskee komt een jongere aan het woord, gehuld in Lonsdalekleding met een hakenkruis op zijn jas. Wijzend op het hakenkruis stelt hij: 'Dit is mijn geloof, dat beheerst mijn doen. Het idealisme is er, het moet alleen nog uitgevoerd worden.' Deze jongere wordt gearresteerd. De burgemeester spreekt van een 'structureel karakter van de incidenten' en constateert in de regio een algehele verrechtsing van de jongeren.¹⁰⁹

Op 13 april 2005 besteedt NOVA aandacht aan het bezoek van minister Verdonk aan Venray de dag erna. Aan het woord komen jongeren die duidelijk maken dat het dragen van Lonsdalekleding niet automatisch betekent dat ze ook

¹⁰⁹ In dit verband is het interessant te melden dat de partij van Geert Wilders winnaar is geworden van de schaduwverkiezingen op de scholengemeenschap in Venray (*Dagblad de Limburger*, 17 november 2006).

extreemrechts zijn. Er wordt naar hun mening een overtrokken beeld geschetst van de problemen. Verdonk vertelt over haar ervaringen in een uitzending van NOVA. Zij tracht dat overtrokken beeld te nuanceren door onder meer te stellen dat het 'vreemd is dat de jongeren geclassificeerd worden aan de hand van hun kleding'. In haar optiek zijn het groepen jongeren en is het aandeel van de extremisten klein. Zij tracht een reëel beeld te geven van de problematiek; het probleem moet niet groter worden gemaakt dan dat het is, zo is haar boodschap.

Op 17 april 2005 wordt een uitzending van Premtime gewijd aan het incident bij de Turkse moskee.¹¹⁰ Vraag die in de uitzending centraal staat, is of de Lonsdalejongeren deel uitmaken van een groter georganiseerd geheel of 'gewone' groepen jongeren zijn. Twee jongeren die de flessen hadden gegooid waren blijkens de uitzending NVU-lid. Het komt erop neer dat de Lonsdalegroep een lage organisatiegraad kent. Aan het woord komen drie Lonsdalejongeren. Een ervan laat zijn telefoon zien, met op de achterkant een afbeelding van Hitler. 'Mijn grote man', aldus de jongere. Ze zeggen verder dat ze maar een ding hebben: Dingus.¹¹¹ Een van de jongeren heeft een gevangenisstraf uitgezeten wegens poging tot doodslag op een allochtoon. Hij stelt: 'haat is mijn plezier'.¹¹² De uitzendingen van Premtime en NOVA naar aanleiding van de incidenten, alsmede de jongeren en hun uitspraken die de tv-items kleuren, brengen de problematiek prominent naar voren. Gevolg is dat mede door de media-aandacht het Lonsdaleverschijnsel in Venray geassocieerd wordt met extreemrechtse jongeren en interetnische conflicten.

Bezoek van de minister

De publiciteit rondom Lonsdalejongeren en Dingus gaat door. Het incident bij de Turkse moskee en de enorme media-aandacht hebben geleid tot een bezoek van minister Verdonk aan Venray. Een respondent zegt hierover: 'De landelijke pers kwam en iedereen dacht: wat is hier aan de hand in Venray? Van een mug werd een olifant gemaakt. De media hebben het groter gemaakt.' Ook de burgemeester geeft later toe dat 'het incident behoorlijk is opgeblazen'. Hij steekt de hand ook in eigen boezem, want er 'is nogal wat misgegaan in de omgang met de media en de impact die dat heeft veroorzaakt'.¹¹³ 'De komst van Verdonk was voor niets', aldus een

¹¹⁰ Op 9 april 2006 komt Prem wederom naar Venray om de installatie van een prominente Marokkaan als wethouder van Venray op te nemen. Op straat wordt aan voorbijgangers gevraagd of het niet moeilijk zal zijn als Marokkaanse wethouder met al die Lonsdalers in Venray.

¹¹¹ Diverse respondenten stellen echter dat deze jongere vanwege zijn openlijke racistische uitlatingen niet in Dingus mocht komen.

¹¹² Hij vertelt dat hij het hoofd van het slachtoffer 'tussen de stoeprand' heeft geduwd en toen heeft geschopt. Eenzelfde gebeurtenis is te zien in de film 'History X', waarin een neonazi op een vergelijkbare manier een allochtoon mishandelt.

¹¹³ *Weekblad Peel en Maas* (4 mei 2005). Een fractievoorzitter vindt dat de woordvoerders van de Turkse moskee moeten worden aangepakt, omdat uit politieonderzoek bleek dat de ruiten al stuk waren en dat de flessen de moskee niet hebben geraakt.

respondent. Verdonk praat op 14 april 2005 met de direct betrokken partijen: Marokkanen, Dingus-jongeren en bestuurders. De uitkomst van het gesprek is dat de minister na een maand opnieuw naar Venray zou komen om te kijken of de verhoudingen tussen allochtone en autochtone jongeren dan verbeterd zijn. Dat bezoek wordt uitgesteld: zowel Dingus als de Marokkaanse gemeenschap weigert mee te werken aan die bijeenkomst, omdat er onvoldoende gelegenheid zou zijn om op de werkelijke problemen in te gaan.¹¹⁴ Dingus wil niet meewerken, omdat de gemeente uit eigenbelang er een mediacircus van zou maken ('een goed-nieuwsshow'). De gemeente heeft de minister bij monde van de wethouder willen vertellen wat de gemeente sinds het vorige bezoek van de minister heeft gedaan om de incidenten tussen autochtonen en allochtonen te voorkomen. De gemeente heeft nog geprobeerd andere jongeren (van de middelbare school in Venray) te vragen voor het overleg met de minister, maar die hadden feitelijk niets met de incidenten en problemen te maken. De gemeente vindt het 'zonde' dat die bijeenkomst niet doorging, maar respecteert het besluit van de minister.

In november 2005 komt de minister alsnog voor de tweede maal naar Venray. De bijeenkomst vindt in besloten kring plaats. Aanwezig zijn Turkse en Marokkaanse jongeren, Dingus-bezoekers en enkele ouders. Het gesprek verloopt 'erg positief'.¹¹⁵ De jongeren vertellen haar dat het incident van 2 april door de gemeente en de media enorm is opgeklopt. De allochtone jongeren breken tijdens de bijeenkomst een lans voor Dingus ('ze zijn gecriminaliseerd door de gemeente'). Zij zijn van mening dat het 'pand snel opgeknapt moet worden, omdat de perikelen rondom de renovatie van het gebouw voor frustratie onder de jongeren leidt'. De komst van de minister heeft een wederzijds begrip bewerkstelligd.

Inzet van straathoekwerkers

Een paar dagen na het incident van april 2005 ontwikkelt de gemeente een plan van aanpak. Naast allerlei maatregelen in de sfeer van de openbare orde, wil de gemeente investeren in de communicatie met de jeugd door middel van de inzet van jongerenwerkers (Gemeente Venray, 2005). Een van de kandidaten is stichting

¹¹⁴ *Weekblad Peel en Maas* (juni 2005). In *Binnenlands Bestuur* verschijnt naar aanleiding van de gebeurtenissen een artikel. Daarin staat onder meer – in lijn met het voorgaande – dat de zaak flink is opgeblazen. Wat in Nederland bekend raakte als een belegering van de Turkse moskee door Lonsdalers is op de keeper beschouwd niet meer dan wat baldadigheid van een of twee dronken kaalkoppen (Van Beek, 2005).

¹¹⁵ *Weekblad Peel en Maas* (november 2005).

¹¹⁶ De reden om voor een externe instantie te kiezen in plaats van de organisatie Synthese had volgens respondenten ermee te maken dat Synthese door de hardcorejongeren als een verlengstuk van de gemeente zou worden gezien en daardoor ook geen toegang tot Dingus zou krijgen. Synthese heeft vanwege de voorziene problemen bedankt voor deze taak. De jongerenwerker van Synthese heeft op jaarbasis slechts 400 uur tot zijn beschikking voor jongerenwerk. Synthese richt zich niet op hardcorejongeren, dat is de taak van Wel.kom.

Wel.kom uit Venlo.¹¹⁶ Op 21 april 2005 doet het college van B&W het voorstel om een budget van €140.000 ter beschikking te stellen voor de inzet van twee jongerenwerkers die de nadrukkelijke taak krijgen de communicatie met en tussen allochtone en autochtone jongeren te verbeteren (Gemeente Venray, 2005). Wel.kom gaat per 1 juni 2005 van start. Concreet betekent dit, dat de ene straathoekwerker zich specifiek gaat richten op de Marokkaanse jongeren en de andere op de hardcorejongeren.¹¹⁷ Het project heet *Praten als brug*. Wel.kom moet contacten leggen met de doelgroepen en de gemeente adviseren over de richting en inhoud van het jeugdbeleid. Over het algemeen vinden de respondenten het een adequate reactie op de gebeurtenissen: 'Er moest wat gebeuren.' Na verloop van tijd wordt echter duidelijk dat de straathoekwerker geen of nauwelijks contact krijgt met de Dingus-groep. Weliswaar hebben zij Lonsdalejongeren kunnen benaderen, maar juist die groep heeft geen binding met Dingus en is ook niet direct betrokken geweest bij de incidenten. De oorzaak is onder andere dat de Dingusjongeren niets met Wel.kom te maken willen hebben (want ingehuurd door de gemeente), maar ook dat de jongeren nauwelijks op straat te vinden zijn, de plaats waar de jongerenwerker zijn werk doet. Incidentele contacten met de doelgroep vinden plaats op toevalsbasis. 'Als ze niet willen, houdt het op', aldus een respondent. In de praktijk blijkt de inzet van de straathoekwerkers niet zaligmakend. Er zijn namelijk geen voorzieningen om de jongeren onder te brengen. Het werk is veelal noodgedwongen beperkt tot het leggen van contacten en het signaleren van problemen, maar daar blijft het bij. Dingus had in de optiek van een respondent niet gesloten moeten worden, want het centrum voorzag in een duidelijke behoefte. Het contract met Wel.kom is door de gemeente per 1 januari 2007 opgezegd. De contacten met de jongeren worden weer aan Synthese overgelaten.

Sluiting van Dingus

In november 2005, na de komst van minister Verdonk, verklaart de gemeente de door Dingus en jongeren ingediende bezwaarschriften tegen de noodverordeningen niet-ontvankelijk en ongegrond.¹¹⁸ De gemeente heeft met het oog op het verstrijken van de huurtermijn van tien jaar op 1 juli 2005 opnieuw bij de rechter tot ontbinding van de huurovereenkomst verzocht.¹¹⁹ Op 15 maart 2006 valt het doek definitief voor Dingus. Het pand wordt ontruimd. De gemeente stelt dat zij 'volop

¹¹⁷ Uit een inventarisatie van zestien mogelijke groepen zijn er drie geselecteerd waar de straathoekwerkers zich op zouden richten.

¹¹⁸ *Weekblad Peel en Maas* (november 2005).

¹¹⁹ De kantonrechter spreekt van een 'slecht huwelijk' tussen Dingus en gemeente. Ook vanuit de gemeente wordt gesproken over een 'duurzaam ontworpen huwelijk'. 'Het is [volgens de gemeente] onmogelijk om samen het jongerenbeleid gestalte te geven. De gemeente wordt hierin nu zwaar belemmerd door Dingus. We willen daarom het gebouw snel ontruimen om het te kunnen renoveren voor een nieuw jongeren centrum', aldus de advocaat namens de gemeente (*Weekblad Peel en Maas*, oktober 2005).

in de weer is om het jongerenbeleid nieuw elan te geven'. Dingsus is daarbij geen partner meer. 'Voor ons is het zaak om voor jongeren een centrum te creëren waarbinnen ze zelf activiteiten kunnen gaan organiseren onder professionele begeleiding. De tienerdisco is een van die initiatieven', aldus de wethouder. Daarnaast wordt er volgens de wethouder ook gekeken naar jongeren van 16 jaar en ouder die 'met het verdwijnen van andere voorzieningen deels in een gat terecht zijn gekomen'.¹²⁰ Het plan is een pand in Venray te kopen waarin activiteiten voor jongeren vanaf 16 jaar kunnen worden georganiseerd. De organisatie zou daarbij in handen liggen van V-kick. Dit steekt de Dingsus-groep enorm, want het centrum stond juist open voor deze leeftijdsgroep. Volgens enkele respondenten gaat het de gemeente om de zeggenschap over het jeugd- en jongerenbeleid. 'En daarvoor moesten wij kapot', aldus een boze respondent. Een van de jongeren vermoedt: 'Wij horen er niet bij, we zien er anders uit, alternatief.' En daarvoor is naar hun mening geen plaats in Venray.

Dat Dingsus voor veel jongeren een belangrijke ontmoetingsplaats was, komt in alle interviews naar voren. Voor de gemeente was Dingsus gelijk aan Lonsdale en rechts-radicalen jongeren. Een respondent:

'De gemeente heeft geen idee hoe belangrijk Dingsus was voor de jongeren en welke functie het vervulde. Ook in termen van het kanaliseren van (opkomende) rechts-extremistische ideeën bij jongeren. Als de gemeente achter Dingsus had gestaan, waren er nu minder rechts-radicalen jongeren.'

Door de grote toestroom van hardcorejongeren van met name buiten Venray is het stigma 'rechts-extreem' ontstaan. Dat beeld is volgens respondenten door de gemeente in de media uitgebuit en op sommige essentiële punten bewust verdraaid. 'De burgemeester vindt het niet prettig als er in zijn gemeente jongens met een nazilook rondlopen', aldus een respondent. Iemand anders zegt: 'Ik kan niet anders concluderen dan dat de burgemeester deze incidenten heeft aangegrepen om Dingsus zwart te maken en uiteindelijk te laten sluiten.' Anderen daarentegen leggen ook de schuld bij sommige Lonsdalejongeren die uitvoerig op televisie gewag maken van hun extreme ideeën. 'Dat was stom', aldus een van hen.

Weliswaar zijn er nauwelijks of geen incidenten meer geweest vanaf april 2005, maar dat wil niet zeggen dat er geen problemen meer zijn tussen allochtone en autochtone jongeren. Diverse respondenten geven aan dat er regelmatig over en weer wordt gescholden en geprovoceerd. Uit de verhalen van respondenten is op te maken dat het vooral om 'pesterijtjes' gaat. Niettemin zijn sommigen bang dat de spanningen weer zullen escaleren. In de woorden van een respondent: 'het smeult ondergronds'.

¹²⁰ *Weekblad Peel en Maas*, maart 2006.

Dingus blijkt volgens diverse respondenten niet alleen een belangrijke functie te hebben gehad in de opvang van hardcorejongeren, maar ook op het vlak van de cohesie en sociale controle. Er zijn jongeren die na de sluiting van Dingus minder contact hebben met elkaar. Ze hebben andere bezigheden gevonden of worden in de woorden van een respondent ‘ouder’ en hebben minder behoefte om elkaar regelmatig te zien. Het hebben van een vriendin draagt hieraan zeker bij. Voor andere jongeren geldt echter dat zij zich extremer zijn gaan gedragen in hun drankgebruik, in het aanrichten van vernielingen, in hun opvattingen over buitenlanders en ze zijn mee gaan doen met demonstraties van rechts-extremisten. ‘Eerder was het “Heil Hitler” een vorm van elkaar opnaaien, nu lijkt het serieuzer te worden’, aldus een respondent. Ook de NVU-jongeren lijken harder ‘te pushen’ bij de anderen om lid te worden.

Verliezers

De meeste respondenten zijn het erover eens dat de strijd tussen Dingus en de gemeente alleen maar verliezers kent. De jongeren omdat ze geen ontmoetingsplaats meer hebben en omdat de publieke opinie zich tegen hen heeft gekeerd en zij door de gemeente als rechts-extremisten zijn bestempeld, met alle gevolgen van dien. Jongerencentrum Dingus dat op zoek moet naar een andere locatie, maar daar in feite geen middelen voor heeft,¹²¹ en onderwerp werd van bedreigingen vanuit heel het land omdat Dingus werd afgeschilderd als een bolwerk van extreemrechtse groepen. De gemeente en Dingus vanwege de enorme kosten van die de jarenlange procedures. En niet in de laatste plaats de frustraties bij beide partijen vanwege de onmogelijkheid om tot een werkbaar vergelijk te komen. ‘Het is uiteindelijk een persoonlijke strijd geworden’, aldus een respondent. Dat de gemeente van Dingus een centrum wilde maken voor zowel de 16-minners als 16-plussers en dat Dingus zijn eigen beleid hierin wilde voeren, lijkt in de loop van de tijd wat op de achtergrond te zijn geraakt. ‘Het ging om het gelijk krijgen’, zegt een respondent. ‘Niemand wist op een gegeven moment meer waar de strijd over ging.’ Een respondent: ‘De strijd is ten koste gegaan van het jeugdbeleid. Feitelijk lag dat stil, het was een blinde vlek.’ Het ging op een gegeven moment om de strijd en niet om de jeugd. ‘Dat is fout en verdrietig, want de jongeren is geen alternatief geboden’, aldus een respondent.¹²²

¹²¹ Er worden schadeclaims ingediend door Dingus bij de gemeente, maar dat levert op korte termijn geen soelaas.

¹²² Genoemde kritiek is in lijn met de bevindingen van onderzoeker Moors (2007) die stelt dat de ‘jarenlange strijd en gemankeerde communicatie tussen Dingus en gemeente een zware wissel heeft getrokken, niet alleen op het gemeentelijke jongerenbeleid, maar ook en vooral op de jongeren in Venray zelf’ (p. 19).

Resumé

De jeugdproblematiek in Venray lijkt in het algemeen niet zozeer betrekking te hebben op crimineel gedrag als wel op alcohol- en drugsgebruik. Over het aantal problematische jeugdgroepen zijn geen betrouwbare uitspraken mogelijk.

In dit hoofdstuk is uitvoerig ingegaan op de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren. Duidelijk is dat de term 'Lonsdale' niet synoniem is voor extreemrechtse ideeën: er zijn ook 'linkse' Lonsdalejongeren, althans zo noemen zij zichzelf, en extreemrechtse jongeren die geen Lonsdalekleding dragen. Gemeenschappelijke deler is de hardcoremuziek en – voor een groot deel van de hardcoreliefhebbers in Venray – dat zij jongerencentrum Dinguus bezoeken voor hardcoreparty's. Er zijn wel verschillende subgroepen Lonsdalers te onderscheiden, die onderling weinig contact hebben. Het blijkt dat de hardcorejongeren zich op hoofdlijnen weinig onderscheiden van andere jongeren op het gebied van groepsaspecten, thuissituatie, gezinskenmerken en probleemgedrag. Wel typerend voor de groep hardcorejongeren is de uitgaanscultuur en de daarmee samenhangende aspecten zoals geweld, uitdagen, wapenbezit, alcohol- en drugsgebruik. Ook hun persoonlijkheidseigenschappen passen in dit beeld: een grote behoefte aan het opzoeken van sociale activiteiten, zoals uitgaan (extraversie), en het zoeken van spanning op een maatschappelijk minder geaccepteerde manier, zoals alcohol- en drugsgebruik of een non-conformistische levensstijl (disinhibitie).

De meeste hardcorejongeren geven volgens de uitkomsten van de vragenlijsten blijk van een forse 'antibuitenlanderattitude'.¹²³ Ze vinden bijvoorbeeld dat moslims geen toegang tot Nederland moeten krijgen. Ook staan zij negatief tegenover andere bevolkingsgroepen, zoals daklozen, en hebben zij in zekere mate ook negatieve oordelen over joden. Verschillende jongeren leggen een bereidheid aan de dag om geweld te gebruiken en hangen rechts-populistische ideeën aan (bijvoorbeeld dat buitenlanders een belasting zijn voor de verzorgingsstaat). Zelf geven ze aan – enkele uitzonderingen daargelaten – dat zij niet rechts-extremistisch zijn, maar nationalistisch. Kennelijk is dit een betekenisvol verschil voor de jongeren, want ze hebben er geen moeite mee om zich nationalist te noemen en dat heeft niets te maken met opvattingen die terug zijn te voeren op bijvoorbeeld raciale vooroordelen.

Er heeft zich in Venray een reeks van incidenten voorgedaan tussen hardcorejongeren en allochtone jongeren. Aanvankelijk hadden de soms hevige confrontaties geen etnische lading; het is begonnen met ruzies tussen overigens tamelijk etnisch homogene groepen jongeren op de middelbare school. Het interetnische

¹²³ In het onderzoek van Moors (2007) naar hardcoregroepen in diverse Limburgse gemeenten, waaronder Venray, wordt ook het extreme gedrag genoemd van jongeren dat zich onder meer uit in overvloedig gebruik van drugs en de bereidheid om geweld te gebruiken. Xenofobe en racistische uitspraken worden geregeld geconstateerd, maar die wortelen veeleer in 'discussies rond de keukentafel' dan in stevig onderbouwde argumentaties (p. 36).

aspect is er later bij gekomen, met name door de berichtgeving in de media. Een aantal incidenten heeft ruimschoots de media gehaald. Hierbij werd meermalen een relatie gelegd tussen extreemrechts, Lonsdale en het jongerencentrum Dingus waar de ‘ultrarechtse’ jongeren zouden komen. Dingus is op die manier vele malen op negatieve wijze in het nieuws gekomen. Opvallend genoeg waren bij die bekende incidenten nu juist geen Dingus-jongeren betrokken, maar andere jongeren c.q. Lonsdalers.

Het jeugdbeleid van de gemeente Venray heeft zich de afgelopen jaren nauwelijks ontwikkeld tot een consistent programma. Dit geldt voornamelijk voor de doelgroep vanaf 16 jaar. Pas met de komst van minister Verdonk in 2005 heeft het jeugdbeleid een sterke impuls gekregen. Vanuit de politie is vooral ingezet op ‘kennen en gekend worden’, dat wil zeggen: contacten aangaan en onderhouden met de doelgroep. Hierdoor zijn escalaties voorkomen.

Problematisch in het vormgeven van het jeugdbeleid is de jarenlange (juridische) strijd geweest tussen jongerencentrum Dingus, thuishonk van de hardcorejongeren, en de gemeente. Laatstgenoemde wilde een bredere openstelling van het centrum en Dingus wilde, als onafhankelijke stichting, een eigen doelgroepenbeleid voeren. Op de achtergrond speelt mee dat de rechter de gemeente de verplichting heeft opgelegd om als verhuurder van het pand de noodzakelijke renovaties door te voeren. De gemeente heeft dit door allerlei procedures steeds kunnen uitstellen, totdat zij door het verstrijken van de huurperiode op legitieme wijze de huurovereenkomst kon ontbinden. Een en ander heeft uiteindelijk geresulteerd in de sluiting van het centrum begin 2006.

Kijkend naar de aanpak van de Lonsdaleproblematiek en de incidenten met allochtone jongeren kan worden geconcludeerd dat het Lonsdaleprobleem groter is gemaakt dan het in werkelijkheid was. Dat heeft geleid tot vergaande maatregelen, een overtrokken media-aandacht, de komst van de minister, inzet van straathoekwerkers, enzovoort. Op de achtergrond spelen de ontwikkelingen in de VS en Nederland, maar de plaatselijke situatie moet zeker ook in ogenschouw worden genomen. Het nettoresultaat van de sluiting van Dingus is, dat er nauwelijks meer zicht is op de hardcorejongeren en er nu een voorziening moet worden gecreëerd in Venray voor jongeren vanaf 16 jaar. Het is de vraag of de hardcorejongeren daar aansluiting kunnen en willen krijgen.

Zoetermeer: Lonsdale als politiek-bestuurlijke uitdaging

In dit hoofdstuk staat het in Zoetermeer uitgevoerde onderzoek centraal. Naar aanleiding van de Blokhutaffaire (zie hoofdstuk 1) wordt ook het Lonsdalefenomeen door gemeente en de lokale politie in Zoetermeer in verband gebracht met extreemrechts, hoewel de politie Haaglanden in een recent rapport opmerkt dat ‘een kleine dertig jongeren die tot deze groep [Lonsdalers] behoren niet langer zijn te omschrijven als Lonsdalers. Zij hebben zich inmiddels ontwikkeld tot extreemrechts-georiënteerde skinheads’. In augustus 2006 stelt de gemeente in een nota een preventieve aanpak voor van met name de groep Lonsdalejongeren die vatbaar is voor extreemrechts.¹²⁴ Conform de opzet van het vorige hoofdstuk besteden wij ook nu aandacht aan de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren en de aanpak van deze problematiek.

5.1 Zoetermeer in cijfers

Zoetermeer ligt in het groene hart van de Randstad, aan de snelweg A12, in de nabijheid van Den Haag. De stad ligt in de politieregio Haaglanden. In 2006 heeft de gemeente ruim 117.000 inwoners, verdeeld over de wijken Centrum, Meerzicht, Buitenwegh de Leyens, Seghwaert, Noordhove, Rokkeveen en Oosterheem. De wijk Centrum omvat naast het stadscentrum en de oude dorpskern de buurten Driemanspolder en Palenstein. Behalve in de oude dorpskern is er verhoudingsgewijs veel bebouwing van na de jaren zeventig. Zoetermeer is een groeigemeente en heeft in het verleden aan veel bewoners uit Den Haag en Rotterdam onderdak geboden. In 1970 waren er ongeveer 17.000 inwoners, maar Zoetermeer is vanaf die tijd snel gegroeid. Begin jaren negentig verwelkomde de stad haar honderd-duizendste inwoner.¹²⁵

De meest voorkomende herkomstlanden van inwoners van niet-westerse origine zijn Suriname (3,5%), Nederlands-Indië (1,4%) en de Nederlandse Antillen (1,2%). Er zijn weinig Marokkanen (0,6%) en Turken (0,3%). De wijken en buurten met het grootste aandeel niet-westerse bewoners zijn Palenstein, Meerzicht-Oost en Oosterheem Noord-Oost.

Van alle wijken is het sociaaleconomisch perspectief in Meerzicht het minst positief en dat van Rokkeveen, een wijk met veel koopwoningen in het duurdere

¹²⁴ Zie ook ‘Zoetermeer wil extreemrechtse jongeren harder aanpakken’, *Trouw*, 11 november 2006.

¹²⁵ www.zoetermeer.nl.

segment, het best. Ruim veertig procent van alle Zoetermeerse huishoudens heeft een netto-inkomen dat lager is dan €2000 per maand. Meerzicht spant de kroon met 54,6% en Rokkeveen is hekkensluiter met 26,5%. De werkloosheid bedraagt stedelijk 3,2%. In Meerzicht is dat met 5,7% het hoogst en in Rokkeveen met 1,1% het laagst.

In het stadscentrum zijn veel (grote) winkels en er is veel horeca. Verder zijn er veertig basisscholen, vijf middelbare scholen en een hogeschool.

5.2 Jongerenproblematiek algemeen

In 2004 zijn er in Zoetermeer bijna 35.000 personen met een leeftijd tot en met 22 jaar. Dat is ongeveer 30% van de totale bevolking. Van die leeftijdscategorie is 8% Surinaams, 2,8% Antilliaans, 1,7% Marokkaans en 0,9% Turks (Gemeente Zoetermeer, 2005). In Rokkeveen wonen verhoudingsgewijs de meeste jongeren, gevolgd door Seghwaert, Meerzicht en Oosterheem. In het stadscentrum, Dorp, Palenstein en Driemanspolder wonen relatief weinig jongeren. De meeste jongeren groeien op in een veilige omgeving, gaan naar school, weten goed raad met hun vrije tijd en hebben relatief weinig problemen met het vinden van werk. Uit de Zoetermeerse *Jeugdmonitor* blijkt echter dat een deel van de jeugd problemen heeft, bijvoorbeeld op het gebied van school, psychosociale factoren, alcohol en drugs, werkloosheid en criminaliteit. Helaas biedt de monitor geen schattingen van de omvang van de problemen en biedt zij geen zicht op ontwikkelingen in de tijd.

Respondenten geven aan dat voor een goed begrip van het Zoetermeerse jeugdcriminaliteitsbeeld kennis nodig is van de recente geschiedenis van de stad en van de voorzieningen die de stad biedt. Zoetermeer ving in de loop der jaren veel inwoners op uit Den Haag (in het bijzonder uit Moerwijk en de Schilderswijk) en in mindere mate uit Rotterdam. Onder deze nieuwkomers bevonden zich probleemgezinnen en dat had gevolgen voor de sociale structuur van bepaalde buurten in Zoetermeer. Met name politiemensen geven aan dat deze sociale structuur van invloed is op de jeugdproblematiek. Al met al groeide een Zuid-Hollands dorp in het Groene Hart uit tot een stad, dus ook met een bijbehorende stadse veiligheidsproblematiek. In Zoetermeer zijn veel scholen, waardoor iedere dag ook veel jongeren van buiten de stad naar Zoetermeer komen. Ten slotte zijn er geregeld evenementen die veel jongeren trekken en die gevolgen hebben voor de openbare orde.

De jeugdcriminaliteit en -overlast in Zoetermeer wijken volgens de geïnterviewde respondenten van politie, gemeente en welzijn weinig af van andere steden met een vergelijkbare bevolkingsomvang en bevolkingsopbouw. Er is bijvoorbeeld straatoverlast, er zijn geweldsdelicten en er worden geregeld jongeren aangehouden voor vermogensdelicten. De meeste daders zijn jongens en naarmate zij ouder worden, verdwijnt het delictgedrag bij de meesten. Opvallend voor de stad zijn wel de druggerelateerde problemen met Antilliaanse jongeren. Deze jongeren veroorzaken, met name in de wijk Palenstein, overlast (Janssen & Wagemaker, 2005).

In 2005 worden in een rapport van de politie Haaglanden in Zoetermeer tien hinderlijke jeugdgroepen en twee overlastgevende jeugdgroepen waargenomen. In het hele korps Haaglanden werden in dat jaar 86 hinderlijke, twintig overlastgevende en vijf criminele groepen geteld. Korpsbreed gezien bevonden de meeste jeugdgroepen zich in Den Haag Zuid-West, Voorburg/Leidschendam én Zoetermeer. Een van de overlastgevende groepen die in Zoetermeer werd waargenomen bestond uit Antilliaanse jeugd, die vooral in beeld is gekomen wegens drugshandel en zware vermogensdelicten. Er heeft een rechercheonderzoek naar deze groep gelopen. Daarnaast zouden volgens de uitgevoerde inventarisatie bepaalde jeugdgroepen te kenschetsen zijn als Lonsdalegroepen.

5.3 Lonsdalejongeren

Typering en omvang van de groep

Volgens de politie in Zoetermeer zijn in de stad Lonsdalegroepen actief en hebben ze contacten ver buiten de eigen woonplaats. De politie heeft zowel in de stad Den Haag als in de rest van het korpsgebied groepen Lonsdalers waargenomen. Dat verschijnsel is volgens haar het resultaat van een radicaliseringstendens onder bepaalde autochtone jongeren. Opvallend is overigens dat zij in haar rapportage een algemene radicaliseringstrend signaleert. Zowel geradicaliseerde moslimjongeren als Lonsdalers zouden voorbeelden zijn van een en dezelfde radicaliseringstendens. Omdat wij ons in het onderzoek beperken tot autochtone jeugd, is het lastig aan te geven wat deze aanname van de politie Haaglanden waard is.

In Den Haag kenmerken met name Scheveningen en Segbroek zich door de aanwezigheid van Lonsdalers. Daarbuiten wordt dit soort groepen aangetroffen in Leidschendam, Pijnacker, Rijswijk en Zoetermeer. De groepen variëren onderling in hinderlijk gedrag, overlast, geweldpleging en confrontaties met allochtone jeugd. Volgens de politie heeft Zoetermeer een omvangrijke Lonsdalepopulatie. In juli 2005 waren er in het bedrijfsprocessensysteem 241 Lonsdalejongeren geregistreerd, waarvan er 37 niet uit Zoetermeer afkomstig waren. Vier van de vijf door de politie geregistreerde jongeren zijn van het mannelijk geslacht. De politie geeft zelf aan dat met deze registratiemethode wellicht niet alle Lonsdalers in beeld zijn. In het bedrijfsprocessensysteem is een aparte code opgenomen om gebeurtenissen met Lonsdalejongeren vast te leggen. Of dat (goed) gebeurt, is afhankelijk van het registratiegedrag van de individuele politiemedewerker. De kans is volgens de politie reëel dat het werkelijke aantal Lonsdalers hoger is. Zij meent dat dit tussen de 250 en 350 jongeren bedraagt, van wie de meesten tussen de 13 en 20 jaar oud zijn. Volgens een respondent betreft het niet zozeer jongeren uit lagere inkomensgroepen, zoals bij veel jeugdcriminaliteit wel het geval is, maar gaat het in veel gevallen om ‘middenklassejeugd’. Het jeugdwerk is vooral bezorgd om de jongsten van die groep, die zij de ‘nieuwe aanwas’ noemt. Een respondent:

‘Terwijl sommige ouderen hun Lonsdalekleding en kisten aan de wilgen hebben gehangen omdat ze niet geassocieerd willen worden met het negatieve stigma, is er een nieuwe groep. Ik noem dat “de nieuwe aanwas”. Het is een groepje veertienjarigen die je de ene week nog ziet lopen in leuke kleding met een leuke lok en de andere week lopen ze plots in een bomberjack, Lonsdalekleding, kisten en hebben ze hun hoofd kaalgeschoren. Op die groep hebben we nog weinig zicht, hoe zich dat zal ontwikkelen. Het is wel duidelijk dat ze opkijken tegen die oudere groep.’

De jongeren variëren volgens de gesproken sleutelpersonen van betrekkelijk apolitiek tot uiterst rechts en zijn (soms) gelieerd aan politieke partijen of organisaties. Zie voor een verduidelijking figuur 5.1. Daarbij moet worden opgemerkt dat de grootte van de weergegeven figuren niets zegt over de werkelijke getalsmatige verhoudingen. Zo bestaat categorie C (skinheads, ‘doorgeradicaliseerde’ ex-Lonsdalejeugd) uit een voor de politie overzichtelijke minderheid die zich beperkt tot enkele tientallen in heel Zoetermeer. Het zijn jongeren die een zeer duidelijk politiek standpunt uitdragen en zich wenden tot een extreemrechtse ideologie. Deze skinheads zijn in hun kledingwijze, taalgebruik, symboliek, ideeëngoed en politieke participatie zeer duidelijk te onderscheiden van andere groepen.¹²⁶ Deze jongeren hebben weinig op met het merk Lonsdale als zogenaamde uiting van rechts-extremisme. Op internetsites bieden deze groepen hun eigen kleding aan, geïnspireerd op het merk Lonsdale, namelijk NlonsDeel. Tevens geven ze aan dat het merk Lonsdale antiracistische acties steunt en sponsort.

Categorie A bestaat uit de grootste groep jongeren die te typeren is als hardcoreliedhebber. Zij hebben soms rechtse opvattingen, maar zijn nauwelijks politiek geëngageerd. Zij kunnen zich hetzelfde kleden als de skinheads, hetzelfde taalgebruik bezigen en zich zeer negatief opstellen naar andere groepen, zoals allochtonen en linksdenkenden, maar ze kunnen ook heel casual gekleed gaan en zich genuanceerder uitlaten. Het dragen van het merk Lonsdale lijkt voor hen niet meer te betekenen dan het dragen van ‘een mooi merk’. Zij moeten niets hebben van de skinheads en dat gevoel is wederzijds. Uit de gehouden interviews kan worden opgemaakt dat categorie A uit 250 en 350 jongeren bestaat.

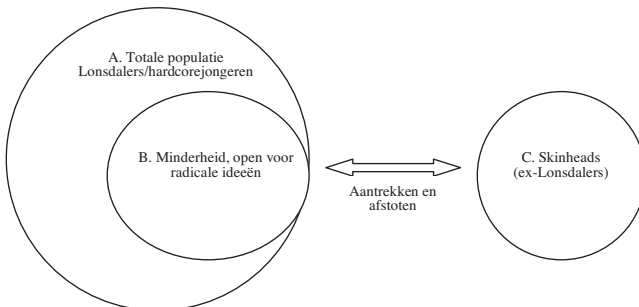
Categorie B, ten slotte, is een subgroep van categorie A. Deze jongeren onderscheiden zich van de andere twee categorieën omdat ze een duidelijker politieke betrokkenheid aan de dag leggen, evenals een meer zichtbare uiting van hun rechtse identiteit. Toch rekenen zij zichzelf niet tot extreemrechts. Het is een groep die zowel aangetrokken wordt door de ideologie van extreemrechts als afgestoten door de levenswijze en het zwaardere politieke engagement van de groep skinheads. Het

¹²⁶ Let wel, het gaat hier om deze specifieke groep skinheads. Hiermee is dus niet gezegd dat alle skinheads dergelijke opvattingen hebben.

merk Lonsdale wordt wel als een soort van geuzensymboliek beschouwd, waarmee de eigen rechtse identiteit wordt uitgedragen. Vanwege het geringe aantal vragenlijsten dat is ingevuld in deze stad, zijn er geen algemene conclusies te trekken over het aantal jongeren dat ‘aanleunt’ tegen categorie C. Hoewel uitgebreid kwalitatief veldwerk is verricht onder categorie A, zou het een vertekend beeld opleveren om op basis van die gegevens uitspraken te doen over het totale aantal jongeren in Zoetermeer dat zich in deze categorie bevindt. Onder de ongeveer vijftig jongeren met wie tijdens het veldwerk is gesproken, bevonden zich geen jongeren die duidelijk aangaven zich tot de skinheadgroeperingen aangetrokken te voelen. Het grootste deel van de onderzochte jongeren is daarom in categorie A te plaatsen. Enkele individuen zijn mogelijk wel in categorie B te plaatsen. Deze jongeren zijn duidelijker politiek op de hoogte van de ontwikkelingen en ideeën van politici die wel ter rechterzijde van het politieke spectrum worden geplaatst, zoals Verdonk, Wilders, Pastors en Kusters. Daarnaast wordt eveneens verteld dat binnen de Lonsdalepopulatie bijvoorbeeld een groep van ongeveer twintig personen bestaat, de Zoetermeer Hooligans, die zich vooral richt op voetbal (ADO) en niet in eerste instantie politiek georiënteerd is.

Categorie C, die zich onder andere openbaart als de Jeugdstorm (voormalig Soetermeer Skinhead Front), wordt door de politie Zoetermeer nog altijd tot het Lonsdalefenomeen gerekend. Een deskundige van de regiopolitie Haaglanden geeft echter aan dat deze vleugel strikt genomen niet meer moet worden gezien als Lonsdalejeugd, maar als extreemrechts georiënteerde skinheads. Het zou gaan om voormalige Lonsdalers die met succes zijn geworven door de Nieuwe Nationale Partij en later door rechts-extremisten van Voorpost, een rechts-radical Vlaams-Nederlandse strijdgroep. Volgens de recente literatuur over Lonsdalers betreft het hier een zeldzaamheid (AIVD, 2005, Van Donselaar, 2005, Wagenaar en Van Donselaar, 2006). Vanwege hun partycultuur met veel drank en pillen en hun afkeer van formele partijorganisaties, zouden Lonsdalers namelijk maar moeilijk kunnen worden geworven door georganiseerd extreemrechts. De Lonsdalers zelf komen overigens met een andere verklaring voor het ontstaan van het SSF. Waar de politie stelt dat deze groep geronseld werd door extreemrechts, stellen

Figuur 5.1

Lonsdalers dat de leden van het SSF vroeger tot hun groep behoorden. Binnen die groep behoorden ze echter tot de outsiders. Langzaam groeiden deze outsiders naar elkaar toe en begonnen hun eigen groep, het SSF. Het ontstaan van het SSF zou meer te maken hebben met uitsluitingsmechanismen in de groep Lonsdalers en de reactie daarop van de uitgesloten jongeren. Het feit dat de SSF uit de hardcore-scene is ontstaan, wordt bevestigd door een van de respondenten.

‘Aan de wortels van het SSF staat het wereldje van de Zoetermeerse gabbers. Het extreemrechtse deel van deze jongeren heeft zichzelf sinds 2003 steeds duidelijker gemanifesteerd door het veroorzaken van overlast en geweld en steeds radicalere ideeën. De eerste keer dat er problemen met deze groep zichtbaar werden, was tijdens de viering van 5 mei in 2003. Na het arresteren van een wildplasser ontstond een relletje tussen Zoetermeerse gabbers en de politie. Een deel van de jongeren die betrokken waren bij deze onlusten was actief op de gabberwebsite Zoetermeerhardcore. In de maanden na dit incident begon de NNJ (de jongerenorganisatie van de extreemrechtse partij NNP) een poging te ondernemen om de jongeren te organiseren die actief zijn op deze site. Er werden huiskamerbijeenkomsten georganiseerd en de jongeren kregen stickers om Zoetermeer mee vol te plakken. Daarnaast werden er enkele folderacties georganiseerd. Het lukte inderdaad om een deel van deze gabbers te interesseren voor de activiteiten van de NNP’ (vergelijk Wagenaar en Van Donselaar, 2006).

Dit voorbeeld geeft de gecompliceerdheid aan bij de samenstelling van de groep uit categorie B. In werkelijkheid zijn de verschillende categorieën natuurlijk niet scherp begrensd en kunnen individuen op verschillende momenten verschillende plekken innemen in het schema. Zo kunnen individuen uit categorie B ‘doorstromen’ naar categorie C, terwijl anderen juist hun interesse voor het uitdragen van politieke statements verliezen. Bovendien kennen de jongeren uit de verschillende categorieën elkaar en onderhouden ze contact, ook al behoren ze tot verschillende subculturen.

In dit verband wordt gesteld dat Zoetermeer een groot dorp is. Jongeren groeien met elkaar op. Als zogenaamd ‘vijandig’ bekend staande jeugdgroeperingen, kennen ze elkaar vaak persoonlijk en soms bestaan er individuele vriendschappen tussen leden van verschillende ‘vijandige’ groepen (deze vijandigheid speelt tussen autochtonen en allochtonen, tussen Lonsdalers en skinheads en tussen Lonsdalers en ‘linkse alto’s’). Een respondent vertelt:

‘Vroeger ging ik om met X. Waren we vrienden. Maar ja, op een gegeven moment, hij bleef daar maar in hangen, ging ‘ie steeds meer met die nazi’s om. Ik moet die gasten gewoon niet. Dus toen groeide dat uit elkaar met hem. Nou weet ik dat ie nog steeds met ze omgaat, kom ik ’m nog wel eens

tegen. We hebben laatst nog tegen elkaar gevochten. H. heeft 'm toen helemaal in elkaar geslagen.'

Een ander geeft aan:

'Mijn zus is ook zo'n vage [links alternatief]. En die heeft dan verkering met zo'n vage. Op zich best een o.k. gast hoor, maar dat ziet er toch niet uit met die lange haren en zo. Dat vage gedoe van die gasten.'

Hoewel de skinheads en Lonsdalers elkaar geregeld zwartmaken en bestrijden, beweren jongerenwerkers dat ze elkaar nog altijd goed kennen en bij tijd en wijle met elkaar optrekken in gelegenheidscoalities. Interessant fenomeen is dat de gesproken Lonsdalejongeren stellen dat zij 'vroeger' (toen ze tussen de 12 en 14 jaar waren) eveneens als skinhead gekleed gingen. Maar zij typeren dat zelf als kinderachtig pubergedrag.

Voor buitenstaanders is het een groot probleem om de verschillende categorieën binnen de Lonsdalegroepen te duiden. Dat wordt met name bemoeilijkt door de uiterlijke kenmerken. De meeste jongeren hebben kort haar of zijn kaal, dragen zwarte jacks met bepaalde symbolen, spijkerbroeken met opgerolde pijpen en hoge schoenen. Ook het uiterlijke verschil tussen Lonsdalers en skinheads is niet voor iedereen gemakkelijk waarneembaar. Zelf zijn de jongeren goed op de hoogte van de diverse codes en scheidslijnen. Volgens de politie is de nieuwste trend dat sommige jongeren 'ondergronds' gaan, mede vanwege het gevoel dat de politie hen nu in beeld heeft. Zij laten hun haar groeien en dragen steeds minder Lonsdalekleding. Gesprekken met jongeren zelf en met jongerenwerkers bieden nog twee verklaringen voor deze ontwikkeling. Ten eerste is er niets zo veranderlijk als jeugdcultuur en is het dragen van bepaalde merkkleding zelden een lang leven beschoren. Lonsdale is bij sommige jongeren weer een beetje uit de mode. Verder menen geïnterviewden dat met name de meer gematigde Lonsdalers geen zin meer hadden om aan de deur van een horecagelegenheid te worden geweigerd wegens bepaalde uiterlijke kenmerken.

Het Lonsdalefenomeen is ook in Zoetermeer niet zomaar van de ene op de andere dag ontstaan. Het is een voortzetting van de oude gabbercultuur van de jaren negentig. Toch is het wel vrij plotseling op de agenda van de politie en de gemeente terechtgekomen. Politie mensen in de noodhulp en wijkagenten nemen voor 2005, het jaar van het Blokhut-incident, al wel jongeren waar met Lonsdalekleding. Dat zijn straatgroepen die zich weliswaar op een bepaalde manier uiten, maar die toch vooral onder de aandacht komen vanwege de overlast die sommige groepen veroorzaken. Met andere woorden: de politie heeft aanvankelijk nog in geringe mate van doen met bepaalde politieke uitingen, het lijkt nog op 'gewone' jeugdoverlast en openbare-ordeproblematiek. Reeds vermeld zijn de ongeregelde heden

op 5 mei 2003 tussen Lonsdalers en de politie en ook in de jaren erna waren er steeds problemen. Maar het item komt pas echt onder de aandacht met de verhuur van De Blokhut.

Naast overtuigd rechts-radicalen personen is er in De Blokhut ook een categorie Lonsdalejongeren die bekendstaat als ‘meelopers’. Daarom is de politie er eens te meer van overtuigd dat er een verband is tussen rechts-radicalisme en het Lonsdalefenomeen. Voor haar staat Lonsdale nagenoeg gelijk aan extreemrechts. De politie gebruikt een aparte code (LON05) om in het bedrijfsprocessensysteem aan te geven wanneer het incidenten met Lonsdalers betreft. Ook incidenten met skinheads (ex-Lonsdalers) worden onder deze code geboekt, waardoor het Lonsdalefenomeen als vanzelf ook een extreemrechts karakter krijgt.

Na 2005 doen zich in toenemende mate incidenten voor waarbij skinheads en/of Lonsdalers waren betrokken. Grosso modo betreffen de incidenten het uiten van bepaalde rechts-radicalen ideeën, graffiti, vandalisme en geweld tegen goederen en personen. Bij sommige incidenten betreft het conflicten met allochtone jeugd (Antillianen). De incidenten met Antilliaanse jongeren zouden te verklaren zijn door een steekpartij die zich alweer enige jaren geleden voordeed in Zoetermeer. Daarbij werd een Nederlandse jongen, een gabber, met een vlindermes in het hoofd gestoken door Antillianen. De jongen is ter plekke overleden. De Lonsdalers hebben het nu nog steeds over ‘het vereffenen van een rekening’.

De incidenten vinden ook plaats met andere jongeren. Zo vertelt een respondent dat in april 2005 ongeveer dertig Lonsdalers een jongeren centrum voor ‘alternatieve’ jongeren binnenkomen om die vaste bezoekers een ‘lesje te leren’, wat tot een vechtpartij met gewonden leidt. Ook het jeugdwerk bevestigt deze vechtpartij. De afgelopen jaren zijn er, zoals gezegd, ook spanningen op 5 mei tussen politie en bepaalde ‘rechtse’ jeugdgroepen. De jongeren dagen de politie uit en dat leidt zo nu en dan tot openbare-ordeverstoringen en handhavend optreden van politiezijde. Dat heeft tot gevolg dat ook op 5 mei 2006 een grote politiemacht in Zoetermeer aanwezig is tijdens het bevrijdingsfestival. Dit jaar gebeurt er op die dag overigens niets noemenswaardigs. De dag erna is er een confrontatie tussen skinheads en de politie, als gevolg van een incident waarbij skaters zijn mishandeld. Daarbij worden zeventien aanhoudingen verricht. Van dit incident wordt echter beweerd dat het geen skinheads uit Zoetermeer betreft, maar uit Den Haag.¹²⁷

Het onderzoek spitst zich toe op twee groepen Lonsdalers (gemengde groepen met

¹²⁷ Volgens sommige respondenten zijn de skaters met grote waarschijnlijkheid gelieerd aan antifascistische groeperingen.

zowel categorie A- als enkele B-jongeren). Deze twee groepen zijn gelokaliseerd in twee jeugdthonken, die onder beheer staan van stichting Mooi. Door zowel de politie als het jeugdwerk is aangegeven dat de groepen in deze twee jeugdthonken de ‘Lonsdalers’ zijn die wij in het kader van ons onderzoek zoeken. Eén van die twee groepen wordt bovendien omschreven als ‘zeer lastig’. Daarmee wordt bedoeld dat de groep zich nogal gemakkelijk bedient van racistische uitlatingen en symbolieken, zoals hakenkruizen en WhitePower-tekens. Ze kunnen bovendien agressief en bedreigend overkomen. Ze vertonen hecht groepsgedrag en keren zich als zodanig gemakkelijk groepsgewijs tegen anderen, of dat nu jeugdwerkers, politieagenten of andere buitenstaanders zijn.

Jeugdthunk X

Het eerste jeugdthunk ligt aan de rand van het centrum en is gevestigd in een sloopgebouw. Het doet tijdelijk dienst als jeugdthunk. In hetzelfde gebouw is naast het jeugdthunk van de Lonsdalers een Koerdisch centrum gehuisvest. Aan de achterkant van hetzelfde gebouw is een stichting voor links-alternatieve jongeren, een groep jongeren die haar wortels vindt in de krakersbeweging van Zoetermeer.

Het jeugdthunk is drie avonden per week van zeven tot halftien open. Er staat een tafelvoetbalspel, een oude bank, een tv en er is een klein barretje waar koffie en thee aan gedronken kunnen worden. De muziek, hardcore, staat altijd hard. Omdat binnen niet gerookt of geblowd mag worden, staat er voor het jeugdthunk altijd wel een groepje een sigaretje of een jointje te roken. Alcohol wordt niet verkocht in het jeugdthunk, wel wordt oogluikend toegestaan dat de jongeren zelf wat bier meebrengen en dat buiten opdrieken. Binnen kunnen er blikjes frisdrank gekocht worden.

Over de groep die dit jeugdthunk bezoekt, wordt door het jeugdwerk verteld dat het een hechte en gesloten groep betreft met een vaste bezoekerskern van ongeveer 25 jongeren (waarvan een vijftal meisjes). Op zeer drukke avonden kan het bezoekersaantal oplopen tot veertig jongeren. De geslotenheid van deze groep bestaat voor het jeugdwerk vooral uit het feit dat het weinig grip op en contact met de groep kan krijgen. Dat wil zeggen, dat de jongeren best aanspreekbaar zijn wanneer ze zich in het jeugdthunk bevinden, maar dat het voor de jeugdwerkers moeilijk is de jongeren te betrekken bij andere activiteiten.

Het jeugdwerk stelt dat ze het lastig vindt dat de jongeren het thunk als hún thunk beschouwen en buitenstaanders weren. De jongeren komen, ook richting het jeugdwerk, af en toe intimiderend of bedreigend over. Het jeugdwerk stelt dat er nog maar twee collega’s bereid zijn de groep op te vangen op de open avonden. In andere jeugdcentra van dezelfde stichting is deze groep ongewenst, wegens hun nazisymboliek (hakenkruizen en WP-tekens) en een taalgebruik waarbij allochtonen beschimpt worden. Binnen het jeugdwerk is het een groep die als problematisch te boek staat. Deze (grotendeels) zelfde groep lokt ook een vechtpartij uit bij de stichting voor progressieve jongeren. Ook zijn er vermoedens dat vernielingen (stoel door de ruit) aan en beledigende graffiti op het Koerdisch centrum (‘niet wel-

kom') aan deze groep toegeschreven moeten worden, hoewel daarvoor geen concreet bewijs is.

De leeftijden in de groep liggen ongeveer tussen 16 en 22 jaar. De jongeren kennen elkaar 'uit de buurt' of 'van school'. Op één jongen na zijn ze allen autochtoon.¹²⁸ In de groep wordt wel Lonsdalekleding gedragen, maar dat vormt niet de standaardkledij. Ook andere merken zijn volop aanwezig. Op de vraag of zij nu Lonsdalejongeren zijn, wordt vaak geagiteerd gereageerd. Er wordt gesteld dat 'Lonsdalejongeren' een onzinbegrip uit de media is. De jongeren zijn 'gewoon zichzelf en meer niet'; met extreemrechts willen ze niet geassocieerd worden. Een jongere:

'Dat zijn mensen die zonder aanleiding buitenlanders in elkaar gaan meppen. "Negertje zoeken" noemen ze dat. Wij zullen nooit zonder aanleiding iemand in elkaar slaan, alleen omdat 'ie buitenlander is. We hebben al vaak met ze [nazi's] gevochten. Als die sukkels ons zien, dan durven ze niets meer.'

Hun politieke voorkeur gaat uit naar de ideeën van Rita Verdonk, Geert Wilders of Pim Fortuyn. Extreemrechtse partijen zouden de groep niet benaderen: 'Die durven zich hier niet te laten zien!', aldus een van de jongeren.

Tijdens het onderzoek zijn de jongeren in het jeugdhonk zelf vrij rustig. Er wordt voornamelijk wat rondgehangen, wat geblowd, wat tv-gekeken en wat tafelvoetbal gespeeld. Op het eind van de veldwerkperiode, toen duidelijk werd dat het jeugdhonk zou verdwijnen, wordt de onrust in de groep groter. Ze worden door het jeugdwerk als lastiger omschreven, wat zich uit in schoppen tegen meubilair, achterlaten van rotzooi, schreeuwen tegen de jeugdwerker, enzovoort. Het jeugdwerk heeft weinig zicht op de activiteiten van deze jongeren buiten het jeugdhonk. Ook voor de onderzoekers is dit lastig in kaart te brengen.

Jeugdhonk Y

Het andere jeugdhonk is gelegen in een woonwijk en ziet er mooi en verzorgd uit. Het interieur is nieuwer, de muren zijn geverfd en met mooie graffiti bespoten. Er hangen voorlichtingsfolders aan de muur. De muziek staat niet zo hard als in het andere honk en de algehele sfeer lijkt wat opener en gemoedelijker, zowel naar de jeugdwerker als naar de onderzoeker toe als ook tussen de jongeren zelf.

De groep die dit honk bezoekt, bestaat eveneens uit ongeveer 25 bezoekers die elkaar allemaal kennen, door familiale banden, school, werk of een vereniging. De groep lijkt redelijk open naar buitenstaanders. De jeugdwerker stelt dat hij niet het

¹²⁸ De jongen die de uitzondering vormde, heeft Indisch en Spaans bloed in zijn familie. Daar werd verder geen aandacht aan besteed door de anderen. Zelf voelde hij zich absoluut niet allochtoon.

idee heeft dat dit een erg gesloten groep is. Wel geven de jongeren aan in hun vrije tijd veel met elkaar om te gaan. Dat uit zich in samen rondhangen bij het jeugdhonk, maar ook in het samen naar feesten gaan. Veelvuldig wordt verhaald over de keren dat de jongeren met elkaar gingen stappen of nachtvisseren.

Wij hebben in totaal zes meisjes gezien. De meisjes zijn minder sterk in hun kleding georiënteerd op de hardcorescene en net als de jongens wat ouder dan de leden van de andere groep (ongeveer vier jongens waren 23 tot 25 jaar). Wanneer de jeugdwerker er zelf niet is, nemen vrijwilligers uit de groep waar. Zij beschikken over de sleutel en zorgen dat alles in goede orde verloopt. De jeugdwerker heeft een goed contact met de jongeren.

In de groep is één meisje aanwezig dat een donkerder huidskleur heeft. Daar wordt niet merkbaar aandacht aan gegeven. Lonsdalekleding wordt gedragen (maar niet overheersend), evenals de korte tot kale haardracht, kisten of maxxies (Nike Air). De jeugdwerker zegt dat in deze groep sommigen hun Lonsdalekleding niet meer dragen vanwege het negatieve stigma. De jongeren bevestigen dit.

‘Al dat gezeik elke keer als je Lonsdale draagt. Word je op straat aangesproken dat je een racist bent, of nageroepen. Moet je je in de supermarkt gaan verdedigen waarom je het draagt. Ik had er genoeg van. Ik draag het niet meer.’

Een jongen weet te vertellen dat het merk ‘nota bene door een zwarte is uitgevonden’. Sommigen blijven toch Lonsdale dragen, soms in combinatie met kisten en een kaalgeschoren hoofd, omdat ze dat eenvoudigweg mooi vinden.

De groep staat negatief tegenover extreemrechts. Eén van de jongens legt uit dat het SSF bestaat uit jongeren die eerder met deze groep optrokken. Maar de groep moest hen niet en stootte hen uit. Ze zijn lotgenoten gaan opzoeken en begonnen het SSF, zodat ‘die sukkels lekker bij elkaar stoer kunnen doen. Maar het stelt niks voor, man; het zijn de Soetermeerse Sukkels op Fietsen!’ Een andere jongen vult aan:

‘Kijk, ikzelf, en ook wel anderen hier, wij droegen vroeger ook die kleding. Kisten, kale hoofden, witte veters, en zo. Dan vind je dat allemaal nog wel stoer. Maar op een gegeven moment, dan draag je dat niet meer.’

De mening over ‘buitenlanders’ is eenduidig: zolang ze Nederlands praten en werken en zich aanpassen is er niets aan de hand. Er wordt onder meer verwezen naar de eigen vriendenkring, door te stellen dat ze ook Surinamers kennen en daar wel mee optrekken. Daarbij wordt nauwelijks onderscheid gemaakt tussen allochtone jongeren die hier zijn geboren en de jongeren die op latere leeftijd naar Nederland zijn gekomen. De grens wordt getrokken bij crimineel gedrag. De jongeren vinden dat er te weinig en te zacht gestraft wordt; daarbij wordt verwezen naar het beleid

zoals Verdonk dat voorstaat en op instemming van de jongeren kan rekenen. Volgens de jongeren wordt criminaliteit gepleegd door buitenlanders: ‘Nederlandse jongens plegen geen straatroof.’ Daarbij wordt ook verwezen naar misdaadcijfers van het CBS en naar cijfers omtrent de etnische afkomst van gedetineerden. Eén van de aanwezigen heeft naar eigen zeggen twee jaar voorwaardelijk en €900 boete gekregen, omdat hij iemand een gebroken kaak had geslagen. Het merendeel van de jongeren vindt deze straf te streng, hoewel één van de oudere jongens aangeeft dat je consequent moet blijven en het een terechte straf is geweest.

De vraag waar de tegenstelling tussen allochtone jongeren en autochtone jongeren vandaan komt, vinden de jongeren moeilijk te beantwoorden. Eén van de antwoorden is dat het altijd al zo is geweest. Daarbij wordt verwezen naar het ‘messteekincident’ ongeveer tien jaar geleden (zie de eerdere opmerkingen over een ‘te vereffenen rekening’). Eén van de jongens stelt dat het om een goede vriend van hem ging. Er is een vechtpartij tussen twee groepen jongeren. De ene groep is vooral van Antilliaanse afkomst en de andere groep bestaat vooral uit autochtone jongeren. Tijdens de vechtpartij trekt één van de Antillianen een vlindermes en steekt die in het hoofd van een Nederlandse jongen. De jongen overlijdt ter plekke. Dit verhaal gaat nog rond onder de jeugd. Volgens dezelfde respondent geldt dit verhaal als een mythe en kan het een motief vormen om nog eens een rekening te vereffenen.

Deze groepen van de twee jeugdhonken zijn zoals gezegd voornamelijk te plaatsen in categorie A (figuur 5.1). Het betreft in eerste instantie jongeren die vooral naar hardcoremuziek luisteren en de ‘bijbehorende’ kleding dragen. Sommigen zijn gestopt met het dragen van deze kleding vanwege negatieve reacties. De jongeren staan negatief ten opzichte van de skinheadcultuur; er hebben al gewelddadige confrontaties tussen beide groepen plaatsgevonden. De benamingen die aan skinheads worden gegeven, getuigen van een zekere minachting voor deze groepen. Toch zijn er contacten met jongeren uit categorie B. In de eerste groep (jeugdhonk X) zijn dat in elk geval drie jongeren, in de tweede groep (jeugdhonk Y) in elk geval twee jongeren. Daarnaast is er met enkele jongeren gesproken die zich op de ‘scheidslijn’ tussen categorie A en categorie B bevinden. Het gaat om een tiental jongeren.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 is het vragenlijstonderzoek in Zoetermeer door omstandigheden minder goed gelopen dan in Venray en Aalsmeer. Het veldwerk in Zoetermeer heeft ongeveer drie maanden in beslag genomen. In die maanden gingen de onderzoekers zo veel mogelijk naar beide jeugdhonken toe. Daarbij is vooral veel tijd geïnvesteerd in de ‘lastige’ groep (jeugdhonk X). Het blijkt inderdaad een hechte groep te zijn die nauwelijks openstaat voor buitenstaanders. In de paar maanden was er wel sprake van enige contactgroei. De groep lijkt de onderzoekers steeds meer te tolereren, echter, de vragenlijsten willen de jongeren niet invullen. De angst bestaat dat de uitkomsten rechtstreeks naar de lokale poli-

tie gaan. Op het moment dat de onderzoekers de groep na de afgeronde drie maanden opnieuw willen bezoeken, om een laatste poging te ondernemen de jongeren de lijsten te laten invullen, blijkt de groep uit beeld verdwenen te zijn van het jeugdhulpverleningscircuit. De noodopvang is definitief gesloten en de groep is op een andere locatie gehuisvest. Toen duidelijk werd dat daar ook jongeren van allochtone afkomst komen, wilde de Nederlandse groep niet meer binnenkomen en zocht haar heil op straat.

Hoewel de onderzoekers jongeren hebben gesproken uit de twee groepen, die onderling wat lijken te verschillen qua leeftijd en openheid naar buitenstaanders, zijn de overeenkomsten groter dan de verschillen. Daarom is gekozen om de besproken Lonsdalers in Zoetermeer als één groep te beschrijven.¹²⁹

Er zijn slechts zeventien volledig ingevulde vragenlijsten. Er zijn derhalve geen generaliserende uitspraken mogelijk naar de gehele populatie Lonsdalers in Zoetermeer. Vanwege het geringe aantal respondenten worden overal de absolute aantallen in plaats van percentages genoemd. Het materiaal wordt daarom gepresenteerd als onderdeel van een bredere kwalitatieve analyse, waarbij ook de observaties en gesprekken betrokken worden. De zeventien jongeren behoren tot de groep die in jeugdhonk Y kwam.¹³⁰

Veertien van de zeventien jongeren geven aan lid te zijn van een jeugdgroep (zie tabel 5.1). De meesten denken ook dat hun groep door buitenstaanders als een groep wordt gezien. Slechts enkele jongeren duiden hun groep aan als een overlastgevende groep of denken dat anderen hen als een overlastgevende groep ervaren. Gevraagd is naar de leeftijd van het jongste en het oudste groepslid (respectievelijk 16 en 26 jaar). Slechts een minderheid ervaart groepsdruk, in de zin dat andere groepsleden hen dwingen iets te doen wat ze eigenlijk zelf niet willen. Opvallend is dat niemand vindt dat er een duidelijke leider is in de groep.

Kenmerken en achtergronden

Op basis van de zeventien ingevulde vragenlijsten ontstaat het in tabel 5.2 weergegeven beeld van de algemene kenmerken van de groep.

¹²⁹ Het gevolg van deze keuze is wel dat de verschillen tussen beide groepen wegvallen. In dit onderzoek gaat het echter om een beschrijving te geven van het Lonsdaleverschijnsel. Detailverschillen zijn daarbij minder van belang.

¹³⁰ Gelet op de geringe respons maken we hier geen vergelijking met de groep jongens uit het grote databestand.

Tabel 5.1: Groepsaspecten

Groepslid	Ja	Aantal 14
	Nee	3
Leeftijd	Jongste lid	16 jaar
	Oudste lid	26 jaar
Groepsdruk	Nooit	9
	1-3 keer	2
	4-10 keer	1
	11-20 keer	1
Groep?	Meer dan 20 keer	1
	Ja	9
	Nee	2
	Weet niet	3
Overlast anderen	Ja	4
	Nee	1
	Weet niet	9
Overlast zelf	Ja	3
	Nee	11
Leider	Ja	0
	Nee	14

Tabel 5.2: Algemene kenmerken jongeren in absolute aantallen

Geslacht	Man	Aantal 16
	Vrouw	1
Leeftijd (gemiddeld)		20,5 jaar
Woonsituatie	Bij vader en moeder	11
	Bij moeder	3
	Bij vader	2
	Zelfstandig/samenwonend	1
	Anders	0
Eigen positie	Scholier	7
	Werkend	9
	Werkloos	0

Op een na zijn alle jongeren van het mannelijk geslacht. Zoals gesteld, geeft dat een wat vertekend beeld, omdat de onderzoekers tijdens het veldwerk een zestal meiden in deze gemiddelde leeftijd van de jongeren is ruim twintig jaar. De meeste jongeren zijn thuiswonend, werken of zitten nog op school, of volgen de leerweg waarbij zij werken én naar school gaan. De opleiding die de jongeren volgen of hebben gevolgd, ligt, met een enkele uitzondering, op vmbo- of mbo-niveau.

De jongeren vinden school niet leuk. Eén van de redenen daarvan blijkt het aantal allochtonen op school te zijn. Een jongere:

‘Voor jullie [onderzoeker en jeugdwerker] is dat anders. Jullie denken dat wij racistisch zijn. Maar je moet bij ons op school eens komen kijken. Nederlanders vormen daar een minderheid. Je hoort allerlei talen om je heen. En dan kijken ze ons [autochtone jeugd] vies aan. Daar word je gewoon zelf rechts van, dat heeft niets met racisme te maken.’

Hoewel sommigen wel degelijk doorstuderen, zegt het grootste gedeelte van de jongeren te zijn gestopt tijdens of na de opleiding. De invloed van de ouders lijkt beperkt. Een jongere vertelt met de opleiding te zijn gestopt en een baan te hebben gevonden.

‘Ik liep stage bij Plus Zorg, dat is een soort bejaardenhulp. Maar dat vond ik niet leuk. Dus ben ik gestopt met mijn [vmbo-]opleiding. Bovendien ga ik komend jaar toch niet eens meer halen. Nou ja... dus ben ik maar gestopt. Nu werk ik bij de Burger King. Daar verdien ik drie euro per uur. [wat vonden je ouders daar dan van?] oh, die vonden het wel goed.’

Een jeugdwerker zegt daarover verbaasd:

‘Ik snap dat niet, al die meiden stoppen gewoon met school. Dat is toch raar. Dat was bij onze generatie wel anders, dan hoefde je niet thuis te komen met “ik ga stoppen met school en werken”.’

Een andere jeugdwerker vertelt evenmin interesse van de ouders te ervaren.

‘Die ouders maken niet om de jongeren. Ze hebben er volgens mij geen enkel benul van wat hun kinderen doen. Ik zie ze ook nooit bij het jeugdcentrum. Ik heb wel eens geprobeerd om de ouders uit te nodigen, om ze te vertellen wat we hier zoal doen. Maar het interesseert ze niet.’

De jongeren die werken doen dat fulltime. Voorbeelden van de genoemde beroepen en/of werkzaamheden zijn chauffeur, laden/lossen van vrachtwagens, de bouw,

verkoper, enzovoort. Het betreft zonder uitzondering beroepen waarvoor weinig scholing is vereist. Vaak moeten ze vroeg op en ze werken regelmatig over. Het zijn hardwerkende jongeren en daar wordt een zekere trots aan ontleend. Met name de afkeer van werkloosheid in combinatie met het ontvangen van een uitkering (wat aan allochtonen wordt toegeschreven) valt op.

‘Ik begrijp dat niet. Als je een keer op een vrije dag rondrijdt in deze wijk, dan zie je al die allochtonen gewoon buiten zitten, kletsen, koffiedrinken, weet ik veel. Laat ze gewoon gaan werken. Dat doe ik toch ook? Ik krijg toch ook geen uitkering? Ze denken gewoon dat ze met lui zijn rijk kunnen worden.’

Een andere jongere vulde daarop onmiddellijk aan:

‘Ik weet wel dat wij ze hier hebben gehaald, maar nu zijn ze werkloos en zitten ze in de criminaliteit. Als ze werken heb ik op zich helemaal geen problemen met ze. En ik vind dat ze Nederlands moeten spreken.’

Van de thuiswonende jongeren geeft geen enkele jongere kostgeld aan de ouders. Dat betekent dat de jongeren relatief veel te besteden hebben. Veel jongeren beschikken over een brommer of scooter en een aantal van hen over een auto. Toch nuanceren de jongeren het idee dat zij veel te besteden hebben en er een duur levenspatroon op nahouden. Een jongere:

‘Wat is duur? Kijk, jij denkt dus: hij [de respondent] rijdt in een BMW, een sportief modelletje, dat geef ik toe. Ziet er leuk uit. Maar je moet niet vergeten dat ik die auto drie jaar geleden heb gekocht voor drieduizend euro en er al drie jaar zelf aan sleutel. Dan denk je: hoe kan ie dat betalen, zo’n BMW? Maar dat valt dus reuze mee. En ook met drugs. Ik neem op een party een pilletje. En daar heb ik een goeie avond mee. Dat kost minder dan een krat bier.’

Kortom: de jongeren verrichten laagbetaald werk en schroeven het aantal uren dat ze werken op zodat ze aan een zeker inkomen per maand komen, waarvan ze niets af hoeven te dragen. Zo hebben zij hun inkomen bijna vrij te besteden en verkeren ze in een relatief onbezorgde financiële situatie (voor zover er geen schulden af te betalen zijn).

Over hun thuissituatie zeggen de jongeren het volgende.

Tabel 5.3: Gezinskenmerken

		Aantal
Ouders	Alle twee leven nog	16
	Vader overleden	0
	Moeder overleden	1
Vader werk	Ja	16
	Nee/n.v.t.	1
Moeder werk (buitenshuis)	Ja	14
	Nee	2
Gescheiden	Ja	5
	Nee	10
Leeftijd scheiding (gem.)		9,4

Van vrijwel alle jongens leven beide ouders nog. In één geval is de moeder overleden. Bij vijf jongeren van de zeventien zijn de ouders gescheiden. Uit de vragenlijsten blijkt dat in de meeste gevallen beide ouders buitenshuis werken. In de interviews is nader ingegaan op de financiële situatie van de ouders. Jeugdwerkers en andere sleutelpersonen geven eveneens aan dat de ouders vaak tweeverdieners zijn en daardoor een behoorlijk inkomen verdienen, met die kanttekening dat de ouders hard moeten werken voor dat inkomen. Sommige door de jongeren benoemde beroepen van de ouders zijn *engineer* op de vaart, het runnen van een eigen horecabedrijf en architect. Dat is echter niet gecontroleerd. In Aalsmeer (zie het volgende hoofdstuk) worden soortgelijke geluiden gehoord: jongeren zijn afkomstig uit een gezin waar ouders bijvoorbeeld een eigen bloemen- en plantenbedrijf hebben. Een respondent over de sociaaleconomische status van de jongeren:

‘Ik heb zelf het idee dat het vooral middenklassenjeugd betreft. Kijk bijvoorbeeld hier in Zoetermeer. Daar is een vaste groep in Rokkeveen. Rokkeveen is één van de rijkere wijken van Zoetermeer. Dat is toch opvallend dat zich nou net daar een vaste groep bevindt.’

Een ander zegt: ‘Die ouders komen allemaal uit de middenklasse, maar de jongeren zelf zijn meestal lager opgeleid.’ Niet aan elke jongere is gevraagd welk beroep de ouders uitoefenen. Het zou meer onderzoek vereisen om te stellen dat het Lonsdalefenomeen in Zoetermeer een typisch autochtoon middenklassenfenomeen is.

De jongeren hebben de schoolperiode niet als prettig ervaren en zijn op betrekkelijk jonge leeftijd gaan werken. Er is gevraagd naar probleemgedrag op school en contacten met de hulpverlening.

Tabel 5.4: Probleemgedrag school en hulpverlening

		Aantal
Spijbelen	Zelden/nooit	6
	Een keer per maand	0
	Enkele keren per maand	0
	Minimaal een keer per week	0
Te laat komen	Zelden/nooit	6
	Een keer per maand	0
	Enkele keren per maand	0
	Minimaal een keer per week	0
Hulpverlening	Ja	7
	Nee	10

Van de zeventien geënquêteerde jongeren, om precies te zijn: de zes schoolgaande jongeren, rapporteert niemand problemen op school. Dat wil zeggen: geen enkele jongere spijbelt of komt geregeld te laat op school. Ook uit het veldwerk blijkt dat het merendeel van de gesproken jongeren zijn (v)mbo-opleiding heeft afgemaakt. Sommige jongeren komen daarna in het leerlingwezen terecht, anderen gaan werken. Slechts een enkeling heeft geen diploma. Wel vertellen de meeste jongeren liever ‘praktisch’ bezig te zijn dan met hun neus in de studieboeken te zitten. Opvallend is dat bijna de helft wel eens in contact is geweest met professionele hulpverlening. Meest genoemd daarbij zijn de Riagg en de schuldhulpverlening.

De jongeren is gevraagd of zij uitgaan en of ze vinden dat er voldoende uitgaansgelegenheden zijn in de eigen woonplaats. Daarbij is gevraagd naar de keren dat de jongeren fysiek of verbaal geweld hebben gezien tijdens het uitgaan.

Tabel 5.5: Uitgaansgedrag

		Aantal
Voldoende uitgaansmogelijkheden (eigen woonplaats)	Ja	1
	Nee	16
Uitgaanslocatie	(Bijna) niet uitgaan	3
	Eigen woonplaats	6
	Plaats van school	0
	Ergens anders	5
	Ruzie gezien tijdens uitgaan	Nooit
	1-3 keer	1
	4-10 keer	1
	11-20 keer	2
	Meer dan 20 keer	7

In elkaar slaan gezien	Nooit	5
	1-3 keer	3
	4-10 keer	2
	11-20 keer	1
	Meer dan 20 keer	6

Zoals veel jongeren vinden ook de geënquêteerde Lonsdalers dat er te weinig uitgaansmogelijkheden zijn in hun woonplaats. Het feit dat de jongeren veel bijeenkomen in het jeugdcentrum wijst er eveneens op dat ze zich niet kunnen vinden in het aanbod van het uitgaansleven in de stad. Dat er te weinig uitgaansmogelijkheden zijn, lijkt in eerste instantie wat vreemd. Zoetermeer kent een stadshart waar zich verschillende cafés bevinden. Daarnaast is er de ‘Locomotion’, een discotheek aan de rand van de stad waar eens per maand een hardcorefeest wordt gehouden. Wij verwonderen ons er dan ook over dat de jongeren op een frisse avond blijven hangen voor het jeugdcentrum, terwijl dit toch al dik een uur gesloten is en er op loopafstand cafés open zijn. Daarom vragen wij of ze niet liever ergens anders naartoe zouden gaan, bijvoorbeeld ergens waar ze binnen kunnen staan. Het onmiddellijke antwoord van één van de jongeren is: ‘Kijk, ik ben gewoon een echte hangjongere. Mij krijg je niet naar binnen. Ik blijf buiten hangen, maakt niet uit hoe koud het is. Ik sta gewoon altijd liever buiten. Wat moet ik in een kroeg?’ Het liefst willen de jongeren dat het jeugdhonk langer openblijft. Daar wordt ook regelmatig om gevraagd. De jeugdwerkers van hun kant geven aan dat zij al langer openblijven dan de meeste andere jeugdhonken en dat ze niet nog toegeefliker kunnen zijn.

Wat de jeugd met name aantrekt in het jeugdhonk is dat zij het gevoel hebben een eigen plek te hebben, waar ze hun eigen muziek kunnen draaien, hun eigen televisieprogramma’s opzetten en waar geen buitenstaanders komen. Op de vraag waar ze dan wel graag naartoe gaan als het jeugdcentrum dicht is, worden hardcorefeesten genoemd in het Silverdome of NJoy, tot feesten in Brabant of Friesland. Daarnaast wordt ook wel rondhangen op straat genoemd. Tot slot is een aantal personen gek op nachtvissen. Ze halen elkaar ’s ochtends vroeg op om te gaan vissen. De jeugdwerker vertelt dat het met vissen weinig te maken heeft; vaak gaan ze met een groep die kan uitgroeien tot vijftien personen, is er drank aanwezig en wordt er muziek meegenomen.

Meer dan de helft geeft aan geregeld te zijn geconfronteerd met ruzies en het in elkaar slaan van personen. Dat gaat overigens verder dan alleen het zien van fysiek of verbaal geweld; de jongeren vertellen dat ze nergens in Zoetermeer welkom zijn. Een jongere: ‘Weet je, we komen ook gewoon de kroegen niet binnen. Het is een lang verhaal. Laten we het er maar op houden dat we overal geweigerd worden.’ Gevraagd naar het waarom wordt gezegd: ‘Nou ja, kijk, soms zit er ge-

woon even iemand raar naar je te kijken. En dan vraag je wat er is. En dan kan het wel eens knokken worden, snap je? Wij worden gewoon overal geweigerd.’

Op alcohol- en drugsgebruik, de zogenaamde ‘riskante gewoonten’ geven de jongeren de volgende antwoorden.

Tabel 5.6: Riskante gewoonten (alcohol)

Alcohol drinken	Ja	Aantal 11
	Nee	6
Wanneer	Alleen op feestjes	0
	Alleen in weekend	4
	Feestjes en weekend	5
	Hele week	2
Voor uitgaan drinken	Zelden/nooit	0
	Een keer per maand	0
	Enkele keren per maand	6
	Minimaal een keer per week	5
Gemiddeld aantal glazen voor uitgaan		8,9
Gemiddeld aantal glazen tijdens uitgaan		15,7
Hoe vaak dronken	Zelden/nooit	1
	Een keer per maand	3
	Enkele keren per maand	4
	Minimaal een keer per week	3

Elf van de zeventien jongeren drinken geregeld alcohol. Er wordt stevig gedronken: gemiddeld negen glazen bier voor het uitgaan en bijna zestien glazen gemiddeld tijdens het uitgaan. Tien van de zeventien jongeren geven aan minimaal eens per maand in staat van dronkenschap te verkeren.

Tijdens het veldwerk worden meer jongeren gezien die alcohol drinken, ook gedurende de week, in elk geval tijdens de bezoeken aan het jeugdcentrum. Toch vertellen de jongeren dat ze redelijk voorzichtig zijn, vooral met de combinatie van drugs en alcohol. Waar de één spreekt over veelvuldig alcoholgebruik en zich beroemt op zijn zuipgedrag, spreekt de ander over het niet willen combineren van alcohol en drugs. Over het algemeen gaat de voorkeur eerder uit naar het gebruik van drugs dan naar grote hoeveelheden alcohol. Overigens worden ‘grote hoeveelheden alcohol’ meestal gedefinieerd als een ‘krat bier’. Tijdens de bezoeken aan de jeugdcentra is er altijd wel iemand die een plastic tasje met bier meeneemt, dat vervolgens verdeeld wordt. Daarbij drinken de jongeren ongeveer tussen de één en drie flesjes bier op een avond. Over het drugsgebruik rapporteren de jongeren het volgende.

Tabel 5.7: Riskante gewoonten (drugs en gokken)

		Aantal
Drugsgebruik	Ja, minder dan drie maanden geleden	7
	Ja, langer dan drie maanden geleden	3
	Nee	7
Wanneer	Alleen op feestjes	2
	Alleen in weekend	1
	Feestjes en weekend	0
	Hele week	4
Soorten	Softdrugs	7
	Cocaïne, speed, lsd, amfetaminen	4
	xtc	3
	Lachgas, rohypnol, poppers	1
	Heroïne	0
Gokken	Smartdrugs/paddenstoelen	0
	Ja	6
	Nee	11
Langer spelen	Zelden/nooit	5
	Een keer per maand	1

Uit de interviews met jongerenwerkers en politiemensen ontstaat het beeld dat veel Lonsdalejongeren drugs gebruiken. Dat strookt wel met het beeld van de vragenlijsten. Van de zeventien jongeren gebruiken er tien drugs (of hebben dat gedaan), waarvan vier dat de hele week door doen. Het drugsgebruik bestaat voornamelijk uit het gebruik van softdrugs, cocaïne, speed, lsd en amfetaminen. Zes van de zeventien jongeren gokt geregeld en daarvan geeft er een aan een serieus gokprobleem te hebben, in de zin van langer gokken dan hij zich aanvankelijk voorneemt.

In de gesprekken praten de jongeren niet graag over hun drugs- en alcoholgebruik. Vragen hierover worden veelvuldig ontweken en er wordt lacherig op gereageerd. Toch wordt duidelijk dat het drugsgebruik fors is onder deze groep. Niet alleen door opmerkingen vanuit de jeugd zelf, ook gesprekken met de jeugdwerkers bevestigen dit. Met name het gebruik van de jongere leden (16-18 jaar) is behoorlijk. De oudere leden willen nog wel een blowtje roken (hasj/wiet), maar leggen zich minder toe op het gebruik van speed en pillen (xtc). Zij geven aan dat zij op een bepaald moment steeds meer begonnen te gebruiken (meer naar een dagelijks gebruik toegroeiden), maar dit tijdig een halt toe wisten te roepen.

‘Ik nam het op het laatst gewoon bijna elke dag. Kwam ik gewoon stoned op mijn werk, hahaha. Maar ja, dan werd ik een paar keer gewaarschuwd en

dan kwam ik steeds vaker te laat en ja, dan kon ik weer vertrekken. Toen dacht ik: waar ben ik mee bezig? Dus nu hou ik het gewoon bij wat wiet, beetje relaxen, da's wel o.k.'

Speed en pillen zijn overigens de meest gebruikte harddrugs. Ze zijn goedkoop (€0,75-€3 per pilletje) en er is gemakkelijk aan te komen. Coke wordt ook nog wel genoemd, maar is relatief duur (€50 per gram). De drugs worden gebruikt als partydrug. Andere drugs (heroïne, crack, crystalmeth, enzovoort) worden niet genoemd.

Het jeugdwerk maakt zich vooral bezorgd om de jongere groep.

'Ik snap dat niet van die meiden. Ze hebben totaal geen toekomstperspectief. Dan vraag ik aan ze: "Weet je wel wat dat doet met je, al die pillen? Weet je wel dat je eierstokken ervan kapot kunnen gaan? Wil je dan later geen kinderen?" Maar dan zeggen ze: "Wat kan mij dat schelen, dat zie ik dan wel weer."

Een andere jeugdwerker bevestigt het idee dat drugs met name door de jongere leden worden gebruikt: 'Ze beginnen uit nieuwsgierigheid. En dan kan het niet op. Maar na een paar jaar beginnen ze de resultaten te merken: tanden die beginnen uit te vallen, slechte conditie, vermagering. En dan houden ze er meestal vanzelf weer mee op.'

Uit deze paragraaf ontstaat het beeld van een groep jongeren die over het algemeen werkt en over een afgeronde opleiding beschikt, dan wel naar school gaat. Er zijn jongeren die contacten hebben met de jeugdhulpverlening. Er wordt weinig in de lokale horeca uitgegaan, de jongeren hangen rond bij het jeugdcentrum of op straat, ze gaan nachtvissen of naar hardcorefeesten. Wanneer wel wordt uitgegaan, ervaren de jongeren fysieke of verbale agressie. Ze drinken veel en gebruiken een behoorlijke hoeveelheid drugs, hoewel dat laatste met name aan de jongere leden moet worden toegeschreven.

Delicten

Ook de Zoetermeerse jongeren kregen de SED-vragenlijst voorgelegd over gepleegde delicten en ander antisociaal gedrag in de afgelopen drie maanden. Over het eigen delictgedrag wordt in Zoetermeer weinig losgelaten. Het meest genoemde delict is geweld.

Tabel 5.8: Gewelddelicten

	Aantal
Uitdagende opmerkingen of vechten met allochtonen	3
Uitdagende opmerkingen of vechten met homo's	1
Vechten in groep zonder gewonden	6
Vechten in groep met lichtgewonden	6
Vechten in groep met zwaargewonden	2
Vechten alleen zonder gewonden	2
Vechten alleen met lichtgewonden	1
Vechten alleen met zwaargewonden	2
Dreigen in elkaar te slaan, wraak te nemen	-

Uit de tabel blijkt dat slechts enkele jongeren aangeven op basis van uitdagende opmerkingen de confrontatie te hebben gezocht met allochtonen of homoseksuele mannen. Het eerste is opvallend, omdat een deel van de Lonsdalejeugd in Zoetermeer, zo blijkt uit de observaties en gesprekken, uitgesproken veel moeite heeft met allochtonen. Sommigen geven aan dat zij de afgelopen drie maanden hebben gevochten, waarbij zo af en toe ook gewonden vielen.

Het geweld lijkt met name in groepsverband voor te komen. Dat wordt bevestigd in de gesprekken met de jongeren. Het geweld kan zich uiten tegen iedereen die door de leden als bedreigend wordt ervaren. Hoewel ook allochtone groepen hieronder vallen, is het geweld niet specifiek tegen hen gericht. Zoals al eerder vermeld, kan het geweld eveneens tegen de lokale politie gericht zijn of tegen de neo-nazi's. Ook wordt verhaald over vechtpartijen met links-alternatieve jongeren. De jongeren hebben bij sommige respondenten de reputatie van vechtjassen. Een respondent zegt hierover:

‘Bij jeugdcentrum Latenstaan is er regelmatig last geweest van de Lonsdalejongeren. Dan kwamen ze binnen en later op de avond was het vechten. Een andere stichting heeft dermate last gehad van geweld dat ze lange tijd de deuren gesloten heeft en nauwelijks meer actief was. Met name in 2004/2005 was er een periode dat de spanningen tussen de groepen opliepen. In en om de Dorpsstraat is een groep die daar rondhangt en regelmatig mensen lastigvalt met bedreiging, uitschelden en ze kunnen overgaan tot geweld. Maar ook in wijken als Rokkeveen, Seghwaert, Palenstijn en Noordhoven is het vaak raak. Op een vrijdagavond rondlopen in Zoetermeer staat gelijk aan Russische roulette.’

De jongeren vertellen de onderzoekers dat het vechten vooral voorkomt door het gebruik van alcohol en drugs: ‘P is bijvoorbeeld een hele rustige jongen. Denk je.

Maar hij lijkt heel rustig. Als hij drugs en alcohol op heeft, dan slaat ie helemaal door.' Een ander vertelt echter: 'Ik heb geen drugs of alcohol nodig. Een vechtpartij op zijn tijd is gezond.'

Geweld wordt door de jongeren zelf niet ervaren als delictgedrag. Gevraagd naar wat zij wel crimineel vinden, worden met name vermogensdelicten genoemd. Ook is tijdens de gesprekken gevraagd naar het gebruik van wapens tijdens vechtpartijen. Daarop is vrijwel altijd ontkennend geantwoord. De oudere leden geven wel aan dat het vroeger 'nog echt met de blote vuisten was. Tegenwoordig moet je al uitkijken dat ze [de tegenstander] geen wapens bij zich dragen.' Over de verkrijgbaarheid van wapens wordt gesteld: 'Je kan alles kopen op straat. Echt, ik kan alles krijgen. Als je semtex nodig hebt, ik regel het voor je.'

Tabel 5.9: Wapens

	Aantal
Meenemen wapens	2
Meenemen wapens om te gebruiken	0
Wapens gebruikt	0
Wapen laten zien	0

Op twee na rapporteren de geënquêteerden geen bezit en gebruik van wapens. Dat lijkt overeen te stemmen met de gesprekken die zijn gevoerd.

De jongeren reageren zeer afkeurend op het plegen van vermogensdelicten als inbraak en straatroof. Zij verwijzen dan naar allochtonen. Regelmatig wordt de opmerking 'Nederlandse jongeren doen zoiets niet' genoteerd. Wanneer Nederlanders zich wel schuldig maken aan criminaliteit wordt verwezen naar de topcriminelen, maar, zo wordt gesteld, daar zitten ook weer een hoop buitenlanders tussen. Geen van de jongeren in de onderzoeksgroep heeft zich naar eigen zeggen schuldig gemaakt aan vermogensdelicten, behalve een enkeling die een fiets heeft gestolen of iets uit de winkel heeft weggenomen. Wel worden er af en toe vernielingen gepleegd of worden voorwerpen beklad met graffiti.

Tabel 5.10: Vernielingen

	Aantal
Graffiti	2
Vernielingen aan woning, school, gebouw	2
Vernielingen straatmeubilair	4

Ook de politie en jeugdwerk stellen dat vandalisme en vernieling regelmatig voorkomen. De jongeren zelf geven dit eveneens aan tijdens de gevoerde gesprekken. Toch wordt dit door het merendeel niet als crimineel ervaren. Er wordt wat om gelachen en aangegeven wordt dat de vernielingen alleen plaatsvinden aan objecten die van de gemeente zijn. Zo worden er geen persoonlijke slachtoffers gemaakt.

Gelet op het drugsgebruik van de jongeren is het interessant om te kijken in hoeverre de jongeren zelf in drugs handelen. Onder deze jongeren bevinden zich geen drugshandelaren, zo blijkt uit de vragenlijsten. Toch kwam uit gesprekken wel naar voren dat er altijd wel individuen zijn die 'wat bij zich hebben'. Daarmee wordt vooral bedoeld op kleine hoeveelheden speed, pillen of wiet. Wanneer dit doorverkocht wordt, betreft het eerder gelegenheidshandel dan structurele handel. Vaker komt het voor dat iemand 'iets' meeneemt voor een ander en dat tegen kostprijs verkoopt. Vaste dealers zijn binnen de groep niet aangetroffen.

Tot slot is de jongeren gevraagd in de categorie 'diversen' (zedendelicten, rondhangen, enzovoort) aan te geven in hoeverre zij bij delicten betrokken zijn geweest. De jongeren reageren erg geagiteerd op het onderwerp 'seksuele delinquentie'; daaraan maken ze zich naar eigen zeggen niet schuldig.¹³¹ Hoewel in de vragenlijsten niet wordt aangegeven dat de jongeren de afgelopen drie maanden hebben rondgehangen, zeggen ze tijdens gesprekken wel dat ze af en toe rondhangen op verschillende plekken. Dit rondhangen gebeurt dermate structureel dat de jeugdwerkers en de politie deze plekken exact weten te vinden en hun wekelijkse route langs deze plekken volgen. Ook overlastmeldingen komen wekelijks binnen bij de politie, die daarover nauw contact onderhoudt met de jongerenwerkers. In het overgrote deel van de gevallen waarin een melding werd ontvangen bij de politie, betrof het groepen Lonsdalers. Hoeveel daarvan ook lid waren van de onderzochte groepen is niet exact bekend.¹³²

Samenvattend lijkt de groep zich niet of nauwelijks bezig te houden met vermogensdelicten. Dat kan te maken hebben met het feit dat de jongeren over het algemeen werken en hun inkomsten naar eigen goeddunken kunnen besteden. Het kan ook samenhangen met de financiële achtergrond van de ouders. Tot slot kan er sprake zijn van onderrapportage vanwege het eerdergenoemde wantrouwen naar de onderzoekers. Hoewel eerder bleek dat het drugsgebruik hoog ligt in deze

¹³¹ Ten tijde van het onderzoek speelde de oprichting van de 'pedofielenpartij'. Dit veroorzaakte in Nederland een maatschappelijk debat over de wenselijkheid van een dergelijke partij waarbij vele mensen hun afkeer en ongenoegen uitten over pedoseksualiteit. Ook onder de gesproken jongeren werd deze afkeer sterk geuit. Dat kan de antwoorden omtrent seksuele delinquentie hebben beïnvloed.

¹³² Het onderwerp 'persoonlijkheidseigenschappen' laten we hier onbesproken omdat het om maximaal vijf respondenten gaat.

groep, lijkt er geen sprake te zijn van gestructureerde drugshandel. De wel gerapporteerde (en vertelde) delicten hebben te maken met geweld en/of vernieling, en die worden door de jongeren gebagatelliseerd.

Attitudes inwoners Nederland

De zeventien geënquêteerde jongeren hebben net als de jongeren in Venray een naar het Nederlands vertaalde vragenlijst ingevuld die reeds jaren in Duitsland wordt gebruikt om inzicht te krijgen in vijandige gevoelens jegens andere bevolkingsgroepen, rechts-populistische opvattingen en de mate van acceptatie van geweld. De resultaten staan in de onderstaande tabellen.

Tabel 5.11: Vijandschap jegens andere bevolkingsgroepen

		Aantal
Buitenlanders	Te veel buitenlanders	17
	Terugsturen buitenlanders	14
	Antillianen beter behandelen dan buitenlanders	5
	Blanken zijn leiders	12
Vrouwen	Vrouwen als moeder	9
	Vrouwen geen carrière	10
Joden	Te veel invloed	2
	Medeschuldig aan vervolgingen	3
Moslims	Vreemde in eigen land	12
	Moslimimmigranten geen toegang	13
Homo's	Homohuwelijk toestaan	6
	Zoenen homo's weerzinwekkend	7
	Homoseksualiteit immoreel	4
Daklozen	Onaangenaam	9
	Niet willen werken	8
	Weren uit winkelcentrum	10
Gehandicapten	Te veel aandacht	4
	Eisen gehandicapten overdreven	5
	Te veel financiële voordelen	5
Nieuwkomers	Met minder tevreden zijn	10
	Meer rechten dan eerdere bewoners	11

De meeste jongeren geven blijk van een antibuitenlander- of antimoslimhouding. Alle geënquêteerde jongeren vinden dat er te veel buitenlanders in Nederland zijn en dat die zouden moeten worden teruggestuurd. Voor wat betreft Antillianen, die de Nederlandse nationaliteit bezitten, wordt door vijf jongeren gezegd dat die beter behandeld zouden moeten worden. De negatieve houding jegens buitenlanders kan

verband houden met het feit dat men zich soms vreemde in eigen land voelt door de aanwezigheid van moslims. Dertien jongeren vinden ook dat er een stop moet komen op immigratie van moslims. Tot slot geeft een groot gedeelte van de jongeren aan dat blanken terecht de leiders zijn in de wereld. Ten aanzien van joden en gehandicapten wordt het minst negatief geoordeeld. Over homoseksuelen liggen de meningen verdeeld, minder dan de helft vindt openbaar zoemen van homoseksuelen weerzinwekkend, een klein gedeelte vindt homoseksualiteit immoreel en minder dan de helft vindt dat homohuwelijken moeten worden toegestaan. Over daklozen oordeelt een kleine minderheid negatief. Tot slot vindt meer dan de helft dat nieuwkomers, bijvoorbeeld asielzoekers, met minder tevreden moeten zijn en dat ‘oorspronkelijke bewoners’ meer rechten hebben dan de nieuwkomers.

Uit de eerdere beschrijvingen van de groepen in Zoetermeer blijkt vooral het geweldsaspect een belangrijke rol te spelen. De acceptatie van geweld bleek al uit het veldwerk; in de vragenlijsten wordt dit beeld bevestigd.

Tabel 5.12: Acceptatie van geweld

		Aantal
Bereidheid	Terugslaan in geval van aanval	17
	Geweld wat ik waard ben	13
	Geweld om plezier te hebben	6
	Met vrienden anderen uitdagen	4
Rechtvaardiging	Vreedzaam met elkaar omgaan beste manier	10
	Zelf met geweld voor orde zorgen	13
	Iets duidelijk maken	8
	Door geweld opgemerkt worden	4

Alle jongeren slaan terug in geval van een aanval. Dertien jongeren zijn bereid geweld te gebruiken om te laten zien wat ze waard zijn. Ongeveer een derde zou geweld gebruiken voor de lol. Het groepsgedrag is niet echt duidelijk als het erop aankomt om met vrienden anderen uit te dagen: slechts vier personen zijn daartoe bereid. Ook zijn dertien jongeren bereid om zelf met geweld voor orde te zorgen. Ongeveer de helft denkt door geweld iets duidelijk te kunnen maken. Iets minder dan een kwart wil door geweld opgemerkt worden. Toch vinden tien van de zeventien jongeren dat vreedzaam met elkaar omgaan uiteindelijk de beste manier is.

Tot slot zijn vragen gesteld binnen het thema ‘rechts-populisme’, om na te gaan in hoeverre de jongeren dergelijke denkbeelden aanhangen.

Tabel 5.13: Rechts-populisme

		Aantal
Buitenlanders	Last verzorgingsstaat	13
Joden	Voordeel WO-II	5
Wetsovertreders	Misdrijven harden aanpakken	12
Randfiguren	Harder optreden	13

Het merendeel van de jongeren vindt dat buitenlanders een last zijn voor de verzorgingsstaat. Over joden wordt milder geoordeeld. Tot slot vindt het merendeel dat er te laag gestraft wordt en dat er harder moet worden opgetreden tegen misdrijven en randfiguren.

In het veldwerk is vooral ingegaan op de mate van het rechts-extremistische karakter van het Lonsdalefenomeen. Uit de enquêtes blijkt immers een behoorlijk 'rechts' standpunt, met als opvallendste punt de mening ten aanzien van buitenlanders. Het lijkt alsof de jongeren gevoelig zijn voor rechts-populistische standpunten, maar hoe ver gaat dat? Ofwel: in welke mate identificeren de jongeren zich met rechts-extremisten?

In het veldwerk zijn de onderzoekers geen jongeren tegengekomen die lid zijn van of op een andere wijze actief zijn voor extreemrechtse politieke organisaties. Opvallend was eerder dat de jongeren zich voortdurend afkeren van 'nazi's', met name van het 'racisme' dat die 'kaalkoppen' tentoonspreiden. In de beschrijving van de groepen is al aan bod gekomen dat sommigen het uitdragen van rechts-extremisme leeftijdsgebonden achten. De afkeer van rechts-extremisme blijkt uit de verhalen over vechtpartijen met deze extreemrechtse groepen. Tijdens het onderzoek vindt het eerdergenoemde 'skate-incident' plaats (zie paragraaf 5.3). Vlak na dit incident bevinden de onderzoekers zich bij één van de jeugdthons.

'M. staat buiten met enkele anderen. Het gesprek gaat over de vechtpartij die afgelopen zaterdag heeft plaatsgevonden in het park. Ze vinden het allemaal een belachelijke zaak. Maar ze stellen ook dat de skaters eigenlijk sukkelers zijn en dat die skins dat bij hen niet hoeven te proberen en ook niet durven. Enkelen vertellen dat ze, zodra het nieuws door Zoetermeer gonsde, door hun ouders gebeld waren met de vraag of zij erbij betrokken waren. M. roept dat ze die skins eigenlijk zouden moeten opzoeken. Per slot van rekening weten ze toch precies wie het zijn? Er wordt instemmend gemompeld. M. jut de boel nog wat meer op en gaat bij de uitgang staan. "Kom dan!", roept hij tegen de anderen. Maar dat gaat ze blijkbaar te ver, niemand gaat met M. mee.' (Veldwerkaantekeningen)

Het incident haalt het lokale nieuws en uiteindelijk wordt aan de onderzoekers verteld dat het om een gecombineerde groep van Zoetermeerse en Haagse skinheads gaat die een groepje allochtone jongeren heeft geïrriteerd en aangevallen. De Lonsdalers noemen dat het ‘negertje jagen’ of ‘Marokkaantje jagen’. Een jongere: ‘Dat is nou het verschil tussen hen en ons. Zij gaan zonder reden op zoek naar buitenlanders om ze in elkaar te slaan. Wij doen dat niet. Als wij vechten, hebben we een reden.’ Een andere jongere zegt: ‘Die kaalkoppen zijn racisten, wij niet. Ik ken ook Surinamers, op mijn werk. Daar praat ik ook gewoon mee hoor. Kijk, zolang ze werken en Nederlands praten heb ik er geen moeite mee. Dat is het verschil met die nazi’s.’

De jongeren reageren over het algemeen erg geïrriteerd op elke associatie met de groep neonazi’s. Toch merken ze wel dat ze daar vaak voor worden aangezien. Het leidt er voor sommige jongeren toe dat ze zich niet meer willen kleden in het merk Lonsdale en niet langer kisten dragen. Toch geldt dat niet voor alle jongeren. Hoewel Lonsdale aan populariteit inboet onder de groep hardcoreliefhebbers, vinden velen nog altijd dat het een ‘mooi merk’ is en roept de maatschappelijke weerstand tegen dit merk soms provocatief gedrag op, wat sommige jongeren er juist toe beweegt om dit merk te gaan dragen. Anderen menen dat ze inmiddels toch al een stigma hebben, dus dat ze net zo goed Lonsdale kunnen blijven dragen.

Ook op internet is de tegenstelling tussen Lonsdalers en extreemrechts duidelijk aanwezig. Regelmatig botsen de twee groepen op internetfora. Een voorbeeld is de populaire site partyflock.nl. Lonsdalers beschimpen extreemrechtse aanhangers als ‘wazis’ (*wannabe nazi’s*). Extreemrechtse nemen de Lonsdalers nauwelijks serieus, omdat ze zich alleen maar bezig zouden houden met drugs en feesten.

Toch is duidelijk dat, gelet op het taalgebruik, Lonsdalers regelmatig buitenlanders beledigen. De jongeren zeggen dat er eigenlijk niet zo over wordt nagedacht. De jongeren beschrijven de termen als ‘gewoon een woord’, zonder dat daarmee een ideologie zou worden uitgedrukt. In de beleving van de jongeren zijn ze helemaal niet extreemrechtse. Eén van de jongeren geeft aan wel eens een e-mail te hebben gehad van de NVU, maar hij is daar niet op ingegaan. Hij stelt ook geen behoefte te hebben om zich daarbij aan te sluiten. De jongeren blijven bij hun standpunt dat niet alle buitenlanders het land uit hoeven, maar dat ze zich dienen aan te passen aan de Nederlandse cultuur.

5.4 Aanpak

Bij de beschrijving van het Lonsdalefenomeen in Zoetermeer is nog niet ingegaan op de wijze waarop politie, stadsbestuur en welzijn proberen met het Lonsdalevraagstuk om te gaan. Hierna wordt eerst het algemene jeugdbeleid van de gemeente belicht. Daarna wordt specifiek ingegaan op de door de gemeente voorgestane aanpak van Lonsdale- en extreemrechtse jongeren. Tevens wordt de balans opgemaakt van de ervaringen tot dusver.

Jeugdbeleid en uitvoering ervan

De uitgangspunten van het Zoetermeerse jeugdbeleid zijn opgetekend in de nota *Ruimte voor de jeugd* (2002), de kadernota *Jeugd- en Onderwijsbeleid* (2005) en de *Jeugdmonitor 2005*. De accenten werden gelegd op jeugdgezondheidszorg voor 0-19-jarigen, onderwijsachterstanden, brede school en vrijetijdsaanbod, er werd een koppeling gemaakt tussen jeugd- en wijkbeleid en er werd geïnvesteerd in participatie van jongeren. Daarnaast werd aandacht besteed aan het versterken van de samenhang en de samenwerking in het jeugdbeleid. Zoetermeer ziet als algemeen doel van het jeugdbeleid: ‘het scheppen van voorwaarden voor persoonlijke groei en welbevinden voor alle jongeren van 0-23 jaar, waarbij zij zich ontwikkelen tot participerende burgers’ (kadernota, p. 5). In het kader van de Operatie Jong Zoetermeer, de lokale vertaling van het rijksbeleid Operatie Jong, heeft de gemeente gelden vrijgemaakt voor de reeds aangehaalde jeugdmonitor. Die verscheen in 2005 voor het eerst. In de monitor wordt gebruikgemaakt van statistische gegevens en waarnemingen van onder andere de politie, de leerplichtambtenaar, scholen, de GGD en Jeugdzorg op het terrein van onderwijsdeelname, vraag naar hulpverlening, criminaliteit en (andere) tekenen van antisociaal gedrag van jongeren. Als knelpunt van de afgelopen jaren signaleert de gemeente onvoldoende informatieopbouw en -uitwisseling tussen betrokken instanties, onvoldoende deskundigheid en onvoldoende participatie van jongeren (wat er bijvoorbeeld toe moet leiden dat jongeren mede het aanbod bepalen). In de kadernota wordt voorgesteld aandacht te besteden aan een aantal factoren, die vooral te maken hebben met onderwijs, opvoeding, zorg en participatie. Concreet noemt de gemeente: kindertijd, een brede ontwikkeling naast school, een schoolcarrière op maat, zorg en begeleiding en een eigen plek in de samenleving.

De essentie van het beleid is dat het voorwaardenscheppend dient te zijn en dat daarvoor niet uitsluitend wordt gekeken naar kinderen en jongeren die achterstanden ondervinden, problemen hebben en veroorzaken. Het beleid is voor de hele jeugdbevolking van Zoetermeer en kent daarom een brede doelgroep. Wel is er binnen het beleidskader kennelijk aanleiding om aandacht te besteden aan met name Antilliaanse jongeren. Eerder in dit hoofdstuk is aangegeven dat sommige Antilliaanse jongeren geregeld in aanraking komen met politie en justitie. Over specifieke autochtone jeugdculturen als hardcorejongeren of Lonsdalers wordt niet gesproken. Volgens het college van B&W is dat omdat de problemen met Lonsdalers betrekkelijk recent zijn en tot voor kort geen aparte aandacht vergden. Als de problemen al in beeld kwamen, dan was dat vooral onder de noemer ‘jeugdoverlast’ en niet onder de term ‘Lonsdalers’ of ‘extreemrechts’.

De uitvoering van het jeugdbeleid geschiedt via ambtelijke adviesgroepen, overlegorganen en het Centraal Regie Overleg (CRO), onder voorzitterschap van de wethouder jeugdbeleid. Deelnemende partijen aan het CRO zijn de gemeente, de politie, Mooi Zoetermeer (welzijnsstichting), de Jeugdzorg, het Jongeren

Informatie Punt, de jeugdhulpverlening en het onderwijs. Het beleid is ‘opgeknipt’ in jaarplannen, waarin per jaar wordt aangestuurd op een aantal te bereiken tussendoelen. Bovendien vindt elk jaar nog een klankbordbijeenkomst plaats waarin naast ambtenaren ook vertegenwoordigers deelnemen van ouders en jongerenorganisaties. Steeds is per jaar ongeveer vier miljoen begroot voor het jeugdbeleid, waarbij het meeste geld gaat naar onderwijs. Dat werpt licht op de prioriteit die Zoetermeer geeft aan het jeugdbeleid en de daarbinnen gelegde accenten.

Aanpak Lonsdaleproblematiek

Lonsdalejongeren en extreemrechtse groeperingen komen met name vanwege de gebeurtenissen bij De Blokhut op de politieke agenda, in die zin dat er pas recent gericht beleid op is ontwikkeld. Dat heeft volgens een respondent ‘alles te maken met agendavorming’. Als een probleem slechts een paar individuen betreft, ontwikkelt de gemeente daar geen beleid voor. ‘Voor twee skinheads hoef je geen beleid te ontwikkelen op extreemrechts’, aldus een respondent. De gebeurtenissen rond De Blokhut en de informatie van politie en jongerenwerk geven echter de indicatie dat er meer aan de hand is.

De gemeente geeft daarmee aan dat zij niet meer om het probleem heen kan. De gebeurtenissen van de afgelopen jaren worden door de media belicht en de stad moet zich toeleggen op de aanpak van de problemen met Lonsdalejeugd en skinheads. Volgens een aantal respondenten wil de gemeente aanvankelijk niet te veel aandacht besteden aan deze fenomenen, omdat de reputatie van de stad Zoetermeer schade zou worden berokkend als zij bekend zou worden om haar ‘rechts-radicalenproblematiek’. Bovendien verwijten zij de gemeente een gebrek aan visie op de aanpak van het probleem. Ook de media zijn in hun berichtgeving onverbiddeijk voor het gemeentebestuur en verwijten de gemeente geen aandacht te besteden aan de problematiek.¹³³ Het nieuw geformeerde college erkent de problemen en stelt dat de houding uit het recente verleden niet uitsluitend te maken had met ontkenning. Een respondent:

‘Wij hadden hier de doctrine om niet te veel podium te bieden aan bepaalde groeperingen. Van rechts-radicalen en misschien ook wel van Lonsdalers is nu juist bekend dat ze op zoek zijn naar een platform, naar publieke aandacht om hun ideeën te kunnen ventileren. Daar voelden wij, en ook het vorige college, maar weinig voor. Dat er geen visie was klopt niet, want dit

¹³³ Toen eenmaal het roer om was en het gemeentebestuur met voorstellen aan de raad kwam om de problemen gericht aan te pakken, berichtte de *NRC* dat Zoetermeer ‘het medicijn tegen extreemrechts’ had gevonden. Hoewel de gemeente niet blij was met deze interpretatie kon zij nu wel met een verhaal naar de media. Er is nu immers een toegespitst plan van aanpak waaraan kan worden gerefereerd en dat wordt uitgevoerd. (‘Zoetermeer pakt “Lonsdalers” aan’, in: *NRC*, 29 augustus 2006)

was de visie en dat er geen beleid was, dat klopt wel. Want de omstandigheden zijn pas recentelijk veranderd met die gebeurtenissen in De Blokhut en de toegenomen aandacht voor Lonsdalers. Maar laten we geen spoken gaan zien en naast een doortastende aanpak heel nuchter de zaak proberen terug te brengen tot proporties.’

Na het incident met De Blokhut zoekt een aantal raadsleden contact met de skinheads en de Lonsdalejongeren. Hierover zijn de meningen verdeeld. Een aantal raadsfracties is niet van plan om deze jongeren een ‘podium’ te geven en wil er niet te veel aandacht aan schenken. Anderen vinden nu juist dat het hard nodig is om eens te inventariseren wat er onder die jongeren leeft. Vanuit de andere fracties, maar ook uit bijvoorbeeld de hoek van antifascistische groeperingen leveren die acties kritiek op. Zij menen dat de raadsleden, die actief met de ‘rechtse’ jongeren in gesprek gaan, de neiging hebben om te veel begrip voor rechts-radicalen jongeren aan de dag te leggen.

De sinds afgelopen najaar ingezette integrale aanpak wordt door de gemeente omschreven als een meersporenbeleid en is gericht op een ketenaanpak, specifieke jeugdgroepen en het uit de anonimiteit halen van bepaalde jongeren. Verder wordt niet uit het oog verloren dat de problematiek tevens een wijkprobleem is, omdat het deels gaat om overlast in bepaalde wijken en buurten.

Hierna wordt kort aangegeven wat de politie, welzijn en de gemeente hebben gedaan aan het Lonsdalefenomeen, voordat het nieuwe, meer gezamenlijke en gerichte beleid aangekondigd werd. Vervolgens wordt ingegaan op de recent ingezette probleemaanpak. Uiteraard kunnen uit de nieuwe aanpak nog geen definitieve conclusies worden getrokken, omdat zij nog nauwelijks van start is gegaan.

Politie

Naar aanleiding van toenemende overlast van Lonsdalers in Zoetermeer en de gebeurtenissen rond De Blokhut is de politie deze jongeren vanaf het voorjaar van 2005 gaan volgen. De politie Zoetermeer voert een meersporenbeleid om het probleem aan te pakken en op zijn minst beheersbaar te houden.

Ten eerste probeert zij meer zicht te krijgen op het fenomeen door informatie van analisten en wijkagenten met elkaar te combineren en verbanden te leggen. De politie typeert deze aanpak als informatiegestuurd politiewerk (IGP). De analisten baseren zich op gegevens uit het bedrijfsprocessensysteem Genesys, op grond waarvan mutatieanalyses (incidentenanalyse) en dadergroepanalyses worden verricht. Tijdens het onderzoek is er een groep van ongeveer twintig jongeren in beeld als harde kern, inclusief foto’s. Net als bij de aanpak van veelplegers, waarbij ook vaak foto’s worden gebruikt, probeert de afdeling Informatie en Analyse inzicht te krijgen in de personen die bij de Lonsdalers horen. Hierdoor worden zij reeds uit de anonimiteit gehaald. In het systeem wordt een aparte mutatiecode ‘LON05’ aan-

gemaakt, met het verzoek aan politiemensen om incidenten in relatie tot rechtse en Lonsdalejongeren op die manier te registreren. Dat vergemakkelijkt later de analyse, omdat incidenten met een druk op de knop zijn terug te halen.¹³⁴

Ten tweede bezoeken zowel noodhulp- als wijkagenten bepaalde hotspots (hangplekken) om toezicht te houden en hun beeld van wie de jongeren zijn, wat ze doen en waar ze staan actueel te houden. Hotspots zijn bijvoorbeeld (in het voorjaar van 2006) bepaalde horecagelegenheden en bepaalde locaties in de wijken Noordhoven, Seghwaert en Dorp. Het betreft plaatsen waar groepen Lonsdalejongeren voor overlast, vernieling en dreiging zorgen.

Ten derde probeert de politie steeds het Lonsdaleprobleem op de agenda te krijgen en te houden bij haar veiligheidspartners. Dat doet zij bijvoorbeeld door het houden van een presentatie waarin zij toehoorders bewust probeert te maken van de problematiek.

De politie kenmerkt haar eigen optreden richting Lonsdalejongeren tot dusver als repressief, maar geeft daarbij aan geen andere keuze te hebben. Pas als er meer informatie is over het probleem en die informatie steeds actueel is, kunnen volgens de politie meer proactieve en preventieve maatregelen worden ingezet. Het werk komt tot nog toe vooral neer op reageren op incidenten. Met voorbehoud merken politiemensen in interviews op dat zij eigenlijk wel baat zouden hebben bij vaste vindplaatsen voor de jongeren, hoewel zij weten dat een jeugdhonk politiek gevoelig ligt. Met een vaste vindplaats kan de informatiepositie worden verbeterd, zodat er uiteindelijk niet alleen meer reactief (reagerend op incidenten) hoeft te worden gewerkt.

Toch zijn er niet enkel repressieve activiteiten. Zo organiseert de politie in samenwerking met de gemeente en de Start Foundation in oktober 2005 het project *Veiligheidsacademie*, waarmee Marokkaanse, Antilliaanse en enkele Lonsdalejongeren samen naar het concentratiekamp Auschwitz-Birkenau gaan. Volgens de politie brengt dat een schrikreactie teweeg, zeker ook bij de Lonsdalejongeren, hoewel de politie beseft dat de echte geïndoctrineerde radicalen niet met een tocht naar een concentratiekamp zijn te bereiken. De Veiligheidsacademie bereidt probleemjongeren voor op een reguliere baan. Dat is volgens de politie en de gemeente gelukt bij zes van de elf jongeren.¹³⁵ De evaluatie van de Veiligheidsacademie wordt in juni 2006 aan de raadscommissie Bestuur & Veiligheid aangeboden. De politie heeft naar eigen zeggen bereikt dat met name de harde kern van skinheads en (andere) rechts-radicalen zich nu redelijk op de achtergrond houdt. Deze groep heeft er belang bij zich op de vlakte te houden om zo te proberen uiteindelijk weer in de anonimiteit te kunnen opereren.

¹³⁴ Hierbij is de vraag welke definitie zij van Lonsdalejongeren hanteren en welke groep zij hiermee in beeld hebben.

¹³⁵ We hebben geen informatie waaruit blijkt voor welke jongeren dat precies geldt.

Welzijn

Een coördinator van de lokale welzijnsorganisatie bevestigt dat de gemeente Zoetermeer in haar jeugdbeleid weinig ziet in een expliciete doelgroepenbenadering (in elk geval tot de zomer van 2006). Feitelijk wordt de aanpak door de jongerenwerkers afgestemd op de bezoekers van de verschillende jeugdthons. In de wijk Palenstein komen bijvoorbeeld meer Antilliaanse jongeren en in Seghwaert (*Seg What*) meer Lonsdalers. In die laatste wijk richt het jongerenwerk zich op een groep van ongeveer vijftientig Lonsdalers tussen de vijftien en de twintig jaar oud, waarvan er ongeveer acht met nationalistische en rechtse sympathieën. Zij zien ‘buitenlanders’ als een bedreiging. De beste manier om met die laatste categorie om te gaan, is volgens de coördinator dat jongerenwerkers continu in gesprek blijven met Lonsdalejongeren en actief met deze jongeren in discussie gaan over hun beweringen over buitenlanders en racisme. In zijn ogen hebben de ideeën weinig diepgang en kunnen jongerenwerkers de jongeren helpen inzien dat hun beweringen discutabel zijn. Bij de skinheadkern zou dat soort tactieken nauwelijks werken, omdat zij reeds geïndoctrineerd zijn en daardoor minder bevattelijk voor andere opvattingen. Skinheads zouden lastig te bereiken zijn met het tot dan toe gevoerde jongerenbeleid, omdat die jongeren vaak ouder zijn dan 18 (het jeugdbeleid richt zich op jongeren tussen 12 en 18) en zelden in de buurthuizen van het lokale jeugd- en jongerenwerk komen. Zij hebben hun eigen ontmoetingsplekken en schermen die af voor buitenstaanders, voor bijvoorbeeld het houden van politiekgetinte bijeenkomsten en eigen feesten. Sinds 2002 worden de jongerenwerkers door een provinciaal expertisecentrum rond jeugd- en diversiteitsbeleid ondersteund in de voorlichting en gesprekken met rechts-extremistisch georiënteerde Lonsdalers.¹³⁶

Nagegaan is ook nog welke overlegvormen er tot dusver hebben bestaan met politie en gemeente. Er blijkt geen sprake van een vaste overlegstructuur. Het overleg is eerder ad hoc en reactief. Er is desondanks regelmatig informeel overleg tussen het jongerenwerk en de politie. Tijdens een dergelijk overleg wordt ingegaan op concrete meldingen, wordt getracht onderling beleid af te stemmen en groepen jongeren in kaart te brengen. Verder is er eens per jaar een bijeenkomst met de politie om tot meer wederzijds begrip te komen. Ten slotte bezoeken wijkagenten volgens de welzijnsstichting geregeld de jongerencentra. Met de gemeente wordt ook samengewerkt, met name via Stichting Mooi. Het probleem is echter dat Mooi niet met alle jeugdgroepen contact heeft. Er is, zoals aangegeven, nauwelijks contact met de harde kern van skinheads en rechts-radicalen. Deze harde kern vormt volgens de woordvoerder van de welzijnsstichting een blinde vlek in het beleid. De

¹³⁶ PJ Partners is een expertisecentrum voor onder andere jeugd- en diversiteitsbeleid. PJ Partners adviseert en ondersteunt gemeenten, professionele instellingen en vrijwilligersorganisaties.

gemeente verlangt ook niet van Stichting Mooi dat zij zich gaat bezighouden met de skinheadscene, want dit is bij uitstek het domein van politie en justitie. De politie probeert via het wijkagentenwerk nu juist wel in contact te komen met deze categorie.

Gemeente

De gemeente blijkt, net als in Venray, een cruciale actor in het geheel. Hoewel politie en jongerenwerk vaak daadwerkelijk contact hebben met de doelgroep, is het de gemeente die wordt geacht de regie te nemen bij het lokale jeugd- en veiligheidsbeleid. Aanvankelijk is het gemeentebestuur niet direct gericht op Lonsdalers en de gemeente ziet geen reden om in haar algemene jeugd- en veiligheidsbeleid specifiek aandacht te besteden aan het fenomeen. Vóór de gebeurtenissen rond De Blokhut staat het probleem bij de gemeente nauwelijks op de agenda. Er is geen plan van aanpak dat zich richt op Lonsdalers, radicalisering onder autochtone jeugd of extreemrechts. Wel worden na het incident rond De Blokhut een aantal pogingen gedaan vanuit het vorige college en de gemeenteraad om in gesprek te gaan met – wat zij noemen – ‘extreemrechtse jongeren’. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen Lonsdalers en skinheads. Hoewel het is gelukt om contact te leggen, blijft het bij enkele pogingen die geen structureel resultaat opleveren. Ook daarna doen zich incidenten voor en er blijft (dus) dreiging vanuit die categorie jongeren.

De gebeurtenissen bij De Blokhut, (andere) recente incidenten en lokale politieke gebeurtenissen leiden tot een plan, dat zich specifiek richt op Lonsdalejongeren en de aanpak van rechts-radicalisme. Tijdens dit onderzoek is dat plan nog in ontwikkeling, om daarna ter besluitvorming aangeboden te worden aan de gemeenteraad.¹³⁷ Al in het najaar van 2005, tijdens de behandeling van de begroting voor 2006, worden twee moties ingediend waarin raadsfracties pleiten voor een gerichte aanpak van ‘hangjeugd’ (CU/SGP) en ‘overlastgevend jongeren’ (D66). Deze moties worden overgenomen door het College en dit, zoals men het formuleert, besluit zich bij de uitwerking ervan in een aparte nota te richten op de aanpak van problematische jongerengroepen met (in zekere mate) rechts-extremistische opvattingen. De gemeente geeft zelf aan dat ook de presentatie door de politie over Lonsdale en extreemrechts aan zowel het College als de gemeenteraad van invloed is op het ontwikkelen van een gericht plan van aanpak. De lijn van de gemeente is nu dat het verstandig is om de problemen te erkennen en te benoemen, maar tegelijkertijd nuchter te analyseren en terug te brengen tot de juiste proporties. Respondenten stellen dat de media onterecht het beeld hebben geschapen van

¹³⁷ Tijdens het interview in juni 2006 gaven de wethouders van veiligheid en jeugdbeleid aan dat Zoetermeer zich nog oriënteerde op een plan van aanpak dat voor het einde van de zomer aan de raad moest worden aangeboden. Inmiddels is het plan goedgekeurd door de gemeenteraad (zie ook *Trouw*, 11 november 2006).

een stad die ten onder gaat aan rechts-radicalen jeugd. Dat is volgens hen overduidelijk en bezijden de waarheid.

Raadsvoorstel: lokale aanpak extreemrechts

De actualiteit en de incidenten in het recente verleden van de stad leiden tot een aanpak die specifiek gericht is op Lonsdalers. Daarvoor moeten volgens de betrokken instanties wel een aantal hindernissen worden genomen. Die komen deels voort uit algemene knelpunten in het lokale jeugdbeleid. Te denken valt aan een gebrekkige informatievoorziening over individuen en groepen en de incidentgerichtheid. De gemeente erkent dat in Zoetermeer tot dusver vooral aan symptoombestrijding is gedaan. De constatering dat er helemaal geen beleid heeft bestaan op het Lonsdalefenomeen, in de zin van een samenhangende aanpak, bevestigt dit. Er is behoefte aan een gestructureerde aanpak. Verder is er een aantal knelpunten dat meer specifiek te maken heeft met het Lonsdalefenomeen. Ten eerste is er de dynamiek van de doelgroep. Jeugdgroepen veranderen van samenstelling en als het al mogelijk is om subcategorieën te maken (bijvoorbeeld gabbers, rechtse Lonsdalers en skinheads), dan blijken die indelingen geen rustig bezit. Zij veranderen in de tijd, wat het probleem zo nu en dan als ongrijpbaar doet voorkomen. Ten tweede ervaren betrokkenen een gebrek aan expertise rond radicalisering. Voor veel professionals is dit een betrekkelijk nieuw fenomeen waarvan zij het fijne nog lang niet weten. Ten derde is er gebrek aan intergemeentelijke afstemming. Een deel van de Lonsdalepopulatie komt niet uit Zoetermeer, maar bijvoorbeeld uit Den Haag en andere omliggende gemeenten, wat een samenwerking vereist met die omliggende gemeenten.¹³⁸

De uitwerking van de eerdergenoemde raadsnoties door het College leidt in 2006 tot het raadsvoorstel 'lokale aanpak extreemrechts'. Voorafgaand aan het voorstel worden alle betrokken veiligheidspartners, waaronder de politie en welzijn, geconsulteerd. Hun wordt gevraagd hoe zij de aard en omvang van het probleem inschatten en wat zij als hun verantwoordelijkheid zien bij de aanpak ervan. De gemeente streeft naar een gezamenlijke probleemanalyse en -aanpak. Het probleem is volgens de gemeente: 'Zoetermeer wordt geconfronteerd met groepen extreemrechtse jongeren (met daarbinnen wisselende gradaties). Het college van Zoetermeer vindt dit een ongewenste situatie en vindt dat deze situatie een halt moet worden toegevoerd' (p. 2).

¹³⁸ Zoetermeer stelt nog een vorm van intergemeentelijke samenwerking voor. De gemeente is zich goed bewust van het gegeven dat de Lonsdaleproblematiek zich niet beperkt tot Zoetermeer en Den Haag. Daarom zal zij in haar beleid proberen contact te leggen met andere gemeenten met een dergelijk probleem, waaronder Aalsmeer en Venray, om samen ideeën op te doen en daarmee te trachten haar eigen effectiviteit te verhogen.

Inhoudelijk wordt duidelijk dat het voorstel niet uitsluitend om extreemrechts gaat, maar ook is gericht op Lonsdalejeugd waarvoor rechts-radicalisme erg verleidelijk is. De gemeente spreekt van meerdere doelgroepen in het beleid. ‘Groep 1’ bestaat uit gabbers waaraan volgens de gemeente niet direct een extreemrechtse grondslag aan de basis ligt, ‘groep 2’ is de groep Lonsdalejeugd met in zekere mate extreemrechtse sympathieën en ‘groep 3’ wordt gelabeld als daadwerkelijk extreemrechts.¹³⁹ De gemeente wil zich met name richten op het afhouden van meelopers (groep 2) van verdere radicalisering. De instrumenten van het gemeentelijk jeugd- en veiligheidsbeleid betreffen immers vooral preventieve maatregelen. Denk daarbij aan jongerenwerk, jeugdvoorzieningen, voorlichting en onderwijs. Hoewel de andere twee groepen zeker ook aandacht verdienen, valt groep 1 in haar ogen onder het algemene jeugdbeleid en bevindt groep 3 zich vooral op het terrein van justitie. Duidelijk is dat het jeugdbeleid in het plan van aanpak wordt ingezet ten behoeve van het veiligheidsbeleid.

Het stadsbestuur geeft aan een brede benadering voor ogen te hebben die maatregelen van politie en justitie combineert met een integrale sociaal-maatschappelijke aanpak. Het preventieve beleid zal zich richten op met name voorlichting (scholen), opleiding, werk en wonen. In het kader van repressie worden nadere afspraken gemaakt met het Openbaar Ministerie over de aanpak en vervolging van strafbare feiten.

Naast een groepsgerichte aanpak worden groepsleden ook individueel aangepakt. Daartoe moet onder meer aan dossieropbouw worden gedaan bij individuele jongeren. Een knelpunt is dat dergelijke (gezamenlijke) dossieropbouw in Zoetermeer nog niet gebeurde. In het plan stelt de gemeente voor om via een systeem van monitoring doorlopend groepen en jongeren in beeld te houden.

Het nieuw in te zetten beleid moet een gezamenlijke ketengerichte aanpak zijn van de lokale veiligheidspartners. Voor die tijd was er geen structureel overleg en was slechts een beperkt aantal partijen betrokken bij de aanpak. Ook in de interviews met de vertegenwoordigers van politie, gemeente en welzijn werd een gezamenlijk (keten)overleg gemist.

Partijen die worden betrokken bij het intensievere ketenoverleg zijn onder meer politie, justitie, Raad voor de Kinderbescherming, welzijnswerk, jeugdzorg, scholen en gemeente. Op afstand staan het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) die de ontwikkelingen in Zoetermeer met belangstelling volgen.

¹³⁹ De gemeente heeft zich daarbij mede laten leiden door informatie van politie en jongerenwerk, maar ook door de driedeling van de doelgroep in dit onderzoek (zie schema 1 met categorie A, B en C). Op 30 juli 2006 werden wijzelf geïnterviewd door twee gemeenteambtenaren over onze eerste indrukken ten behoeve van het lokale plan van aanpak.

Zoetermeer pleit voor duidelijke afspraken over de wederzijdse verantwoordelijkheden en taken. In het plan wordt gepleit voor een overlegstructuur waarbij alle partijen die van invloed kunnen zijn informatie met elkaar uitwisselen op zowel groeps- als individueel niveau. De gemeente wil daarbij zelf actief de regie op zich nemen, de aanpak coördineren en waar nodig haar bestuurlijke bevoegdheden inzetten. Zo kan de gemeente met de APV (algemene plaatselijke verordening) op bepaalde tijdstippen en locaties een samenscholingsverbod of een alcoholverbod instellen. Tot nog toe is dat – vanwege de ruime alcoholinname van Lonsdalers en het groepsgewijs samenkomen – een afdoende middel gebleken om hanggroepen te weren. Met dit middel in de hand hebben agenten een concrete mogelijkheid om op te treden. Van de welzijnsstichting Mooi verwacht de gemeente dat zij net als de politie probeert in contact te komen met jongeren. Het verschil is dat de jongerenwerkers activiteiten proberen te organiseren en laagdrempelige hulpverlening aanbieden. Bij de politie zou de aanpak veel meer moeten bestaan uit het in beeld krijgen en houden van Lonsdalegroepen en skinheads. Dat zou volgens de politie moeten met een SAARA-project. SAARA staat voor *Scanning, Analysis, Arrangements, Response, Assessment*. Een SAARA-project dient ertoe een nieuw (criminaliteits-)probleem onder de aandacht te brengen van alle agenten, zodat effectief en consequent kan worden opgetreden. Dit houdt in het geval van hangjongeren concreet in dat de politie gedurende een bepaalde periode de hanggroep intensief in de gaten houdt, controleert en aanspreekt op wangedrag.

Op 18 september 2006 is het raadsvoorstel met het plan van aanpak vastgesteld in de gemeenteraad. De raadsleden meenden wel dat nog onvoldoende is uitgewerkt wat de drijfveren van jongeren zijn om zich te richten op rechts-radicaal gedachtegoed. Zij konden instemmen met de wens van het College om het accent te leggen op risicjongeren. Kort daarvoor wordt onderzoeksjournaliste Maaike Homan (zie hoofdstuk 3) geïnterviewd door *AD/Haagsche Courant*.¹⁴⁰ Zij vindt het lovenswaardig dat de gemeente een gerichte aanpak van Lonsdalejongeren/extreemrechts aandurft. Volgens haar hebben de meeste steden geen specifieke aanpak van het Lonsdaleprobleem.

Resumé

De jongeren die bij het onderzoek in Zoetermeer zijn betrokken, lijken qua achtergrond niet als problematisch te kenmerken. Zij gaan naar school, hebben werk, hun ouders werken, ze hebben weinig tot geen criminele antecedenten, enzovoort. Wel hebben zij hulpverleningscontacten en is het alcohol- en drugsgebruik zorgelijk te noemen.

¹⁴⁰ ‘Zoetermeer zint op aanpak radicale jongeren – “Het is toe te juichen dat de gemeente dit aandurft”’, *AD/Haagsche Courant*, 16 september 2006.

Het merendeel van de Lonsdalers classificeert zichzelf niet als aanhanger van een extreemrechtse ideologie, maar heeft wel rechtse ideeën of zoals zijzelf zeggen: nationalistische ideeën. Ook uit de beperkte vragenlijsten die zijn afgenomen, wordt duidelijk dat de jongeren blijken te geven van een antibuitenlander- of antimoslimhouding. Weliswaar wijzen zij rechts-extreme opvattingen af en staan zij afwijzend ten opzichte van de skinheads, toch zeggen de jongeren zich een vreemde te voelen in eigen land. Er bestaat echter wel een wisselwerking tussen de verschillende onderscheiden groepen; de samenstelling is fluïde. Daarbij lijkt een klein deel van de jongeren, in dit onderzoek categorie B genoemd, wel gevoeliger voor extreemrechtse ideeën. De daadwerkelijke ‘overstap’ naar meer georganiseerde groepen wordt door een nog kleiner deel gemaakt. Hoe groot dit deel precies is, is niet bekend en is ook niet duidelijk geworden uit het veldwerk. Van de ongeveer vijftig gesproken jongeren zijn vijf jongeren naar voren gekomen die in het schema in categorie B zijn onder te brengen.

De problematiek van de grote groep ligt op het vlak van de acceptatie en toepassing van geweld. Dit geweld richt zich tegen verschillende groepen, zowel autochtoon als allochtoon. ‘Vijandige’ groepen worden met minachtend taalgebruik beschreven. Voor een vechtpartij draaien de jongeren hun hand niet om. Overigens is het opvallend dat ook op dit terrein door Lonsdalers een onderscheid wordt gemaakt tussen hen en skinheads. Skinheads worden ervan beticht zonder aanleiding allochtonen in elkaar te slaan. De Lonsdalers geven aan wel te vechten, maar alleen als er een concrete aanleiding voor is.

Tot voor kort was er vanuit de gemeente Zoetermeer geen structurele aandacht voor extremisme onder bepaalde jeugdgroepen. Inmiddels kunnen instanties in Zoetermeer er niet meer omheen dat er problemen zijn met skinheads en hardcorejongeren (Lonsdalers), althans het aandeel Lonsdalers dat vatbaar blijkt voor rechts-radicalen ideeën. Waar de politie eerst moeite had het probleem op de politieke agenda te krijgen en de gemeente een krampachtige houding werd verweten, heeft de gemeente nu de intentie om met nieuw beleid de regie te nemen en de problemen gericht aan te pakken. Zij geeft aan een achtergebleven informatiepositie te hebben en verlangt ook van anderen (bijvoorbeeld de media) daar rekening mee te houden. Bij de ontwikkeling van het plan van aanpak wint de gemeente informatie in bij diverse experts en andere gemeenten met een vergelijkbare problematiek. Zo geeft het stadsbestuur aan actief contact te hebben gezocht met onder andere Aalsmeer en Venray. De beleidsvisie om individuele jongeren uit de anonimiteit te halen en te ‘monitoren’ lijkt op het eerste gezicht, zoals we in het volgende hoofdstuk zullen zien, geïnspireerd door de Aalsmeerse aanpak. Een groot verschil is echter dat in Aalsmeer geen apart beleid bestaat voor extreemrechts en Lonsdalejongeren, en in Zoetermeer wel.

Ook in Zoetermeer stopt de problematiek niet bij de stadsgrenzen. Jongeren worden door de politie ook in bijvoorbeeld Den Haag gesignaleerd en Lonsdale-

jongeren van elders bezoeken Zoetermeer. Met name de politie ervaart dit als een probleem. Zij geeft aan dat er zo gezien geen sprake is van een problematiek die alleen met lokaal beleid kan worden aangepakt. Ook de gemeente meent dat er ruimte moet zijn voor een bovenlokale aanpak.

Aalsmeer: de rust weergekeerd?

In dit hoofdstuk staat het onderzoek in Aalsmeer centraal. In 2003 haalde deze gemeente de pers vanwege vechtpartijen tussen ‘kaalkoppies’, zoals Lonsdalejongeren door de plaatselijke bevolking worden genoemd, en allochtone (voornamelijk Marokkaanse) jeugd. Sindsdien zijn de Lonsdalejongeren regelmatig in het nieuws geweest. Conform de opzet van de hoofdstukken over Venray en Zoetermeer gaan we nu ook in op de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren uit (de omgeving van) Aalsmeer en besteden we aandacht aan de aanpak van het probleem.

6.1 Aalsmeer in cijfers

De gemeente Aalsmeer ligt onder de rook van Amsterdam, vlak bij de luchthaven Schiphol. Deze Noord-Hollandse plaats is bekend van de bloemveiling en de televisiestudio's van de commerciële zenders. Aalsmeer maakt deel uit van de intergemeentelijke samenwerking De Meerlanden met de gemeenten Uithoorn en Haarlemmermeer. Aalsmeer en Uithoorn zijn vrijwel aan elkaar gebouwd. Zo ligt het buurtschap De Kwakel tegen Aalsmeer aan. Hoewel het deel uitmaakt van de gemeente Uithoorn lijkt de sociale structuur erg op die van Aalsmeer. Er wonen veel families die meer sociale en economische binding hebben met Aalsmeer dan met Uithoorn.

Op 1 januari 2006 heeft de gemeente Aalsmeer ruim 24.000 inwoners. Het is daarmee een relatief kleine gemeente. De gemeente bestaat uit de wijken Dorp, Hornmeer, Oosteinde en Stommeer, en het dorp Kudelstaart. Ongeveer de helft van de bevolking is jonger dan veertig jaar, waarmee de gemeente niet afwijkt van de landelijke cijfers.¹⁴¹ Kudelstaart spant de kroon met ongeveer 60% inwoners met een leeftijd lager dan veertig jaar en dat percentage ligt hoger dan het landelijke. Er wonen in Kudelstaart dus verhoudingsgewijs veel jonge mensen.

Er wonen weinig allochtonen in Aalsmeer. Op 1 januari 2004 was volgens het CBS 4,1% van de bevolking van niet-westerse origine; het percentage in de provincie Noord-Holland was op dat moment 15,6%. Slechts 1,2% van de Aalsmeerse bevolking is Marokkaans, 0,7% Surinaams, 0,2% Antilliaans en 0,1% Turks. De meeste allochtonen wonen in Aalsmeer-Dorp en in Kudelstaart. Velen van hen wer-

¹⁴¹ Geraadpleegd is StatLine van het CBS op www.cbs.nl. Die wijst uit dat op 1 januari 2006 51% van de Nederlandse bevolking een leeftijd heeft van veertig jaar of jonger.

ken of werkten in de bloementeel of bij de veiling. Daaronder bevinden zich steeds meer Oost-Europeanen, met name Polen.

De veilingen, de bloemkwekerijen, het vakonderwijs maar ook de televisiestudio's dragen bij aan de werkgelegenheid. Aalsmeer is daardoor betrekkelijk welvarend en er is relatief weinig werkloosheid, ook onder de allochtonen.¹⁴²

In Aalsmeer zijn tien basisscholen voor kinderen van vier tot twaalf jaar, drie openbare scholen, vier protestants-christelijke en drie katholieke. Verder is er een school voor vmbo en mbo, het Wellantcollege, waar veel aandacht wordt besteed aan de bloementeel. Hoewel het dorp ook horeca heeft en over enkele eigen voorzieningen beschikt (politiebureau, enkele maatschappelijke instellingen) zijn de Aalsmeerders grotendeels gericht op Amstelveen of Amsterdam.

6.2 Jongerenproblematiek algemeen

Ongeveer drie op de tien inwoners van Aalsmeer zijn 25 jaar of jonger. Dat is conform het landelijke beeld. Uit het veiligheidsplan van de gemeente blijkt dat het aantal verdachten tussen het eerste kwartaal van 2002 en het laatste kwartaal van 2003 in Amsterdam, Uithoorn en Amstelveen is toegenomen. In Aalsmeer is daarentegen sprake van een daling. Bovendien worden daar in absolute zin de minste verdachten aangehouden. De in het plan gehanteerde cijfers zijn gebaseerd op de door de politie opgemaakte processen-verbaal. Ook als we het aantal incidenten in beschouwing nemen met ten minste een strafrechtelijk minderjarige verdachte (12-18 jaar), dan laten Amstelveen en Uithoorn een stijgende tendens zien, dit in tegenstelling tot Aalsmeer, waar het aantal jeugdige verdachten daalt. Uit de interviews komt naar voren dat het voor wat betreft criminaliteit betrekkelijk rustig is in Aalsmeer. Als verklaring noemen de geïnterviewden van gemeente, politie en welzijn de betrekkelijke welvaart van het dorp. 'Je kunt niet zeggen dat er helemaal niks gebeurt, maar puur op het gebied van criminaliteit gebeuren hier niet heel veel schokkende zaken', aldus een respondent.

Dat het niet altijd pais en vree is, blijkt wel uit het gegeven dat het dorp Kudelstaart halverwege 2005 wordt opgeschrikt door forse criminaliteit in het winkelcentrum. Bedrijfsinbraken, winkeldiefstaf, rondhangende jeugd, vandalisme en onveiligheidsgevoelens bij winkeliers en bewoners zorgen ervoor dat het aanzien van het winkelcentrum verstoord wordt. De winkeliers nemen het initiatief tot een gezamenlijke aanpak. Daartoe wordt een convenant opgesteld tussen onder andere de politie, de projectontwikkelaar van het winkelcentrum, de winkeliersvereniging Kudelstaart en bewoners. In 2006 verdubbelt de gemeente de uren van de jongerenwerker in Kudelstaart. Verder is de gemeente voornemens een skatebaan voor jongeren te bouwen. Bij deze skatebaan wordt ook een ontmoetingsplek gerealiseerd. Een ander middel is de 'jongerenbus'. Die kan worden gezien als een mobie-

¹⁴² Rapport werkgelegenheid, regio Meerlanden, 2005.

le ontmoetingsplaats voor jongeren. Op deze bus werkt een professionele jongerewerker.

De cijfers in het gemeentelijk veiligheidsplan zeggen uitsluitend iets over de geregistreerde criminaliteit, maar weinig over de veiligheidsgevoelens van de Aalsmeeders. Ook zeggen de cijfers niets over de overlast die bewoners ervaren. Volgens het stadsbestuur wordt in Aalsmeer door bewoners in toenemende mate onacceptabel gedrag ervaren van bepaalde groepen jongeren. Bewoners storen zich aan de jongeren, hoewel de gemeente aangeeft dat in sommige gevallen mogelijk ook de verlaagde tolerantiegrenzen een verklaring bieden waarom er meer spanningen zijn tussen buurtbewoners en bepaalde jeugdgroepen. Er is ook sprake van een sterke toename van de spanningen tussen jeugdgroepen onderling, waaronder spanningen tussen Lonsdalers en anderen. Die ‘anderen’ hoeven niet per se allochtone groeperingen te zijn.

In mei 2006 worden volgens een rapportage van de politieregio Amsterdam-Amstelland in Aalsmeer twee hinderlijke en een overlastgevende groep waargenomen. In de hele regio zijn er dan 58 hinderlijke, 30 overlastgevende en 7 criminele jeugdgroepen. De zeven criminele groepen bevinden zich binnen de stadsgrenzen van Amsterdam. In Uithoorn worden drie hinderlijke en twee overlastgevende groepen waargenomen en in Amstelveen een hinderlijke en twee overlastgevende groepen. De Aalsmeerse groepen houden zich op bij een sporthal, in Kudelstaart en in de buurt van het eerdergenoemde winkelcentrum, waar zoals gezegd veel overlast wordt ervaren. Met name de groep bij de sporthal heeft vanwege de uiterlijke kenmerken een nadrukkelijk Lonsdalekarakter. Het is niet duidelijk in welke categorie groep (hinderlijk, overlastgevend) deze Lonsdalegroepen scoren volgens de shortlistmethodiek.

6.3 Lonsdalejongeren

In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van de Lonsdalejongeren in Aalsmeer. Daarbij wordt nader ingegaan op de vindplaatsen, de achtergronden en kenmerken van de groep.

Straatgroepen, hun vindplaatsen en wijze van benadering door onderzoekers

Tijdens de eerste gesprekken met sleutelpersonen worden er verschillende typering van de groepen Lonsdalejongeren gegeven. Na gesprekken met diverse respondenten blijkt het te gaan om drie groepen.

- **Wilhelminastraatgroep**
De meesten van deze jongeren gaan nog naar school. De groep heeft een hechte structuur. Ze vertonen soms hinderlijk gedrag. De jongeren wekken veel irritatie op bij de bewoners. Sommige bewoners reageren agressief op de groep, anderen zijn bang.

Er hangt op het eerste gezicht een gezellige sfeer binnen de groep. Een deel van de jongeren is het niet altijd eens is met de anderen, bijvoorbeeld als het aankomt op kattenkwaad uithalen. Zij durven daar echter niets van te zeggen. Het contact met de politie is redelijk. Sommigen rennen wel weg bij aankomst van de wijkagent. Veel jongeren worden door de wijkagent dagelijks op de plek gesignaleerd. Een klein gedeelte van de jongeren veroorzaakt veel overlast. De rest is meeloper.

- **Sporthalgroep**

Deze groep is momenteel minder actief, maar nog wel aanwezig en bestaat uit dertig jongens en meisjes. Het merendeel gaat naar school. Ze drinken vaak alcohol en gebruiken softdrugs, af en toe ook harddrugs. Ze vertonen soms hinderlijk gedrag, bezitten diverse soorten drugs en plegen lichte geweldsdelicten en soms verkeersdelicten. Het is een hechte groep met weinig wisselingen en veel onderlinge solidariteit. De groep komt op de omwonenden als intimiderend en bedreigend over. Daarbij is er vaak sprake van geluidsoverlast, laat de groep rommel achter en pleegt ze vernielingen. In de groep heerst een gemoedelijke sfeer. De groep is gemakkelijk door de politie te benaderen en aan te spreken. Deze groep houdt contact met andere Lonsdale- of rechtsgeoriënteerde groepen in Aalsmeer en omstreken. Zij zien elkaar op grote hardcorefeesten en hebben contact via de website partyflock.nl. Een groot deel van de groep is al eens in aanraking geweest met de politie en kent het klappen van de zweep. Enkelens zijn in aanraking geweest met justitie. Dit onderzoek spitst zich – hoewel minder actief – vooral toe op de jongeren uit deze groep, zoals verder wordt toegelicht in paragraaf 6.3.1.

- **Winkelcentrumgroep**

Het merendeel van deze jongeren van Nederlandse afkomst gaat nog naar school. Enkelens gebruiken regelmatig alcohol. Ze vertonen heel vaak hinderlijk gedrag en soms plegen ze verkeersdelicten. De groep trekt veel met elkaar op. Er is onderlinge rivaliteit. Deze jongeren hebben voor erg veel overlast gezorgd voor de bewoners (in mindere mate winkeliers) in het winkelcentrum. Er wordt tegen hen opgetreden binnen het centrum en derhalve hebben ze zich verplaatst naar de scholen nabij het winkelcentrum. Ze verplaatsen zich regelmatig door Kudelstaart. Begin 2006 zijn er jongeren aangehouden wegens diverse strafbare feiten, waaronder vernielingen en diefstal van een bromfiets. Negen minderjarige verdachten uit deze groep zijn aangehouden, zeven hebben een Halt-afdoening gehad en twee hebben via de officier een sanctie opgelegd gekregen. Tevens is er schadevergoeding betaald. De groep is momenteel erg rustig en is door de verbalisant alleen nog tijdens het afgelopen carnaval (26-2-2006) als groep op straat gezien.

De sfeer was goed tot voor enkele weken; de groep is deels uit elkaar omdat er een aantal ruzie hebben gehad, waarbij over en weer klappen zijn gevallen.

De jongeren uit de verschillende groepen kennen elkaar allemaal. Ze gaan ook met elkaar om. Er is sprake van een onderlinge hechtheid binnen de groepen, maar het is niet zo dat deze onderling geen contact met elkaar hebben. Om met de groepen in contact te komen, worden we verwezen naar verschillende jeugdwelzijnsorganisaties, zoals Stichting Cardanus en Stichting Visser. Concreter wordt verwezen naar jeugdcentrum N201, jeugdcentrum De Mix en de mobiele jeugdbus.

De N201, genoemd naar de provinciale weg waaraan deze ligt, is een jeugdcentrum in de gemeente Aalsmeer. Het jeugdcentrum vervult eerder de rol van poptempel dan dat er concreet jongerenwerk wordt verricht, hoewel in de praktijk de scheiding niet altijd even duidelijk is. N201 biedt verschillende activiteiten aan, hoewel alle muziekgerelateerd zijn. Zo zijn er de tienerdisco, concerten en ska- en hardcorefeesten. Het centrum verzorgt daarin een regionale functie. Op elke activiteit komt een ander publiek af. Op de hardcoreparty's komen met name de Lonsdalers af.

In de jaren negentig is er in de regio Aalsmeer ook een actieve gabberscene, aldus een van de respondenten. Rond 1998 stort deze in, maar enkele jaren later, rond 2001/2002, komt er een nieuwe periode in de hardcore. De N201 springt daarop in met het organiseren van hardcorefeesten. De bezoekers van die feesten kenmerken zich door nationalistisch gedrag, zoals het scanderen van 'Holland', het vertoon van vlaggen en het brengen van de Hitlergroet. Het succes van de hardcoreparty's in de N201 is zo groot, dat ze steeds meer een nationale functie beginnen te krijgen, vooral omdat op andere plekken in het land nog nauwelijks iets georganiseerd wordt. De N201 besluit daarop de feesten kleinschaliger aan te pakken en nationalistisch vertoon wordt bestreden. Over de bezoekers wordt het volgende gezegd:

'De jongeren zijn over het algemeen tussen 14 en 20 jaar. De jeugd komt overall vandaan: Amstelveen, De Kwakel, Kudelstaart, enzovoort. Op de hardcorefeesten komt vooral jeugd vanaf 14 jaar. In N201 zijn geen etnische spanningen merkbaar. De grootste groepen jongeren zijn te scharen onder de naam 'meelopers' en er zijn geen jongeren die een erg rechts-extremistisch gedachtegoed aanhangen.'

Het andere jeugd ontmoetingscentrum is De Mix, gelegen aan de rand van Uithoorn. Tijdens het onderzoek vindt er een personeelwisseling plaats. Dat houdt in dat de jeugdwerker die op een jarenlange ervaring kan bogen met de groepen die we zoe-

ken, niet langer beschikbaar is voor ondersteuning van dit onderzoek. De nieuwe jeugdwerker is weliswaar uiterst behulpzaam in het organiseren van contacten, maar geeft tevens aan zelf nog nauwelijks zicht te hebben op deze groepen.

De jeugdwerker begint met het oproepen van de Lonsdalejongeren in de buurt om te kijken in hoeverre zij bereid zijn om vrijwilligerswerk in het jeugdcentrum te verrichten en om te zien of er mogelijkheden zijn tot het organiseren van een hardcoreparty door de jongeren zelf. Tijdens een vergadering zijn ook de onderzoekers aanwezig en leggen zij hun eerste contacten met deze groep. Ook worden vragenlijsten afgenomen. De aanwezige groep blijkt de Sporthalgroep te zijn, aangevuld met enkele jongeren uit andere groepen. Door ongeveer driekwart van deze groep worden vragenlijsten ingevuld. Het zwaartepunt van dit onderzoek is dus de Sporthalgroep.

Stichting Cardanus beheert naast jongerencentrum N201 ook een mobiele jeugdbus. De onderzoekers rijden enkele malen mee met deze bus. Het is een bus die langs verschillende plaatsen trekt om jongeren de gelegenheid te geven zich in hun buurt te verzamelen. Op één van die ritten doet de bus de Sporthal aan. Daar ontmoet de meerrijdende onderzoeker dezelfde jongeren als eerder in De Mix.

Ook bij deze bus heeft een personeelwisseling plaatsgevonden, waardoor de betreffende jeugdwerker op het moment van onderzoek wel enigszins inzicht had in de groep, maar niet voldoende.

Naast deze drie vindplekken (N201, De Mix en de jeugdbus) bezoeken de onderzoekers ook regelmatig de Langeraarplekken. Deze recreatieplekken in de regio Aalsmeer/Uithoorn vormen een plek waar Lonsdalejeugd regelmatig komt voor ontspanning. Hier worden ook groeps gesprekken gehouden en enkele vragenlijsten ingevuld. De jongeren – veelal zonen en dochters van bloemkwekers – komen uit de omgeving Langeraar en zij zijn door middel van onderwijs, werk en uitgaan verbonden met Aalsmeer. Hierdoor houden deze Lonsdalejongeren zich ook geregeld op in Aalsmeer.

Typering en omvang van de groep(en)

Om een beeld te krijgen van de uiteindelijke onderzoeksgroep wordt begonnen met een korte beschrijving van het eerste contact met de groep binnen de setting van een hardcorefeest. Daarna wordt een tabel gepresenteerd waarin de jongeren zelf aangeven in hoeverre zij wel of niet tot een groep behoren en hoe groot deze groep is. In dit onderzoek wordt met name met de Sporthalgroep gesproken. De keuze daarvoor is op praktische gronden gemaakt: het eerste contact in de regio werd met deze groep gelegd. Bovendien is het een groep die al enkele malen de lokale, regionale en landelijke media heeft gehaald. Hierin worden zij als extreemrechts beschreven.

Het eerste contact met deze groep wordt gelegd tijdens een bezoek aan een

hardcoreparty in de N201. De onderstaande sfeerbeschrijving geeft een eerste indruk van de denkbeelden van de groep ten opzichte van zaken als onderzoekers, media, extreemrechtse ideologie en het Lonsdalestigma. Na deze sfeerbeschrijving zal dieper op de zaken worden ingegaan.

Naar aanleiding van het interview met de zakelijk leider van de N201, besloten de onderzoekers om een hardcorefeest te bezoeken. Bij aankomst was de dienstdoende portier echter niet op de hoogte van het bezoek, waarop de onderzoekers kort uitlegden wat de reden van hun komst was. Naast de portier stond op dat moment een jongen, gekleed in een zwarte Lonsdalebloes, spijkerbroek en kisten, die onmiddellijk riep dat dit soort onderzoek belachelijk is en dat er toch alleen maar slecht zou worden geschreven, dat de groep zou bestaan uit racisten, nazi's en dat ze gewelddadig zouden zijn, 'en dan staat dat morgen in de krant!'

Binnen klonk ondertussen keiharde hardcoremuziek. Bij binnenkomst zagen de onderzoekers overal jongeren gekleed in Lonsdale, zowel meisjes als jongens. De jongeren droegen vooral Lonsdaleshirts, bloezen, kisten of gympen en waren gekleed in spijkerbroeken of legerbroeken. De hoofden waren vaak kaal of het haar was gemillimeterd. Sommigen liepen rond met gewoon kort haar. De meisjes waren gekleed in korte rokjes en topjes met daarop teksten als 'hardcore', 'hardcorebitch' of 'Lonsdale'. De jongeren dansten heftig op de beukende muziek, waarbij met name een soort schopbeweging wordt herhaald. Op een bepaald moment dromden de jongeren samen voor de dj en gingen vuisten de lucht in. 'Holland, Holland' werd er gescandeerd.

Na een tijdje kwamen de onderzoekers dezelfde jongen als eerder bij de deur tegen. Hij vertelde dat hij wel af en toe reacties op zijn kleding krijgt van mensen. Dat ze dan denken dat hij een nazi is. Maar dat was hij juist niet. 'Nazi's denken dat ze Duitsers zijn.' Hij had weliswaar rechtse ideeën, maar vond zichzelf eerder een nationalist. 'Als buitenlanders stelen, of niet werken, of de Nederlandse taal niet spreken of zich niet willen aanpassen aan de Nederlandse normen en waarden, dan mogen ze er zonder pardon uitgezet worden', zo vond hij. Zelf werkte hij immers ook en nam de Nederlandse normen en waarden in acht, dus dat verwachtte hij ook van anderen. De islam accepteerde de Nederlandse normen en waarden niet. 'Ze accepteren homo's niet en ze vinden dat ze vrouwen kunnen slaan.' Hij vond dat er een verziekte sfeer is in Nederland.

Op het feest lopen ongeveer 150 jongeren rond, gekleed in Lonsdale. Het luidkeels en gezamenlijk roepen van 'Holland, Holland' lijkt te wijzen op nationalistische gevoelens. Een van de jongeren geeft aan rechtse ideeën te hebben, maar hij neemt nadrukkelijk afstand van rechts-extremisme, omdat hij dat een brug te ver vindt gaan. Wel is hij zich bewust van de betekenis die door buitenstaanders aan het kledingmerk Lonsdale wordt gegeven.

In totaal zijn er vanuit Aalsmeer en omgeving 32 door Lonsdalers ingevulde vragenlijsten ontvangen, waarvan het grootste deel, zoals gezegd, door de Sporthalgroep is ingevuld. De Sporthalgroep lijkt te bestaan uit een vaste kern van een twintigtal jongeren in de leeftijd van 14-22 jaar, die veel met elkaar optrekken. Dat wil zeggen dat ze elkaar zeer regelmatig zien (op eerdergenoemde vindplekken), met elkaar contact onderhouden via internet en samen op vakantie gaan. Ze kennen elkaar al jaren, uit de buurt of van school. Uit de vragenlijsten komt het volgende beeld naar voren.

Tabel 6.1: Groepsaspecten

Groepslid	Ja	96% (27)
	Nee	4% (1)
Leeftijd	Jongste lid	13
	Oudste lid	25
Groepsdruk	Nooit	89% (23)
	1-3 keer	7% (2)
	4-10 keer	4% (1)
	11-20 keer	0
	Meer dan 20 keer	0
Groep?	Ja	69% (18)
	Nee	0
	Weet niet	31% (8)
Overlast anderen	Ja	62% (16)
	Nee	15% (4)
	Weet niet	23% (6)
Overlast zelf	Ja	31%(8)
	Nee	69% (18)
Leider	Ja	15% (4)
	Nee	85% (22)

Vrijwel alle jongeren geven aan in een groep te zitten. De groep bestaat uit autochtone jongeren. Het jongste lid is 13 jaar en het oudste 25; het merendeel van de jongeren is tussen de 17 en 19 jaar. Het merendeel van de jongeren ervaart geen enkele groepsdruk als het gaat om iets te doen wat niet is toegestaan. De overigen hebben dat wel enkele malen zo ervaren. Op de vraag of de groep ook door de buitenwereld als dusdanig wordt ervaren, geven achttien jongeren aan dat dit inderdaad het geval is. Opvallend is dat twee derde aangeeft dat anderen overlast van deze groepen ervaren, terwijl ook twee derde van de jongeren vindt dat zij helemaal geen overlast veroorzaken. Slechts een klein aantal jongeren vindt dat de groep een leider heeft. Bij deze resultaten moet worden aangetekend dat de jonge-

ren moeite hebben met het begrip ‘groep’. Regelmatig vertellen ze de onderzoekers dat in de praktijk iedereen elkaar wel kent. Het betreft immers een aantal kleine gemeenten die vlakbij elkaar liggen en de jeugd ontmoet elkaar op scholen en op feesten. De onderzoekers leggen de jongeren uit dat met het begrip ‘groep’ gedacht moet worden aan een groep vrienden die elkaar regelmatig ziet.

Net als in Venray zijn de antwoorden van de jongeren uit Aalsmeer vergeleken met de referentiegroep. Ook hier gaan we uit van jongens tot en met 20 jaar.¹⁴³ Het lijkt erop dat de jongens uit Aalsmeer meer groepsgeoriënteerd zijn. Zij zijn vaker lid van een groep, worden door anderen meer als groep gezien en veroorzaken meer overlast volgens buitenstaanders en henzelf. Voor wat betreft een leider in de groep en groepsdruk zijn er geen verschillen tussen Aalsmeer en de referentiegroep.

Kenmerken en achtergronden

In deze paragraaf komen de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren aan de orde. Wie zijn het, wat doen ze en waar komt dat gedrag vandaan? We besteden aandacht aan de leefsituatie van de jongeren zelf, het gezin, probleem- en uitgaansgedrag en riskante gewoonten.

Tabel 6.2: Algemene kenmerken jongeren in percentages (en absolute aantallen)

Geslacht	Man	75% (21)
	Vrouw	25% (7)
Leeftijd (gemiddeld)		17,5 jaar
Woonsituatie	Bij vader en moeder	75% (21)
	Bij moeder ¹⁴⁴	11% (3)
	Bij vader	7% (2)
	Zelfstandig/samenwonend	4% (1)
	Anders	4% (1)
Eigen positie	Scholier	46% (13)
	Werkend	50% (14)
	Werkloos	0
	Anders	4% (1)

Van de ondervraagde jongeren is driekwart van het mannelijk geslacht. Bovendien woont het merendeel thuis. De verdeling tussen werkend en schoolgaand is ongeveer gelijk verdeeld. Bij die opleidingen wordt voornamelijk vmbo/mbo opgegeven, maar in sommige gevallen ook hogeschool. Jongeren maken eveneens gebruik

¹⁴³ Een aantal jongeren valt derhalve buiten de analyses. Bij te kleine aantallen worden de vergelijkingen buiten beschouwing gelaten. We spreken van verschillen bij een p-waarde van <,05.

¹⁴⁴ Het geboorteland van zowel vader als moeder is vrijwel in alle gevallen Nederland.

van het leerlingwezen, waarbij zowel gewerkt als geleerd wordt. De meeste werkende jongeren werken echter fulltime. Daarbij gaat het om manueel en zwaar werk, zoals laden en lossen, de metaalindustrie, de bloemenveiling, enzovoort.

In vergelijking met de grote groep jongens uit eerdere onderzoeken (ruim 4000) zijn er minder scholieren te vinden in de Aalsmeerse groep, wat op zich verklaarbaar is door de hogere leeftijd. Wat betreft de woonsituatie zijn er geen verschillen.

Tabel 6.3: Gezinskenmerken

Ouders	Alle twee leven nog	96% (25)
	Vader overleden	4% (1)
	Moeder overleden	0
Vader werk	Ja	100% (25)
	Nee/n.v.t.	0% (0)
Moeder werk (buitenshuis)	Ja	96% (24)
	Nee	4% (1)
Gescheiden	Ja	8% (2)
	Nee	92% (22)
Leeftijd scheiding (gem.)	8,0	

Van één van de jongeren is de vader overleden. De vaders werken en bijna alle moeders werken. Aangezien het gezin bijna altijd een vader en moeder heeft, hebben we vooral te maken met tweeverdienersgezinnen. Dat wordt bevestigd in de gesprekken met de jeugd en de sleutelpersonen. Aangegeven wordt dat de kassen en bloembollenindustrie in de regio Aalsmeer de belangrijkste werkgevers zijn. Veel mensen hebben een eigen bedrijf waarin beide ouders werken. Door verschillende respondenten wordt aangegeven dat er een echte arbeiderscultuur heerst in de regio vanwege de grote bloemenindustrie. Jongeren werken op vroege leeftijd al mee in de kassen, op de veiling, en dergelijke en hebben een ‘nuchtere werknemersmentaliteit’. Daarbij ontlenen zij een gevoel van trots aan het harde werk dat verricht wordt.

‘Sommige mensen moeten hun ogen eens opendoen. Die staan achter het idee dat je niet hoeft te werken voor je geld, maar dat je gewoon op de bank kunt hangen en toch geld kunt vangen. Ik ben het hier heel sterk mee oneens. Mijn ouders hebben het goed hoor, een vrijstaand huis, een eigen bedrijf, maar mijn vader moet er ook snoeihard voor werken. Respect moet verdiend worden!’

Een tweede bevinding is het feit dat de jongeren niet afkomstig zijn uit gebroken gezinnen, zoals soms wordt gesuggereerd in de media. Slechts van twee jongeren zijn de ouders gescheiden.

Afgezien van het feit dat de moeders van de Aalsmeerse jongeren vaker buitenshuis werken, zijn er geen verschillen te zien met de 4000 jongeren uit de referentiegroep, hetgeen een bevestiging lijkt te zijn van het ‘normale’ gezinsprofiel van de onderzochte Lonsdalejongeren.

De jongeren zijn gevraagd naar de eventuele aanwezigheid van probleemgedrag en contacten met de hulpverlening.

Tabel 6.4: Probleemgedrag school en hulpverlening

Spijbelen	Zelden/nooit	83% (10)
	Een keer per maand	17% (2)
Te laat komen	Zelden/nooit	83% (10)
	Een keer per maand	8% (1)
	Enkele keren per maand	0
	Minimaal een keer per week	8% (1)
Hulpverlening	Ja	21% (7)
	Nee	79% (26)

Van de geënquêteerde jongeren stelt vrijwel iedereen nooit problemen op school te hebben. Slechts enkelen komen soms te laat of spijbelen een enkele keer. Dat stemt overeen met de data uit het veldwerk, waarin wordt aangegeven dat de jongeren over een afgeronde opleiding beschikken, dan wel nog bezig zijn met een (vervolg)opleiding. Wel zijn er geluiden waarneembaar dat niet elke school als even prettig wordt ervaren. Dit lijkt echter niet te leiden tot structureel spijbelgedrag en hoort deels ook wel bij de houding van adolescenten jegens onderwijsinstellingen. Ook op het gebied van problemen op school lijkt de groep niet helemaal te voldoen aan het beeld dat uit de literatuur oprijst. Jeugdproblematiek uit zich vaak in spijbelgedrag en contacten met de hulpverlening. Een kwart van de jeugd geeft aan met de hulpverlening in aanraking te zijn geweest. Zeker twee jongeren die dit aangeven zijn geïnterviewd. De één geeft aan te maken te hebben gehad met afkickproblemen van drugs en schuldproblematiek. De ander vertelt allerlei trajecten bewandeld te hebben sinds zijn OTS (ondertoezichtstelling), waarbij de respondent een tijdlang in een jeugdgevangenis is beland.¹⁴⁵

Antisociaal gedrag, zoals het plegen van geweld, komt vaak voor tijdens het uitgaan. De jongeren is daarom eerst gevraagd naar het meemaken of zien van ruzie/geweld tijdens het uitgaan.

¹⁴⁵ De aantallen zijn te klein om vergelijkingen te maken met de referentiegroep.

Tabel 6.5: Uitgaansgedrag

Voldoende uitgaansmogelijkheden (eigen woonplaats)	Ja	21% (6)
	Nee	79% (22)
Uitgaanslocatie	(Bijna) niet uitgaan	9% (2)
	Eigen woonplaats	22% (5)
	Plaats van school	0
	Ergens anders	70% (16)
Ruzie gezien tijdens uitgaan	Nooit	0
	1-3 keer	7% (2)
	4-10 keer	26% (7)
	11-20 keer	15% (4)
	Meer dan 20 keer	52% (14)
In elkaar slaan gezien	Nooit	(0)
	1-3 keer	15% (4)
	4-10 keer	19% (5)
	11-20 keer	26% (7)
	Meer dan 20 keer	41% (11)

Driekwart van de jongeren vindt dat er te weinig uitgaansmogelijkheden zijn. Ten tijde van het onderzoek is er in de buurt een jeugdcentrum waar eerst hardcore wordt gedraaid, maar de leiding plots beslist dat er alleen nog top-40-muziek mag worden gedraaid. De hardcorejongeren komen daar zodoende steeds minder, geheel volgens de bedoeling van de leiding. Die stelt dat de groepen hardcoreliefhebbers zich niet zozeer gewelddadig gedragen, maar dat ze soms intimiderend overkomen, juist door hun kleding en groepsgedrag.

De jongeren laten het er echter niet bij zitten. Een van de jongeren heeft inmiddels zijn eigen bedrijfje opgezet in de hardcoremuziekindustrie. Het bedrijfje organiseert hardcoreparty's in de regio en probeert daarbij regionale en landelijke dj's aan te trekken. Het bedrijfje adverteert via sites als partyflock.nl. Daarnaast is een gedeelte van de jongeren actief in het jeugdcentrum De Mix in Uithoorn. In samenwerking met de jeugdwerker organiseren ze een hardcorefeest. Het feest wordt een succes en de bedoeling is dat dergelijke feesten vaker door de jongeren zelf worden georganiseerd.

Doordeweeks zijn de jongeren vooral te vinden bij de Langeraarse plassen, in het weekend wordt vaak gekeken wat er in de regio (en soms ook in den lande) speelt aan hardcorefeesten. Ook de mobiele jeugdbus trekt een variërend aantal jongeren.

Met betrekking tot geweld geeft iedereen aan tijdens het uitgaan wel een keer, of zelfs regelmatig, in aanraking te zijn gekomen met ruzie en geweld. Dit hoeft niet

altijd actieve betrokkenheid te betekenen. Tijdens de afronding van het veldwerk is er wel sprake van een vechtpartij waarbij een betrokken jongere blind raakt aan één oog. Opvallend is dat bijna de helft aangeeft meer dan twintig keer ruzie of vechtpartijen gezien te hebben. Meer dan twee derde van de jongeren geeft aan meer dan elf keer een dergelijk voorval meegemaakt te hebben. Over de eigen betrokkenheid bij geweld wordt door een jongere het volgende gezegd: ‘De meesten van ons hebben wel een strafblad. Dat gaat met name over geweld, eerwraak,¹⁴⁶ boetes en voorlopige hechtenis.’ En een ander:

‘Ik moet het rustig aandoen nu. Ik heb een voorwaardelijk lopen van een paar jaar. Dat komt omdat ik destijds iemand met een ijzeren staaf in coma heb geslagen. Daar heb ik zitten voor gehad, een taakstraf en nu moet ik dus nog voorwaardelijk. Als ze me nu pakken heb ik echt problemen. Daarom blijf ik nu rustig.’

In vergelijking met de referentiegroep hebben de Lonsdalers uit Aalsmeer meer ruzie gezien tijdens het uitgaan en meer te maken gehad met vechtpartijen. Zij gaan ook meer uit dan de referentiegroep.

Naast uitgaansgedrag is de jongeren ook gevraagd hoeveel alcohol en drugs ze gebruiken en op welke momenten.

Alle jongeren geven aan alcohol te drinken. Daarbij worden voor en tijdens het uitgaan gemiddeld 21 glazen bier gedronken. Bijna de helft van de jongeren drinkt gedurende de hele week. Een derde gaf aan minimaal één keer per week dronken te zijn. Tijdens het veldwerk wordt eveneens regelmatig gedronken. Dat zijn overigens geen enorme hoeveelheden; niemand gaat tijdens het veldwerk dronken naar huis. Op de feesten wordt duidelijk meer gedronken.

Alcohol wordt overigens niet alleen op feesten genuttigd. Zo komen de jongeren ook wel eens in een schuur van een van de ouders bijeen. Bekend is het fenomeen van de ‘keten’ (of ‘zuipschuren’). Jongeren verzamelen zich in een privégelegenheden waar ze hun eigen muziek kunnen draaien en kunnen drinken. Daarbij worden grote hoeveelheden genuttigd.

Hoewel drankgebruik onder jongeren de laatste jaren in het algemeen behoorlijk toeneemt en daarom niet alleen aan Lonsdalers toegeschreven kan worden, lijkt het er wel op dat onder de Lonsdalers stevig gedronken wordt.

¹⁴⁶ Dit citaat wekt enige verbazing. Over het verschijnsel ‘eerwraak’ wordt recentelijk veel geschreven, maar dit wordt zelden of nooit in verband gebracht met autochtone groeperingen. Wat deze Lonsdaler bedoelt met eerwraak blijft daarom onduidelijk, waarschijnlijk wordt op gekrenkte eer of trots bedoeld.

Tabel 6.6: Riskante gewoonten (alcohol)

Alcohol drinken	Ja	100% (28)
	Nee	0 (0%)
Wanneer	Alleen op feestjes	4% (1)
	Alleen in weekend	22% (6)
	Feestjes en weekend	30% (8)
	Hele week	44% (12)
Voor uitgaan drinken	Zelden/nooit	0
	Een keer per maand	4% (1)
	Enkele keren per maand	26% (7)
	Minimaal een keer per week	70% (19)
Gemiddeld aantal glazen voor uitgaan		7
Gemiddeld aantal glazen tijdens uitgaan		14
Hoe vaak dronken	Zelden/nooit	15% (4)
	Een keer per maand	7% (2)
	Enkele keren per maand	44% (12)
	Minimaal een keer per week	33% (9)

Alcoholgebruik wordt gezien als sociale bezigheid. Het feit dat de jongeren bijna dagelijks bijeenkomen verklaart waarom ook doordeweeks gedronken wordt. Op hardcorefeesten wordt alcohol gecombineerd met drugsgebruik. Daarin verschilt deze jeugdcultuur van bijvoorbeeld skinheads en bepaalde rechts-radicalen groepen die het drinken van alcohol en drugsgebruik pertinent afwijzen en er een 'straight' levensstijl op na houden. Uit de literatuur, maar ook uit het veldwerk, komt naar voren dat drank en pillen bij de hardcorecultuur horen en dat een reden is voor wederzijdse bespottingen tussen Lonsdalers en skinheads.

In lijn met het voorgaande komt uit de vergelijking met de referentiegroep naar voren dat de Lonsdalers meer alcohol drinken, ook doordeweeks, en ze zijn vaker dronken dan de 4000 jongeren uit eerdere onderzoeken. Opvallend genoeg wijkt het aantal glazen drank voor en tijdens het uitgaan niet af van de referentiegroep.

Net zoals in de steden Venray en Zoetermeer ligt ook het drugsgebruik onder de jongeren tamelijk hoog, hoewel het beeld minder duidelijk is. Daarbij worden vooral wiet, speed en xtc genoemd als meest gebruikte drugs. De prijzen voor deze drugs waren dan ook betaalbaar: €5-7 voor een gram wiet, €5-10 voor een gram speed en €0,20-2 voor een xtc-pil. De prijzen zijn afhankelijk van de gelegenheid, het aantal tussendealers en de grootte van de afgenomen hoeveelheid.

Tabel 6.7: Riskante gewoonten (drugs en gokken)

Drugsgebruik	Ja, minder dan drie maanden geleden	35% (10)
	Ja, langer dan drie maanden geleden	25% (7)
	Nee	25% (7)
	Onduidelijk	15% (4)
Wanneer (afgelopen drie maanden)	Alleen op feestjes	10% (1)
	Alleen in weekend	30% (3)
	Feestjes en weekend	20% (2)
	Hele week	40% (4)
Soorten	Softdrugs	80% (8)
	Cocaine, speed, lsd, amfetaminen	60% (6)
	xtc	20% (2)
	Lachgas, rohypnol, poppers	0
	Heroïne	0
Gokken	Smartdrugs/paddenstoelen	20% (2)
	Ja	15% (4)
	Nee	85% (22)
Langer spelen	Zelden/nooit	83% (5)
	Een keer per maand	17% (1)

Niet iedereen gebruikt, sommigen gebruiken incidenteel of alleen op feestjes en in het weekend, maar de helft gebruikt de hele week door. De gebruikte hoeveelheden zijn fors. Een jongere:

‘Ongeveer 10 gram speed per weekend. De eerste keer weet ik nog goed. Ik was toen ongeveer 14 jaar. Ik heb met name tussen mijn 14^e en 17^e gebruikt. Nu is het veel minder. Ik gebruikte speed, coke en af en toe pillen. Er was gemakkelijk aan te komen.’

Tijdens het veldwerk geeft een jongere aan dat hij zeer verslaafd is geweest, dermate verslaafd dat hij heeft moeten afkicken en nu een forse schuld heeft. De anderen zeggen dat hij een uitzondering is. Drugsgebruik, alcoholgebruik en de hardcorecultuur lijken hand in hand te gaan. Data uit alle steden bevestigen dat, Aalsmeer is geen uitzondering. Er mag rustig gesproken worden van een zorgwekkende ontwikkeling, want het gebruik van deze middelen ligt hoog. Jongerenwerk in Aalsmeer nodigt bij een hardcorefeest voorlichters uit die de jongeren met folders en korte vragenlijstjes voorlichten. Jongeren vertellen met gebruiken te beginnen door vrienden die een en ander aanbieden. Wel zeggen ze er na verloop van tijd weer mee op te houden dan wel sterk te minderen met gebruik. Dat heeft volgens hen te maken met gezondheidsproblemen, maar ook met ouder worden. De meis-

jes doen overigens in gebruik niet onder voor de jongens. De hoeveelheden die aangegeven worden, lijken door alle jongeren sociaal geaccepteerd te worden.

Als we het drugsgebruik van de Lonsdalejongeren vergelijken met de referentiegroep blijkt dat de Lonsdalejongeren vaker drugs gebruiken, ook doordeweeks. Wat betreft de soorten drugs lijken er geen verschillen te zijn, alleen het gebruik van cocaïne en speed lijkt bij de Lonsdalers iets hoger te liggen.

Uit het bovenstaande blijkt dat de groep jongeren op verschillende gebieden risikant gedrag vertoont. Geweld, drugs en alcohol geven problemen. Toch gaan deze factoren niet hand in hand met andere factoren van jeugdproblematiek, zoals spijbelgedrag of gebroken gezinnen. Zoals blijkt uit de tabellen en de gesprekken met jongeren zelf moet het probleemgedrag deels worden uitgelegd als samenhangend met de Lonsdalecultuur (of beter de hardcorejeugdstyl) waarin geweld, drank en drugs kenmerkende elementen zijn.

Hoewel er al een en ander is opgemerkt over geweld en drugs wordt in de volgende paragraaf (dieper) ingegaan op een ander aspect van jeugdproblematiek: de eigen betrokkenheid bij criminaliteit.

Delicten

De groepsleden is gevraagd in hoeverre zij betrokken zijn geweest bij delicten. Daarbij is een selectie gemaakt van enkele delicten. Uit de eerdere tabellen bleken al hoge scores als gevraagd werd naar geweld en drugs. In de onderstaande tabellen worden deze uitingen van jeugdproblematiek in verband gebracht met specifieke delicten.

In tabel 6.8 is bekeken in hoeverre de jongeren ruzie of geweld hadden gezien. Daar kwam uit dat alle jongeren wel eens ruzie of geweld hadden gezien. In onderstaande tabel staan de antwoorden op de vraag in hoeverre zij zelf betrokken zijn geweest bij geweld.

Tabel 6.8: Gewelddelicten

Uitdagende opmerkingen of vechten met allochtonen	39% (10)
Uitdagende opmerkingen of vechten met homo's	4% (1)
Vechten in groep zonder gewonden	4% (1)
Vechten in groep met lichtgewonden	31% (8)
Vechten in groep met zwaargewonden	4% (1)
Vechten alleen zonder gewonden	0
Vechten alleen met lichtgewonden	27% (7)
Vechten alleen met zwaargewonden	4% (1)
Dreigen in elkaar slaan, wraak nemen	18% (5)

Uit de tabel blijkt dat het merendeel van de confrontaties bestaat uit verbaal of fysiek geweld met allochtonen. Daarbij zijn betrokkenen volgens de jongeren licht verwond; van zwaargewonden is nauwelijks sprake. Het vechten gebeurt even vaak individueel als in groepsverband. De spanning tussen allochtonen en autochtonen is overigens van verschillende kanten bevestigd, niet in de laatste plaats door de jongeren zelf. In Aalsmeer en omgeving wordt weliswaar met allochtonen gevochten, maar ook wordt melding gemaakt van vechtpartijen tussen autochtone jongerengroepen onderling. Deze zijn soms dorpsgericht en passen in een traditie waarin jongeren uit het ene dorp jongeren uit het andere dorp uitdagen en te lijf gaan. In de praktijk blijken autochtonen ook deel uit te maken van overwegend allochtone groepen. De scheidslijn tussen de groepen ligt daarbij met name bij muziekvoorkeur; waar gemengde groepen vooral naar R&B luisteren, luisteren de Lonsdalegroepen voornamelijk naar hardcore. De keuze voor een autochtone jongere om zich aan te sluiten bij een autochtone of een gemengde groep kan dus gedeeltelijk bepaald worden door de eigen muziekvoorkeur.

Waar in Zoetermeer melding wordt gemaakt van gevechten tussen jongeren van verschillende politieke stromingen (neonazi's, Lonsdalers en linkse alto's), bestaat er in Aalsmeer en omgeving minder diversiteit tussen de politieke achtergronden. Zo kent Aalsmeer en omgeving nauwelijks een alternatieve scene, zoals die in Zoetermeer uit de kraakbeweging is voortgekomen. Ook wordt er nauwelijks gerept over de aanwezigheid van groepen neonazi's tegen wie gevochten wordt. Meerdere keren wordt bevestigd dat er twee, oudere, neonazi's in het dorp wonen, maar deze twee worden nauwelijks serieus genomen. Gevechten met allochtonen worden wel meerdere malen genoemd.

De Lonsdalejongeren plegen meer geweld dan jongeren uit de referentiegroep. Het gaat daarbij om uitdagen, opmerkingen tegen of vechten met allochtonen, vechten in een groep of alleen met lichtgewonden. Op het item vechten zonder gewonden scoren ze lager.

Een vraag is of er bij gevechten wapens worden gebruikt (zie tabel 6.9).

Tabel 6.9: Wapens

Meenemen wapens	21% (6)
Meenemen wapens om te gebruiken	4% (1)
Wapens gebruikt	4% (1)
Wapen laten zien	0

Enkele jongeren zeggen wapens mee te nemen of te gebruiken. Er zijn geen verschillen met de referentiegroep. Tijdens het veldwerk is niemand gesproken die aangaf over wapens te beschikken of die overging tot het daadwerkelijk gebruik

daarvan. Tijdens de politie-inval in de N201 werd wel gesproken over inbeslagname van wapens. Daarmee werd bedoeld op steekwapens, slagwapens (boksbeugels) en pepperspray, geen vuurwapens. Het betrof overigens geen grote aantallen.

De jongeren is gevraagd naar betrokkenheid bij delicten die vaak in verband worden gebracht met typische jeugdcriminaliteit. Van vermogenscriminaliteit hebben de jongeren overigens een sterke afkeer. Dat mag volgens hen ook harder bestraft worden. Waarden als beleefdheid, respect voor elkaar en voor ouderen en ‘normaal gedrag’ staan hoog in het vaandel. Stelen hoort daar niet bij.

Tabel 6.10: Vermogensdelicten

Beroving op straat	0
Diefstal met geweld	0
Inbraak met bedreiging van geweld	0
Dreigen met geweld voor goederen	0
Fiets gestolen	11% (3)
Winkeldiefstal < €10	4% (1)
Winkeldiefstal > €10	0
Auto gestolen om te rijden	0
Autoradio gestolen	0
Heling	4% (1)
Inbraak woning, berging, schuur	0
Inbraak school	0
Inbraak winkel/bedrijf	0

Uit de zelfrapportage volgt hetzelfde beeld als uit de gesprekken. Overigens moet wel een kanttekening worden gemaakt. Het feit dat de onderzoekers voor de Politieacademie werken, kan een onderrapportage tot gevolg hebben. Een bewijs daarvoor wordt gevonden in de uitkomsten op de vraag of de jongeren wel eens hebben ingebroken. Waar geen enkele van de jongeren aangeeft ooit ingebroken te hebben in een woning, berging of schuur, is er wel degelijk een aantal jongeren gearresteerd geweest wegens het inbreken in een schuur; iets wat later door de jongeren zelf aan de onderzoekers wordt verteld. Zelf beschouwen de jongeren het overigens meer als een uit de hand gelopen grap. De hardcorejongeren wijken wat betreft vermogensdelicten niet af van de referentiegroep.

Uit het veldwerk blijkt dat er een sterke afkeer heerst van mensen die zich hieraan schuldig maken. De jeugd in de regio Aalsmeer schrijft dergelijke delicten toe aan ‘de stad’, wat voor sommigen een reden is om niet te verhuizen. Een jongere: ‘Ik

hoef niet zo nodig in de stad te wonen. Het is daar veel te druk en het is er te crimineel.’

Naast de vermogensdelicten is vernieling eveneens een delict dat vaak in verband wordt gebracht met jeugdcriminaliteit.

Tabel 6.11: Vernielingen

Graffiti	7% (2)
Vernielingen aan woning, school, gebouw	11% (3)
Vernielingen straatmeubilair	19% (5)

Ook bij het onderwerp ‘vernielingen’ verschillen de percentages niet veel van de andere twee steden, overigens ook niet van de referentiegroep. Graffiti is door twee respondenten gemeld, vernielingen aan een woning, school of gebouw door drie personen en tot slot vernielingen aan het straatmeubilair door vijf personen.

Over drugshandel wordt het volgende gezegd.

Tabel 6.12: Drugshandel

Softdrugs	18% (5)
Heroïne, speed, amfetamine	7% (2)
xtc, smartdrugs, paddenstoelen, enzovoort	0

Hoewel de percentages gemelde drugshandel boven die van de andere twee gemeenten liggen (behalve bij xtc-handel), gaat het om een beperkt deel van de onderzochte groep. Afgaande op het drugsgebruik was wellicht te verwachten dat meer personen af en toe in drugs handelden. Daarbij geldt, evenals bij de andere gemeenten, de vraag of de definitie die de jongeren hanteren wel dezelfde is als die de onderzoekers hanteerden. In elk geval is van een aantal personen wel bekend dat zij af en toe op grote schaal pillen inkopen (per honderdtallen) om de prijs te drukken. Verondersteld wordt dat dergelijke pillen af en toe doorverkocht worden aan anderen. De jongeren wijken wat betreft drugsdelicten niet af van de referentiegroep.

Tot slot wordt de jongeren gevraagd naar een ‘restcategorie’ jeugddelicten. Daarbij wordt gevraagd naar seks tegen wil van de respondent, weggaan zonder betalen, lastigvallen van anderen en rondhangen. De resultaten ondersteunen het beeld van respondenten met betrekking tot (hang)overlast.

Tabel 6.13: Diversen

Seks tegen wil	0
Weggaan zonder betalen disco, enzovoort	0
Lastigvallen, treiteren, pesten	25% (7)
Rondhangen	32% (9)

Een derde van de jongeren geeft aan de afgelopen drie maanden rond te hebben gehangen in de wijk, ook tegen de zin van de buurtbewoners. Een kwart geeft aan anderen te hebben lastiggevallen, gepest of getreiterd. Zij scoren hiermee hoger dan de andere steden en de referentiegroep.

Het veldwerk vindt plaats in de zomer. De gesproken jongeren hangen vooral rond bij de Langeraaarse plassen, net zoals veel andere jongeren. De groep houdt zich daar rustig, ruimt alles op wat ze vuilmaakt en gedraagt zich niet provocatief naar anderen toe. Een andere plek waar ze rondgehangen, is bij de mobiele jeugdbus, maar ook daar gedragen ze zich, onder toezicht van de jeugdwerker, niet opvallend luidruchtig. Wel zijn er de geluiden vanuit de politie dat er nogal eens een groep bij het winkelcentrum rondhangt en dat er een groep in de Wilhelminastraat is signaleerd.

In vergelijking met de referentiegroep hangen de jongeren uit Aalsmeer meer rond.

Persoonlijkheidseigenschappen

Ook bij een aantal jongeren uit Aalsmeer is de ATL ingevuld. Zie hieronder voor een overzicht voor de vergelijking met de normgroep.

Tabel 6.14: *Persoonlijkheidseigenschappen*

Emotionaliteit	Lager
Spanningsbehoefte	Lager
Extraversie	Hoger
Impulsiviteit	Gelijk
Disinhibitie	Hoger

De hardcorejongeren uit Aalsmeer hebben in grote lijnen een profiel dat vergelijkbaar is met dat van de hardcorejongeren uit Venray.¹⁴⁷ Centraal staat het extraverte en disinhiberende gedrag, dat hun levensstijl kenmerkt (feesten, alcohol en drugs, enzovoort). Ze zijn niet impulsiever dan de normgroep en hebben minder

¹⁴⁷ De groep Aalsmeeders die de ATL hebben ingevuld is maximaal 18 personen.

last van emotionele problemen. Hun *thrill and adventure seeking* (spanningsbehoefte) is ook lager dan van de normgroep.

Attitudes inwoners Nederland

Zoals aangegeven moet het probleemgedrag worden uitgelegd binnen de context van de jeugdcultuur van de Lonsdalers, waarbij drank en pillen een belangrijke rol spelen. Bij die jeugdcultuur hoort ook het ‘optreden’ tegen buitenstaanders, allochtonen en de multiculturele samenleving. Lonsdalers geven aan te zijn geïnspireerd door de ideeën van bijvoorbeeld Pim Fortuyn en een tegenbeweging te vormen voor radicale moslimjongeren. Zij geven aan ‘rechts’ en ‘nationalistisch’ te zijn en hebben er een hekel aan te worden gezien als rechts-radicalen. Desondanks scoren zij hoog in het vragenlijstonderzoek wanneer het rechts-populisme betreft, vijandschap jegens buitenlanders en de acceptatie van geweld, zoals blijkt uit de antwoorden op de vragen dienaangaande.

Tabel 6.15: *Vijandschap jegens andere bevolkingsgroepen*

Buitenlanders	Te veel buitenlanders	97% (32)
	Terugsturen buitenlanders	81% (26)
	Antillianen beter behandelen dan buitenlanders	14% (4)
	Blanken zijn leiders	47% (15)
Vrouwen	Vrouwen als moeder	16% (5)
	Vrouwen geen carrière	16% (5)
Joden	Te veel invloed	28% (8)
	Medeschuldig aan vervolgingen	30% (8)
Moslims	Vreemde in eigen land	91% (30)
	Moslimimmigranten geen toegang	80% (24)
Homo's	Homohuwelijk toestaan	71% (22)
	Zoenen homo's weezinwekkend	48% (13)
	Homoseksualiteit immoreel	35% (9)
Daklozen	Onaangenaam	67% (20)
	Niet willen werken	58% (15)
	Weren uit winkelcentrum	83% (24)
Gehandicapten	Te veel aandacht	20% (6)
	Eisen gehandicapten overdreven	32% (10)
	Te veel financiële voordelen	36% (9)
Nieuwkomers	Met minder tevreden zijn	60% (18)
	Meer rechten eerdere bewoners	75% (21)

Duidelijk is dat het overgrote deel vindt dat er te veel buitenlanders in Nederland zijn. Die moeten worden teruggestuurd zodra de werkeloosheid toeneemt of wanneer zij zich niet aanpassen aan de Nederlandse cultuur. Een onderscheid tussen Antillianen en andere buitenlanders wordt daarbij niet gemaakt. Iets minder dan de helft van de ondervraagden vindt dat blanken terecht de leiders in de wereld zijn. Het grootste deel voelt zich een vreemde in eigen land en vindt dat moslimmigranten de toegang tot Nederland ontzegd dient te worden. Nieuwkomers dienen met minder tevreden te zijn dan degenen die hier al langer wonen en zouden bovendien minder rechten moeten hebben. Hoewel iets minder dan de helft zoent van homo's in het openbaar weerszinwekkend vindt, onderschrijft de meerderheid dat het homohuwelijk moet worden toegestaan. Een derde vindt homoseksualiteit immoreel. Daklozen worden als onaangenaam ervaren en meer dan de helft vindt dat daklozen niet willen werken. Voor het overgrote deel vinden ze dat daklozen uit het winkelcentrum geweerd moeten worden. Ongeveer een derde is van mening dat de eisen van gehandicapten overdreven zijn, dat ze te veel financiële voordelen hebben en een vijfde vindt dat ze te veel aandacht krijgen. Tussen een kwart en een derde van de respondenten vindt dat joden te veel invloed hebben en medeschuldig zijn aan hun eigen vervolgingen. Vrouwen komen er het minst negatief vanaf: een op de zes jongeren is van mening dat vrouwen geen carrière mogen maken en hun leven in het teken van moederschap moeten leven.

In de afgenomen (vertaling van de) Heitmeyer-lijst is de jongeren ook gevraagd in hoeverre zij bereid zijn geweld te gebruiken en wat daarvoor een rechtvaardiging zou kunnen zijn.

Tabel 6.16: Acceptatie van geweld

Bereidheid	Terugslaan in geval van aanval	100% (31)
	Geweld wat ik waard ben	44% (14)
	Geweld om plezier te hebben	23% (7)
	Met vrienden anderen uitdagen	22% (6)
Rechtvaardiging	Vreedzaam met elkaar omgaan	58% (15)
	beste manier	
	Zelf met geweld voor orde zorgen	60% (18)
	Iets duidelijk maken	45% (13)
	Door geweld opgemerkt worden	29% (8)

Alle jongeren zouden terugslaan in het geval zij worden aangevallen. Iets meer dan een kwart zou geweld gebruiken om te laten zien wat hij waard is en om door geweld iets duidelijk te maken. Geweld voor de kick, het plezier wordt door een klein kwart van de jongeren gerapporteerd, evenals met vrienden anderen uitdagen. Ruim een

kwart van de jongeren stelt dat hij door het gebruik van geweld opgemerkt wordt. Orde kan volgens 60% van de jongeren zelf gehandhaafd worden door geweld te gebruiken. Meer dan de helft vindt echter dat vreedzaam naast elkaar leven het beste uitgangspunt is. Hoe deze score zich verhoudt tot de score op de mening dat zelf met geweld af en toe de orde hersteld mag worden, blijkt wellicht uit onderstaand citaat: ‘Geweld... liever niet, maar soms is het nodig. Eigen rechter spelen mag voor mij tot op bepaalde hoogte. Wanneer iemand van ons onterecht gepakt wordt bijvoorbeeld.’ Deze respondent geeft in feite weer wat de algemene gedachte is binnen de groep: ze zullen wellicht niet direct zelf op zoek gaan naar een gewelddadige confrontatie, maar als zich een probleem voordoet (individueel of als groep), dan wordt niet geschroomd duidelijk te maken dat er met hen niet valt te spotten. Dat er dan klappen vallen, wordt op de koop toe genomen.

Tot slot worden enkele vragen voorgelegd die als rechts-populistisch gelden. Daarin wordt ook ingegaan op de rol van de joden tijdens de Tweede Wereldoorlog en wordt gevraagd naar de mening over buitenlanders, wetsovertreders en randfiguren. Dat levert de volgende tabel op.

Tabel 6.17: Rechts-populisme

Buitenlanders	Last verzorgingsstaat	93% (26)
Joden	Voordeel WO-II	44% (11)
Wetsovertreders	Misdrijven harder aanpakken	80% (24)
Randfiguren	Harder optreden	80% (24)

Vrijwel alle jongeren vinden dat buitenlanders een last zijn voor de verzorgingsstaat. Acht van de tien jongeren vinden dat misdrijven harder aangepakt moeten worden en dat harder opgetreden dient te worden tegen randfiguren. Voor vier op de tien jongeren geldt dat joden uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog voordeel proberen te halen.

Na deze cijfermatige bevindingen blijft de vraag in hoeverre de jongeren nu werkelijk rechts-extremistisch zijn. Daarbij is het goed om het eerste contact met een jongere te herhalen: ‘een jongen, gekleed in een zwarte Lonsdalebloes, spijkerbroek en kisten, die onmiddellijk riep dat dit soort onderzoek belachelijk is en dat er toch alleen maar slecht zou worden geschreven; dat de groep bestond uit racisten, nazi’s en dat ze gewelddadig zouden zijn, “en dan staat dat morgen in de krant!”’

Een veelgehoorde verklaring voor de antibuitenlanderhouding is volgens een respondent dat de jongeren opgroeien in een land- en tuinbouwcultuur van kleine bedrijfjes. Deze kleine kwekerijen werken veel met allochtonen. Zodra zich pro-

blemen voordoen met deze allochtonen, wordt dat verhaal al snel bekend. Door het ontbreken van een grote allochtone gemeenschap in dit soort dorpen wordt er veel minder tegenwicht geboden. Dit in tegenstelling tot grote steden als Den Haag, waar de daar aanwezige Lonsdalers felle replek krijgen van allochtone jeugdgroepen en dat zo nu en dan tot escalaties leidt. In Aalsmeer worden negatieve verhalen over allochtonen verder verteld en deze bestendigen het 'buitenlanderbeeld'. Dat levert antiallochtone gevoelens op. Dat gaat zo ver dat vaak de stelling 'De Kwakel moet blank blijven' gehoord wordt. Incidenten die zich met deze groep hebben voorgedaan, zijn geweld op de kermis, vernieling en vechtpartijen met allochtonen. Ook bij Premtime komen deze zaken aan bod. Toch vindt een respondent de uitzending nogal eenzijdig: 'In Aalsmeer hangt een groep jongeren van ongeveer 14 jaar rond bij het gemeentehuis. Die vervelen zich.' De respondent ziet dat als belangrijkste drijfveer voor deze groep om zich te misdragen. Deze misdragingen bestaan vooral uit overlast en hinderlijk gedrag. Daarmee duidt hij op het laten liggen van rotzooi, opmerkingen maken naar omstanders, enzovoort, maar geen gewelddadig gedrag. Over extreemrechtse groepen stelt de sleutelpersoon dat in Aalsmeer, voor zover bekend, twee skinheads wonen die rechts-radicaal zijn. Deze hebben geen merkbare invloed op de Lonsdalegroepen.

De jongeren voelen zich gestigmatiseerd door het beeld dat in de media wordt uitgedragen, dat het dragen van Lonsdale te maken zou hebben met extreemrechtse sympathieën. Uit de vragenlijsten komt een behoorlijk rechts beeld naar voren. Toch vinden de jongeren zelf dat zij niet extreemrechts zijn.

In hoeverre hangt het dragen van Lonsdalekleding nu samen met extreemrechtse ideeën? Vrijwel alle jongeren geven aan dat het merk Lonsdale in Aalsmeer niets met extreemrechts te maken heeft. Toch spreken de jongeren elkaar soms tegen. Waar de één stelt dat Lonsdale 'gewoon een merk' is, geeft een ander aan dat 'er wel degelijk een statement mee wordt gemaakt'. De vraag is vervolgens op welk statement de jongeren doelen. Het statement dat in de media en de politiek aan Lonsdale wordt toegekend, is immers het extreemrechtse gedachtegoed dat de dragers van het merk erop zouden nahouden.

Een fragment uit een interview met één van de groepsleden brengt enige verduidelijking. De respondent begint het interview met de mededeling: 'Ik wil sowieso eerst even duidelijk hebben dat ik niet één of andere nazi ben. Ik ben geen nazi en ik ben geen racist.' Deze jongen die bekendstaat als Lonsdaler is in die hoedanigheid al in enkele programma's te zien geweest. De onderzoekers vragen hem uit de doeken te doen waarom hij Lonsdale is gaan dragen en of hij op die manier een bepaald gedachtegoed wil uiten. Hij vertelt hierover:

'Het begon ermee dat ik bevriend raakte met David. De broer van David zat in een gabbergroep, of Lonsdalegroep, hoe je het wil noemen. Wij zaten toen in de tweede of derde klas van de middelbare school. We vonden dat

stoer, die groep. Dus wij begonnen ons ook zo te kleden. In die tijd zat ik nog op een school waar wel allochtonen zaten, maar niet veel. Later ging ik naar Amstelveen. Daar kwam ik terecht in een klas waar Nederlandse jongeren een minderheid waren. Ik was toen ongeveer 15 jaar. Er heerste op die school een agressieve sfeer, er waren vechtpartijen en steekpartijen. Dat had ik nog niet eerder meegemaakt. Ik heb daar twee jaar gezeten. Natuurlijk is het dragen van Lonsdalekleding bedoeld om een statement uit te dragen. Maar dat was niet racistisch bedoeld. Meer om aan te geven dat ik bij een groep hoorde. Het heeft meer te maken met je willen afzetten tegen anderen. Ik weet niet, misschien had het ook wel iets te maken met het opkijken tegen de ouderen die het droegen. Er waren gewoon heel veel groepen. Je zoekt dan een groep waar je bij wil horen. En dan natuurlijk ook gedrag naar je vrienden, zo van: "Kijk wat ik draag, wat ik aan heb."

Uit dit verhaal komt naar voren dat de jongere op vroege leeftijd werd geconfronteerd met verschillende groepen. De adolescent kijkt enerzijds op tegen een oudere groep jongens die zich op een bepaalde manier manifesteert en groeit anderzijds op in een voor hem bedreigende omgeving waarin agressie tussen verschillende groepen jongeren voorkomt. Deze respondent kiest ervoor om zijn identiteit kenbaar te maken door in zijn kleding aan te geven tot welke groep hij behoort, zonder daarmee expliciet een extreemrechtse ideologie aan te hangen.

De jongere laat zich echter ontvallen een keer op het politiebureau te zijn geweest in verband met het op een muur verven van een hakenkruis. De onderzoekers zijn geïntrigeerd door de keuze van de symboliek van het hakenkruis. Immers, hoe is dat te rijmen met de eerdere stelling dat de respondent geen nazi is? De respondent heeft daarvoor zelf een betrekkelijk eenvoudige verklaring.

'Kijk, het is heel makkelijk. Ik moet die gasten [buitenlanders] gewoon niet, klaar. En als je dan naar een manier zoekt om ze te pakken, dan ga je zoeken naar hun zwakke plek. Buitenlanders gaan dan bijvoorbeeld iets roepen over je moeder of over je zus, omdat ze weten dat dat je zwakke plek is. En wat is hun zwakke plek? Een hakenkruis. Dat heeft het meeste effect. Als er dan ook nog wat pers op af komt, dan heb je ze helemaal.'

Het gebruik van nazisymboliek wordt, volgens deze respondent, toegepast omdat dit het meeste effect sorteert. Dat heeft volgens hem weinig te maken met het aanhangen van een extreemrechtse ideologie.

Naast het bekladden van een muur spelen er echter ernstiger zaken in de regio. Het eerste voorbeeld is het molotovcocktailincident. Een groep jongeren wordt opgepakt in de eerdergenoemde schuur waar twee flessen gevuld met brandbare vloeistof

stof staan. De politie vermoedt dat er molotovcocktails werden gemaakt die bedoeld waren om op een moskee te gooien. Het verhaal van de jongeren is dat ze bedoeld zijn als vuurwerk om met oud en nieuw af te steken, dat ze helemaal niet van plan zijn om er een aanslag mee te plegen en dat het allemaal een uit de hand gelopen grap is. Het is onduidelijk wat het precieze verhaal is achter de twee flessen die gevuld werden met brandbare vloeistof. Enerzijds geven de jongeren aan dat, als ze al een aanslag wilden plegen, ze niet zo dom zouden zijn om een plastic fles te gebruiken. Anderzijds worden ze eind november 2004 opgepakt, nog ruim een maand voor oud en nieuw. Wel is het tekenend voor de sfeer die inmiddels in de gemeente hangt ten aanzien van een vermeende extreemrechtse aanwezigheid.

Een ander voorval is van serieuzer aard. Daarbij worden er wel degelijk twee molotovcocktails gegooid naar een Marokkaans centrum, evenals een aantal stoeptegels. Eén van de jongeren zegt daarover het volgende: ‘Ik heb een hekel aan ze [buitenlanders]. En toen wisten ze dat gelijk. Wisten ze dat ze met mij niet moesten rotzooien. [Vond je dat dan niet extreem om molotovcocktails en stoeptegels te gooien?] Nee, dat vond ik niet. We deden het gewoon.’

Het is verleidelijk dit incident te plaatsen binnen een extreemrechtse context. Toch is dit voorval eerder te verstaan tegen de achtergrond van de acceptatie van geweld en de aanwezigheid van geweld tussen verschillende groepen. De afkeer tussen de verschillende groepen is duidelijk en dat de jongeren dat met geweld kunnen bekrachtigen, is eveneens duidelijk geworden. Het is de vraag of het gooien van de cocktails en stoeptegels een *politiek-ideologische* achtergrond heeft of een gewelddadige actie, gericht tegen een groep waar men vanuit persoonlijke ervaringen een sterke afkeer tegen heeft, ongeacht de etniciteit waartoe deze groep behoort.

In 2005 wordt een gezin bestaande uit een allochtone moeder, een autochtone vader en twee kinderen in de puberleef tijd weggepest uit deze contreien, wat uitgebreid aandacht krijgt in Premtime. Prem wijst op een radicaliserende autochtone jeugd die er nazistische ideeën op nahoudt. Hij levert zijn bewijs door het betreffende gezin uitgebreid aan het woord te laten in zijn uitzending. Het gezin geeft aan dat de kinderen worden lastiggevallen op straat en worden beschimpt vanwege hun halfallochtone achtergrond. De onderzoekers spreken met de politie over het voorval. De politie keurt het incident af, maar nuanceert het beeld dat Prem naar voren brengt door te stellen dat het gezin zelf al langere tijd in beeld is van de politie. ‘Het waren zelf ook geen lieverdjes’, aldus een respondent. Dat wordt bevestigd door een jeugdwerker die de adolescenten uit het gezin kent. Deze jeugdwerker geeft aan dat de jongeren uit dat gezin zich nog wel eens zeer uitdagend opstellen naar leeftijdsgenoten. Dit voorbeeld verduidelijkt wellicht dat het weggepeste gezin, hoe afkeurenswaardig ook, wellicht niet is weggepest vanwege een (gedeeltelijk) allochtone achtergrond, maar vanuit persoonlijke conflicten tussen de ouders en de slachtoffers.

Een andere jeugdwerker legt uit dat de jongeren niet zozeer extreemrechts zijn, maar meer zeer behoudend en afkerig van buitenstaanders. Daarbij wijst de respon-

dent op de plattelandscultuur van kleine gemeenten. Ook een andere respondent bevestigt dat er een sterke ‘ons kent ons’-cultuur bestaat in deze contreien, waarbij buitenstaanders wantrouwig worden bekeken: ‘Al woon je als buitenstaander al dertig jaar in een dorp als Kudelstaart, je zult dan nog steeds geen echte Kudelstaarter zijn.’ De jeugdwerker geeft daarbij een aanvullend voorbeeld: ‘Het is heel simpel, ik ben een blanke autochtoon, maar als ik me als een gothic ga kleden en dat ga profileren, dan moeten ze mij ook niet.’ De jongeren zelf klagen wellicht dat er in de omgeving te weinig voor hen te doen is. De andere kant van het verhaal is dat niemand plannen heeft om te verhuizen naar een andere stad.

‘Verhuizen? Nee, ik denk er niet aan. Waarom? Ik ken hier iedereen, mijn familie zit hier, mijn vrienden, ik ken iedereen. Misschien is het wel klein, maar ik wil toch echt hier blijven wonen.’

Zo hebben de groepsleden niet alleen onderling een hechte band, maar ook binnen de lokale gemeenschap is sprake van een sterke onderlinge band. Tijdens een avond in een café, waar een van de onderzoekers op een rustig tijdstip met een jongere zit, voegt de eigenaar van de gelegenheid zich bij het gesprek. De onderzoeker vraagt de eigenaar of hij wel eens Lonsdalejongeren binnenkrijgt. De eigenaar vindt het een vreemd begrip. Als hij uitgelegd krijgt wat daarmee bedoeld wordt en hem gevraagd wordt of hij hen wellicht bedreigend vindt, schiet hij in de lach.

‘Bedreigend? Die jongens? Welnee, natuurlijk niet. Weet je wat het is: ik ken al die jongens al vanaf dat ze klein waren. Ik ken ze bij naam en ik weet of ze de zoon zijn van Piet of Klaas. En bovendien heb ik nooit last met ze. En wat ze dan voor kleding aan hebben, ach...’

Tijdens een bijeenkomst aan de Langeraarse plassen laten de onderzoekers de jongeren discussiëren over extreemrechtse ideeën. Alle jongeren geven daarbij aan zich niet te bekeren tot extreemrechts. Wel zegt een van de jongeren nationalistisch te zijn. Daar wordt door de rest van de groep wat lacherig op gereageerd en aangegeven dat hij daarin de uitzondering van de groep is. De rest van de groep houdt zich niet bezig met politiek. De rest geeft aan het best met een paar ideeën van deze jongeren eens te zijn, maar eveneens dat hij zich veel drukker maakt dan de anderen over bepaalde zaken omtrent de teloorgang van het Nederlandse cultuurged.

De jongere geeft aan dat hij staat voor Nederland, voor de Nederlandse normen en waarden en dat hij deze hoog in het vaandel draagt. Op de vraag wat hij zou gaan stemmen, zegt hij dat het partijprogramma van de NVU hem aanspreekt. De onderzoekers wijzen hem erop dat deze partij als extreemrechts bekendstaat. Maar dat spreekt de jongere tegen. Hij stelt dat hij het partijprogramma heeft bekeken (en wist eruit te citeren) en stelt dat het niets met extreemrechts te maken heeft, maar wel met een gezond nationalistisch gevoel. Trots zijn op Nederland, dat is voor hem belangrijk.

Wanneer het partijprogramma van de NVU op internet wordt bekeken, wordt onmiddellijk duidelijk waarom deze partij een bepaalde aantrekkingskracht kan uitoefenen op deze jongere. Het gaat dan met name om twee programmapunten waar deze respondent zich in kan vinden: ten eerste de aanwezigheid van allochtonen en ten tweede het gevoel van onveiligheid door criminaliteit.

De aanwezigheid van allochtonen in Nederland is voor de gesproken jongeren nog geen probleem. De culturele profilering van allochtonen (met name het spreken van de eigen taal) en de vele berichten omtrent betrokkenheid in criminele activiteiten is wel een probleem voor de jongeren.

‘Als ze zich nou gewoon aanpassen... kijk, ik ga op mijn werk ook om met Marokkanen, maar die praten gewoon Nederlands. Je moet eens kijken naar de gevangenis, die zitten vol met buitenlanders. Kijk maar naar de statistieken, dan zie je het zo.’

Bovenstaand citaat is exemplarisch voor veelgehoorde opmerkingen in het onderzoek. Het is een opmerking die tevens past in het huidige maatschappelijke klimaat, waarin de nadruk ligt op aanpassing van nieuwkomers en op hardere repressie van criminaliteit.

In hoeverre zijn de Lonsdalers nu extreemrechts? De vragenlijsten geven aan dat er een behoorlijke gevoeligheid bestaat voor rechtse ideeën. Ook uit gevoerde gesprekken blijkt dat jongeren soms Lonsdale dragen om een ‘statement’ te maken. Er zijn jongeren die nazisymboliek gebruiken en er zijn jongeren die gewelddadige confrontaties aangaan met allochtone groepen. In feite is het niet vreemd dat de jongeren met betrekking tot hun *uitingen* in een extreemrechtse hoek worden geplaatst. Wel is het zo dat de jongeren zelf afstand nemen van dergelijke ideologieën. Zij geven aan dat het gebruik van nazisymboliek weinig van doen heeft met het aanhangen van een ideologie; al zijn zij zich bewust van het grote schokeffect dat dergelijke symboliek met zich meebrengt. Gewelddadige confrontaties lijken minder met politieke motieven te maken te hebben, maar eerder met rivaliteit tussen jeugdgroepen. Het is bij deze groep moeilijk om aan te geven waar de grens ligt tussen extreemrechts gedrag en extreem gedrag pur sang, zeker voor ‘de buitenwereld’. De valkuil ligt in de verschillende interpretatiekaders die ten grondslag liggen aan de verwarring. De jongeren willen met het gebruik van nazisymboliek niet uitdragen dat zij streven naar een fascistische blanke natie. Wel willen ze een schokeffect creëren en zijn ze zich ervan bewust dat het gebruik van nazisymbolen dat effect sorteert. Zij maken gebruik van symbolen en confrontaties om zich tegen buitenstaanders te keren. Bij geen enkele van de jongeren is een uitgesproken voorliefde voor een nazi-ideologie aangetroffen.

6.4 Aanpak

De gemeente, de politie en het jongerenwerk geven in interviews aan dat de schaal waarop zich in Aalsmeer jeugdoverlast en -criminaliteit voordoet verhoudingsgevoel meevalt. Wel is er sprake van (soms hardnekkige) jeugdoverlast, maar volgens de politie zijn de overlastveroorzakers zelden aan te merken als gemarginaliseerde probleemjongeren. Het gaat veel vaker om verveelde schoolgaande en werkende jeugd. De beperkte schaal van de jeugdoverlast maakt dat zowel individuele jongeren als jeugdgroepen goed bekend zijn bij politie en jongerenwerk. Lastiger wordt het wanneer jongeren van buiten de gemeente komen, maar hun aantallen laten het volgens respondenten toe om ook die jongeren te leren kennen.

De betrokken instanties maken nadrukkelijk gebruik van de bekende shortlistmethode om problematische groepen in kaart te brengen (Beke e.a. 2000). Door de toepassing van deze methode is er over het algemeen wel zicht op de verschillende jeugdgroepen in de gemeente. Zoals aangegeven, wordt deze groepsgerichte benadering gehanteerd in de hele regio Amsterdam, zowel bij politie, gemeente als welzijnsorganisaties.

In deze paragraaf worden eerst de essenties van het algemene jeugd- en veiligheidsbeleid geschetst. Vervolgens wordt aangegeven wat (daarbinnen) wordt gedaan aan het Lonsdalefenomeen. Dan blijkt dat in Aalsmeer naast de groepsgerichte aanpak en integrale samenwerking geen noodzaak wordt ervaren voor een aparte Lonsdale-aanpak, waarmee Zoetermeer bijvoorbeeld recentelijk wel een begin heeft gemaakt.

Jeugdbeleid en uitvoering ervan

Zowel het college van B&W als de gemeenteraad vindt dat 'jeugd' de permanente aandacht verdient op de politieke agenda. Zowel in notities van de gemeenteraad als in de collegeprogramma's wordt jeugd als speerpunt genoemd. Er zijn diverse notities en voor een buitenstaander is het soms ingewikkeld om na te gaan hoe die zich tot elkaar verhouden, omdat er geregeld sprake is van overlap. Opvallend is wel dat bijvoorbeeld Zoetermeer en Venray een algemeen jeugdbeleid hebben dat niet uitsluitend van toepassing is op risicjongeren en probleemjongeren. Aalsmeer kiest ervoor om een directe verbinding te maken met onveiligheid en richt zich in haar beleid daarom specifiek op criminaliteitspreventie en overlastbestrijding. Er is wel een algemeen veiligheidsbeleid, verwoord in de nota *Veiligheidsbeleid 2005-2006*. Dat beleid wordt per jaar uitgewerkt in een veiligheidsprogramma, om jaarlijks doelstellingen aan te geven en tegelijkertijd terug te kijken op het jaar ervoor.

In de nota *Veiligheidsbeleid* wordt aangegeven wat de doelstelling van het veiligheidsbeleid is: het handhaven van het veiligheidsniveau door middel van samenwerking met strategische partners. De politie, Openbaar Ministerie, welzijn en (jeugd)hulpverlening dienen onder actieve gemeentelijke regie gezamenlijk veiligheidsproblemen aan te pakken. Concreet betekent dit dat de gemeente een veilig-

heidscoördinator heeft aangesteld die als taak heeft om als een soort beleidsmaker vraag en aanbod bijeen te brengen en ervoor te zorgen dat partijen op hun verantwoordelijkheden worden aangesproken. Sommige respondenten juichen deze ontwikkeling toe, maar maken direct een onderscheid tussen voornemen en de daadwerkelijke uitvoering ervan. Volgens sommige geïnterviewden moet ook in Aalsmeer worden voorkomen dat het veiligheidsbeleid een papieren tijger blijft en nota's oplevert die volstaan met vanzelfsprekendheden als 'in het beleid dient zowel aandacht te zijn voor de objectieve onveiligheid als het subjectieve onveiligheidsgevoel van burgers'. Een respondent geeft aan:

'Alle gemeenten hebben het tegenwoordig over integraal samenwerken. Ook Aalsmeer plakt dat model op van alles en nog wat en doet met die trend mee. Maar het heeft denk ik nog eerder met de beperkte schaal dan met een doordacht beleid te maken dat instanties elkaar hier nog wel aardig weten te vinden en we niet de scherpe kantjes hebben die andere gemeenten wel hebben bij de Lonsdaleproblemen.'

Concreter wordt de nota *Veiligheidsbeleid* als de afzonderlijke beleidsvelden worden behandeld. Zo wordt er een aantal opmerkingen gemaakt over het veiligheidsbeleid in relatie tot de jeugd. Aalsmeer erkent dat er jeugdoverlast is en dat die de afgelopen jaren sterk is toegenomen. De gemeente geeft aan dat er tot dusver nogal ad hoc is gereageerd op incidenten en dat er geen samenhangende aanpak was. Die was wellicht ook nog niet nodig, omdat de urgentie daartoe volgens betrokken partijen nog niet werd gevoeld. In 2003 laat de gemeente het onderzoeksbureau Eijssink Smeets en Etman onderzoeken wat de problemen zijn en hoe zij het best kunnen worden aangepakt (Witte e.a., 2003). Het onderzoeksbureau ziet een verband tussen overlast en 'interetnische spanningen'. Op basis van de adviezen van het bureau wordt zowel een korte- als een langetermijnbeleid ontwikkeld. Wat dat betekent, wordt duidelijk als we het *Veiligheidsprogramma 2006* bestuderen. Dat is zoals gezegd een op een bepaald jaar gerichte concrete uitwerking van het beleid. Ook in het veiligheidsprogramma worden weer opmerkingen gemaakt over jongeren. Hoewel het de bedoeling is dat er per jaar concrete doelen worden gesteld, zijn de doelen voor 2006 vrijwel gelijk aan die van 2005: het systematisch in kaart brengen van jeugdgroepen, meer afstemming tussen betrokken partijen en een aanpak die vroeg, tijdig en consequent is. De opzet van het beleid was nu juist om deze algemeen geformuleerde doelen uit te werken in subdoelstellingen die goed in een jaar zouden kunnen worden gerealiseerd. In het programma staat er toch al concrete resultaten kunnen worden benoemd. Zo is er een 'ketenunit jeugdcriminaliteit' om de samenwerking tussen partijen te stroomlijnen. Maar die constatering zegt nog niets over de daadwerkelijke uitvoering en de resultaten van die ketenunit. Daarvan zal een aparte evaluatie moeten plaatsvinden.

Het jeugdbeleid is verwoord in het gemeentelijk *Jeugdveiligheidsplan 2005-2006*. Dat plan is tevens een uitwerking van wat over de jeugd in de nota *Veiligheidsbeleid* is opgemerkt. Volgens de gemeente is de hoofddoelstelling van het *Jeugdveiligheidsplan*: ‘...het terugdringen van onacceptabel gedrag van groepen jongeren op straat. Met de totstandkoming van dit jeugdveiligheidsplan en het volgen van de werkwijze als daarin beschreven, wordt beoogd deze doelstelling te halen’ (p.15).

Het plan is ontwikkeld als gevolg van het onacceptabele gedrag, met name overlast en vandalisme, van bepaalde groepen jongeren. De gemeente is van mening dat de samenleving echter ook minder tolerant is en scherper reageert richting jeugd en haar gedrag. Dat betekent dat zij ervoor kiest de rekening niet alleen bij de jongeren neer te leggen, maar ook een beroep doet op de tolerantiegrenzen van (andere) inwoners. In het plan staat dat de aanpak bestaat uit zowel een individuele als groepsgerichte aanpak van 12-18-jarigen. De groepsgerichte benadering betekent dat per groep een apart plan van aanpak gemaakt wordt. Volgens sommige respondenten richt het beleid zich feitelijk alleen op risicjongeren en blijft de harde kern van overlastveroorzakers buiten schot. De gemeente werpt tegen dat de harde kern vaak ouder is en daarbij past in haar ogen aandacht via het reguliere repressiebeleid door politie en justitie. Zij erkent dat er een maximumleeftijd met het jeugdbeleid gemoeid is, maar ziet dat derhalve niet als een probleem. Uit ons veldwerk blijkt dat veel Lonsdalers de achttien al zijn gepasseerd en dat zijn zeker niet allemaal risicjongeren. Wij nemen net als in Zoetermeer waar dat er in het jeugd- en veiligheidsbeleid weliswaar keuzes worden gemaakt, maar dat de keuze ten aanzien van de maximumleeftijd geen recht doet aan de praktijk op straat, waar er zelden groepen jongeren zijn die allemaal tussen de twaalf en achttien jaar oud zijn.

Het jeugdveiligheidsplan heeft bewust maar een doorlooptijd van twee jaar. Volgens een respondent is dat om de druk op de ketel te houden en om zo snel mogelijk concrete resultaten te bereiken. De doelen richten zich op een voorzieningenaanbod, zicht krijgen en houden op problematische jeugdgroepen, beter gecoördineerde hulpverlening en een beter gestroomlijnde opsporing en vervolging. Maar ook nu blijkt dat het beleid nog niet is geëvalueerd; wij moeten als onderzoekers afgaan op interviews waarin sommige respondenten zich enthousiast tonen over het beleid en anderen vinden dat er nog altijd een kloof is tussen voornemens en wat daadwerkelijk is gerealiseerd.

Aanpak Lonsdaleproblematiek: de praktijk van het beleid

In de hiervoor besproken plannen wordt geen specifieke aandacht besteed aan het Lonsdalefenomeen. De partijen ervoeren de aanpak voorheen als ad hoc en ongestructureerd. Met name politie en de gemeente geven aan dat er met het nieuwe jeugd- en veiligheidsbeleid nu meer samenhang en samenwerking is, waardoor de

problemen in hun ogen redelijk onder controle zijn en in elk geval niet verergeren. Er heerst tijdens de interviews een sfeer van ‘nu alles meer onder controle’ te hebben. Wat bijvoorbeeld meespeelt is dat er het afgelopen jaar nauwelijks echt grote incidenten zijn geweest, zoals de ongeregelde heden in 2003, de inval in N201 van 2004 en het wegpesten van een allochtoon gezin in 2005. Toch merkt een respondent op dat er wat hem betreft nog te veel incidentenbeleid plaatsvindt.

‘Zowel de gemeenteraad van Aalsmeer en Uithoorn, waar ook een dergelijke problematiek is, reageert behoorlijk fel op incidenten en verliest dan vaak zijn geduld en hoofd, hoewel in Aalsmeer wel degelijk zaken ten goede zijn gekeerd in het gezamenlijk optrekken van instanties.’

Politie

De politie geeft aan dat het vooral de autochtone jongeren zijn die in Aalsmeer voor overlast zorgen. Volgens haar komt dit doordat er nauwelijks allochtone jeugd is in Aalsmeer. De respondenten bevestigen de aanwezigheid van een aantal lastige jeugdgroepen, waaronder de Wilhelminastraatgroep, die samenkomt in de gelijknamige straat, en de ‘Kudelgangsters’ in Kudelstraat. Dat is de groep die geregeld de aandacht vraagt vanwege overlast, vernielingen en het lastigvallen van bezoekers van het plaatselijke winkelcentrum. Het betreft echter geen Lonsdalegroepen. Dat is anders bij de Sporthalgroep. Volgens buurtregisseurs is daar sprake van een duidelijke Lonsdalegroep, die volgens hen contacten heeft met ‘rechtse’ bewegingen en zich ook op internet manifesteert. De groep wordt net als de andere jeugdgroepen doorlopend in de gaten gehouden door zowel politiemensen van de surveillancedienst als de buurtregisseurs. Van die laatstgenoemde categorie wordt verwacht dat zij geregeld op de jeugdgroepen afstappen en er een praatje mee maken. Daarmee worden jongeren ‘uit de anonimiteit gehaald’. Aan de hand van deze informatie wordt ook het regionale computerbestand actueel gehouden, waarin alle districten van het korps Amsterdam-Amstelland aangeven welke jeugdgroepen er op een bepaald moment zijn en welke (over)last zij opleveren. Er is desalniettemin geen speciale aanpak gericht op Lonsdalers. Een van de respondenten stelt dat het weliswaar klopt dat de gemeente daarvoor niet de urgentie ervaart, maar:

‘Aan de andere kant zijn zij ook wat terughoudend om het beestje echt bij de naam te noemen in een apart beleid, omdat dit de gemeente verkeerde publiciteit oplevert. Welke gemeente wil er nu bekendstaan als Lonsdalegemeente?’

Als het nodig is vinden de politie en de gemeente dat er strak moet worden opgetreden. Zij duiden daarmee op de inval in N201 in februari 2004. Volgens de politie hebben Lonsdalers het daar nu nog over. Zoals aangegeven zijn destijds diverse aanhoudingen verricht en zijn er wapens en verdovende middelen in beslag

genomen. De politie geeft aan dat de ‘interetnische spanningen’, waarover de pers in 2003 nog rapporteerde en die resulteerden in incidenten, weliswaar nog steeds bestaan, maar nu redelijk onder controle zijn. Zij bedoelt dat er nauwelijks meer incidenten zijn. De politie meent dat dit mede toegeschreven kan worden aan het politiebeleid en het beleid van haar partners, dat er nadrukkelijk op is gericht om (Lonsdale)jongeren uit de anonimiteit te halen. De teamchef geeft aan dat de aanpak van Lonsdalers in zijn ogen niet sterk verschilt met bijvoorbeeld die van Marokkaanse jongeren in Amsterdam-West: uit de anonimiteit halen, groepen systematisch in beeld houden, wanneer nodig handhavend optreden, contact zoeken met jongeren en hen aanspreken op het gedrag. Ook het ‘betrekken van ouders’ om jongeren tot de orde te roepen vindt de politie belangrijk. Het valt respondenten op dat sommige ouders achter de ideeën van hun kind staan, waardoor men zich afvraagt in hoeverre Lonsdalers hun gedachtegoed ook (deels) thuis opdoen.

De politie heeft net als in de andere steden te maken met beperkte middelen. Zo zijn er geregeld bewoners die zich beklagen over de nationalistische symbolen en soms zelfs regelrechte nazisymbolen waarmee jongeren op straat lopen. Tegen alleen het dragen van dit soort symbolen treedt justitie niet op en heeft de politie dus geen middel om jongeren aan te pakken.

Gemeente

Volgens respondenten is het Lonsdalevraagstuk in Aalsmeer een verhoudingsgewijs overzichtelijke problematiek: jongeren zijn vanwege de beperkte schaal snel in beeld en er is niet een duidelijk extreemrechtse kern zoals de Zoetermeerse skinheads of de Venrayse NVU-kern. Volgens de gemeente is die categorie er wel, maar bestaat zij slechts uit ongeorganiseerde enkelingen. Tijdens het gesprek met de gemeente worden twee families genoemd die er in Aalsmeer om bekendstaan te ‘flirten’ met rechts-radicalisme. Op welke manier die families van invloed zijn op de Lonsdalers is niet duidelijk. Dat beeld wordt bevestigd door een andere respondent.

De gemeente geeft aan dat een deel van de ‘kaalkopjes’ met hun radicale uitingen puur intimiderend gedrag vertoont, zonder echt te weten waarover zij het hebben. Ook de politie geeft aan dat veel bewoners het probleem relativeren en zij vindt dat gevaarlijk, want dat leidt in haar ogen tot misplaatste tolerantie. De burgemeester geeft in een interview met *NRC Handelsblad* op 25 februari 2006 aan dat de goede samenwerking met de veiligheidspartners ertoe heeft geleid ‘dat de overlast van die Lonsdalejongeren nagenoeg is verdwenen’. Ook in het interview geven de burgemeester en een van zijn ambtenaren aan veel verwachtingen te hebben van het nieuw ingezette beleid. Zowel politie als jongerenwerk meent echter dat waakzaamheid geboden is en er nog altijd wel een probleem is.

Welzijn

Welzijn heeft van de gemeente in het ‘nieuwe beleid’ budget om *outreaching* te werken met behulp van een jeugdbus. Deze bus moet worden gezien als een mobie-

le hangplek waarmee ambulante jongerenwerkers langs de bekende hangplekken rijden. Het werken met bussen is een trend in welzijnsland: ook in Zoetermeer wordt deze aanpak gebruikt om jeugdgroepen te benaderen en contact te leggen. De jongerenwerkers geven aan dat er nog steeds Lonsdalejeugd is in Aalsmeer, hoewel het de laatste tijd betrekkelijk rustig is. Zij menen dat er behoefte is aan een specifieke doelgroepaanpak, hoewel de urgentie daarvan zoals gezegd niet door politie en gemeente wordt gedeeld. Een respondent van de welzijnsorganisatie merkt op dat hij toch eigenlijk wel wat meer daadkracht verwacht van de gemeente en politie, en het in zijn ogen niet zo kan zijn dat politie en gemeente het gevoel hebben dat de problemen onder controle zijn. ‘Maar in kleine gemeenten speelt ook altijd het krappe budget mee’, zo merkt deze respondent op als enigszins verzachtende omstandigheid. ‘Er is gewoon minder speelruimte dan in bijvoorbeeld Amsterdam of Amstelveen om meer te besteden aan voorzieningen voor jongeren en het voeren van maatwerk in beleid.’ (Desondanks merkt een andere respondent op dat het budget voor jeugd het afgelopen begrotingsjaar bijna is verdubbeld. Dat geld ging bijvoorbeeld naar de jeugdbus.) Een ander manco is volgens het jongerenwerk de maximumleeftijd van het jeugdbeleid. De gemeentelijke voorzieningen en het beleid richten zich op de jeugd tot en met zestien jaar – en soms nog tot en met achttien jaar (aanpak jeugdoverlast politie). Daarmee wordt een groot deel van de Lonsdalers gemist, omdat veel van dit soort jongeren de zestien reeds gepasseerd is. Veel jongeren zijn tijdens onze interviews rond de twintig.

Er zijn in Aalsmeer zowel hardcorejongeren die in die gemeente wonen als jongeren van (soms ver) daarbuiten, die deze gemeente geregeld bezoeken, bijvoorbeeld vanwege school of uitgaan. Het Lonsdalefenomeen beperkt zich dus niet tot de gemeentegrenzen en kan daarom ook niet als een geïsoleerd, lokaal probleem worden opgelost. Op dit moment mist er echter een structureel overleg met de instanties in de buurgemeenten die ook met Lonsdalers te maken hebben. Zo heeft ook de buurgemeente Uithoorn, waarmee Aalsmeer fysiek bijna is vergroeid, te kampen met Lonsdalers en dat zijn vaak dezelfde jongeren die ook in Aalsmeer vertoeven. De welzijnsorganisatie, politie en gemeente ervaren dat de benadering van de beide buurgemeenten verschilt. Voor hun gevoel is Aalsmeer verder, omdat het voor de instanties daar een reeds bekende problematiek is die ook richting buitenwereld (bijvoorbeeld de pers) niet wordt ontkend, waar Uithoorn pas net met de problemen is geconfronteerd of in elk geval de schijn wekt dat dit zo is – hoewel een respondent aangeeft dat Uithoorn de problemen aanvankelijk wellicht heeft ontkend om er geen ruchtbaarheid aan te geven. Sommige respondenten verbazen zich erover dat er nauwelijks inhoudelijke afstemming is met Uithoorn. Een respondent zegt hierover:

‘Uithoorn en de instanties daar lopen toch tegen hetzelfde soort vragen aan als wij en dan zou je toch denken dat ze eens hier komen praten. Maar ook

de gemeente Aalsmeer zoekt het niet echt in contacten over de gemeentegrens voor wat betreft dit jeugdprobleem. Daar zit verder niks achter denk ik, maar kennelijk is men gewoon vooral gericht op de eigen lokale problematiek. Als politie hebben we wel contact, omdat we tot een en dezelfde regiopolitie horen. Er is uitwisseling en overleg.’

Diezelfde sleutelinformant merkt overigens op dat ook met de buurkorpsen Utrecht en Hollands-Midden geen contact en informatie-uitwisseling bestaat over de jeugdgroepen. De politiemensen merken op dat Aalsmeer in de buurt ligt van een ‘drielandpunt’ met deze buurkorpsen, wat maakt dat de problematiek deels uit beeld verdwijnt.

Resumé

In de gemeente Aalsmeer is sprake van enkele jeugdgroepen, waaronder Lonsdalers. De meeste jongeren zitten op school (vaak vmbo en mbo) of hebben werk, niet zelden in de vele bloemenkwekerijen of op de bloemveiling. De jongeren die werken, hebben hun opleiding meestal afgerond. De jongeren komen vaak uit gezinnen met tweeverdieners, ze scoren hoog op riskante gewoonten als alcoholgebruik en sommige jongeren gebruiken veel drugs. Sommigen vallen op door het gebruik van geweld. Zij noemen zichzelf ‘rechts’ en ‘nationalistisch’ en worden niet graag aangezien voor rechts-radicalen. Dat is in hun ogen een brug te ver. Desondanks scoren de jongeren in de vragenlijsten hoog op indicatoren die dergelijke attitudes meten. Ook in interviews geven zij aan moeite te hebben met allochtonen in het algemeen en ‘moslims’ in het bijzonder. Zij maken gebruik van de extreemrechtse symbolen, hoewel zij er veel moeite mee hebben dat buitenstaanders ook een Nederlandse vlag op een bomberjack interpreteren als extreemrechts. De symbolen benadrukken volgens de jongeren datgene waar zij voor staan (voor Nederland als hun vaderland). Maar deze uitleg is niet helemaal dekkend. Uit andere interviews blijkt dat wanneer jongeren echte skinheadsymbolen gebruiken, zij dat doen om de buitenwereld af te schrikken. Zij lokken daarmee bewust bepaalde reacties uit en soms volstaat het opvallend dragen van een Nederlandse vlag op de kleding.

Aalsmeer is geen grote gemeente. Mensen kennen elkaar over het algemeen goed, waardoor het lastig is om anoniem te blijven. Volgens politie, welzijn en gemeente is dat de verklaring voor de beperkte schaal waarop het Lonsdaleprobleem in Aalsmeer voorkomt en na een aantal ernstige incidenten voorlopig (weer) onder controle lijkt. Er mist bijvoorbeeld een neonazikern zoals in Zoetermeer, waardoor het urgentiegevoel een stuk minder is. De netwerkpartners menen er met het reguliere jeugd- en veiligheidsbeleid nog wel uit te komen. De basis van dat beleid is zorgen dat de informatie over individuen en groepen actueel blijft, jongeren ‘hinderlijk volgen’ en spanningen in de kiem smoren.

Een belangrijk knelpunt is dat het Lonsdaleprobleem zich niet beperkt tot de

gemeentegrenzen of de grenzen van de politieregio Amsterdam-Amstelland. Aan het begin van dit hoofdstuk is aangegeven dat een aantal voorzieningen (school, horeca, jongerencentra) in Aalsmeer ook wordt gebruikt door jongeren van buiten de gemeente. Onder die categorie jongeren bevindt zich een aantal Lonsdalejongeren. Ook de eigen Aalsmeerse Lonsdalejongeren verplaatsen zich gemakkelijk, wat ertoe leidt dat buurgemeente Uithoorn sinds enige tijd met overlastgevend de Lonsdalers te maken heeft.

Een tweede knelpunt is de leeftijdsgrens van 18 jaar. Het jeugd- en veiligheidsbeleid richt zich specifiek op de strafrechtelijk minderjarigen tussen 12 en 18, terwijl ons veldwerk uitwijst dat een deel van – in elk geval de Lonsdalers – ouder is en dus niet afdoende via het beleid wordt bereikt.

Een essentieel punt is dat instanties in Aalsmeer ‘oude’ werkwijzen, die reeds zijn gebruikt voor andere vormen van jeugdcriminaliteit en -overlast, nu ook inzetten voor grensoverschrijdend gedrag van Lonsdalejongeren. Er wordt niet geëxperimenteerd met werkmethode die zijn toegespitst op jongeren die niet alleen bepaald gedrag vertonen, maar ook een bepaalde manier van denken hebben ten aanzien van de Nederlandse samenleving. Aan die laatste dimensie wordt, voor zover wij kunnen ontdekken, geen aandacht besteed, afgezien van sommige jongerenwerkers die graag een ‘goed gesprek’ met jongeren aangaan.

De lijnen bij elkaar gebracht

In dit hoofdstuk brengen we de hoofdlijnen uit de onderzoeken in Venray, Aalsmeer en Zoetermeer bij elkaar. We richten ons op de kenmerken en achtergronden van de Lonsdalejongeren en de aanpak van de betrokken instanties. In het bijzonder bespreken we de verschillen en overeenkomsten wat betreft de kenmerken en achtergronden – met name op basis van de ingevulde vragenlijsten en de aanpak van de problematiek – tussen de plaatsen. Gelet op de geringe respons in Zoetermeer zal die vergelijking vooral plaatsvinden op kwalitatieve wijze. Dat betekent dat we voor de afzonderlijke items in de afgenomen vragenlijsten bekijken of er een stad uitspringt ten opzichte van de andere steden en op welke punten.¹⁴⁸ We volgen daarbij de volgorde van de onderwerpen zoals die in de afzonderlijke hoofdstukken is aangehouden.

7.1 Kenmerken en achtergronden van de jongeren

Achter het begrip ‘Lonsdalejongeren’ schuilt een pluriforme werkelijkheid. Op basis van onze onderzoeksgegevens is er aanleiding om het beeld van Lonsdalejongeren dat in hoofdstuk 3 aan de hand van de literatuur is geschetst aan te vullen en te nuanceren. De onderlinge verschillen tussen maar ook binnen groepen Lonsdalers in dezelfde gemeente zijn te groot om ze als een homogene groep aan te merken. De term ‘Lonsdale’ is voor sommige jongeren negatief geladen vanwege de veronderstelde relatie met extreemrechts, neonazisme, enzovoort. Daarentegen is die relatie voor anderen juist de reden om Lonsdale te dragen. Beeldvorming door en in de media blijkt hierin een belangrijke rol te spelen. De gemeenschappelijke bevinding in de drie steden is dat niet elke Lonsdaler er rechts-extreme ideeën op nahoudt en dat niet iedere rechts-extremist als Lonsdaler gekleed gaat. Los van de wijze van kleden delen de onderzochte groepen een voorliefde voor hardcoremuziek en het daarbijbehorende alcohol- en drugsgebruik. Dat impliceert niet direct dat ze op goede voet met elkaar staan. In de onderzoekssteden, met name Zoetermeer en Venray, hebben we gezien dat het Lonsdaleverschijnsel zich

¹⁴⁸ Daarbij zijn we als volgt te werk gegaan. Voor elk item is de score (aantal respondenten) bepaald. Dat aantal kan afwijken van het gemiddelde van de drie steden bij elkaar. Als het verschil tussen de 0 en 1 was, hebben we het ‘=’-teken gebruikt (wijkt niet af), tussen de 1 en 2 een ‘+’ of een ‘-’ (wijkt iets af), tussen de 2 en 4 ‘++’ of ‘--’ (wijkt af) en bij een verschil van meer dan 4 ‘+++’ of ‘---’ (wijkt sterk af). In SPSS-terminen gaat het om de *residuals* (= count – expected count).

kenmerkt door een proces van afstoten en aantrekken. Het verschijnsel is met andere woorden dynamisch; het is onderhevig aan tijd- en jeugdculturele invloeden en bovendien afhankelijk van de lokale geschiedenis en situatie.

Het veelzijdige karakter van het Lonsdalefenomeen komt onder meer naar voren als we de scores van de afgenomen vragenlijsten in de drie onderzoekssteden met elkaar vergelijken. Wat betreft de groepsaspecten springt Aalsmeer er sterk uit (zie bijlage 3, tabel 1). De jongeren in Aalsmeer zijn gemiddeld het jongst van de onderzochte groepen in de drie plaatsen. Zij maken naar eigen zeggen vaker deel uit van een groep, veroorzaken volgens zichzelf en anderen meer overlast, maar handelen minder vaak onder groepsdruk. Bij de jongeren uit Venray is het omgekeerde beeld te zien. Zij merken vaker iemand aan als leider in de groep. Zoetermeer wijkt nauwelijks af van het gemiddelde.

Wat betreft de algemene kenmerken van de jongeren zijn er weinig verschillen tussen de drie steden (bijlage 3, tabel 2). De jongeren uit Aalsmeer, en in mindere mate die uit Zoetermeer, wonen vaker bij vader en moeder. Jongeren in Venray wonen naar verhouding iets vaker bij alleen hun moeder of al zelfstandig.

In lijn met het voorgaande is er bij de jongeren uit Aalsmeer vaker sprake van een intact gezin (ouders leven nog en zijn niet gescheiden) waarin beide ouders werken (bijlage 3, tabel 3). Voor de jongeren in Venray geldt dat zij naar verhouding vaker te maken hebben gehad met het overlijden van de vader. Er lijkt minder sprake van echtscheiding en werkende ouder(s). In Venray is vaker sprake van gescheiden ouders. In Aalsmeer komen gescheiden ouders beduidend minder voor. Zoetermeer wijkt vrijwel niet af van het gemiddelde van de drie steden.

De jongeren komen overeen op het punt van het probleemgedrag op school (spijbelen en te laat komen). In Venray hebben jongeren meer te maken gehad met de hulpverlening; in Aalsmeer juist minder (bijlage 3, tabel 4).

De jongeren uit Aalsmeer zijn het meest positief over de uitgaansmogelijkheden in de eigen plaats; de jongeren uit Venray het minst (bijlage 3, tabel 5). In Zoetermeer zijn er meer jongeren die niet of nauwelijks uitgaan of dat doen in de eigen woonplaats. De jongeren uit Venray en Aalsmeer zoeken hun vertier vaker ergens anders (buiten gemeente), bijvoorbeeld door het bezoeken van party's. In Zoetermeer zijn er meer jongeren die nooit een ruzie hebben gezien tijdens het uitgaan, terwijl een aantal jongeren hier aangeeft dat dit meer dan twintig keer is voorgevallen. Bij de jongeren uit Venray is het zien van ruzie meestal beperkt tot enkele keren (1-3 keer). De jongeren uit Aalsmeer geven aan vaak ruzie te hebben gezien (meer dan twintig keer). Een vergelijkbaar patroon is te zien bij het getuige zijn van een mishandeling.

Als we het alcoholgebruik van de jongeren onder de loep nemen, dan vallen de jongeren uit Aalsmeer op door hun forse drankgebruik (bijlage 3, tabel 6). Zij drinken de hele week; de jongeren uit Venray en Zoetermeer drinken alleen op feestjes en/of in het weekend. De Aalsmeeders drinken ook meer voor het uitgaan en zijn

vaker dronken (sommigen minimaal een keer per week). Bij de andere jongeren is dat niet of veel minder het geval.

De jongeren uit Venray gebruiken in vergelijking met de andere steden vaker drugs (bijlage 3, tabel 7). Zij doen dat vooral op feestjes en in het weekend. In Zoetermeer gebruikt een aantal jongeren dagelijks. Wat betreft de soorten drugs zijn er nauwelijks verschillen te zien tussen de steden. In Aalsmeer lijken de jongeren in vergelijking met Venray iets meer cocaïne en speed te gebruiken. Daarentegen gokken de jongeren uit Aalsmeer minder dan die uit Venray en Zoetermeer.

De steden verschillen onderling op het gebied van geweldsdelicten (bijlage 3, tabel 8). De jongeren uit Zoetermeer zijn het meest gewelddadig, de jongeren uit Venray het minst. In Zoetermeer gaat het vooral om vechten in groepsverband (zonder en met gewonden) en individueel vechten waarbij zwaargewonden vallen. Jongeren uit Aalsmeer maken meer uitdagende opmerkingen naar allochtonen of vechten met ze. Bij de vechtpartijen vallen lichtgewonden. In Venray lijkt het beperkt te blijven tot dreigen (met in elkaar slaan, wraak nemen) of vechten zonder dat er gewonden vallen.

Met betrekking tot het bezit en/of gebruik van wapens zijn er geen verschillen tussen de steden, met als uitzondering de jongeren uit Venray die vaker dan de andere jongeren een wapen meenemen met het doel om dat – indien nodig – te gebruiken (bijlage 3, tabel 9).

Er zijn geen verschillen tussen de steden met betrekking tot de vermogensdelicten (bijlage 3, tabel 10). De enige uitzondering betreft heling, waaraan de jongeren in Zoetermeer zich vaker schuldig zeggen te maken dan de jongeren uit Venray.

De jongeren uit de drie steden wijken niet van elkaar af als het gaat om vernielingen (bijlage 3, tabel 11). De jongeren uit Aalsmeer zijn meer betrokken bij de handel in drugs, met name softdrugs en in mindere mate speed en amfetamine (bijlage 3, tabel 12). Jongeren uit Aalsmeer hangen meer dan jongeren uit Venray rond en vallen daarbij andere mensen lastig of treiteren ze (bijlage 3, tabel 13). Voor het overige zijn er geen verschillen tussen de steden.

Qua persoonlijkheidseigenschappen wijken de jongeren in de drie steden nauwelijks van elkaar af (bijlage 3, tabel 14).¹⁴⁹ Vergeleken met de normgroep geven de onderzochte jongeren meer blijf van een extravert en disinhberend gedrag (uitgaan, feesten, drugsgebruik, enzovoort).

Als we de achtergrond- en criminaliteitsgegevens van de jongeren in de drie steden vergelijken met een steekproef van ruim 4000 jongeren in de leeftijd van 12-

¹⁴⁹ Omdat het gemiddelde scores en kleine aantallen respondenten betreft, hebben wij ons bij het bepalen van de verschillen laten leiden tot een *face value*-beoordeling.

18 dan valt op dat er weliswaar verschillen zijn (hardcorejongeren gebruiken bijvoorbeeld meer drugs en alcohol en ze zijn vaker betrokken bij geweldsincidenten dan andere jongeren), maar de overeenkomsten tussen beide groepen zijn prominenter zichtbaar. Kennelijk wijken zij op andere gebieden weinig af van de ‘doorsnee’ jongere.

Een belangrijke uitzondering betreffen echter hun attitudes ten aanzien van andere bevolkingsgroepen in de samenleving. Hierbij geven vooral de jongeren uit Zoetermeer blijk van vijandigheid naar andere bevolkingsgroepen. Tussen de steden onderling bestaan verder inhoudelijke verschillen (bijlage 3, tabel 15). Zo lijken de jongeren uit Venray negatiever te oordelen over joden (die zouden te veel invloed hebben), daklozen en nieuwkomers. Zij vinden wel dat Antillianen beter moeten worden behandeld dan buitenlanders. Bij de jongeren uit Aalsmeer richten negatieve attitudes zich op moslims en gehandicapten. Dat laatste geldt overigens ook voor de jongeren uit Zoetermeer, die bovendien overwegend een negatief vrouwbeeld hebben en vinden dat ‘blanken terecht de leiders van de wereld zijn’.

De jongeren uit Zoetermeer kennen de grootste geweldsacceptatie, gevolgd door de jongeren uit Aalsmeer en Venray (bijlage 3, tabel 16). Laatstgenoemden scoren op dergelijke items het laagst, wat onder meer blijkt uit het feit dat de jongeren uit Venray vinden dat vreedzaam omgaan met elkaar de beste manier is om conflicten te voorkomen.

Wat betreft rechts-populistische stellingen is een vergelijkbaar beeld te zien bij de steden als hiervoor geschetst: bij de jongeren uit Venray richten dergelijke uitingen zich vooral op joden, bij de jongeren uit Aalsmeer op buitenlanders (bijlage 3, tabel 17). Bij de Zoetermeerse jongeren zijn geen opvallende resultaten te zien.

Een voor de hand liggende vraag is wat de verklaring is voor de opvattingen van de jongeren over bevolkingsgroepen, hun bereidheid om geweld te gebruiken en rechts-populistische ideeën. Op basis van de ingevulde vragenlijsten is geprobeerd hierop een antwoord te vinden. Daarbij zijn verschillende statistische technieken toegepast (zoals factor- en regressieanalyse). Hieruit zijn geen noemenswaardige resultaten naar voren gekomen. Een van de mogelijke verklaringen hiervoor is dat er andere variabelen van invloed zijn dan in dit onderzoek zijn onderzocht. Niet onderzochte variabelen zijn bijvoorbeeld de opvattingen en overtuigingen van de ouders. De interviews geven de indicatie dat de opvattingen van de jongeren ‘met de paplepel zijn ingegoten’. Iets dergelijks werd vermoed aan de hand van andere studies (Van Donselaar, 2005; Homan, 2006). Ook is in dit onderzoek nauwelijks aandacht geweest voor de invloed van de woonomgeving en onveiligheidsgevoelens omtrent allochtonen. Wel is geconstateerd dat de omvang van de allochtone bevolkingsgroepen in de drie steden relatief klein is. Het feit dat bepaalde opvattingen van de jongeren moeilijk te verklaren zijn, kan er ook op duiden dat hun denkbeelden een min of meer toevallig product zijn van een bepaalde jeugdsu-

cultuur. Uit de interviews en de vragenlijsten is duidelijk naar voren gekomen dat er een relatie bestaat tussen het aanhangen van rechtse opvattingen en de hardcorescene. Dit komt prominent naar voren wanneer de scores van de hardcorejongeren worden vergeleken met die van jongeren die een andere muzieksmaak hebben, namelijk metal.

We hebben gekeken of er verschillen zijn tussen de hardcorejongeren die hoog en de jongeren die laag scoren op de Vragenlijst Inwoners Nederland.¹⁵⁰ Uit de resultaten blijken degenen die hoog scoren zich op de volgende gebieden te onderscheiden van de personen met een lage score:¹⁵¹

- minder ruzie gezien tijdens uitgaan;
- drinken vaker alcohol in het weekend;
- drinken vaker thuis in voor het uitgaan;
- zijn vaker dronken;
- gokken vaker;
- groepsleden kennen elkaar minder van school;
- dagen vaker alloctonen uit of vechten met ze;
- vechten vaker met groep (zonder gewonden en met lichtgewonden);
- vechten vaker alleen (zonder gewonden);
- vernielen vaker straatmeubilair;
- vallen anderen vaker met groep lastig.

Jongeren die blij geven van vijandigheid jegens andere bevolkingsgroepen, rechts-populistische ideeën aanhangen en een grotere bereidheid tonen om geweld te gebruiken, zijn vooral te vinden in de uitgaansscene.¹⁵² Ze maken deel uit van een subcultuur waarin drank, geweld en ander *acting out*-gedrag centraal staan. Wellicht is dit gedrag te typeren als 'kick-gedrag', iets wat we ook zien bij sommige groepen jeugddelinquenten. Het is mogelijk dat het aanhangen van extreem-rechts gedachtegoed een manifestatie of uiting is van hun drang tot provoceren, maar dit zou nader onderzocht moeten worden. Illustratief in dit verband is het onderzoeksverslag over Zoetermeer en Aalsmeer. Het gedachtegoed dat hier uitgedragen wordt, is wellicht eerder een vorm van antisociaal gedrag dan dat het een duidelijk politieke basis heeft. Vechten, vandalisme en negatieve denkbeelden omtrent buitenlanders lijken van eenzelfde orde. Uiteraard zijn er uitzonderingen, maar die lijken beperkt tot een aantal individuen dat aansluiting zoekt bij meer

¹⁵⁰ Daarbij is gekeken naar de 25% die het hoogst en de 25% die het laagst scoort op de vragen. Vrijwel alle variabelen uit de SED zijn in de analyses betrokken.

¹⁵¹ Bij een significantieniveau van $p < .05$.

¹⁵² Het is duidelijk dat er een verschil kan bestaan tussen het hebben van een bepaalde bereidheid en het daadwerkelijk toepassen van geweld. Met andere woorden: een positieve beantwoording van dergelijke vragen houdt niet automatisch in dat de jongeren ook in alle gevallen daadwerkelijk geweld zullen toepassen.

georganiseerde vormen van extreemrechts en derhalve ook een potentieel lid vormen voor de extreemrechtse organisaties en partijen. Wervingsstrategieën worden zeker toegepast, ook in de onderzoekssteden, maar lijken slechts bij enkelen effectief aan te slaan. Bovendien kan het lidmaatschap van bijvoorbeeld de NVU beperkt zijn tot een eenmalige betaling van de contributie.

7.2 Aanpak van problematiek

In de gesprekken met vertegenwoordigers van gemeente, politie en welzijnsorganisaties zijn vragen gesteld over de voorgestane probleemaanpak en de feitelijke uitvoering daarvan. Hoewel er verschillen zijn tussen de drie gemeenten, zijn er ook overeenkomsten. Die overeenkomsten wijzen mogelijk op een algemeen patroon van de aanpak van het Lonsdalefenomeen door overheidsinstanties. Om dit beter in beeld te brengen is een schema opgesteld, waarbij is uitgegaan van de instanties gemeente, politie en welzijn.

In schema 7.1 wordt de aanpak van de gemeenten vergeleken op basis van vier bestuurskundige hoofdthema's: het formele beleid, de agendavorming, de feitelijke respons op het probleem (Lonsdalejongeren) en de samenwerking van actoren (zie literatuurhoofdstuk en voor een bespreking ook Rosenthal e.a., 1996). Bij beleid staat voorop wat de doelen zijn en op welke manier hier in de uitvoering vorm aan wordt gegeven. Daarbij wordt nagegaan hoe de problemen rond hardcorejongeren op de politiek-bestuurlijke agenda terechtkomen. Bij de uitvoering wordt ook bekeken wat de samenwerking was tussen de relevante actoren. Er is immers steeds sprake van een beleid waarbij meer dan één instelling is betrokken. Aldus bieden de vier thema's een leidraad om de drie gemeenten systematisch te vergelijken betreffende de aanpak van de 'Lonsdaleproblematiek'.

Bij het formele beleid gaat het om de officieel nagestreefde doelen en middelen, dus de voorgestane probleemaanpak. Binnen dit thema maken wij een onderscheid tussen het algemene jeugdbeleid van de gemeente, het (eventueel aanwezige) beleid dat binnen het jeugdbeleid wordt toegespitst op Lonsdalejongeren en de nagestreefde doelen van politie en welzijnsorganisaties. Uit het schema wordt duidelijk dat er lang niet altijd sprake is van formeel beleid. Er is wel steeds een algemeen jeugdbeleid, maar slechts in één geval is sprake van speciaal op hardcorejongeren gericht jeugdbeleid.

Het tweede item in het schema is de agendavorming. Hier wordt de vraag beantwoord welk proces ertoe heeft geleid dat 'Lonsdalejongeren' op de politiek-bestuurlijke agenda van gemeentebestuur en gemeenteraad staan. Bij dit proces van agendavorming blijken in alle drie de gemeenten zowel concrete incidenten als mediaberichtgeving een rol te hebben gespeeld.

De feitelijke respons op de problemen met hardcorejongeren kan afwijken van het formele beleid. Er kan een kloof zijn tussen het gewenste en het daadwerkelijk uitgevoerde beleid. Naast het constateren van dergelijke discrepanties is het van belang hiervoor een verklaring te vinden. Overigens is er altijd een bepaalde

Schema 7.1

	Venray	Zoetermeer	Aalsmeer
Beleid			
Gemeente algemeen jeugdbeleid	<p>Ja (vigerend beleid): communicatie tussen en met jongeren jeugdparticipatie veiligheid en leefbaarheid aandacht eigenheid jeugd verantwoordelijkheid burgers plan voor multifunctioneel centrum Voorheen: nauwelijks sprake van jeugdbeleid; richt zich vooral op jongeren tot 16 jaar en allochtonen</p>	<p>Ja: jeugdgezondheidszorg voor 0-19-jarigen onderwijsachterstanden brede school vrijetijdsaanbod koppeling tussen jeugd- en wijkbeleid jeugdparticipatie versterken samenhang jeugdbeleid Opmerking: binnen het algemeen jeugdbeleid werd een verbinding gemaakt met veiligheidsbeleid. In dat kader was er een preventiebeleid t.a.v. allochtone probleemjongeren</p>	<p>Ja: zowel individuele als groepsgerichte aanpak van 12- 18-jarigen voorkomen adhoc-respons op incidenten door middel van integrale (keten/aanpak Opmerking: weinig achterstandjongeren, gemeente richt zich speciaal op overlastgevende jeugd en minder op een algemeen voorzieningenbeleid</p>
Gemeente apart beleid Lonsdale	<p>Neen, want algemeen en geen specifiek doelgroepenbeleid Zelfstandige stichting Dingus voor bijzondere doelgroepen, waaronder hardcorejongeren</p>	<p>Ja, in zomer 2006 begin mee gemaakt voorkomen (verdere) radicalisering voorlichting op scholen scholing en werk afspraken met justitie over harde kern monitoring groepen en personen permanente overlegstructuur veiligheidspartners</p>	<p>Neen, men ziet geen noodzaak daartoe. Er is een beperkt urgentiegevoel, er is weinig speelruimte voor speciaal beleid en veiligheidspartners willen niet te veel focus op Lonsdalers, wel op overlast en crimineel gedrag. Te veel aandacht voor Lonsdale schaad reputatie gemeente</p>
Politie	<p>Geen specifiek c.q. geformaliseerd beleid hardcorejongeren; worden vooral als jeugd gezien; wel continue aandacht voor deze groep</p>	<p>Specifiek beleid. Sireven is om groepen en individuen van zowel hardcore als skinheadsene permanent in beeld te houden. Noodhulp en wijk-agenten spelen daarbij, naast de afdeling</p>	<p>Geen specifiek c.q. geformaliseerd beleid hardcorejongeren; worden vooral als jeugd gezien; wel</p>

	<p>misdaadanalyse een voornamelijk rol. Politie beroept zich op IGP-gedachte (informatiegestuurd politiewerk)</p>	<p>continue aandacht voor deze groep. Streven is dat buurtregisseurs groepen in beeld houden en contact onderhouden. Repressie om grenzen aan te geven</p>
Welzijn	<p>Specifieke voorziening voor hardcorejongeren (gesloten door gemeente) Straathoekwerkers leggen contacten met hardcorejongeren</p>	<p>Op papier geen specifieke voorzieningen voor hardcorejongeren. Ambulant jongerenwerkers zoeken jongeren op straat op. Er zijn inloopaanbiedingen voor de jeugd jongeren op straat op met een bus. Er zijn inloopaanbiedingen voor de jeugd</p>
Agendavorming		
Hoe op agenda?	<p>Incidenten tussen groepen jongeren en media-aandacht</p>	<p>Incidenten in 2003</p>
Achtergrond agendavorming (b.v. incidenten, media)	<p>Diverse incidenten die uitvergroten en vervormd zijn weergegeven in de media (kranten, tv) Gemeente als een van de actoren in media-aandacht Komst minister naar Venray, geeft impuls aan jeugdbeleid</p>	<p>Incidenten (treffen Lonsdale-allochtone jeugd, 2003), rapport ES&E (2003), politie-inval N201 (2005) berichtiging media associaties van Aalsmeer met 'kaalkopjes' (kranten, Prentime)</p>
Feitelijke respons op problematiek Lonsdalejongeren		
Algemene typering lokale respons	<p>Incidentalisme Hoog urgentiegevoel</p>	<p>Kleinschaligheid, partners weten elkaar te vinden Bepakt urgentiegevoel</p>
Gedeelde probleemdefinities	<p>Neen, met name gemeente en welzijn verschillen zeer op dit punt, politie zit er tussenin</p>	<p>Neen, wel meer overeenstemming dan in andere twee steden, mogelijk vanwege kleinschaligheid gemeente</p>

Politie	<p>Ad hoc binnen lokale driehoek Nauwe contacten doelgroep door o.a. wijkagent, ook in het kader van openbare orde (preventief) Repressie door surveillancedienst Vooral gericht op criminaliteit, steeds minder tijd voor contacten</p>	<p>Politie benut de verzamelde gegevens over groepen en individuen t.b.v. operationele proces en om problemen te agenderen bij College van B&W en gemeenteraad. Politiebeleid roept tegenreacties op vanuit doelgroep</p>	<p>Politie heeft korte lijnen met gemeente en welzijn en bereiden repressieve actie voor wanneer grenzen zijn overschreden (b.v. inval N201)/ Buurtregisseurs benutten Shorlistmethodiek om zicht op jongeren te houden</p>
Gemeente	<p>Afkondiging noodverordening Dingus Gericht op brede openstelling jongerencentrum. Dingus, faalt, resulteert in sluiting; voorkomen dat Dingus eigen doelgroepen beleid voert Lonsdalejongeren moeten gebruik maken van algemene voorzieningen</p>	<p>Nieuw college stelt zich op als regisseur. Hecht weinig waarde aan aparte ontmoetingsruimten hardcorejongeren. Zoekt actief naar expertise rond Lonsdalefenomeen en extreemrechts</p>	<p>Gemeente gericht op 'onderhoud' bestaand beleid, neemt geen nieuwe initiatieven zoals Zoetermeer</p>
Welzijn	<p>Jongerencentrum gesloten Straathoekwerkers geen/nauwelijks contact met hardcorejongeren Gemeente zegt contract op met straathoekwerkers voor Lonsdalejongeren</p>	<p>Een welzijnsorganisatie op voorgrond, die bijdraagt vanuit algemene jeugdvoorzieningen. Organisatie beheert geen aparte honken voor Lonsdalers Richten zich op Lonsdalers en niet op skinheads</p>	<p>Meerdere aanbieders welzijnswerk actief in het veld (Cardanus, N201). N201 feitelijk belangrijkste ontmoetingsplaats hardcorejongeren</p>
Samenwerking	<p>Diverse overlegvormen, komt steeds meer structuur in Uitvoering gemeentelijk beleid ontaardt in persoonlijke vete, veel rechtszaken Politie in spagaat (kloof tussen beleid en uitvoering) Jongerencentrum veel contacten met allochtone gemeenschap</p>	<p>Diverse overlegvormen, komt steeds meer structuur in. Politie had aanvankelijk moeite met het op de agenda krijgen van het probleem bij het stadsbestuur. Gemeente nu meer initiatiefnemer</p>	<p>Integraal overleg feitelijk gebaseerd op groepsgerichte benadering (shortlist) die in Amsterdam-Amstelland en intergemeentelijk verband (Aalsmeer; Uithoorn en Amstelveen) wordt benut. Per groep is een integraal plan van aanpak</p>

respons van gemeente, politie en welzijn, zelfs als er geen formeel beleid is. Zelfs een non-respons, dus een situatie waarin actoren op geen enkele manier reageren op de problemen rond hardcorejongeren, is strikt genomen een vorm van respons. Uit de bestuurskundige literatuur blijkt dat de mate van overeenstemming over probleemdefinities van beleid de feitelijke beleidsuitvoering en respons van actoren kan verklaren (vergelijk Pressman en Wildawsky, 1984; Van Heffen, 1993). In het schema trachten we eerst een algemene typering te geven van de lokale respons, daarna geven we aan in welke mate er sprake was van gedeelde probleemdefinities. Vervolgens bespreken we de afzonderlijke respons van gemeente, politie en welzijn.

In alle drie de gemeenten is sprake van een geformaliseerd jeugdbeleid. Uiteraard zijn er accentverschillen. In Venray ligt het accent op de eigen verantwoordelijkheid van de burgers en heeft de gemeente een rol van stimuleren en faciliteren. In Aalsmeer draait het meer om de integrale aanpak van jongerenproblemen en in Zoetermeer om de samenhang in het jeugdbeleid op diverse niveaus. In vergelijking met de andere twee gemeenten is het jeugdbeleid in Venray pas recent tot ontwikkeling gekomen.

De vraag of er specifiek beleid moet komen voor Lonsdalejongeren en hoe dat beleid er dan uit moet zien, wordt door de gemeenten verschillend beantwoord. In Venray en Aalsmeer ziet men geen noodzaak voor een gericht beleid. Sterker nog, hardcorejongeren moeten gebruik gaan maken van algemene voorzieningen (Venray). Men wil af van een specifiek doelgroepenbeleid. In Zoetermeer daarentegen is de gemeente wel overtuigd van de noodzaak van een specifiek beleid, dat overigens nog in de kinderschoenen staat. Kernbegrippen zijn het voorkomen van verdere radicalisering en monitoring van de harde kern.

In geen van de gemeenten heeft de politie een specifiek beleid ontwikkeld voor Lonsdalejongeren, hoewel de politie in Zoetermeer een nadrukkelijker rol krijgt toebedeeld in het beleid en de aanpak. Voor de diverse welzijnsinstellingen ligt dat anders. Zij richten zich juist op de hardcorejongeren. In Venray en Aalsmeer uit dit zich bijvoorbeeld in een centrum waar hardcoreparty's worden gehouden of door de inzet van straathoekwerkers.

De drie gemeenten hebben de agendavorming rond het Lonsdalefenomeen met elkaar gemeen: incidenten en de daaruit voortvloeiende media-aandacht blijken de motor te zijn achter de agendering van het onderwerp. Vooral de associatie van hardcore met Lonsdale en extreemrechts lijkt hierbij een belangrijke factor te zijn geweest.

Wat betreft de praktische uitvoering van het beleid valt op te merken dat lokale incidenten, uitvergroot weergegeven in de media, van betekenis zijn geweest voor de agendering van het Lonsdaleprobleem. Dat geldt met name voor Venray en

Zoetermeer. In Aalsmeer is er minder urgentiegevoel geweest. Over hoe het probleem gedefinieerd moet worden en wat de meest geëigende aanpak is, wordt door de partners in de drie gemeenten verschillend gedacht. In Venray komen deze meningsverschillen duidelijk naar voren tussen de gemeente enerzijds en het welzijnswerk, in dit geval het jongeren centrum, anderzijds. De politie neemt hier – wellicht noodgedwongen – een tussenpositie in.

De politie houdt zich in alle drie de gemeenten bezig met proactieve (informatie verzamelen en veredelen) en preventieve activiteiten (contacten met doelgroep en jongerencentra), en treedt in geval van incidenten en/of strafbare feiten repressief op (inval in jongeren centrum). Hoewel er geen formeel beleid is geformuleerd, heeft de politie in haar taakuitoefening wel specifieke aandacht voor de hardcorejongeren.

Het welzijnswerk richt zich op hardcorejongeren door middel van voorzieningen, zoals een jongeren centrum, en middels straathoekwerkers die contact proberen te krijgen met de jongeren. Er zijn meer aanbieders van welzijnsvoorzieningen actief. Dat lijkt vooral te gelden voor Zoetermeer en Aalsmeer. In Venray worden de specifieke voorzieningen afgebouwd teneinde een generieke invulling en uitvoering van het jeugdbeleid te verkrijgen.

Er is sprake van verschillende niveaus van samenwerking tussen gemeente, politie en welzijn (en andere partners) in de drie gemeenten. Medewerkers op het uitvoerende niveau weten elkaar goed te vinden en kunnen – vaak bilaterale – afspraken maken. Een voorbeeld is de wijkagent in Venray die voor elke hardcoreparty met het jongeren centrum overlegt welke maatregelen nodig zijn in het kader van de openbare orde. Op uitvoerend niveau zijn er in Venray ook contacten (geweest) met vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschap. Een vergelijkbaar verhaal gaat op voor de welzijns- en jongerenwerkers in de drie gemeenten. Er wordt samengewerkt in diverse overlegstructuren. De informatie-uitwisseling tussen de diverse instanties is niet optimaal. Een belangrijk aspect in de samenwerking betreft het bestuursbeleid, dat op gespannen voet kan staan met de praktijk van alledag of dit zelfs kan doorkruisen. De sluiting van het jongeren centrum in Venray is hiervan een voorbeeld. Door het opheffen van dit centrum is grotendeels het zicht op de hardcorejongeren verdwenen.

Conclusies, discussie en implicaties

Tot slot volgen in dit hoofdstuk de conclusies, discussie en implicaties naar aanleiding van dit onderzoek. Leidraad vormen de onderzoeksvragen zoals die in het eerste hoofdstuk zijn geformuleerd: wie zijn de Lonsdalejongeren eigenlijk, hoe kunnen de aanpak en het beleid met betrekking tot het Lonsdalevraagstuk in de drie steden worden gekarakteriseerd en welke conclusies en implicaties volgen hieruit? De implicaties hebben betrekking op de wijze waarop instanties met de Lonsdaleproblematiek kunnen omgaan. Tot slot volgen enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

8.1 Wie zijn nu de Lonsdalejongeren?

Deze vraag is onder meer leidend geweest in ons onderzoek. Vanuit de beschikbare, deels verhalende literatuur komt het beeld naar voren van kansarme jongeren uit problematische gezinnen, met een lage opleiding, werkloos, gekleed in een Lonsdale-outfit, enzovoort. Het heersende beeld van deze groep jongeren is vooral negatief te noemen. Dat stereotiepe beeld blijkt op diverse onderdelen niet te kloppen.

Uit de interviews blijkt dat de groep Lonsdalers zeer divers is. Sommige jongeren dragen Lonsdalekleding, anderen niet. Dat geldt ook voor het dragen van kisten, bomberjacks en het hebben van een kaal hoofd. Sommigen noemen zich rechtsgeoriënteerd en anderen nationalist. Het gemeenschappelijke kenmerk is de muziekvoorkeur, namelijk hardcore. Het is dan ook beter om te spreken van hardcorejongeren, want voor sommige jongeren is de term ‘Lonsdale’ achterhaald, soms beledigend en in elk geval niet de hele lading dekkend.

Uit zowel de vragenlijsten als de interviews komt naar voren dat de hardcorejongeren grosso modo niet uit gebroken gezinnen komen. Beide ouders werken bovendien en komen niet standaard uit de lagere sociale klassen. Er heerst onder de jongeren een groot arbeidsethos. Een andere stereotypering die niet strookt met de werkelijkheid is dat de Lonsdalejongeren crimineel zijn. In elk geval een deel van de rechts-extremistische jeugd- en hardcorecultuur zou te herleiden zijn tot een delinquente subcultuur. Dat blijkt niet het geval in de drie onderzoekssteden. Op de criminaliteitsitems in de vragenlijsten scoren de hardcorejongeren over het algemeen niet afwijkend van een doorsnee groep jongeren. Een uitzondering is het geweldgebruik: hardcorejongeren in de drie onderzochte gemeenten plegen naar verhouding meer geweldsmisdrijven dan andere jongeren. Deze resultaten zijn uiteraard beperkt tot de onderzochte groepen.

Er zijn ook overeenkomsten tussen de resultaten uit eerder onderzoek en onze

studie. Een van de meest in het oog springende betreft het forse aandeel van hardcorejongeren dat rechts-extreme ideeën aanhangt (o.a. AIVD, 2005), althans volgens hun eigen antwoorden in de vragenlijsten. Veel jongeren in dit onderzoek geven blijk van een negatieve houding ten aanzien van buitenlanders c.q. moslims. Dit lijkt een typisch kenmerk te zijn voor de hardcorejongeren in de onderzochte gemeenten; jongeren met een andere muziekvoorkeur scoren beduidend lager op dergelijke items. Overigens vinden de jongeren zichzelf niet rechts-extreem.

Een andere bevinding is dat veel jongeren aangeven dat het alcohol- en drugsgebruik erg fors is. Een behoorlijk deel van de jongeren gebruikt regelmatig middelen, sommigen elke dag. Verschillende jongeren zijn al op jonge leeftijd begonnen. In een aantal gevallen kan worden gesproken van verslaving.

Een deel van de hardcorejongeren beschikt over persoonlijkheidseigenschappen die betrekking hebben op ontremmend en extravert gedrag. Zij lijken geen problemen te ondervinden op andere eigenschappen als neuroticisme en impulsiviteit. Factoren die samenhangen met een hoge score op een negatieve attitude jegens andere bevolkingsgroepen lijken vooral terug te voeren op uitgaan, alcohol- en drugsgebruik en gebruik van geweld. De persoonlijkheidseigenschappen van de jongeren lijken hiermee in overeenstemming, zonder hiermee een causaal verband te willen suggereren.

Samenvattend is het antwoord op de vraag wie nu de Lonsdalejongeren zijn in de drie onderzochte gemeenten als volgt te formuleren: het gaat om jongeren die zich in elk geval identificeren met de hardcorecultuur, al dan niet gepaard gaand met de daarbijbehorende kledingstijl. Van een problematische gezinssituatie lijkt geen of slechts in geringe mate sprake te zijn. Kenmerkend is de uitgaanscultuur en drugsgebruik. Het is beter te spreken van hardcorejongeren dan van Lonsdalers. Van een algehele delinquente levensstijl is geen sprake, wel van meer geweld. Mogelijk dat het geweldsaspect samenhangt met de uitgaanscultuur. Een groot deel van de onderzochte hardcorejongeren oordeelt negatief over andere bevolkingsgroepen, met name over moslims en hangt rechts-populistische opvattingen aan. Enkele jongeren maken deel uit van georganiseerde extreemrechtse bewegingen.

Een belangrijke vraag is hoe het valt te verklaren dat de jongeren zichzelf niet zien als extreemrechts of rechts-radicaal, maar in de beantwoording van de vragenlijsten wel hoog scoren op thema's die in buitenlands (Duits) onderzoek wezenlijke samenhang vertonen met rechts-radicalisme (Heitmeijer, 1988, 1992, 2006).¹⁵³ Mogelijk dat die discrepantie te maken heeft met een aanpassingsdilemma (Van Donselaar en

¹⁵³ In het onderzoek van Moors (2007) wordt dat als volgt onder woorden gebracht: '[...] ze weliswaar weinig op hebben met buitenlanders, maar ze distantiëren zich van extreemrechtse politieke ideologie en van politiek "tout court"' (p. 43).

Rodrigues, 2002). In de beleving van de jongeren wordt de kwalificatie ‘extreem-rechts’ geassocieerd met een politieke stroming die terug te voeren is op (neo)nazistisch gedachtegoed, WO-II, concentratiekampen, enzovoort. Daarmee wil de meerderheid van de onderzochte jongeren zich niet affichereren. De jongeren die geen moeite hebben met nazisymboliek, passen zich aan de omgeving aan om negatieve en afwijzende reacties van anderen te voorkomen. De jongere die het hakenkruis afdoet als hij naar zijn oma gaat (zij heeft WO-II meegemaakt) en de jongeren die elkaar de Hitlergroet brengen als zij zich onbespied wanen, zijn voorbeelden hiervan. Er kan worden gesproken van verhullingsmechanismen: verhulling richting buitenwereld versus openlijke meningsuiting in besloten gemeenschap. Door zich bijvoorbeeld nationalist te noemen, plaatsen de jongeren zich daarmee buiten dat beladen (politieke) discours. Dat is veiliger en roept minder negatieve reacties op. Integendeel: de helft van de Nederlanders ‘denkt er zo over’, in de woorden van een van de jongeren. Op die manier definiëren de jongeren iets wat geen (beladen) geschiedenis heeft. Bepaalde opvattingen worden door het ‘zware’ referentiekader van WO II als het ware gedempt en verhullend gebracht. Bovendien willen jongeren nu eenmaal als normaal overkomen en ze zullen niet snel het predikaat ‘extreem’ of ‘afwijkend’ op zichzelf plakken.

Een aspect dat hiermee verband houdt, betreft het gegeven dat opvattingen en denkbeelden over bijvoorbeeld allochtonen niet in een vacuüm worden ontwikkeld en uitgedragen, maar bepaald worden door de context waarin deze jongeren leven. Die context kan betrekking hebben op de samenleving als geheel (denk bijvoorbeeld aan het integratie- en asieldebat), alsook op de eigen situatie van de jongeren. In die bredere maatschappelijke ontwikkeling past het gegeven dat sommige jongeren mogelijk aan het verrechtsen zijn. In Venray bijvoorbeeld zou de Groep Wilders 29 zetels met de Tweede Kamerverkiezingen hebben behaald als het aan de vijfhonderd leerlingen van een middelbare school had gelegen.¹⁵⁴ Mogelijk dat ook de betekenis van ‘links’ en ‘rechts’ door sommige jongeren anders wordt ingevuld dan in de traditioneel politieke betekenis. Voor de jongeren in dit onderzoek behoren de VVD en Groep Wilders tot het middenspectrum van de politieke partijen.

Daarenboven kan de hardcorecultuur een factor van betekenis zijn. Jongeren die zich tot die cultuur voelen aangetrokken, nemen bij voorbaat al een bepaald beeld mee van hoe de hardcorejongeren denken en zich (moeten) gedragen. De normen binnen de groep hebben betrekking op kleding, haardracht, taalgebruik, stromingen binnen de hardcoremuziek en opvattingen over buitenlanders. Eenmaal deel uitmakend van de groep gaat de groepssocialisatie door en wordt dat beeld bevestigd, versterkt en geïnternaliseerd.

¹⁵⁴ *Dagblad de Limburger*, 17 november 2006.

De media hebben een belangrijke rol gespeeld bij de beeldvorming omtrent Lonsdalejongeren. In diverse krantenberichten en tv-uitzendingen zijn Lonsdalejongeren geportretteerd als kansarme, delinquente jongeren met extreemrechtse ideeën. Enerzijds wordt dat beeld gevoed door de jongeren zelf, die in uitzendingen hun antipathie tegen allochtonen niet onder stoelen of banken steken, anderzijds zijn instanties ook verantwoordelijk voor de bestendiging van het stereotiepe beeld. Illustratief is de uitspraak van de burgemeester van Venray dat er in Venray rond de vierhonderd extreemrechtse jongeren zijn die zich concentreren rond het jongeren centrum. Dergelijke berichten hebben een zichzelf bevestigende werking: na deze en andere uitspraken zijn er vanuit heel Nederland vertegenwoordigers van extreemrechtse organisaties naar Venray gekomen in de veronderstelling nieuwe leden te kunnen werven.

Het beeld van de Lonsdalejongeren in de media heeft in bepaalde gevallen ook de relatie met allochtonen onder druk gezet, met diverse confrontaties en bedreigingen tot gevolg. Het is echter de vraag of de gewelddadige confrontaties tussen allochtone groepen en autochtone hardcorejongeren direct kunnen worden toegeschreven aan een bepaald gedachtegoed dat de hardcoreliefhebbers aanhangen of de antipathie van allochtone groepen jegens hardcorejongeren, zoals de media soms hebben gesuggereerd. Het is immers een bekend gegeven dat jongerengroepen in het algemeen vaak de confrontatie aangaan met elkaar, ongeacht hun etniciteit of politieke idealen. Jongeren gaan, bij het zoeken en vormen van hun identiteit, graag om met gelijkgestemden en vertonen daarin groepsgedrag waarin zij zich conformeren aan de codes binnen een groep en het zich afzetten tegen andere groepen. Of het nu studentenverenigingen betreft of hardcoreliefhebbers die zich op een bepaalde manier kleden.¹⁵⁵ De jongeren die wij spraken zijn opgegroeid in een behoudende cultuur waar 'buitenstaanders' maar moeilijk worden geaccepteerd en aanpassing aan de geldende waarden de norm is. Binnen die cultuur hebben zij elkaar gevonden en vertonen zij groepsgedrag. De confrontaties in Venray, maar ook wel in Zoetermeer en Aalsmeer, tussen Lonsdalers en allochtone jongeren zijn soms terug te voeren op 'gewone' ruzies en onenigheid tussen jongeren. Pas in een later stadium kunnen die incidenten, mede door de media, een etnisch karakter krijgen, zoals is gebleken in Venray. Dit laat onverlet dat sommige jongeren bewust vanuit een bepaalde overtuiging de confrontatie met elkaar opzoeken. Dat geldt niet alleen voor de hardcorejongeren, maar ook voor sommige allochtonen.

In het verlengde hiervan roept dit onderzoek ook de vraag op of het rechtse gedachtegoed van de hardcorejongeren van voorbijgaande aard is of dat zij de toekomst

¹⁵⁵ Zie ook Zannoni et al. (2006) die onderzoek hebben gedaan in het politiedistrict Breda en onder meer tot de bevinding komen dat incidenten tussen allochtone en autochtone jongeren vaak een andere aanleiding hebben dan afkomst of geloof.

ge NVU- of *Blood and Honour*-leden zijn. De indruk is dat het voor het merendeel van de hardcorejongeren om een leeftijdsgebonden fase gaat, bijvoorbeeld waar het om het Lonsdale-aspect gaat. Sommige jongeren zeggen dat zij geen Lonsdalekleding meer dragen, omdat het kinderachtig is. Ook trekken jongeren minder met elkaar op, onder meer omdat het ontmoetingscentrum dicht is (in Venray) en omdat zij ouder worden, een vriendin krijgen, enzovoort. Anderen vinden weer een andere uitlaatklep, zoals de twee jongeren (zie hoofdstuk 4) die zich nu hooligan noemen en ook dergelijk gedrag vertonen. Bezien vanuit het perspectief van extreemrechtse organisaties lijkt de Lonsdalefactor van ondergeschikt belang. Als rekruteringspogingen onder Lonsdalejongeren al slagen, dan is het lidmaatschap van korte duur. De jongeren stappen ook niet zozeer uit politieke overtuiging in de rechts-extreme organisaties als NVU of het VNAB, maar gaan mee met een kennis en vinden het vooral gezellig. Als ze op een zeker moment geen drugs meer mogen gebruiken, gaan ze niet meer naar de bijeenkomsten. Het is onduidelijk in hoeverre hun opvattingen over buitenlanders, joden en andere minderheidsgroepen ook veranderen in de loop van de tijd.

Voor een kleine minderheid van de Lonsdalejongeren is het aanhangen en uitdragen van negatieve opvattingen over andere bevolkingsgroepen wel een serieuze aangelegenheid. Zij zijn trouw lid van bijvoorbeeld een extreemrechtse club of organisatie, doen mee aan demonstraties, rekruteren nieuwe leden en volgen bijeenkomsten. Deze categorie rekent zichzelf vaak al niet meer tot de hardcorescene, zoals de lokale skinheadgroep Jeugdstorm Nederland in Zoetermeer. Mogelijk dat voor hen wel een blijvende rechts-extreme levenshouding in het verschieft ligt. De analogie naar typen jeugddelinquenten is op deze plaats goed te maken. Voor het overgrote deel van de jongeren dat delicten pleegt, geldt dat zij er na verloop van tijd mee ophouden. Zij krijgen een baan, relatie, enzovoort en hebben te veel te verliezen als ze doorgaan op de delinquente weg. Bij hen gaat het vooral om groepsdruk en -gedrag, verkennen van grenzen, het zich afzetten tegen autoriteit en het ontwikkelen van een eigen identiteit. We spreken van adolescentiegebonden probleemgedrag. Een beperkt aantal jongeren gaat op latere leeftijd door en blijft tot soms ver in de volwassen leeftijd delicten plegen. Zij zijn vaak ook op jonge leeftijd al begonnen. We spreken dan van persisterende delinquenten. Het is evident dat beide groepen aandacht behoeven, maar dat het zorgelijke aspect vooral bij de persisterende delinquenten zit.

De vraag in hoeverre hardcorejongeren als rechts-extreem zijn aan te merken, behoeft derhalve een genuanceerd antwoord. In de eerste plaats geldt voor de meerderheid van de jongeren dat een duidelijke politieke basis of ideologie ontbreekt voor hun antibuitenlanderhouding. Slechts enkelen maken deel uit van politieke, georganiseerde extreemrechtse bewegingen. In de tweede plaats hebben veel hardcorejongeren niet alleen negatieve opvattingen over allochtonen, maar bijvoorbeeld ook over joden en zwervers. Kennelijk hebben hun negatieve opvattingen

gen een bredere basis dan de post-Fortuynistische tijdgeest en die is mogelijk terug te voeren op een algeheel maatschappelijk gevoel van onbehagen dat wordt geprojecteerd op mensen die geen deel uitmaken van hun eigen kring.

Vanuit de samenleving worden dat gevoel van onbehagen en de uitingsvormen ervan soms afgedaan als 'opgroei- en pubergedrag'. Los van de waarde van deze mening lijkt het verstandig om de negatieve opvattingen van de hardcorejongeren jegens anderen, met name alloctonen, niet te bagatelliseren. Maatschappelijke tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen kunnen erdoor worden versterkt. Actie roept reactie op. Kort gezegd kan een antibuitenlanderhouding een antiautochtoonhouding tot gevolg hebben, zeker als die gepaard gaat met gewelddadige incidenten, en vice versa. De etnische polarisatie kan een dynamisch proces worden waarvan niemand de uitkomst kan voorspellen. Hierin ligt een belangrijke taak voor organisaties als gemeente, politie en welzijnswerk, maar ook voor zelforganisaties van alloctone groepen.

8.2 Beleid en aanpak

Een specifiek beleid ontbreekt

Naast de vraag wie de Lonsdale- c.q. de hardcorejongeren zijn, onderzochten wij tevens de lokale aanpak van het Lonsdalevraagstuk. Die aanpak komt overeen met wat in het literatuurhoofdstuk het reactiepatroon wordt genoemd: de reacties van (overheids-)organisaties op het vraagstuk. Wij hebben ons bij de reactiepatronen vooral gericht op de gezamenlijke, 'integrale' aanpak van instanties, en dan met name van de gemeente, de politie en het jongerenwerk. Uit het onderzoek blijkt dat die aanpak heel dicht bij het 'integrale beleidsjargon' blijft en bij de doelen die ook voor andere jeugdproblematiek als uitgangspunten worden gebruikt. Het beleid is vrijwel overal in nogal algemene termen geformuleerd en is niet of nauwelijks specifiek gericht op het Lonsdalevraagstuk (hoewel de gemeente Zoetermeer daarmee inmiddels wel een begin heeft gemaakt). In de gezamenlijke aanpak wordt een verbinding gelegd tussen veiligheidsbeleid en jeugdbeleid, om op die manier zowel aandacht te besteden aan handhaving als aan preventie. Zo blijkt na de bestudering van de beleidsdocumenten. Direct valt hierbij op dat hele passages uit de beleidsstukken één op één overgenomen kunnen zijn uit beleidsnota's van gemeenten die voornamelijk te maken hebben met bijvoorbeeld Marokkaanse jongeren of om het even welke jeugdige doelgroep.

Het uitblijven van maatwerk in het beleid, dus een apart beleid gericht op problematische hardcorejongeren, heeft enerzijds te maken met beperkte mogelijkheden en (vooralsnog) een gebrek aan expertise en specialisme om de problemen gericht aan te kunnen pakken, en anderzijds met het uitsluiten van risico's en het omgaan met dilemma's. We werken deze bevinding hierna uit.

Beperkte mogelijkheden en ontoereikende expertise

Het niet kunnen toepassen van specifiek beleid wordt in de hand gewerkt door de schaal van de gemeente, gekoppeld aan de financiële armslag. Een middelgrote stad als Zoetermeer heeft meer speelruimte in het gemeentelijk budget om specifiek beleid te voeren op problematische hardcorejongeren dan een kleine gemeente als Aalsmeer. Venray heeft als kleine stad een minder groot budget dan Zoetermeer, maar beschikt nog altijd over meer speelruimte dan Aalsmeer. Venray had tot voor kort een apart jeugdcentrum voor de hardcorescene. Zoals aangegeven werd dat centrum door de gemeente gesloten, met als ware reden dat de gemeente een brede openstelling van het centrum voor alle doelgroepen wilde, althans volgens verschillende respondenten. In die zin wijkt de gemeente Venray dus niet af van de anti-aparte-buurthuizendoctrine die ook in Zoetermeer en Aalsmeer wordt gehanteerd.

Uit het onderzoek blijkt het (nog) niet kunnen ontwikkelen van specifiek beleid onlosmakelijk verbonden met de ‘nieuwigheid’ en wellicht ook ongrijpbaarheid van het Lonsdaleverschijnsel voor gemeenten, politie en jongerenwerk en de daarmee samenhangende neiging om dicht bij het ‘bekende’ beleidsarsenaal te blijven.

Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 leidde de gabberscene na de jaren negentig overal in Nederland een tamelijk sluimerend en onopvallend bestaan. De scene stond nauwelijks op de politiek-maatschappelijke agenda. Pas sinds een aantal jaren is er een opleving. Volgens de literatuur over Lonsdalejongeren houdt die opleving verband met maatschappelijke ontwikkelingen als de opkomst en ondergang van Pim Fortuyn, de moord op Theo van Gogh en het veranderde debat over de multiculturele samenleving en integratie (zie hoofdstuk 3). Voor veel gemeenten, politiekorpsen en jongerenwerkers echter lijkt het Lonsdalevraagstuk een volstrekt nieuwe en onbekende jeugdcultuur, waarop zij nog geen antwoord hebben. Dat verklaart waarom vrijwel nergens een systematische en op Lonsdalejongeren gerichte probleemaanpak bestaat. Overheidsorganisaties, maar ook het jongerenwerk, zijn dan geneigd de problemen die sommige Lonsdalejongeren veroorzakent niet anders aan te pakken dan ‘gewone’ jeugdoverlast en -criminaliteit. Er is vanwege de ‘nieuwigheid’ van het Lonsdalevraagstuk nog nauwelijks sprake van een uitgekristalliseerde specialistische expertise, uitzonderingen daargelaten. Met specialistische expertise doelen we op de kennis en vaardigheden om adequaat te kunnen omgaan met uitingen van (extreem)rechtse opvattingen en signalen te kunnen duiden die kunnen wijzen op radicalisering bij sommige hardcorejongeren. De opbouw van die expertise staat zowel bij gemeenten als de politie en het jongerenwerk nog in de kinderschoenen. Daarbij komt dat instanties vaak spreken over Lonsdalejongeren, problemen rond Lonsdalers, enzovoort alsof het om een homogene groep gaat. Zoals reeds gezegd, is duidelijk dat de term ‘Lonsdale’ niet (meer) de lading dekt van het verschijnsel waar de instanties op doelen.

Echter, niet alle elementen van de schijnbaar nieuwe jeugdcultuur waren onbekend. Wel bekend waren bijvoorbeeld confrontaties met allochtonen en de asso-

ciatie van Lonsdale met extreemrechts, vooral ingegeven door de berichtenstroom in de media. Daarmee komen we meteen op een aantal risico's dat maakt dat met name gemeentebesturen soms niet staan te springen om specifiek beleid.

Risico's en een dilemma

Het uitblijven van maatwerk heeft wellicht ook te maken met het uitsluiten van risico's, met name door gemeentebesturen. Allereerst bestaat vooral bij het gemeentebestuur de vrees om de reputatie van het dorp of de stad nadelig te beïnvloeden met specifiek op Lonsdalejongeren gericht beleid. Want een dergelijk beleid wordt bepaald niet gezien als reclame. Gemeentebesturen zijn zich er als geen ander van bewust dat associaties met extreemrechts fnuikend zijn voor de reputatie van dorp of stad. Daardoor is er een beperkt gevoelde urgentie om andere middelen te hanteren dan die al worden gebruikt bij de aanpak van 'andere' probleemjeugd. De drie gemeenten in dit onderzoek gingen gebukt onder voor hen onwelgevallige maatschappelijke (media)aandacht. Met name in Venray was die negatieve media-aandacht er ook voor een jongeren centrum dat onderdak bood aan de hardcorescene en geregeld hardcorefeesten organiseerde. Het bestuur van die stad heeft volgens dat centrum gebruikgemaakt van die negatieve pers om het jongeren centrum, waarmee zij al jaren in onmin leefde, te kunnen sluiten. Overigens kon de gemeente de huurovereenkomst met het jongeren centrum opzeggen, met sluiting van het centrum als feitelijk gevolg.

Op de tweede plaats vreest het gemeentebestuur het Lonsdalevraagstuk met specifiek beleid disproportioneel veel aandacht te schenken. 'Terugbrengen van de problemen tot hun proporties' was een veelgehoorde wens in de interviews. Maar ook 'geen platform bieden aan rechts-radicalisme en nationalisme' waren vaak gehoorde zinsneden. De achterliggende redenering was dat met specifiek beleid niet alleen Lonsdalejongeren disproportioneel veel aandacht krijgen, maar dat ook extreemrechtse groeperingen als een neveneffect van het beleid misbruik zouden maken van de publieke belangstelling door hun ideeën te etaleren. Specifiek beleid zou daarom een averechtse werking hebben en niet bijdragen aan de beheersbaarheid van de problemen.

De twee hiervoor genoemde risico's kunnen ertoe bijdragen dat de gezamenlijke aanpak van overheidsorganisaties zich beperkt tot een generieke, niet specifiek op het Lonsdalevraagstuk toegesneden respons. Maar die organisaties worden daarmee meteen geplaatst voor een dilemma: specifiek beleid heeft weliswaar nadelen, maar als ze dat achterwege laten, lopen zij de kans dat ze – volgens de publieke opinie – de problemen met hardcorejongeren bagatelliseren. En uit de vorige paragraaf bleek immers dat de problemen terug dienen te worden gebracht tot normale proporties, maar dat er ook weer weinig reden is om de problemen weg te wuiven.

De vraag is dus steeds: worden de problemen met hardcorejongeren nu onderschat of worden zij overschat en wat is de beste manier om hiermee om te gaan? Vooral voor gemeentebesturen brengt dat vraagstuk problemen met zich mee. Waar

politie en justitie gewoonlijk letten op strafbare feiten en een extremistische hardcoregroep die geen strafbare feiten pleegt en geen overlast veroorzaakt politieel geen probleem hoeft te zijn, waar jongerenwerkers zonder de druk van de publieke opinie het gesprek aan kunnen gaan met hardcorejongeren, daar wordt van politici en bestuurders verlangd dat zij in het openbaar hun verantwoordiging uitspreken en actie ondernemen. Dat wil zeggen: zodra het probleem eenmaal bekend is en zij niet anders meer kunnen dan het erkennen. Zij weten hoe mediagevoelig het Lonsdalevraagstuk is en hoe gevoelig associaties met extreemrechts liggen in de Nederlandse samenleving.

Waarom besloot Zoetermeer uiteindelijk in het najaar van 2006 tot een meer op maat gesneden aanpak, waar de andere gemeenten nog steeds een soort ‘confectiebeleid’ voeren? Dat verschil kan niet alleen worden uitgelegd door te verwijzen naar het verschil in de druk op het beleid door de publieke opinie en door incidenten. Met het Blokhutincident, de nasleep ervan en de daaropvolgende incidenten tussen politie en jongeren en tussen jongeren onderling werd de druk op het beleid al behoorlijk opgevoerd. Toch werden vanuit de publieke opinie in alle drie de gemeenten verwachtingen geuit jegens het beleid. Het verschil moet ook worden verklaard door een hogere inschatting van het probleem en een hogere prioritering. Het gemeentebestuur in Zoetermeer is behoorlijk geschrokken van de noodklok die door de politie werd geluid. In die stad zou een reële invloed zijn op hardcoregroepen vanuit de skinheadscene, bestaande uit ‘doorgeradicaliseerde’ ex-Lonsdalers (vergelijk Wagenaar en Van Donselaar, 2006) en rechts-radicaliserende groepen. Vooral de politie drong aan op maatwerk. De gezamenlijke veiligheidspartners zetten in Zoetermeer hoog in op een beleid dat een verdere radicalisering van de gabberscene moet tegengaan. In Aalsmeer wordt minder urgentie ervaren om een specifiek beleid te voeren, omdat het Lonsdalevraagstuk er minder prominent aanwezig is dan enkele jaren geleden. In Venray, waar de intensiteit van de problemen bepaald niet minder is dan in Zoetermeer, wordt eveneens geen specifiek beleid gevoerd en wordt juist het doelgroepenbeleid losgelaten.

Het beleidsprobleem: een vraagstuk met meerdere gezichten

Een verzachtende omstandigheid voor de lokale overheid is dat een beleidsrespons op het probleem met hardcorejongeren ingewikkelder is dan het op het eerste gezicht lijkt. Het probleem heeft namelijk meerdere gezichten. Het is zowel een veiligheidsprobleem als een radicaliseringsprobleem. Ons onderzoek maakt duidelijk dat het problematische deel van Lonsdalejongeren de publieke aandacht op zich vestigt door bijvoorbeeld overlast, vandalisme en geweld. Maar nog veel meer aandacht is er voor de politieke lading van het verschijnsel, waardoor deze jongeren – vaak als gevolg van incidenten en media-aandacht – op de overheidsagenda verzeild zijn geraakt. Het zou niet alleen om veiligheidsproblematiek gaan, maar ook om bepaalde rechts-radicaliserende uitingen en interetnische spanningen.

In eerder onderzoek (Van Donselaar, 2005) werd aangegeven dat het uitmaakt of

gemeenten, politie en jongerenwerk zich in hun respons richten op de veiligheid, de radicalisering of beide. De aanpak van slechts een van beide dimensies doet vermoedelijk geen recht aan de problemen met (radicale) hardcorejongeren. Bovendien werpt ze de vraag op of overheidsorganisaties daarmee de problemen effectief de baas kunnen. De keuze waar de respons zich op zou moeten richten is politiek-normatief en afhankelijk van de probleemdefiniëring. En daarbij speelt wel degelijk een rol hoe een bepaalde overheidsinstantie het probleem wil zien.

Probleemdefinities en de vrees te bagatelliseren

De definiëring van het Lonsdalevraagstuk is onlosmakelijk gekoppeld aan de manier waarop door de Nederlandse samenleving, en ook door extreemrechtse groeperingen zelf, wordt omgegaan met de associaties die rechts-radicalen uitingen oproepen met de Tweede Wereldoorlog. Nog los van de vraag wat het daadwerkelijk rechts-extreme gehalte is van het Lonsdaleverschijnsel, ligt de politieke dimensie van deze jeugdcultuur om die reden uiterst gevoelig in de Nederlandse samenleving (Van Donselaar, 2005). Extreemrechtse uitingen worden nog immer geassocieerd met de Duitse bezetting en de jodenvervolgung. Naoorlogse rechts-extremisten doen er, sommigen alleen voor de buitenwereld, alles aan om niet vergeleken te worden met het Duitse nazisme. Zij menen zelf dat met die vergelijking geen recht wordt gedaan aan hun politieke beweging. We signaleerden dat jongeren zich goed bewust zijn van de gevoeligheid en we menen dat een deel van hen, zonder zich ook daadwerkelijk en blijvend over te geven aan extreemrechtse denkbeelden, daarvan gebruikmaakt om de buitenwereld te shockeren. De paradox is echter dat diezelfde jongeren ook een andere, haast tegenovergestelde, reactie vertonen. Aan iedereen die het horen wil, maken zij duidelijk dat ‘rechtse’ hardcorejongeren geen rechts-radicalen zijn en niet met fascisme of neonazisme willen worden geassocieerd.

Ook bij overheidsorganisaties telt de extreme gevoeligheid van associaties met extreemrechts. We hebben reeds aangegeven dat met name politici en bestuurders, meer dan de politie, worden geconfronteerd met een dilemma. Hoewel zij steeds betogen dat het beter is voor een aanpak om problemen terug te brengen tot daadwerkelijke proporties, krijgen zij niet graag voor de voeten geworpen dat zij de zaak bagatelliseren en onderschatten. Het is om die reden vaak moeilijk het beleid te verenigen tot de aanpak van alleen de onveiligheidsdimensie. En dat geldt sterker naarmate een overheidsorganisatie ‘dichter tegen de politiek’ aanzit en dat is bij gemeenten bij uitstek het geval. De probleemdefinities van gemeente enerzijds en de politie en het jongerenwerk anderzijds liepen daarom in de praktijk soms niet parallel. Jongerenwerkers en politiemensen (op uitvoerend niveau) lieten zich veel minder leiden door de politieke gevoeligheid van het Lonsdalefenomeen. Zij hadden daarom meer de handen vrij voor een praktische benadering, waarbij het ‘terugbrengen tot proporties’ niet meteen werd gezien als bagatellisering of onderschatting van de problemen.

De verschillen in probleemdefinitie stonden soms een gezamenlijk optrekken in de weg of maakten een gezamenlijke aanpak in elk geval lastig. Immers, het is lastig zakendoen met een collega-overheidsinstantie die om allerlei redenen een andere aanpak voorstaat of – sterker – het probleem helemaal niet ziet (of wil zien).

In Venray werden wij geconfronteerd met openlijke onenigheid tussen de gemeente en haar samenwerkingspartners, in concreto: een deel van het jongerenwerk. Deze spanningen werkten aantoonbaar niet in het voordeel van de voorgestane ‘integrale’ aanpak van de jeugdproblematiek. Aan de andere kant stond Aalsmeer, waar mogelijk het dorpse karakter en de beperkte schaal een situatie in de hand werkten waar de veiligheidspartners elkaar goed wisten te vinden, zonder direct daartoe te zijn gedwongen door beleid of het zich veelvuldig voordoen van incidenten. Maar wellicht speelt ook mee dat in Aalsmeer de problemen met hardcorejongeren al eerder waren (h)erkend, waardoor de instanties daar de problemen met meer zelfvertrouwen tegemoet treden. Zoetermeer nam wat dat betreft een tussenpositie in. In de interviews werd zo nu en dan gewag gemaakt van sluimerende meningsverschillen tussen politie, gemeente en welzijnszorg. Maar gegeven de incidenten en verwachtingen van de publieke opinie hielden de instanties bijna niet anders dan in gezamenlijkheid de problemen aanpakken en het idee voeden dat er een gezamenlijk front wordt opgetrokken.

Echter, ook binnen overheidsorganisaties was zo nu en dan sprake van uiteenlopende probleemdefinities. Bij gemeenten had dat veelal te maken met de verschillende beleidsafdelingen met elk hun eigen prioriteiten en eigen perspectief op de jeugdproblematiek. Een afdeling Openbare Orde en Veiligheid is geneigd andere accenten te leggen in het beleid dan bijvoorbeeld een afdeling (Jeugd)welzijn. Maar ook binnen bijvoorbeeld het politieapparaat bestonden wel probleemdefinities die een gestroomlijnde aanpak in de weg stonden. Hierna spitst het betoog zich toe op de politie en haar aandeel in de lokale beleidsrespons.

De politie en haar aandeel in de gezamenlijke probleemaanpak

De politie heeft een signalerende functie en stuit niet zelden, vaak gelijktijdig met jongerenwerkers, als eerste op bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen onder jongeren. Dat geldt ook voor het Lonsdalevraagstuk. Jeugdgroepen op straat – ook de minder problematische – komen vroeg of laat in contact met politiemensen, of dat nu is vanwege een overlastmelding door omwonenden of omdat politiemensen willen weten welke jeugdgroepen er in hun werkgebied zijn, waar ze zich ophouden en wat ze er uitspoken. Met toezicht, handhaving en het onderhouden van contacten met jeugdgroepen wordt geprobeerd de situatie beheersbaar te houden. Problematische jeugdgroepen vereisen echter meer dan politiewerk. Veelal is de betrokkenheid van andere instanties gewenst. Denk aan de gemeente, justitie, scholen en bijvoorbeeld de (jeugd)hulpverlening.

Wanneer een probleem met jongeren ‘te groot’ en onbehapbaar wordt voor de politie, dan zullen politiemensen proberen dat jeugdprobleem te agenderen bij die

andere instanties. Wijkagenten en politiechefs spelen daarbij een grote rol, omdat zij in hun netwerk vaak toegang hebben tot vertegenwoordigers van die andere instanties, ofwel de ‘politiepartners’. Een politiechef heeft bijvoorbeeld geregeld overleg met ‘zijn’ burgemeester of licht het politiebeleid toe in de gemeenteraad en een wijkagent heeft veelal contact met jongerenwerkers, ambtenaren van bepaalde gemeentelijke afdelingen en (jeugd)hulpverleners. Het agenderen van het Lonsdalevraagstuk door de politie is vaak geen gemakkelijk karwei, omdat het niet alleen een veiligheidsdimensie heeft. Er is reeds opgemerkt dat gemeentebesturen en de lokale politiek er vaak helemaal geen belang bij hebben om specifieke aandacht te besteden aan het Lonsdalevraagstuk en dan met name aan de radicaliseringsdimensie en associaties met extreemrechts. De moeite om het probleem in volle omvang geagendeerd te krijgen, dus niet alleen als ‘normale’ jeugdproblematiek, maakt dat bij de politie soms een gevoel bestaat van miskennen van de door politiemensen gesignaleerde problemen. Het gevoel van miskennen speelde het meest in Zoetermeer en het minst in Aalsmeer. Venray nam een tussenpositie in. We zagen dat met name in Zoetermeer de politie aandacht vroeg voor de radicaliseringsdimensie van het Lonsdalevraagstuk. Zij probeerde met name de gemeente duidelijk te maken dat er een invloed was op hardcorejongeren vanuit de lokale skinheadscene. Maar over oplossingen voor problematische hardcorejongeren was soms ook binnen de politie geen overeenstemming. Waar sommige politiemensen veel heil zagen in het gericht informatie verzamelen over groepen jongeren en individuen, en daarbij rekening hielden met de radicaliseringsdimensie, daar meenden andere politiemensen dat een eigen ruimte voor hardcorejongeren (en skinheads) het politietoezicht zou vergemakkelijken en er meer nadruk op veiligheid diende te worden gelegd dan op de radicaliseringsdimensie. Die laatste opvatting, die zich onderscheidt door een hang naar praktische en nuchtere oplossingen en in de ogen van de eerste categorie politiemensen wellicht naïef is, lag al helemaal gevoelig bij het gemeentebestuur, dat in het reguliere welzijnsbeleid al afzag van ‘eigen ruimten’ voor doelgroepen en helemaal niet zat te wachten op een ‘extreemrechtse’ jeugdsociëteit. De politie had veel meer een pragmatische insteek en was zich soms niet bewust van de politieke consequenties van de in haar ogen zo doeltreffende oplossingsrichtingen.

In Aalsmeer en Venray week de politierespons op het ‘Lonsdalevraagstuk’ niet veel af van de aanpak van andere jeugdproblematiek waarmee de politie werd geconfronteerd. Er werd bijvoorbeeld nauwelijks aandacht besteed aan de radicaliseringsdimensie; de veiligheidsdimensie stond voorop. Met de inmiddels bekende shortlistmethode werden jeugdgroepen in de gaten gehouden en wanneer nodig werden er plannen gemaakt op een bepaalde jeugdgroep. In Aalsmeer waren bijvoorbeeld verschillende jeugdgroepen, waaronder enkele Lonsdale-achtige. Al deze groepen werden door buurtregisseurs en de noodhulpdienst in de peiling gehouden en bij de bejegening werd geen onderscheid gemaakt tussen Lonsdalegroepen en andere straatgroepen. In Venray worden hardcorejongeren door de poli-

tie in eerste instantie als jeugd gezien en wordt minder nadruk gelegd op de jeugdcultuur. Dit vanuit de gedachte om jongeren hetzelfde te behandelen. Alleen in Zoetermeer zag de politie aanleiding om, naast de reguliere bestrijding van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit, speciale aandacht te besteden aan Lonsdale en extreemrechts vanwege de confrontaties met elkaar en de politie. Dat soort rechtstreeks op de politie gerichte confrontaties was in de andere gemeenten niet aan de orde. Verder speelde ook een rol dat enkelen binnen het politieapparaat – een wijkagent en de afdeling analyse – over de gelegenheid beschikten zich specifiek toe te leggen op het gedetailleerd in kaart brengen en ‘monitoren’ van zowel de skinheadscene als de Lonsdalscene. De wijkagent was feitelijk als een soort doelgroepenagent belast met het onderhouden van contacten en het in beeld houden van deze twee scenes, waarbij de Zoetermeerse politie reden had te veronderstellen dat die scenes slechts op papier strikt van elkaar gescheiden waren. Zoals gezegd werd de informatie door de Zoetermeeders niet uitsluitend gebruikt voor een op de doelgroepen gericht politiewerk. Zij werd ook gebruikt bij het op de politieke agenda zetten van het probleem.

8.3 Implicaties

Uit dit onderzoek volgt een aantal implicaties met betrekking tot het beleid en de aanpak van problemen rond hardcorejongeren door gemeente, politie en welzijn. Deze paragraaf is vooral bedoeld om enkele kritische vragen op te roepen. De beantwoording ervan moet worden overgelaten aan degenen die belast zijn met de aanpak en daarbij rekening kunnen houden met de plaatselijke mogelijkheden en beperkingen. Concrete aanbevelingen volgen tot slot onder het kopje ‘onderzoek’.

Beleid en aanpak

- Door de lokale veiligheidspartners zou goed moeten worden nagedacht over de noodzaak en wenselijkheid van een specifiek op Lonsdalejongeren gericht beleid en wat het aangrijpingspunt daarvoor zou moeten zijn. Als het bij een specifiek beleid primair gaat om (vermeende) politieke overtuigingen, in casu extreemrechtse opvattingen, die vervolgens gegeneraliseerd worden naar de groep Lonsdalers, dan bestaat het gevaar van stigmatisering en zichzelf bevestigende voorspellingen, hetgeen weer kan leiden tot een polarisering van bevolkingsgroepen. Belangrijk aandachtspunt bij een specifiek beleid is op welke jongeren of doelgroepen dat beleid dan betrekking heeft. We hebben gezien dat de term ‘Lonsdalers’ niet erg geschikt is, omdat slechts een beperkt deel van de beoogde groep in beeld wordt gebracht. Het is beter om te spreken van hardcorejongeren (met extreemrechtse opvattingen). Bij een generiek jeugdbeleid (geen doelgroepenbeleid derhalve) is het van belang op welke wijze jongeren die extreemrechtse opvattingen huldigen en aansluiting proberen te zoeken bij georganiseerde extreemrechtse organisaties, vroegtijdig kunnen worden gesignaleerd en wat de aard van

interventie zou moeten zijn. Een suggestie zou kunnen zijn om een specifiek beleid te ontwikkelen daar waar het gaat om de negatieve uitlatingen jegens andere bevolkingsgroepen en het eventuele veiligheidsaspect met een reguliere aanpak te lijf te gaan.¹⁵⁶

- De vraag is echter in hoeverre een generiek beleid en een algemene aanpak recht doen aan de specifieke jeugdcultuur van de hardcorejongeren. Deze jongeren voelen zich niet thuis in de reguliere voorzieningen en zullen eigen ontmoetingsplaatsen creëren, met als gevolg dat ze uit het zicht van de instanties verdwijnen. Hiermee bestaat tevens de kans dat de socialecontrolemechanismen, bijvoorbeeld vanuit het jongerenwerk, minder of geen effect sorteren. Ook gaat hiermee een signaleringsmogelijkheid verloren. Bij faciliteiten die specifiek bedoeld zijn voor hardcorejongeren dienen hoge eisen aan de professionaliteit van de jeugdwerkers gesteld te worden en is het belangrijk (een strikte handhaving van de) huisregels in te stellen, bijvoorbeeld nazisymboliek dragen.
- Voor de veiligheidspartners is het essentieel om een juist en actueel beeld te hebben van de eventuele problemen rond de hardcorejongeren en de ontwikkelingen binnen die groepen. Gegeven het dynamische karakter van (problematische) jeugdgroepen in het algemeen is het eveneens relevant om de hardcorejongeren ook in dat perspectief te blijven zien. Dit impliceert een goed en intensief contact van jongerenwerkers en politie met de jongeren. De jongeren zelf zijn een belangrijke bron van informatie voor instanties, maar ze moeten wel het gevoel hebben serieus genomen te worden (weten wat er leeft onder de jongeren en ze niet bestempelen als een homogene categorie, zoals ‘de Lonsdalegroep’). Het opbouwen en continueren van een vertrouwensband kost tijd en is een kwestie van prioritering. Dat vergt investeringen van de partners.
- In deze lijn is het van belang dat jongerenwerkers een belangrijke rol hebben als het gaat om contacten met de jongeren. Zij kunnen een belangrijke informatiepositie opbouwen. De gemeente is verantwoordelijk voor voldoende en gekwalificeerde jongerenwerkers. Binnen veiligheidsnetwerken moet er ook gelegenheid worden geboden om informatie over jongeren met elkaar te delen. Dat betekent dat allerlei formele (bijvoorbeeld privacytechnische) en informele (bijvoorbeeld belang van individuele jongeren laten prevaleren boven algemeen veiligheidsbelang) barrières moeten worden weggenomen. Niet alleen het uitwisselen van informatie is belangrijk, maar ook wie verantwoordelijk is voor het oppakken van signalen die kunnen

¹⁵⁶ In dit verband kunnen de interventieteams worden genoemd, die lokaal bestuur en lokale instanties kunnen ondersteunen bij (dreigende) conflicten tussen bevolkingsgroepen (zie ook: www.fo.rum.nl).

duiden op problemen tussen groepen jongeren. Ervaringen van andere gemeenten, de *best practices*, kunnen daarbij helpen.¹⁵⁷

- Een goede informatiepositie, gevoed vanuit verschillende partners, zou ook gevolgen moeten hebben voor de contacten met de media, zeker als het om gevoelige onderwerpen gaat, zoals extremisme. Het gevaar van misvormde beeldvorming is aanwezig als de persstrategie eenzijdig door één veiligheidspartner, bijvoorbeeld de gemeente, wordt bepaald. Het ontwikkelen van een ‘sociaal rampenplan’ waarin ieders verantwoordelijkheid duidelijk is omschreven, ook richting media, kan veel verwarring voorkomen.
- Het belang van een goede informatiepositie geldt tevens met betrekking tot allochtone jongeren. Een noodzakelijke voorwaarde hiervoor is het investeren in en intensiveren van relaties met vertegenwoordigers van de verschillende allochtone gemeenschappen en het in contact brengen met autochtone jongeren(organisaties). Het gemeenschappelijke belang van allochtonen en autochtonen is het tegengaan van etnische polarisatie.
- Dat de gemeente de regie behoort te voeren over het jeugdbeleid is een gegeven dat consequenties kan hebben voor de politiefunctionarissen die jeugd in hun takenpakket hebben. De nadruk die komt te liggen op de kerntaken van de politie en verantwoordelijkheden van de gemeente voor bijvoorbeeld hinderlijke groepen kan ertoe leiden dat de politie minder zicht heeft op deze categorie jongeren. Zij zijn minder op straat te vinden en verliezen daarmee hun informatiepositie. Het aspect van vroegtijdige signalering en preventie van probleemgedrag kan daarmee op de achtergrond raken.

Aanbevelingen voor nader onderzoek

- Een aanbeveling is om nader onderzoek te doen naar de opvattingen van jongeren die deel uitmaken van een hardcorescene in andere steden. De vraag is of de attitudes van de hardcorejongeren jegens andere bevolkingsgroepen in de drie onderzochte gemeenten ook gelden voor hardcoregroepen in andere steden. Hiermee moet een genuanceerd antwoord komen op de vraag in hoeverre de hardcorescene factor van betekenis is voor de (extreem)rechtse opvattingen van de jongeren. Vergelijkbaar onderzoek onder niet-hardcorejongeren zou duidelijk moeten maken in hoeverre er sprake is van een verrechtiging onder jongeren in het algemeen.
- In nader onderzoek zou gekeken moeten worden naar de ontwikkeling van de (politieke) denkbeelden van jongeren op langere termijn. Het uitdragen

¹⁵⁷ Een geschikt medium hiervoor zou het Nederlandse Veiligheidsnet (www.nederlandsveiligheidsnet.nl) kunnen zijn, waarop instanties als gemeenten informatie met elkaar kunnen delen omtrent veiligheidsvraagstukken en de aanpak ervan.

van negatieve opvattingen over andere bevolkingsgroepen kan namelijk een uiting van provocatiedrang zijn, kenmerkend ook voor andere jeugdsubculturen, en zou niet zozeer terug te voeren hoeven te zijn op een politiek-ideologische basis. Meer in het bijzonder gaat het daarbij om de vraag in hoeverre rechts(-extreme) opvattingen beklijven en op welke manier ze worden uitgedragen. Een vraag die daarmee samenhangt, betreft het succes van wervings- en rekruteringsstrategieën onder hardcorejongeren vanuit ultrarechtse organisaties en clubs.

- Tot slot bevelen wij aan om in evaluatieonderzoek na te gaan wat het meeste rendement heeft: generiek beleid of specifiek beleid, dan wel combinaties van beide met betrekking tot het beleid en de aanpak van hardcorejongeren. In dat evaluatieonderzoek zou zowel het veiligheidsaspect als het radicaliseringsvraagstuk aandacht moeten krijgen.

Literatuur

- Aalberts, C. (2006). *Aantrekkelijke politiek? Een onderzoek naar jongeren en popularisering van politiek*. Apeldoorn: het Spinhuis.
- AIVD (2005). *Lonsdalejongeren in Nederland: feiten en fictie van een rechts-extremistische subcultuur*. Den Haag.
- Beek, S. van (2005). Kaalkoppen in de Peel. *Binnenlands Bestuur*, 6 mei.
- Brugiel, B. (1999). *Rechtsextremismus Jugendlicher in der Deutschen Demokratischen Republik und in den neuen Bundesländern von 1982 bis 1998*. Hamburg: [s.n.].
- Clarke, J. (1973). *The skinheads and the study of youth culture*. Birmingham: Centre for Contemporary Cultural Studies, University of Birmingham.
- Coenders, M., M. Lubbers en P. Scheepers (2006). Het tolerante land in historisch en landenvergelijkend perspectief. In: Frank van Tubergen en Ineke Maas (red.), *Allochtonen in Nederland in Internationaal Perspectief*. Jaarboek van het sociaalwetenschappelijk tijdschrift *Mens en Maatschappij*. Amsterdam: University Press.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys: the culture of the gang*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Donselaar, J. van (1991). *Fout na de oorlog: fascistische en racistische organisaties in Nederland, 1950-1990*. Amsterdam: Bakker.
- Donselaar, J. van (1995). *De staat paraat? De bestrijding van extreem-rechts in West-Europa*. Amsterdam: Babylon-de Geus.
- Donselaar, J. van (2005). *Monitor racisme en extreemrechts. Het Lonsdale-vraagstuk*. Amsterdam/Leiden: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden.
- Donselaar, J. van en P. Rodrigues (2002). *Monitor racisme en extreemrechts. Vijfde Rapportage*. Amsterdam: Anne Frank Stichting.
- Donselaar, J. van en P. Rodrigues (2004). *Monitor racisme en extreemrechts. Zesde Rapportage*. Amsterdam: Anne Frank Stichting.
- Evers, A., J.C. van Vliet-Mulder & C.J. Groot, (2000). *Documentatie van test en testresearch in Nederland. Deel I Testbeschrijving*. Assen: Van Gorcum & Comp. B.V.
- Ferwerda, H.B., M. Bottenberg & L. van der Vliet, (2002). *Jeugdcriminaliteit in de politieregio Limburg-Zuid. Een onderzoek naar omvang, aard, spreiding en achtergronden*. Arnhem: Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Gemeente Venray (2005). *Nota jeugdbeleid gemeente Venray. Venray prikkelt jongeren*.

- Hall, S. en T. Jefferson (eds.) (1975). *Resistance through rituals: Youth subcultures in post-war Britain*. Birmingham: The Centre
- Harnischmacher, R. (ed.) (1993). *Angriff von Rechts*. Rostock: Hanseatischer Fachverlag für Wirtschaft.
- Heffen, O. van (1993). *Beleidsontwerp, resultaat en omgeving: de problematiek van randgroepjongeren in zeven Nederlandse gemeenten*. Universiteit Twente.
- Heitmeyer, W. (1988). *Rechtsextremistische Orientierungen bei Jugendlichen*. Weinheim: Juventa.
- Heitmeyer, W. (1992). *Die Bielefelder Rechtsextremusstudie. Erste Langzeituntersuchung*. Weinheim/München: Suhrkamp.
- Heitmeyer, W. (2006). *Deutsche Zustände. Folge 5*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
- Homan, M. (2006). *Generatie Lonsdale: extreemrechtse jongeren in Nederland na Fortuyn en Van Gogh*. Antwerpen: Houtekiet.
- Huijgens, V. (2005). *Lokale aanpak van rechtsextremisme onder jongeren: een onderzoek naar het beleid binnen 4 gemeenten om extreem-rechtse sympathieën onder jongeren tegen te gaan*. Rotterdam: LBR.
- Intomart CfK (2005). *Politiemonitor Bevolking 2005. Uitkomsten voor de regio Limburg-Noord*. Hilversum: Intomart.
- Janssen, J. en R. Wagemaker (2005). *Problematische jeugdgroepen in Haaglanden IV*. Den Haag: Politieregio Haaglanden.
- Ministerie van Justitie (2005). *Radicalisme en radicalisering*. Kamerstukken II 2004/05, 29 754, nr. 26.
- Ministerie van Justitie (2005). *Weerbaarheid en integratiebeleid*. Kamerstukken II 2004/05, 29 754, nr. 27.
- Moore, D. (1994). *The lads in action: social process in an urban youth subculture*. Aldershot: Arena.
- Moors, H. (2007). *Extreem? Moeilijk! Extreem en radicaal gedrag van jongeregroepen in Limburg. Risico's en reactierepertoires*. Tilburg: IVA.
- Peeters, D., S. Wijnands en F. Dreessen (2004). *De verharding op scholen*. Eindhoven: Hogeschool Fontys.
- Politie Amsterdam-Amstelland (2006). *Jeugdgroepen in Amsterdam-Amstelland*, Regionale Coördinatie Jeugdbeleid.
- Politie Limburg-Noord (2003). *Meer samen, samen meer. Meerjarenbeleidsplan 2003-2006*. Beleidsplan 2003. Politie Limburg-Noord.
- Politie Limburg-Noord (2005a). *Uitkomsten project 'jeugdgroepen in beeld' in de politieregio Limburg-Noord. Eerste foto: uitkomsten ingevulde shortlists*. Politie Limburg-Noord, Venlo.
- Politie Limburg-Noord (2005b). *Uitkomsten project 'jeugdgroepen in beeld' in de politieregio Limburg-Noord. Shortlistmethode, najaar 2005*. Politie Limburg-Noord, Venlo.
- Politie Limburg-Noord (2005c). *Criminaliteitsbeeldanalyse-Jeugd (CBA-J) 2004. Kerndeel*. Politie Limburg-Noord.

- Pressman, J. en A. Wildawsky (1984). *Implementation: The Oakland Project*. Los Angeles: University of California Press.
- Rosenthal, U. et al. (1996). *Openbaar bestuur: beleid, organisatie en politiek*. Vijfde geheel herziene druk. Alphen aan den Rijn: Samsom.
- Sluis, R. van der (2005). *Van vreemde smetten vrij?: Een quickscan naar rechts-extremisme onder jongeren in de Zaanstreek en Purmerend*. Zaandam: Bureau Discriminatiezaken Zaanstreek/Waterland.
- Smeerdijk, E. en J. Wichers (2005). *Extreemrechts: een waakvlam in de Krimpenwaard, onderzoeksrapportage*. Rotterdam: regiopolitie Rotterdam Rijnmond.
- Smeerdijk, E. en J. Wichers (2005). *Extreemrechts: een waakvlam in de Krimpenwaard, integraal veiligheidsplan*. Rotterdam: regiopolitie Rotterdam Rijnmond.
- Schoppen, H. (1997). *Het zijn onze feesten: jeugdculturen en geweld tegen allochtonen in Nederland*. Universiteit Utrecht. Willem Pompe Instituut.
- Swanborn, P.G. (1996). *Case-study's. Wat, wanneer en hoe?* Boom: Meppel.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2006). *Radicalisme Signaleren en Aanpakken*. Den Haag: SDU uitgevers.
- Vermeulen, H. (1984). *Etnische groepen en grenzen: Surinamers, Chinezen, Turken*. Weesp. Wereldvenster.
- Wagenaar, W. en J. van Donselaar (2006). Extreemrechtse formaties in Nederland. In: J. van Donselaar en P. Rodrigues (red.), *Monitor Racisme en Extremisme, Zevende Rapportage*. Amsterdam: Anne Frankstichting; Leiden: Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden.
- Witte, R., P. Brassé, & K. Schram (2005). *Moskeebrand in Helden: Evaluatie van de aanpak en lessen voor de toekomst*. FORUM, Utrecht.
- Witte, R., F. Kors & K. Schram (2003). *Spanningen tussen groepen jongeren in Aalsmeer*. Den Haag: ES&E.
- Zannoni, M., B.J. Naaijkens & S.D. Schaap (2006). *Tussen feiten, beelden en gevoelens. Verslag van een verkennend onderzoek naar polarisatie en radicalisering in zes gemeenten in het politiedistrict Breda*. COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement. Den Haag.

BIJLAGE 1

Genterviewde sleutelinformanten

Venray

Dhr. R. Bexkens	straathoekwerker Synthese
Dhr. F. Coumans	buurtregisseur politie Venray
Dhr. W. Eickmans	voormalig politiefunctionaris
Mevr. A. van Dohmen	ouder / ervaringsdeskundige
Dhr. P. Gijsbers	beheerder Jongeren centrum Dingus
Dhr. E. Çadici	voormalig raadslid
Dhr. H. Elegeert	adviseur Jongeren centrum Dingus
Dhr. J. Gerards	teamchef Politie Venray
Dhr. M. van de Heiden	beleidsmedewerker Jeugd gemeente Venray
Dhr. R. Meulendijks	medewerkers Jongeren centrum Dingus
Dhr. A. Nandali	vertegenwoordiger Turks centrum
Dhr. D. van der Plas	straathoekwerker Wel.kom
Mevr. M. Tissen	teamleider jongerenwerk Synthese
Dhr. P. Wefels	jeugdcoördinator politie Venray

Zoetermeer

Dhr. F. Muijzers	wethouder jeugd beleid
Dhr. P. van Domburg	wethouder veiligheid
Dhr. K. van Kersbergen	beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid
Mevr. S. Dijkstra	beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid
Dhr. H. Roskam	stichting Mooi
Dhr. R. Verbunt	stichting Mooi
Dhr. J. Bregman	politie Zoetermeer (wijkchef)
Dhr. A. van Os	politie Zoetermeer (analyse)
Dhr. B. Schuiling	raadslid
Dhr. M. van Eeden	stichting Mooi (jeugdwerker)
Mevr. F. Boers	stichting Mooi (jeugdwerker)
Dhr. E. Wijbers	stichting Mooi (jeugdwerker)
Politie Zoetermeer	wijkagent

Aalsmeer

Dhr. J. Hoffscholte	burgemeester gemeente Aalsmeer
Dhr. J. Snelleman	coördinator jeugd en veiligheidsbeleid
Dhr. J. van der Werf	politie Aalsmeer, wijkteamchef

Dhr. D. Teeling
Mevr. M. Verstegen
Dhr. H. van der Kooij
Dhr. A. Saglam
Dhr. S. Jongkind
Mevr. D. Baartman
Mevr. P. van der Schaft
Mevr. H. Zweegeman

politie Aalsmeer, buurtregisseur
politie Aalsmeer, buurtregisseur
directeur stichting Cardanus
ambulant jongerenwerker stichting Cardanus
stichting Cardanus (zakelijk leider N201)
stichting Visser (jeugdwerkster)
stichting Cardanus (jeugdwerkster)
de Schakel (zakelijk leidster)

- Helemaal mee oneens
- Geen mening

2. Wanneer de werkloosheid toeneemt, moet men de buitenlanders weer naar hun land terugsturen

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

3. Mensen van de Nederlandse Antillen moeten beter worden behandeld dan buitenlanders

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

4. De blanken zijn terecht de leiders in de wereld

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

5. De buitenlanders zijn een belasting voor de Nederlandse verzorgingsstaat

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

Islamieten

6. Door de vele moslims voel ik me soms een vreemde in eigen land

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

7. Moslimimmigranten zouden geen toegang moeten krijgen tot Nederland

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

Vrouwen

8. Vrouwen moeten zich weer meer gaan gedragen als moeder en echtgenote

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

9. De vrouw moet de carrière van haar man ondersteunen in plaats van aan haar eigen carrière te werken

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

Joden

10. De joden hebben in Nederland te veel invloed

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

11. De joden zijn door hun gedrag medeschuldig aan hun vervolgingen

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

12. Veel joden proberen uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog hun voordeel te halen

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

Homoseksuelen

13. Een huwelijk tussen twee vrouwen of tussen twee mannen moet worden toegestaan

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

14. Het is weezinwekkend (vies) als homoseksuelen elkaar in het openbaar zoenen

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

15. Homoseksualiteit is immoreel (zou afgekeurd moeten worden)

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

Daklozen

16. De daklozen in de stad zijn onaangenaam

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

17. De meeste daklozen willen niet werken

- 0 Volledig mee eens
- 0 Mee eens
- 0 Mee oneens
- 0 Helemaal mee oneens
- 0 Geen mening

18. Daklozen die bedelen moeten uit het winkelcentrum geweerd worden

- 0 Volledig mee eens
- 0 Mee eens
- 0 Mee oneens
- 0 Helemaal mee oneens
- 0 Geen mening

Gehandicapten

19. Gehandicapten krijgen in Nederland te veel aandacht en service

- 0 Volledig mee eens
- 0 Mee eens
- 0 Mee oneens
- 0 Helemaal mee oneens
- 0 Geen mening

20. Veel eisen van gehandicapten vind ik overdreven

- 0 Volledig mee eens
- 0 Mee eens
- 0 Mee oneens
- 0 Helemaal mee oneens
- 0 Geen mening

21. Gehandicapten krijgen te veel financiële voordelen

- 0 Volledig mee eens
- 0 Mee eens
- 0 Mee oneens
- 0 Helemaal mee oneens
- 0 Geen mening

Voorrechten voor inwoners

22. Wie ergens nieuw is, moet aanvankelijk met minder tevreden zijn

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

23. Iemand die hier altijd heeft gewoond, zou meer rechten moeten hebben dan iemand die hier later naartoe gekomen is

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

Voor jezelf opkomen

24. Als iemand mij aanvalt, dan sla ik ook terug

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

25. Als ik zou moeten laten zien wat ik waard ben, dan zou ik ook geweld gebruiken

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

26. Een beetje geweld hoort er gewoon bij om plezier te hebben

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

27. Als ik goed op dreef ben, daag ik met mijn vrienden graag anderen uit

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

28. Vreedzaam met elkaar leven is op den duur de beste manier om met elkaar om te gaan

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

29. Ik vind het goed wanneer er mensen zijn die ook zonder de politie zelf met geweld voor rust en orde zorgen

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

30. Door geweld kan men andere jongeren iets duidelijk maken

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

31. Zonder geweld merken de volwassenen totaal niet dat wij jongeren er zijn

- Volledig mee eens
- Mee eens
- Mee oneens
- Helemaal mee oneens
- Geen mening

32. Om orde en gezag te bewaren zou men harder tegen randfiguren en onruststokers moeten optreden

0 Volledig mee eens

0 Mee eens

0 Mee oneens

0 Helemaal mee oneens

0 Geen mening

33. Misdrijven moeten harder worden bestraft

0 Volledig mee eens

0 Mee eens

0 Mee oneens

0 Helemaal mee oneens

0 Geen mening

BIJLAGE 3

Tabellen

Tabel 1 Groepsaspecten

		V	A	Z
Groepslid	Ja	--	++	=
Groepsdruk	Nooit	--	+++	=
Groep (anderen)	ja	--	++	=
Overlast anderen	Ja	---	+++	=
Overlast zelf	Ja	---	+++	+
Leider	Ja	++	=	--

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/-- (wijkt sterk af)

Tabel 2 Algemene kenmerken jongeren

		V	A	Z
Geslacht	man	=	-	+
Woonsituatie	Bij vader en moeder	---	+++	+
	Bij moeder	+	-	=
	Bij vader	=	=	=
	Zelfstandig/samenwonend	+	-	=
Eigen positie	Scholier	=	=	=
	Werkend	=	=	=
	Werkloos	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/-- (wijkt sterk af)

Tabel 3 Gezinskenmerken

		V	A	Z
Ouders	Alle twee leven nog	-	+	=
	Vader overleden	+	=	=
	Moeder overleden	=	=	=
Vader werk	Ja	-	+	=
Moeder werk (buitenshuis)	Ja	--	+	=
Gescheiden	Ja	++	---	+
Leeftijd scheiding (gem.)		=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/-- (wijkt sterk af)

Tabel 4 Probleemgedrag school en hulpverlening

		V	A	Z
Spijbelen	Zelden/nooit	=	=	=
Te laat komen	Zelden/nooit	=	=	=
Hulpverlening	Ja	++	--	+

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/-- (wijkt sterk af)

Tabel 5 Uitgaansgedrag

		V	A	Z
Vold. uitgaansmogelijkheden	Ja (in woonplaats)	--	++	=
Uitgaanslocatie	(bijna) niet uitgaan eigen woonplaats	=	=	+
	plaats van school ergens anders	--	=	++
		=	=	=
Ruzie gezien tijdens uitgaan	Nooit	++	+	--
	1-3 keer	+++	---	--
	4-10 keer	=	+	--
	11-20 keer	=	=	=
	Meer dan 20 keer	---	+++	+
In elkaar slaan gezien	Nooit	+	--	++
	1-3 keer	+++	---	---
	4-10 keer	+	=	-
	11-20 keer	--	++	-
	Meer dan 20 keer	---	+++	++

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/-- (wijkt sterk af)

Tabel 6 Riskante gewoonten (alcohol)

		V	A	Z
Alcohol drinken	Ja	++	+	---
Wanneer	Alleen op feestjes	+++	--	-
	Alleen in weekend	--	=	+
	Feestjes en weekend	=	-	+
	Hele week	-	++	-
Voor uitgaan drinken	Nooit	++	--	-
	Zelden	++	--	-
	Een keer per maand	+	-	=
	Enkele keren per maand	--	=	++
	Minimaal een keer per week	---	+++	=
Hoe vaak dronken	Nooit	+	=	=
	Zelden	+++	---	-
	Een keer per maand	+	--	+
	Enkele keren per maand	--	++	=
	Minimaal een keer per week	---	+++	+

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/-- (wijkt sterk af)

Tabel 7 Riskante gewoonten (drugs en gokken)

		V	A	Z
Drugsgebruik	Ja, minder dan drie maanden geleden	+++	---	-
	Ja, langer dan drie maanden geleden	--	++	=
Wanneer	Alleen op feestjes	=	=	=
	Alleen in weekend	=	=	=
	Feestjes en weekend	++	-	--
	Hele week	--	=	+
Soorten	Softdrugs	=	=	=
	Cocaïne, speed, lsd, amfetaminen	-	+	=
	xtc	+	=	=
	Lachgas, rohypnol, poppers	=	=	=
	Heroïne	=	=	=
	Smartdrugs/paddenstoelen	=	=	=
Gokken	Ja	+	--	+
Langer spelen	Zelden/nooit	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Tabel 8 Gewelddelicten

	V	A	Z
Uitdagende opmerkingen of vechten met allochtonen	=	++	-
Uitdagende opmerkingen of vechten met homo's	-	=	=
Vechten in groep zonder gewonden	--	-	+++
Vechten in groep met lichtgewonden	--	+	++
Vechten in groep met zwaargewonden	=	=	+
Vechten alleen zonder gewonden	+	--	=
Vechten alleen met licht gewonden	=	++	-
Vechten alleen met zwaargewonden	=	=	+
Dreigen in elkaar slaan, wraak nemen	++	=	--

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Tabel 9 Wapens*

	V	A	Z
Meenemen wapens	=	=	=
Meenemen wapens om te gebruiken	++	-	-
Wapens gebruikt	=	=	=
Wapen laten zien/getrokken	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

*Spuuitbus, mes, knuppel, boksbeugel, e.d.

Tabel 10 Vermogensdelicten

	V	A	Z
Beroving op straat	=	=	=
Diefstal met geweld	=	=	=
Inbraak met bedreiging van geweld	=	=	=
Dreigen met geweld voor goederen	=	=	=
Fiets gestolen	=	=	=
Winkeldiefstal < € 10,-	=	=	=
Winkeldiefstal > € 10,-	=	=	=
Auto gestolen om te rijden	=	=	=
Autoradio gestolen	=	=	=
Heling	--	=	++
Inbraak woning, berging, schuur	=	=	=
Inbraak school	=	=	=
Inbraak winkel/bedrijf	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Tabel 11 Vernielingen

	V	A	Z
Graffiti	=	=	=
Vernielingen aan woning, school, gebouw	=	=	=
Vernielingen straatmeubilair	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Tabel 12 Drugshandel

	V	A	Z
Softdrugs	-	++	-
Heroïne, speed, amfetamine	=	+	=
xtc, smartdrugs, paddenstoelen enz.	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Tabel 13 Diversen

	V	A	Z
Seks tegen wil	=	=	=
Weggaan zonder betalen disco enz.	=	=	=
Lastigvallen, treiteren, pesten	-	+	=
Rondhangen	---	+++	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Persoonlijkheidseigenschappen

Tabel 14 Persoonlijkheidseigenschappen*

	V	A	Z
Emotionaliteit	=	=	(=)
Spanningsbehoefte	=	=	(=)
Extraversie	=	=	(=)
Impulsiviteit	=	=	(=)
Disinhibitie	=	=	(=)

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/- (wijkt af), +++/- (wijkt sterk af)

* In de analyses per stad zijn de ATI-scores van de jongeren in Zoetermeer vanwege het kleine aantal buiten beschouwing gelaten. Die scores van die enkele respondenten lijken niet af te wijken van de jongeren uit de andere steden. Veel waarde mag hieraan niet worden toegekend (vandaar de haakjes).

Attitudes inwoners Nederland

Tabel 15 Vijandschap jegens andere bevolkingsgroepen

	V	A	Z	
Buitenlanders	Te veel buitenlanders	--	++	+
	Terugsturen buitenlanders	-	=	+
	Antillianen beter behandelen dan buitenlanders	++	--	=
	Blanken zijn leiders	---	=	+++
Vrouwen	Vrouwen als moeder	=	---	+++
	Vrouwen geen carrière	---	-	+++
Joden	Te veel invloed	+++	---	--
	Medeschuldig aan vervolgingen	=	=	=
Moslims	Vreemde in eigen land	=	++	-
	Moslimimmigranten geen toegang	--	+	=
Homo's	Homohuwelijk toestaan	-	+++	--
	Zoenen homo's weerzinwekkend	=	-	=
	Homoseksualiteit immoreel	=	=	=
Daklozen	Onaangenaam	+	=	=
	Niet willen werken	++	--	-
	Weren uit winkelcentrum	=	=	=
Gehandicapten	Te veel aandacht	-	=	+
	Eisen gehandicapten overdreven	--	++	+
	Te veel financiële voordelen	---	+++	++
Nieuwkomers	Met minder tevreden zijn	++	-	=
	Meer rechten eerdere bewoners	+	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/- (wijkt af), +++/- (wijkt sterk af)

Tabel 16 Acceptatie van geweld

		V	A	Z
Bereidheid	Terugslaan in geval van aanval	=	=	=
	Geweld wat ik waard ben	--	-	+++
	Geweld om plezier te hebben	--	=	++
Rechtvaardiging	Met vrienden anderen uitdagen	=	=	=
	Vreedzaam met elkaar omgaan beste manier	++	--	=
	Zelf met geweld voor orde zorgen	---	=	+++
	Iets duidelijk maken	-	=	+
	Door geweld opgemerkt worden	---	++	+

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

Tabel 17 Rechts-populisme

		V	A	Z
Buitenlanders	Last verzorgingsstaat	--	++	=
Joden	Voordeel WO-II	++	-	-
Wetsovertreders	Misdrijven harder aanpakken	=	=	=
Randfiguren	Harder optreden	=	=	=

= (wijkt niet af), +/- (wijkt iets af), ++/-- (wijkt af), +++/--- (wijkt sterk af)

